

B. C. D.

§. I.

es in Germania nostra remotissimis temporibus & a prima gentis origine gestas, iusto historiarum filio expedire difficillimum est. Hominum enim incuria, scriptorumque defectu eae obliuioni traditae iam dudum euanuerunt, & nobis inde saepe praeter coniectandi licentiam, aut nihil, aut parum admodum restat. Humanum tamen genus libri mortalium vetustissimi, iidemque gentibus sacri ab Armenia arcessunt. Ibi nati populi reparatique memorantur, altissimo inter maria Asiae loco, vnde Tigris Euphratesque nascuntur in Oceanum decliues, & oppositi *Phasis* atque *Araxes* in Euxinum

Humani generis origo in Armenia.

xinum mare aut Caspium vergunt. Circa horum fontes primam Adami sedem a Mose collocatam apparet: eadem accolarum interpretatio est, quam multis eruditus probatam doctissimus RELANDVS renouauit, argumentisque iuuuit (a). Nam & *Pison* regionem aluit auro abundantem, vnde Phasin esse facile credas, quem auri causa deinde Argonautae adiere. Nec abhorret *Gebonem* pro *Araxe* haberi, dum in aduersa quoque parte Caspii maris alius Araxes, testimonio Nubiensis Geographi *Gibon* dictus, vt utroque nomine *flumen* generaliter significatum vicinis videatur.

§. II.

Post diluuium reliquiae generis humani in Armenia confederunt.

Postea terrarum harum cultoribus ingenti diluuiio mersis, reliquias eodem fere loco ad Araratum montem Armeniae sub Noa confedisse, inde in colonias longe lateque missas proditur. Hebraeorum *Ararat* Graeci interpretes in Regum Historia (b) Armeniam vertere. Idem fecit in Genesi Latinae translationis Auctor. BEROSVS apud IOSEPHVM (c) *Gordiacos* montes nominat, IONATHAN vero Chaldaicus Paraphrastes & ONKELOS *Kardosios*, qui hodie sunt *Curdi*, atque adhuc circa Araratum vagantur.

§. III.

(a) in *Diff. peculiari de situ Paradisi*.

(b) *IV. Reg. XIX. 37.*

(c) *Ant. lib. I. c. 4.*

§. III.

Noae filios terrarum spatia partitos, proxima traditio est; *Chamo* Africam cum Aegypto & vicina Palaestina obtigisse; *Iapheto*, quae in occidentem vergunt; *Semo* Asiam altiore. Id fabula *Iouis*, *Neptuni*, *Plutonis*, imperia partientium significari creditur. Sane notus est in Lybia Iupiter *Hammon*, & Aegyptus non Hebraeis tantum, sed & ipsis Aegyptiis apud PLVTARCHVM (d) a *Chamo* dicta. Nec abhorret *Iapetus*, Poëtarum gigas, Promethei pater ad Caucasum postea alligati. Itaque Scythicarum gentium factor habebatur, a quibus Celtæ & Graeci promiscue, falso licet, deriuati. Graecos huc genus retulisse apparet. Iis enim *Iapetus* pro antiquissimo acceptus est, quod BOCHARTO (e) notatum. Iidem Graeci insulas mediterranei maris impleuere, tanquam Neptuni regna. Semi vel *Tzamis* filium *Thuram* eiusque posteros apud Assyrios imperasse vetus auctor Graecus SALMASIO (f) lectus habet. Idem *Thuras*, qui & *Belus*, Caucaso, Iapheti stirpe nato, bellum intulisse, scribitur apud SVIDAM vetustiorum exscriptorem.

Diuisio terrarum inter Noachi filios.

§. IV.

Iapheto, (Cham enim & Sem, a quibus nemo vel Germanos vel Saxones deducere ausus est, ad nos iam

Iapheti posteritas & Gomeri significatio.

A 2

(d) de Isid. & Ofride.

(e) Phaleg. lib. III. c. 1.

(f) ad Solin. p. 235.

iam non pertinent) in Genesi Mosaica filii tribuuntur *Gomer, Magog, Madai, Iauan, Tubal, Mesech & Thiras*. Figuratae hic agi, & gentium, non hominum nomina proferri, BOCHARTO, & post eum eruditioribus plerisque visum est. *Gomer* certe & *Phrygia*, cuius pars *κατακακαυμένη* apud STRABONEM (g) HESYCHIVMQUE vocatur, vnum idemque, regionem nempe *adustam*, quae nigra est tanquam ex adustione denotant, natura loci congruente. Et *gumra* Syris carbonem apposite designat. *Gomeritas* ad aquilonem Iudaeae collocavit EZECHIEL (b) prope *Togarma* itidem aquilonares & mulorum educatores, cum Tyriis commercia exercentes, hoc est, vt ego opinor, *Cappadoces* mulorum equorumque praestantium copia celebres (i). Cappadocia autem Phrygiae contermina est, & Iudaeae respectu vtraque ad aquilonem iacet. Sunt, qui longius haec porrigunt ad Cimmericos, Maeotidis paludis accolae, atque inde procedente coniectura non minus audaci ex Cimmericis Cimbro, ex Cimbris Germanos deducunt, omnesque hos adeo *Gomeritas* faciunt. IOSEPHO GORIONIDAE, *Gomeri* posterii sunt Franci, cui Turcae & Hungari, & Chazari, & *Pastinacae*, & quicquid a Volga ad Danubium colit, a *Thogarma* deriuatur, & *Thyras* ad Rus-

fos

(g) lib. XII. & XIII.

(b) Cap. LVIII. 6. XXVII 14.

(i) V. BOCHART. l. 3 c. II.

fos refertur, qui IOSEPHO ad Thraces. Sed Sacrae Litterae his non fauent, de propioribus Iudaeae populis loquentes.

§. V.

Filii Gomeri *Ascenas*, *Riphat* & *Thogarma* feruntur. *Ascenasios* IEREMIAS (k) Armeniis coniungit, & in Babylonios armat. BOCHARTVS ad Asiae minoris populos *Bithynos*, Phrygiae vicinos, refert verisimilius, quam IOSEPHVS ad nescio quos *Regines*. Ibi certe fuere *Ascanius sinus*, *Ascanius lacus* & *amnis*, *Ascania regio* & *vrbs*, *Ascaniae insulae* & ipse *Pontus Axenus*, qui postea forte corrupte *Euxinus*. Nam ab inhospitalitate dictum fabula Graecorum est. Valeant itaque recentiores Iudaci horumque sequaces, qui IOSEPHI *Regines* de populis ad Rhenum exponunt, atque ita *Ascenazem* Germanorum fatorem vane satis constituunt. *Riphat* IOSEPHO sunt *Paphlagones*. BOCHARTVS (l) notat, in *ESDRA* pro *Riphat* scribi *Diphat*; *Paphlagones* autem seruos *Tibios* dictos Graecis, quod STEPHANVS etiam Phrygibus adtribuit. Et *SVIDAE* Phrygia olim *Tibia*. Ita *Res* & *Daleth*, litterae quam simillimae, fuerint in *Genesi* a descriptoribus inuicem commutatae. *EVSEBIVS*, qui *Sarmatas Riphacos*, a *Riphaeis* credo iugis, facit, longius a vero declinat. Viciniora enim,

Gomeri posteritas.

A 3

quae

(k) *Ierem. LI. 27.*

(l) *lib. III. c. 10.*

quae diximus, magis quadrant. *Togarma* Graeci Interpretes constanter *Thorgama* & *Torgama* proferunt. Regionem indicari Phrygiis confinem, & Cappadociae finibus contineri, paulo ante attigimus. Nomen ipsum in *Trocmis*, ad Halym fluvium populis, superfuisset, BOCHARTO non abnegauerim. Facile enim ex *Trocmis* fieri potuerunt *Torgmi* & *Torgami*.

§. VI.

Magog, Mesech & Tubal eorumque terrae.

Magog, *Mesech* & *Thubal* EZECHIELI (n) coniunguntur inuicem, & additur *Ros* & *Gog* incola in terra *Magog*; omnes equites, omnes ad aquilonem Iudaeae fiti. *Mesech* & *Tubal*, a quibus Iudaei mancipia & vasa aerea mercabantur (o), a *Moscis* & *Tibarenis*, ferri fodinis ab antiquo celebribus, non differunt. Hi supra Trapezuntem & sub Colchide, illi circa Iberiam, ubi sunt Moschici montes, coluere. Et notatu dignum est, *tubal* hodieque Arabibus esse *squamam ferri & aeris*. Cum in Hispania quoque nomen *Iberi*, & *Thubal* vetus gentis heros seu Deus, quem peculiari libello (p) THOMAS REINESIVS ornauit, ibidemque etiam ferrifodinae & Chalibes inclaruerint; credibile est, vocabula haec a mercatoribus per nauigationes illuc translata. *Ros* his populis iunctus

(n) XXXVIII. 2.

(o) Ez. XXVII.

(p) De Deo Endouellico.

iunctus apud Prophetam, accolas Araxis Armenii dabit; nam & ab alio Araxe (q), qui nunc Volga, alia *Rofforum, Roxolanorum* siue *Rufforum* natio nomen traxit. *Magog* forte erunt, qui Maeotidi paludi nomen dedere vel debuere, eidemque in orientali lateri contigui, antequam a Cimmeriis irruentibus loco moti; quos ipsos deinde Scythae superuenientes extinxere, ab EZECHIELE Gogi nomine in terra *Magogi habitantis* indicati. *Gogarene*, quae STRABONI Iberiae pars trans Cyrum, & maxime mons *Caucasus* ad Gogi appellationem accedere videntur.

§. VII.

Madai Medorum esse gentem, omnes fere interpretes agnoscunt. *Iauanem* cum filiis ad occidentaliores populos pertinere apparet, *Iones* praesertim seu Graecos; vnde & *Alexander M.* apud DANIELEM (r) *Rex Iauanis* audit. Per *Elisam* a Iauane ortum, pars Peloponensi *Elis* indicatur. Purpuram ab insulis Elisae accersit EZECHIEL (s); & purpura Laconica olim in pretio erat. *Tharsin* EVSEBIUS ad Hispanos retulit, *Tartessum* credo in animo habens, quanquam *Tharsus* alias Ciliciae vrbs nota. *Chittim* esse Graeci maris indigenas, vix dubitabitur, inspecto curatius, quod

Madai & Iauan cum suis posteris.

(q) HERODOT. lib. IV.

(r) Cap. VIII. 22.

(s) XXXVII. 7.

quod in Numerorum libro (t) memoratur, Bileami vaticinio, de euertendo superioris Asiae imperio (Semitarum scilicet Assur & Eber) per classe venturum ex Chitim Ducem, sed mox periturum, quibus verbis Alexandrum magnum iterum designari patet. Nec aliter Author primi libri Maccabeorum (u) Canonicis proximus *Chetiim* & *Citiaeos* accepit, & Tyri quoque excidium apud ESAIAM (w) praedictum ad Alexandrum pertinere certum est. Quamquam non repugnauerim, etiam Italiam, cuius pars *Magna Graecia* a longinquis communi nomine comprehensam. Pro *Dodanim* in Paralipomenorum initio (x) & Samaritano Pentateucho *Rodanim* legitur. Rhodani accolae Gallos BOCHARTVS innui putat. Ego de Graecorum apud Massiliam colonia accipiendum existimo; nisi, quod malim, propior Palaestinae *Rhodus* insula indicetur, portu, pharo stupenda & navigatione celebris ab antiquo; propiora enim Iudaeae pleraque sunt, quae in Genesi indicantur. Ab his autem Iauanis posteris vel coloniis impletas esse *insulas gentium*, siue *Graecas*, in mari mediterraneo vel ad illud fitas, asseritur.

§. VIII.

(t) Cap. XXIV. 24.

(u) Lib. I. 8. 5.

(w) XXXI. 1.

(x) Cap. I. 7.

§. VIII.

Quod restat, *Thiras* veteribus plerisque & BO-
 CHARTO quoque *Thracia* exponitur. At Thraces
 diuersi generis & oris, remotioresque a Iudaeis mihi
 fuisse videntur. Vnde Thiram lubenter de *Tyro* acci-
 perem. Probabile enim est Iaphetigenas mediterranei
 maris habitatores, commerciorum causa, coloniam eo
 loci constituisse. IOSVAS (y) iam *Mibzar zor* siue
Palaetyrum habet, vt adeo vetustiore eam, quam
 vulgo ferunt, fuisse credas. Quae de fundatione vr-
 bis per Sidonios TROGVS (z), & IOSEPHVS (a)
 commemorant, forte de aliqua eius restauratione sunt
 intelligenda.

Thiras.

§. IX.

Omnibus in vnum collectis, Mosem de populis
 solum Iudaeorum stirpi cognatis locutum, reliquorum
 origines non attigisse conicias. Ipse *Gog* & *Ros* no-
 minat, nec tamen inter Noae posteros recenset, vt
 aliunde hos venisse existimes. Nec improbabile, plu-
 rimas gentes in Europa, Asiae septentrione & oriente,
 Africaque interiore (ne de America quid dicam) a
 Diluuiio Noachico immunes degisse. Hoc enim vni-
 uersale fuisse, iam dudum Theologi quoque doctrina
 infi-

Germani au
 Noachi po-
 steri.

(y) XIX. 29.

(z) lib. XVIII.

(a) Ant. Iud. Lib. VIII.

insignes, inter quos & senior CALIXTVS noster fuit (b), asserere noluerunt. Quare neque a Gomere, neque ab Ascenaze, aut alio Mofi nominato peculiari- ter, maiores gentis nostrae deriuare ausim; sed populi ex Armeniis montibus iam dudum digressi Iudaeisque ig- notioris progeniem puto. Notum interim mihi est, PHILASTRIVM inter haereticos computare, qui ne- gant, Noachum inter filios orbem terrarum diuifisse. Sed nec male BELLARMINVS obseruauit, multa il- lum pro haeresibus habuisse, quae non sunt. Neque tamen communi sententiae acrius contradicere animus est, cum in rebus adeo remotis prudentem ignoran- tiam confiteri, quam interpretes vulgares offendere, tutius videatur.

§. X.

De Beroso
aliisque, qui
de gentium
originibus
quaedam
suppeditant.

Post librorum sacrorum auctoritatem BEROSI Chaldaei, MANETHONIS Persae testimonia de mi- grationibus his nostris valerent, si modo haberentur. Ego vero vereor, ne iam & IOSEPHVS supposititios legerit pro veris. Quos IOHANNES ANNIVS VI- TERBIENSIS edidit, confictos esse, conuenit inter eruditos. Credibile tamen puto, non omnia ab huius esse manu, sed ex antiquiorum commentis transcripta. Certe ruspatores vetustatis reperere gemmas in hoc luto reconditae eruditionis, vt appareat, scriptorem, quis-

(b) in Comment. in Genesin.

quisquis fuerit, quaedam hodie amissa legisse: ita BARTHIVS & REINESIVS iudicauerunt, excellentes in antiquitatis studiis viri. Nec abhorret iudicium DIONYSII GOTHOFREDI in Historiae antiquae praefatione. Ipse IOSEPHVS SCALIGER aliqua de maioribus Maecenatis posita in Chronographia BEROSO subiecta secutus est, nec habuit pro panno Anniano. Hoc notandum, BEROSVM vel eius confictorem ANNIVM animaduertisse, & Germanos & alios populos Europaeos non potuisse a liberis Noae, in Sacris literis recensitis, descendere. Vt tamen a Noa eos deduceret, confinxit, hunc post diluuium habuisse vxorem Diteam, ex qua triginta adhuc liberos susceperit, gentium plurimarum factores. Nec defuere magni in Ecclesia viri, qui calculum suum adiecerunt opinioni, vt verum fatear, audaciori.

§. XI.

HERODOTVS *Germanorum*, quos *Celtarum* nomine comprehendit, exiguam admodum notitiam habuit. Meminit (c) *Istri*, quem a Celtis atque vrbe Pyrene venire, & mediam Europam scindere ex fama incertiore refert. *Pyrenen* urbem vocat. ARITOTELIS tamen (d) rectius *Pyreneum montem* substituit,

Quid de
Germania
Herodotus
habeat.

B 2

quan-

(c) lib. II. c. 33. & lib. IV. c. 49.

(d) 1. Meteor. sum. vlt. c. 1.

quanquam & hoc crasso errore, quem in libro de Admirandis auditu (e) emendat, cum ibi Istrum ex Herciniis quercetis effluere profitetur. Duabus horis a fontibus Danubii iacent montana *Bar*, in quibus Furstenberga arx, an haec forte fabulae de Pyrene ortum dedere? An potius populi *Breuni* in Alpibus Rhaeticis, a quibus & Brennerus mons adhuc nomen trahit? HERODOTVS porro (f) narrat, supra regionem Vmbricorum, hoc est, Italorum, versus aquilonem fluere amnes *Carpim*, & alium *Alpim*, hosque in Istrum exire. *Carpis* forte *Colapis* est in Sauum se exonerans. De altero statuerem ferme, HERODOTVM aliquid audiuisse de *Albi* nostro, eumque Istrum influere credidisse. Celtarum genus Graecis demum Alexandri M. tempore innotescere coepisse DIODORVS SICVLVS testatur & *Galatas* vocat (g).

§. XII.

Antiqua Germanorum carmina Tuisconem gentis conditorem celebrant, a quo Titanes, & primi Graeciae coloni.

TACITVS ex veterum Germanorum antiquis carminibus inducit nobis *Tuisconem*, Deum terra editum, & filium *Mannum*, originem conditoremque gentis; adeoque simul rationem reddit, cur terram, siue *Herdam*, vt alibi vocat, pro communi matre

(e) *audit. 100.*(f) *lib. IV.*(g) *lib. VII.*

tre coluerit gens profana & veri DEI cultus nescia. Tuisconem ex *Tuisch*, *Duitsch*, TACITVS, vel, qui haec TACITO retulit, formauit. Nec differt ab eo *Teutates* Gallorum Deus. *Tit* & *tiidde* Saxonibus, *thiud* Gothis, *thiot* Francis & Alamannis, *Cambriz*, *Aremoricis tyd*, *populum*, gentem; & in Lege *Salica teut* Regem significare scimus. VLFILAE *thiudinassus* regnum, & *thiudans* Rex est. Inde *Theodonum* appellatio veteribus *Bauariae Ducibus* placuisse videtur. Ipsam *Διός* apud Graecos & *Dei* apud Latinos nomen antiquissimis temporibus cognatae significationis fuisse, non sine ratione puto. Radix vocis est Saxonicum *tehen*, Germ. *ziehen*, ducere; atque ita vi originis eum, qui ducit *populum*, siue *Ducem* aut *Regem*, & eum quoque, qui ducitur, siue *populum* denotat. Ab hoc vero *Theut* vel *Tit*, siue quodam *Celtarum Germanorumque* celeberrimo & omnium antiquissimo *Duce*, *populus*, cui praefuit, *Titanes* dictus, *Graecorum fabulis* inclutus. Sententiae, quod *Titanes* *Celtae* vel *gens Celtis* cognata fuerint, *CALLIMACHVS* (b) fauet, *Apollinem* celebrans, tanquam in *Brenno Gigantum veterum* siue *Titanum* stragem renouasset. *PSEUDO-BEROSVS*, quem *AVENTINVS* secutus est, *Tuisconem Gigantem Noae filium* facit, alii ex *Iapheto* deducunt nullo argumento. TA-

B 3

CITVS

(b) *Hymn. in Delum v. 174. sq.*

CITVS terra editum scribit, & filium eius *Mannam*. Titanes autem vel gigantes pariter terrigenae habebantur, quod origo ipsorum ignoraretur. Et quamvis a Noachi filiis descendisse vix dici possint; quoniam tamen a veteribus circa Caucasum collocati sunt, derivationi generis humani ex Asia admodum fauent, quam & aliorum postea populorum inde in Europam progressorum migrationes confirmant. Ibi certe primum eos egisse, multa sunt indicio. Patrem gentis *Teutamem* siue Tuisconem rebus insigniter gestis enituisse non est dubium. Promotheus Princeps circa Caucasum *Titan* vocatur. Graeci, ex alia orientis parte etiam coloniis acceptis, Iapeti filium fecere ex coniectura, non ex vero, cum ille alius generis fuerit. Filiae huius Titanis feruntur *Tethys*, *Rhea*, *Themis*, *Mnemosyne* & *Phoebe* (i), quae Graeciam & aditas Europae regiones primum ad meliorem frugem redegerunt. Singulae harum *Titanides* appellantur veteribus (k), ne de parente dubites; quanquam DIODORVS SICVLVS & alii quidam ex mare foeminam *Titaeam* fecerint, id quod apud Mythologos non insolens. A barbaris itaque Graecorum regio antiquissime & colonos & vitae politioris primordia habuit, quorum Principi idcirco diuinum honorem sub Διός nomine non immerito detulerunt. Credibile est, magnam

(i) *Diod. Sicul.*

(k) V. SPANHEM, *ad Callimach. pag. 332. sq.*

gnam Europae Asiaeque partem peruagatum vsque ad Aegyptum penetrasse, ibi sapientiae suae admirationem excitasse, & sub nomine *Theut* pro Mercurio, vel Deo vel Philosopho summo, a posteritate cultum fuisse. CICERO (1) apposite hunc Aegyptiorum *Theut* siue Mercurium non indigenam, sed exterum fuisse affirmat. Graeci demortui nomen honoris causa *Soli* indiderunt. Ad vltimum demum Europae occidentem peruenisse, ibique vel in posteris etiam regnasse, non absimile est ex eo, quod Hispani Gallique *Teutatem* siue *Ditem* gentis suae progenitorem venerati sunt, CAESARE, LIVIO & LUCANO testantibus. Inde a Romanis postea inferorum Deus creditus, & *Dis pater* vocatus est. Veteribus enim orientis plaga superior, occidentis inferior videbatur. Vnde etiam non incongrue STRABO suspicatur, inferorum locum *Tartarum* ex *Tartesso* Hispaniae confictum. Ex *Theutate* autem Hispanos tandem corruptius *Togotem* vel *Togum* suum formasse, verosimile; crassiorque haec pronuntiatio forte a Phoenicibus introducta est. Meminit certe *Togi* Celtiberorum siue Dei, siue Herois, MARTIALIS; & *Togotis Dei* lapis antiquus apud Lusitanos repertus, atque a REINESIO expositus. BEROSVS ANNIANI inde suum *Togum Ormam* desumpsit: MARIANA vero in libro de Regis institutione frustra

(1) lib. III, de Diuinat.

frustra hic ad *Dianam Toxotim*, id est, *sagittariam*, confugit. Nobis idem *Dis* ob res strenue gestas pro Marte habitus est; & dies Martis adhuc *Dienstag*, litera *n* inserta, ab eodem appellationem traxit. Galli *Ditem Teutatem*que nominabant, CAESARE & LVCANO authoribus. Ex eodem hoc *Dite Dianam Tauricam* olim effectam credo. Nec insolens est, Deos a gentibus modo maris, modo foeminae figura coli. *Ditanam* primitus vocatam fuisse suspicor ex mammis (*ditten* vel *titten* nobis dictis), quibus omne eius corpus refertum in simulacris & nummis veteribus cernitur. Coniecturam porro iuvat, quod & *Diana* sub *Proserpinae* nomine, non secus ac *Dis*, inferis praeesse dicatur. Apud NENNIVM, qui circa annum Christi DCXX. historiam Britonum composuit, habetur quaedam relatio de gentium nobis cognatarum origine, quam author se hausisse dicit ex traditione veterum, qui incolae fuerunt in primis Britanniae temporibus. Ibi refertur primum hominem de genere *Iapheti Alanum in Europam venisse*: hunc tres filios habuisse *Hificionem*, *Armenonem* & *Negnonem*: ab *Hificione* descendisse *Francos*, *Latinos*, *Alemannos* & *Britones*; ab *Armenone* *Gothos*, *Walagothos* (voluit dicere *Wisegothos*) *Cebidos* (*Gepidas* intelligit) *Burgundos* & *Longobardos*: a *Negno* *Bogaros* sive *Boioarios*, *Wandalos*, *Saxones* & *Tarincos*, hoc est, *Thurin-*

Thuringos. Quae etsi fabulosa sint, indicant tamen hos populos & a Britannis pro eognatis habitos, & Germanorum Deos quoque extra patriam notos fuisse. Hisicionis enim nomen corruptum ex *Tisicione* siue *Tuiscone*, Armenon vero *Arminius*, & Negno *Mannus* est.

§. XIII.

Post Teutatem TACITVS eius filium Mannum Germanis praefuisse refert. Hunc ego iterum in Asia adhuc degisse suspicor, atque in Aegyptum Graeciamque expeditiones fecisse. Nec vane primum in quavis Aegyptiorum dynastia Regem *Menen* dici observamus. Lunam quoque, quae Graecis *μην*, nos ab eo *Mon* & Sax. *Mahn* vocare potuimus. Heroum nomina sideribus indere, inque iis venerari veteres consueverunt. A causa enim superiore egregia quaeque venire, & post fata ad principium diuinum redire, doctrina est omnium antiquissima.

Mannus a Tuiscone ortus.

§. XIV.

Tres porro filios Manno carmina vetusta assignarunt (*m*), e quorum nominibus proximi Oceano *Ingaevones*, medii *Herminones*, caeteri *Istaeuones* vocati inscite admodum feruntur. Quanquam & in sacris,

De Ingaevonibus, Istaeuonibus, Herminonibus & Arminio, Principe horum & Deo.

(*m*) Tacit. German.

facris, ut vidimus, non insolens, *filios* nominari gentes ab aliis descendentes. *Ingaeuones* certe non a Duce vel Principe, sed a situ dicti sunt. *Inge* enim *pratum* Anglo-Saxonibus & Anglis borealibus adhuc denotat: *Islandi* eodem sensu *einge*, & Sueci *eng* habent. Terminatio *vones* a *wobnen*, *habitare*, deducenda est. Indicantur ergo habitatores depressioris siue campestris soli, quod a Belgio ferme usque ad Albim protenditur, ubi incipiunt *Istaeuones* siue Germani orientales ab *Ost*, Anglo-Sax. *east*, *ist*, oriens, denominati. Qui supra, *Ingaeuones* fuerunt, *Herminones*, superioris Germaniae spatium illud occupauere, in quod postea Franci cum vicinis gentibus immigrarunt. Hos ab *Hermino*, *Irmino* vel *Arminio*, Principe celebri, dictos, non incongruum arbitror, & illustris LEIBNITIVS idem peculiari dissertatione asseruit. Ex *Hermannis* facile *Germani* prodeunt. Ex *Handschu* certe veteribus *Gantus*, ex *gammarus*, nobis *Hummer*, atque ex *Germanus* Hispanis *Hermann* factum est, ut aspirationem cum littera *G* subinde commutatam perspicias. In Asia & hic *Arminius* enituit, multisque seculis *Arminio* *Cherusco* antiquior fuit. *Chaldaei* *Perseaeque* duos Deos venerati sunt, vnum bonum, *Oromasdem*, alterum malum, *Arimanium*. Non inepte suspicatur LEIBNITIVS, *Arimanium* forte magna *Asiae* parte perdomita, cum *Oromisda*, *orientalium populorum Rege*, conflixisse, & terrore sui nominis, ut alter beneficiis, diuinitatem meruisse.

Graecis

Graecis ex eodem *Hermes* siue Mercurius confectus est, quia sapientiae illis author fuit. Nec repugnem, si quis ex eodem Arimano "Ageia seu Martem Graecorum, reiecta vltima syllaba *man*, prodiisse dicat. Certe & nos idem numen *Arminium*, *Irminum*, *Hermannum* & *Ericum* vocauimus; vnde in quibusdam superioris Germaniae locis dies Martis adhuc *Erich-tag* nominatur. Anglo-Saxones coeleste plaustrum ab eo *Irmins-Wagen*, & viam quandam in Anglia militarem *Irminstrate* dixerunt. Nos vero caprum, animal Martium, ab eodem *Herman*, & contracte *Harm* vocare solemus. Celtas Herculem suum *Ogmium* appellasse, LVCIANVS author est. Ego *Ormium* restituendum putavi, quae mea coniectura Leibnitianum calculum commeruit. Interim pro certo eam venditare nolim, cum apud NENNIVM quoque inter *Armenonis* seu Arminii proavos *Ogomun* occurrat, qui forte idem cum *Ogmio* fuit. Arminius autem dicto modo a Persis, Graecis, Celtis & Germanis, communi consensu, diuersas licet ob causas, diuino honore affectus est. Nec mirandum, per dissitos populos inclaruisse Heroës nostros antiquissimos, qui orbem nondum castris & propugnaculis instructum, maxima popularium multitudine cincti, & ipsa feritate innata meruendi, percurrerunt, vel necessitate, fame, peste aut inundationibus coacti, vel bellicae fortitudinis exercendae causa. Sesostris, Alexandri M. Attilae, Chingis Chani,

Chani, Tamerlanis, aliorumque recentiorum Principum barbarorum in regiones disiunctissimas expeditiones faciunt, vt omnem antiquioribus illis fidem denegare nequeamus. Vti autem inundationes terram late quidem peruadunt, sed nonnullis tantum in locis aquam relinquunt; ita ingentes illi populi vastam quidem dedere stragem, magna tamen terrarum parte percurfa, in paucis tantum, & longe aliquando diffitis prouinciis, stabiles tandem colonias ad posteros transmiserunt.

§. XV.

Germanorum Celta-
rumque ma-
iores in con-
finiis Asiae &
Europae ha-
bitauerunt.

Habitauerunt itaque primum maiores nostri Celta-
tarumque ibi locorum, vbi postea Cimmerici Scythae-
que sese inuicem, HERODOTI testimonio, excepe-
runt, circa paludem nempe Maeotidem, & sub iugis
Caucasi montis. Inde excursiones fecere, & Asiae Eu-
ropaeque sunt dominati. In ipsis *locorum nominibus*
vetustis nationis & nostrae, & Celticae, nobis arcte co-
gnatae, si aliae suspiciones deessent, vestigia reperi-
mus; Graeci haec aliquando *Scythica* nominant, di-
uersissimas gentes confundendo, quae in eadem regio-
ne sibi inuicem successerunt. Scythas enim linguam
Slaonicae, non vero Celticae aut Germanicae propin-
quam habuisse, ex HERODOTO concludimus, qui
Sarmatas Scythice, licet corruptius paulo, loqui testa-
tur (m). Caucasus antiquissime *Graucasus* dictus est,

PLI-

(m) lib. IV.

PLINIO auctore (n); non tamen, ut ille putat, quod niue candidus sit; sed a *crau*, *crag*, *careg*, Celtica voce, *rupem* designante. Eadem vox in *Carpathi* nomine se prodit. STRABO in Cilicia rupem in mare procurrentem *Crag* dictum obseruat. Alium *Cragum* in Moabitide BROCHARDVS annotat, qui STEPHANO *Characmoba* & *Mobucarax* audit. In Europa *Carni*, loca *Carrodunum* dicta, & notissimum ad Rhodanum campus, lapidibus ad miraculum refertus, qui *la Crau* vulgo, appellationum rationes ab eadem radice dependentes habent. *Graeci*, qui hoc nomine antiquissimis temporibus ganisi sunt, illud habuerunt a rupibus, in quibus sedes primitus constituerunt. Et commode veteres scriptores, primos in Graecia homines ex montibus in subiectam planitiem paulatim descendisse, tradiderunt. *Albanos* populos, & *Albanum* fluuium in Caspium mare se praecipitantem ab *Alpibus*, nobis *Alben* dictos verisimile est. *Riphaeos* montes a nostro *reif*, *reep*, funis, cingulum, venire non negauerit, qui recordabitur, eosdem montes Slauonica lingua adhuc *Kameny poyas* seu cingulum mundi dici. Eadem iuga aliquando *Olbia* & *Aipia* dicta, ex ATHENAEO intelligimus; inde vero *Obiorum* montium, & *Obii* amnis nomen corruptum. Fluii *Danubius*, *Danaster*, *Danaper* & *Tanais* a se non differunt, nisi terminatione a posterioribus populis inducta. Olim enim vno communi nomine venisse, certus sum.

Danaprum siue Borysthenem ab accolis *Danubium* dici, IORNANDES author est, atque ita recte ab antiquo vocatum DODWELLVS (o) euicit. SENECAE & TIBULLO *Danubius Tanais* audit; & cum alibi SENECA *Danubium* Europam ab Asia separare dixit, *Tanaim* intellexit. Radix nominis communis forte est Celticum *ton*, vnda, vt eo vndosum flumen conuenienter admodum indicetur. Graeci videntur *Danubium* deriuasse a *tanne*, abies, atque inde accolae fluuii in Pontum Euxinum se effluentis *Peucinos* sua lingua vocasse. AESCHYLVS in Prometheo habet *fluuium non falso dictum proteruum*; atque ex contextu clarum est, intelligi *Phasin*, qui Mosi *Pison* dicitur. At vero nobis *böse*, & rusticis Saxoniae Superioris *bise*, *proteruum*, *malum*, designat. *Byce*, palus siue aestuarium Maeotidis ad Tauricam Chersonesum, nostrum *Wic*, finus maris, refert, quod etiam in *Carambico* Hyperboreorum later. Me audacior & *Maeotidem* paludem a vulgo nobis noto *modde*, *mudde*, coenum, limus, deflecteret. Pingui certe coeno abundat palus illa. Vnde ARISTOTELES in Meteorologicis affirmat, fundum eius ex limo ab annibus aduecto in tantum excreuisse, vnaues multo minores tunc quam ante sexaginta annos ipsam ingredi potuerint. EUSTATHIVS in Dionysium dicit, Istrum cum olim *Matous* diceretur, quod Graecis sit *ἄσιος*, h. e. *limosus*, a Scythis postea

in

(o) in Dissert. de autore anonymo Peripli Euxini maris §. 8.

in transitu eius damno affectis *Danubium* appellatum, quasi *mali authorem*. Vbi quidem ad Germanicum *don übel* siue *malum facere* alluisse videtur. Sed nomen a limo desumptum non tam Danubio, quam Tanai competit, cuius palus *Maeotis*, quae & ipsa aliquando *Tanais* dicta est. Vnde iterum Danubium eum Tanai confusum obserues. HERODOTVS author est, Bosporum Cimmerium hyberno tempore glaciari, & tunc incolas Chersonesi Tauricae plaustra agere supra glaciem trans mare vsque ad Indos. Vbi per *Indos* intelligit regionem ex aduerso positam, quae postea sibilo praefixo *Sindica*, & tandem *Mingrelia* dicta est. Tota ea palustris & lutosi molliorisque soli est, vt vel Chardini descriptio recentior docet; vnde recte populi eam habitantes a *venne* vel *inge*, supra memorato *Vendi*, *Vindi*, & abiecto digammate, *Indi* dici potuerunt. Et in hac *India*, non vero in illa remotiore, Bartholomaeum Apostolum Euangelium praedicasse, certum est. Vltior tamen *India* dicta a fluuio Indo, & hic iterum a *depressiore* & *paludosa*, per quam decurrit, *regione*. Ab eodem *venne* dicti sunt *Heneti* ad Pontum Euxinum, & *Veneti* ad Mare Adriaticum & in Gallia Aremorica conspicui. Qui vltimum Asiae orientem incoluerant, olim *Issedones*, etiam *Isten*, vel *Estii*, proprie ab *ost*, *est*, oriens, audiuisse videntur, a quo vocabulo & orientior *Danubii*

nubii pars *Ister* dictus est. *Arimasporum* nomen huc pariter pertinet, quod secundum LEIBNITII sententiam, ab *arm*, pauper, miser, solus, & *spien*, *spicere*, videre, deducitur, & *mifere videntem* siue *monoculum*, vt HERODOTVS interpretatur, significat. Genus enim illud hominum, *Kalmuccorum nostrorum in morem, oculos admodum paruos habuisse putes.*

§. XVI.

Idem Germani & Celtæ Graeciae colonias immiserunt antiquissimas. Fabulae de Ioue & Diis expositio. Migratio nostrorum versus Occidentem.

Haec ex Asia nostrorum vestigia adduxisse sufficiat: In Graecia frequentiora & clariora se produnt. Ipsa Graecorum lingua praeter pauca, quae per posteriores Aegyptiorum, Phoenicumque colonias illata sunt, semi-Germanica aut Celtica est, vt adeo *primi omnium Graeci coloni aut Germani, aut his admodum cognati populi fuerint, oporteat.* Et in quibusdam dialectis magis apparet consensus cum Germanico. Ita Lacones non, vt caeteri Graeci & Latini, in *os* vel *us* terminabant nomina, sed in *R* more Germanorum. Extat apud BOETHIUM in Musicis Ephorum decretum contra Timotheum quendam Musicum, quo iubetur chordas remouere, quas citharae nouator addiderat, vocaturque *Τιμόθεος ὁ Μιλήσιος*, vt Germani diceremus *Milesier*. Hellenem, a quo sibi nomen *Hellenum* sumserunt Graeci, ex Titanis profapia fuisse, perhibent. Sed iam ante eum oportet homines ex nostris in Hellade sedes fixisse, qui Graeci, siue, vt paulo

Tab. I. ad S. 24.

en huc
senten-
spien,
ue mo-
nificat.
rum in

suffi-
odunt.
poste-
illata
o primi
modum
m dia-
. Ita
os vel
orum.
decre-
quo iu-
r addi-
ani di-
en Hel-
e, per-
ex no-
ue, vt
paulo

paulo ante e
Herodes ve
non incongr
desita *Lingua*
fluvium, X
lingua nomi
flexus *fluvium*
qui per *domin*
& *dexterus*, A
gratia conuer
deorationibus
GIVS HERW
re doctus, se
quam *prisc*
mis & barbar
nomina habu
ref. Adduci
bis *Fir* & *F*
bis, *canis*,
Kien, comm
AVENTIN
BRIANVS
CRVCIGE
NVS, VE
BREND

(p) in

paulo ante exposuimus, *montani* vocati sunt. Ex his Heroës veteres, siue Deos Graeciae plerosque ortos, non incongruum dictu est. Lingua horum vetus & defita *Lingua Deorum* HOMERO audit, vbi eundem fluuium, *Xanthum* Deorum, *Scamandrum* hominum lingua nominatum habet. *Xanthus* a nostro *sand* deflexus *fluuium arenosum* denotat: & idem apud Graecos, qui per *homines* hic intelligendi, *Xamander*, a ψ αμμά- $\delta\omega$ deflexus, significat, ψ solummodo in ξ euphonias gratia conuerso, & ν ἐφελκυστικῶ inserto. Vnde non adeo rationibus omnibus destitutus fuit IOANNES GEORGIVS HERWARTVS AB HOHENBURG, (p) vir sane doctus, sed παραδοξότερος, vbi hanc Deorum linguam *priscam Theotiscam* fuisse, arbitratus est. A primis & barbaris terrae suae habitatoribus Graecos multa nomina habuisse, PLATO in *Cratylō* diffiteri non potest. Adducitur inter alia ab ipso $\pi\tilde{\nu}\epsilon$, *ignis*, quod nobis *Für* & *Feur*; $\epsilon\delta\omega\epsilon$, *aqua*, nobis *Water* & *Wasser*; $\kappa\acute{\iota}\omega\nu$, *canis*, nobis *Hund*, $\kappa\acute{\iota}\epsilon\nu$, *ire*, nobis rustice *Kien*, communius *geben*. Sed multo maiore diligentia AVENTINVS, GELENIVS, BIBLIANDER, HADRIANVS & FRANCISCVS IVNII, HELVIGIVS, CRVCIGER, BERNEGGERVS, MER. CASAVBONVS, VECHNERVS, BESOLDVS, BOXHORNIVS, BRENDELIVS, BELLINVS, ERICVS, VRSINVS,

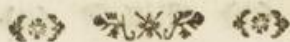
MOR-

(p) in *Chronologia* Monachii 1612. edita.

MORHOVIUS, PEISKERUS, CLERICUS, alique
 conuenientis inter se vtriusque linguae exempla oculis
 exposuerunt. Fabulae Deorum Graecorum veris He-
 roum vetustissimorum historiis superstructae sunt.
 Hae magnum quendam Regem Iouem habent, qui
 ipsis olim Δις, postea communiter Ζεύς audit, & fa-
 pius cum Belo Assyriorum, siue Chamo aut Hammone
 Aegyptiorum confusus est. Ex Titanibus, siue Ditis aut
 Tuisconis progenie, ortus ipse fertur, stirpe Celto-Ger-
 manica. Contendisse illum primum de imperio orbis
 tunc notioris cum aliis magni illius Ditis domi succes-
 soribus aut posteris, similes eruptiones tentantibus, ve-
 rosimile facit series rerum. Vbi potestate complexus
 erat, quicquid mediterraneum ambit mare, noua ipsi
 a gigantibus istis siue Titanibus, hoc est, Celto-Ger-
 manis bella incubuere. In Prometheo, quem & ipsum
 Titana vocant, & ad Caucasum Iouis imperiis alliga-
 tum volunt, gentis eiusdem Principem agnoscas, op-
 positis ad Caspias portas copiis Asia iam cultiore exclu-
 sum. Is quod barbaris illis disciplinam intulisset, di-
 ctus est ignem coelo surripuisse. Interea commoto or-
 be Gigantes a Thracia & Istro apparet in Thessaliam ir-
 rupisse, praesidia de Pelio & Ossa montibus deiecisse,
 Iouem cum Diis magno praelio victum Graecia expu-
 lisse, & mari in Aegyptum fugere compulisse, formis
 animalium, id est, nauibus arietem aliasque species
 proferentibus, tectum. Celtae deinde freta Propon-
 tidis

tidis transnifere, & duce Tiphoeo in Afiam terrestri itinere hostem secuti, postremo Iouem reparatis viribus obuium habuerunt. In Syria seu apud Aramaeos, *ἐν Αἰθιοπίας*, vt HESIODVS habet, congressis exercitibus, Tiphocus tandem caesus cum suis occubuit. Ita rerum summa penes Deos mansit. Haec qualiscunque lux historiae inter fabularum tenebras emicare mihi videtur. Nec tamen Asia Graeciaque solum se continuerunt maiores nostri, sed siue meliores sedes quaerendi gratia, siue ab aliis populis pressi Occidenti sensim se se infuderunt, Orientis a longo iam tempore dominatores. Migrationis tempus ignoratur. Quando tamen id longe ante Cimmericorum interitum, & Scytharum in Cimmericam immigrationem factum, hinc iudices de summa nostrae nationis antiquitate. Nec in liquido est, Celtaene, an Germani, nostrique maiores prius Orientem reliquerint. Nobis fauet, quod nos Celtas omnes, Germaniae superioris fere vniuersae, Galliae & Italiae citerioris postea habitatores, Walen & Welsche vocauerimus, atque adhuc vocemus, hoc est, *peregrinatores* vel *peregrinos*, a *Wal-len*, peregrinari, vagari: vnde Romani Gallorum nomen sibi formarunt. Si enim nos demum, cum illi iam quieti sederent, superuenissemus, hoc nomen non illis, sed nobis potius conuenisset. Nec enim quietis competit appellatio a motu desumpta.

§. XVII.

Ex primis, qui in nostras terras venire, Germanis fuerunt vetustissimi Hiberniae & Hispaniae incolae, & residui apud nos Frisii.

Vti autem in magno aquarum prokursu fluctus fluctum trudit, & quod primum emanauit, longissime a primo fonte abit: ita & cum primis gentium migrationibus factum fuisse, atque ultimi occidentem versus Europae populi primi natales sedes reliquisse videntur. Sunt illi *Hiberni & Scoti montani*. Hi primi omnium insulas Britannicas tenuerunt, a Britannis demum superuenientibus, a quibus & moribus & lingua penitus diuersi fuere, in Hiberniam & Scotiae montana remoti. Scoti enim montani Hibernica adhuc lingua vtuntur. NENNIVS, BEDA, & caeteri scriptores Hibernos ex Hispania quidem venisse produnt, quia forte propior in aduerso continente regio ipsis non succurrebat. Et nuper EDVARDVS LVYDVS in Archaeologiae Britannicae Opere insigni huius sententiae patrocinium suscepit, atque ex conuenientia linguae Vasconicae, quae vetus Cantabrica est, cum Hibernica argumentum pro ortu Hibernorum ex Cantabris, siue veteribus Hispanis desumfit. Sed exempla, quae affert, non sufficiunt, & quae ex iis recte se habent, indicant potius, vtrosque populos ab vna stirpe progenitos olim, nobisque cognatos fuisse. Conueniunt certe, vt aliqua hic afferam, atque, vbi Germanicae linguae congruant, obiter moneam

HIB. *a, acha* petra, & VASC. *acha*, rupes. Conuenit no-
strum *hoch*, altus; *höhe*,
altitudo.

adbark

adarra, cornu, quod nobis
horn.

alga, nobilis

algo generosus. Germani
adelich habent.

aoil

abol, *abolic*, os.

aon,

on, excellens.

ar,

urc, *gure*, nofter. Anglo-
Saxones *ure*, Saxones *use*,
Germani *unfer* dicunt.

ar, *aer*

bara, *beri* homicidium, ini-
micitia: Germanis olim
Werre & *Warre* bellum.

arcoir

burco, iuxta.

asnic

ezne, *eznec*, lac. Nobis *es-
sen*, edere & victus. Ve-
rustissimus autem lactis
in conuictu vsus.

athair

aita, *aitac* pater; Germa-
nis *atte*, *aite* & *Vater*.

balla

bull, *bull heçar*, cranium,
calua. Sax. *poll* est sum-
mitas cuiusuis rei rotun-
diformis.

- Banailte, Banaltra,* *Banlitu, ballitu,* nutrix. An
ban illud conuenit cum
 veteri *span*, mamma,
 vnde *spanverken* porcel-
 lus lactans? Et forte Hi-
 bernis mulier *bean* dici-
 tur a mamma.
- Beas,* pl. *bethe*, manus. *Patten* vr-
 forum plantas anteriores
 vocamus, & *patschband*
 etiam de manu dicimus.
- beat,* pl. *batzu*, parum, paulu-
 lum, paucum. Sax. *bet-*
te, Germ. *bissen*, Ital.
pezzo, conueniunt, vt &
 Gall. *petit*.
- brek*, diuerficolor, varius *bragado*, bos diuerficolor.
 Hisp. conuenit *sprencklich* no-
 strum.
- brugh,* *burgua*, vrbs, oppidum,
 Germ. *burg*, oppidum.
- Caill,* *Cailte*, contumelia, oppro-
 brium. *Schelten* Gerin.
 est *exprobare*.
- cailleach*, gallus
ceò, nebula, *oilloac*, gallina.
kéa, *quea*, fumus. Sax.
schäe, vmbra,
- cia,*

<i>cia, cia an,</i>	<i>ceinen, ceinec, quis, quae.</i>
<i>cior, gena, mentum. Hisp.</i>	<i>cara, facies. kare Sucus</i>
	<i>faciem quoque notat.</i>
<i>eas</i>	<i>ez, non</i>
<i>fadadh, 'ada',</i>	<i>beda, donum, munus. An</i>
	<i>a faten, fassen, accipere?</i>
<i>fearrya, earrya, feardha,</i>	<i>arra, masculus. Conuenit</i>
	<i>farre, bos; Nec recedit</i>
	<i>multum Lat. vir & An-</i>
	<i>glo-Sax. Wer, nec non</i>
	<i>Germ. er, ille.</i>
<i>gach</i>	<i>ólh, gucia, omnis. Germ.</i>
	<i>gantz, indita n litera.</i>
<i>gbearg, dearg,</i>	<i>gorria, ruber. Conuenit</i>
	<i>nostrum Scharlaken, pan-</i>
	<i>nus rubeus.</i>
<i>gigilt,</i>	<i>kigli, killi, titillatio. Germ.</i>
	<i>kitlen, kitzeln, titillare.</i>
<i>goirrige, oirie,</i>	<i>erhoa, stultus, infanus.</i>
	<i>Conuenit irren, errare;</i>
	<i>irrig, errabundus.</i>
<i>theadb, comestio,</i>	<i>iate, rictus. Sax. eten. Germ.</i>
	<i>essen, edere.</i>
<i>laidir, fortis,</i>	<i>lodia, crassus, spissus, den-</i>
	<i>sus. Lode, genus panni</i>
	<i>crassioris olim nobis fuit;</i>
	<i>& adhuc vocabulum hoc</i>
	<i>lar, apud</i>

	apud Sueuos occurrit, vbi textores eiusmodi panni. <i>Lode Weber</i> dicuntur.
<i>la'r, lairin,</i>	<i>larra, larraina,</i> terra, re- gio. Germ. <i>flor, flur,</i> est districtus, territorium.
<i>leano,</i>	<i>leinu</i> genus, semen. An a <i>legen</i> ponere?
<i>loit,</i>	<i>lot,</i> vulnus. Germ. <i>loch,</i> foramen, vulnus, & ve- tus <i>letzen,</i> scindere.
<i>luath,</i>	<i>lehiab,</i> celer. Conuenit Germ. <i>leicht & lauffen.</i>
<i>mala,</i>	<i>malethas,</i> pera. Inde no- bis <i>Malschlos,</i> sera perae.
<i>maol, maothol,</i>	<i>mutil, muthilla,</i> seruus, puer. <i>Magd,</i> & vulgo <i>Mat, Maedel,</i> ancilla, filia, virgo; olim & <i>puer,</i> vnde <i>magazogo</i> veteribus pro <i>paedagogo.</i>
<i>olan, lo</i>	<i>ille, lana.</i> Nos habemus <i>wol-</i> <i>le, wulle.</i>
<i>orc</i>	<i>arrac, arraul, arraulze,</i> o- uum.
<i>re, ris</i>	<i>ri,</i> ad. Celtis inuerse <i>ar,</i> ad.
<i>re</i>	<i>ra,</i> radix. <i>ris</i>

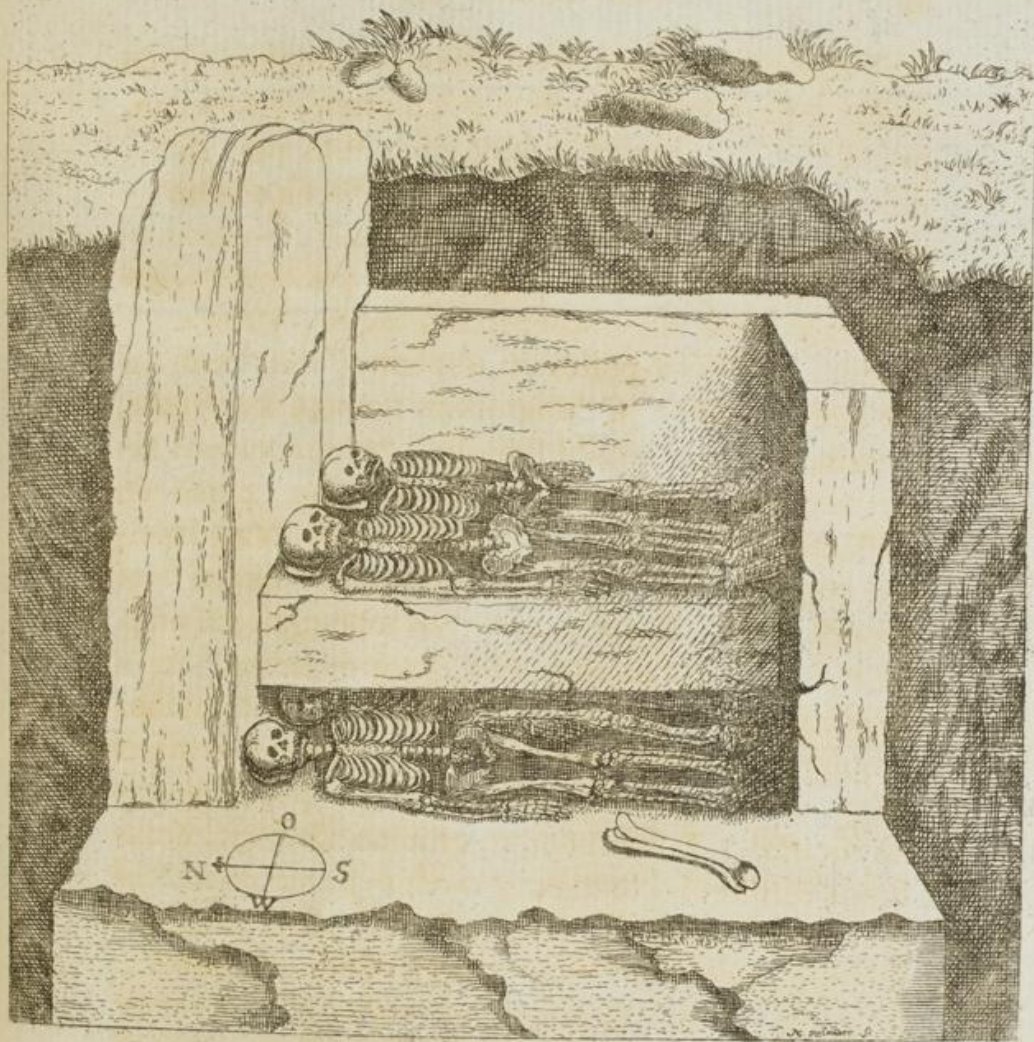
<i>ris</i>	<i>rez</i> , per.
<i>se</i>	<i>sey</i> , dulcis. Sax. <i>seut</i> . Germ. <i>süß</i> .
<i>seargtha</i>	<i>searra</i> , aridus, Germ. <i>for</i> , <i>dürre</i> .
<i>sgaile</i> ,	<i>itzale</i> , umbra. Saxonibus <i>schar</i> : <i>r</i> autem facile in <i>l</i> transit.
<i>siubhal</i> , <i>hiubhal</i>	<i>ebili</i> , ambulare. Germ. <i>hi</i> - <i>beln</i> , inepte circumcur- sitare.
<i>tobar</i> , <i>thobar</i> ,	<i>ithubbri</i> , <i>ithurri</i> , fons. Cel- tis <i>dur</i> , aqua.
<i>uae</i> , <i>uagh</i> , sepulchrum,	<i>oea</i> , lectus. De lecto in- fantum siue cunis <i>eja</i> , item <i>wiege</i> & Sax. <i>wege</i> dicimus.

Conueniunt & alia; quae, etsi iam attingere non vacet, confirmant tamen Hibernorum & Cantabrorum antiquissimorum Hispaniae incolarum originem communem, aut aliquam saltem cognationem. Perrexere itaque Cantabrorum maiores occidentem versus a sinistra (cum Hibernorum maiores a dextra discessissent) & traiectis Alpibus Pyrenaeisque montibus pars Italiam intedit, pars vero tandem Hispaniam & Galliam a Pyrenaeis iugis ad Ligerim vsque occupauit. Aeris hic

varii mineras aperuisse primi animaduertuntur. Inde crebra cum ipsis orientalium populorum, Phoenicum praefertim commercia & fama diuitiarum per orbem, quae non parum tranquillitati gentis nocuit; vt maiores opes semper sua pericula sequuntur. Phoenices enim littora Balearibus insulis Africaeque obuersa fere omnia suis coloniis impleuerunt; atque ab alia parte Celtae, magna vi postea irrupentes, meliorem terrae partem sibi sub Celtiberorum nomine sumserunt, veteribus incolis vel sibi subiectis, uel in montana Septentrionem versus sita retrusis, vbi reliquiae ipsorum cladibus postea Romanorum, Gothorum, Maurorumque ereptae adhuc superant. Non parum tamen a tot oppressoribus lingua Cantabrorum mutata est, & praeter vestigia Germanismi, ibi Celtica quaedam, Punica plura animaduerto. Literas incognitas, quibus magnus nummorum in Hispania repertorum numerus insignitus reperitur, a vetustissimo hoc populo inuentas coniiicio. Differunt enim omnino a Punicis, & ductibus rectilineis constant in modum Runarum Septentrionalium, vt nempe bacillis facilius incidi potuerint, antequam notior scripturae modus obtinuit. OL. WORMIUS inde hos characteres ad suorum Runas referre voluit, & assentientem ferme habuit EZECHIELEM SPANHEMIVM, qui plerosque huius generis nummos Gothis, post Romanos Hispaniae dominatoribus, adscripsit, duplici errore. Neque enim Gothos veteres

Inde
venicum
orbem,
t maio-
nices e-
rfa fere
a parte
em ter-
ferunt,
ana Se-
pforum
rorum-
en a tot
&prac-
, Puni-
quibus
numerus
o inuen-
, & du-
Septen-
otuerint,
. WOR-
referre
IELEM
is num-
atoribus,
os vete-
res

res Runis Se
rio nummi
BLANCIVS
scripti cernu
omino fun
bus, quod
spanicos ple
nem aduent
tempore cul
nes Latinae
nus incogni
NOSANVS
mus, in i
arque in
tiam paln
cum literis
bus literae
re exhibent
pti, & his
bus illis ign
racteribus e
de clasem
nummo En
se sibi visu
parte Latit
ex eodem

res Runis Septentrionalium vsos constat; sed e contrario nummi ipsorum, quorum plurimos prae caeteris **BLANCIVS** aeri incidi fecit, omnes Latinis literis inscripti cernuntur. Praeterea Gothi in Suecia diuersi omnino sunt a veteribus Gothis Hispaniae domitori- bus, quod infra fusius monstrabitur. Et nummos Hispanicos plerosque ante Romanorum in hanc regio- nem aduentum, reliquos primo occupatae Hispaniae tempore cusos esse, forma eorundem atque inscriptio- nes Latinae docent. De nummis vero hisce, haec- tenus incognitis, **VINCENTIVS IOHANNES LASTA- NOSANVS** peculiarem librum edidit, ex quo disci- mus, in iis plerumque caput Principis in vno latere, atque in altero equitis cum lancea decurrentis, vel et- iam palmam manu praeferentis effigiem expressam, cum literis, de quibus loquimur, obscuris. In aliqui- bus literae hae in vno, & Latina verba in altero late- re exhibentur. Sunt & aliqui nummi, Latine inscri- pti, & his accurate congruentes, alii cum characteri- bus illis ignotis, vt putes, eadem verba diuersis cha- racteribus exprimi. **ANTONIVS AVGVSTINVS** in- de clauem lectionis exsculpere tentauit, & in quodam nummo *Enporon* siue Empurias, in alio *Celsa* inuenis- se sibi visus est. Quodsi autem nomen loci in vna parte Latinum, in altera Hispanice exaratum esset; ex eodem fundamento in alio nummo *Eficer*, hoc est

Oficerda, legere, atque ita aliquam alphabeti portionem detegere possemus. Sed haec obiter.

§. XVIII.

Scoti sunt
Hiberni.
Ratio huius
nominis.

Originem Scotorum ex Hispania repetentibus *Iberus* fluuius & populus inde dictus cum nomine *Hiberniae* conuenientes aliquo modo fauerunt. Sed *hiar* & *iar*, siue, vt nos loquimur, *ier*, Hibernorum lingua occidentem denotat; vnde *Ierne*, *Eris* siue *Hibernia* a situ dicta, erit *occidentalis terra*: & fluuius *Iberus* forte ex eadem ratione *fluuius occidentalis* nominatus est populis, quibus adhuc ignotae erant, quae trans eum iacebant, terrae. Eadem de causa Orientaliores populi *Iberiam* etiam aliquando vsque ad Germaniam extenderunt. NONNVS in Dionysiacis *Rhenum Iberum*: SCYLAX CHARIANDENVS strictius, quicquid inter Liguriam & columnas Herculis est, *Iberiam* vocat, & PLVTARCHVS in Marcello Gallos, qui sub Alpibus in Italia degerunt, *Iberes*. STRABO (q) indicare videtur, *Iberiam* vsque ad Rhodanum extensam, postea Pyrenaeo monte terminatam. Pari modo Italia etiam Graecis *Hesperia* dicta est, quia occidentem versus iaceret, & vltiora tunc ignotiora essent.

§. XIX.

(q) lib. III.

§. XIX.

Celtis postea in Britanniam delatis, priores habitatores in remotiora loca sylvasque propulsi, & *Scoti* a Celtico *koed*, sylva (quae Cambris *kuz* & *kuits*, Arem. *koât*) sibilo praeposito, hoc est, *syluicolae*, vocati sunt. Hinc posteris occasio nata, coloniam Scytharum nescio quorum introducendi. Vbi obserues, medii aevi Scriptores quando *Scotos* nominant, *Hibernos* intelligere, quod IOHANNES PONTIVS peculiari libello Parisiis anno MDCLX. edito ostendit. Hibernia vero cum arboribus refertissima esset, (vbi nec nostro aeuo syluis abundare desit,) ab iisdem Britannis incolae eius etiam *Guydbill* dicti sunt, tanquam *syluestres*, a *guydd*, arbores, arbusta; & hoc nomine adhuc Cambro-Britannis Hiberni veniunt.

Vnde Hiberni dicti *Scoti*, & Britannis *Guydbill*?

§. XX.

Hibernorum linguae exactam notitiam dedit, quem paulo ante laudauimus, LHVYDIUS. In Vocabulario ab eo confecto Germanica inuenio pleraque, vel ex Germanicis longissimo temporis tractu & Celtarum Romanorumque cum Hibernis communiōne corrupta. Nomina locorum quorundam in Hibernia nominibus nostri Littoris respondent. Vtrobique *Cauci* & *Menapii* occurrunt; & restant in Frisiorum & Hibernorum lingua, quae arte conueniunt, atque in reliquis dialectis vix reperiuntur. Sic locus Frisiis *oode*,

Hibernorum linguae cum Frisica conuenientia.

Hibernis ait; dies Fris. *dy*, Hib. *dia*; mane Fris. *meen*, Hib. *mainne*, matutinus; nebula Fris. *daach*, Scotis Septentrionalibus *tex*, Hib. *deatax*, fumus; angulus Fris. *beene* pro *beerne*, Hibern. *keaern*; pratum Fris. *mechtlaun*, Hib. *leana*; porcellus Fris. *bigge*, Hib. *pigin*; vir Fris. *ziel*, Hib. *sgael*; puella Fris. *fobn*, Hib. *bean* mulier, ingenere; calx pro membro corporis Fris. *biele*, Angl. *beel*, Hib. *sael*. & *sailin*; debilis Fris. *leep*, Hib. *laeg*; clauus Fris. *spiker*, Hib. *spike*; pigritia Fris. *leubeide*, Hib. *leisg*, piger; finire Fris. *lehn*, Hib. *ligim* effertur, vt alia non attingam, quae in veteribus Frisiorum libris legibusque obsoletis non parua copia occurrunt. Haec vero faciunt, vt a Chaucorum Frisiorumque maioribus Angliam primum, & deinde Hiberniam populis repletam existimem. Insulares enim ex viciniore continente descendere, non vna ratione stabilitur.

§. XXI.

Reliquiae
vetustissimo-
rum Germani-
nae incola-
rum Frisii &
Chauci.

Quod autem iidem *Frisii Chaucique* & horum cognati *Cimbri* ac *Teutones* primi fuerint, qui littus & regiones quoque nostras incoluerint, vel dialectus, vetustatem vltimam prae se ferens, atque a caeteris Germanorum populis multum distans ostendit, quam eo facilius incorruptiorem per tot saecula vsque ad nos conseruare potuerunt reliquiae harum gentium ad mare Germanicum sitae, quod aquis suis aduersus incurfiones

nes

ne
br

po
ris
fu
ex
no
q
n
v
n
&
tr
cl
te
ue
af
M
Se
G
Co
ra

nes alienigenarum defenderentur, vt montibus Cantabri & Walliae habitatores.

§. XXII.

Quibus vero temporibus reliqui Germanorum populi infecuti, & Tanai, Borysthene, Vistula caeterisque fluminibus traiectis, terris iam nostris, sese infuderint, in obscuro est. Multae tamen sunt causae, ex quibus conicere licet, omnes mediterranea, quam nos descripsimus, via ex Asia in Europam regionesque nostras descendisse. Nec audiendi sunt Septentrionales, qui ex Asia per Scythiam ad Finnonos, indeque vel per Lappones vel per Botnicum sinum ad Suecos, atque hinc demum transmissio Balthico mari in Germaniam traductos fuisse maiores nostros ferunt. His & Illustris LEIBNITIVS peculiari dissertatione contradixit. (r) Difficultas & anfractus itineris illius, inclementia coeli, infelicitas soli posterioribus demum temporibus exustis syluis exculti, migrationi huic aduersantur. Nec verosimile est, spretis mitioribus locis, asperrima deserta placuisse nouas sedes quaerentibus. Multo magis opinari licet, minorem gentis partem in Septentrionalia regna ex maiori, propinqua nempe Germania, venisse, traiectis maris Balthici fretis, aut Codano sinu, quem olim, cum a maris violentia littora nondum tot detrimenta accepissent, arctiorem, atque

Germanos non ex Suecia, sed Suecos ex Germania venisse.

(r) in FELLERI miscell. edita.

que adeo traiectu multo faciliorem, quam nunc est, fuisse, non sine causa forte statuit IO. DANIEL MAIOR. (s) Insulis Danicis & Gothiae Norwegiaeque proxima est Chersonesus Cimbrica, ex qua totum Septentrionem, quatenus nostrae linguae usum habet, impletum fuisse multae circumstantiae euincunt. Coloni inde traducti, primi regionem illam excoluerunt, sylvas exurendo (vnde *Suediae* nomen) & veteribus incolis in montana remotis. Habitata enim ante nostrorum introitum fuisse a Finnici & Lapponici generis hominibus non negauerim, qui illam nationem per omnem Europae & Asiae Septentrionem protersam fuisse ex reliquiis gentis per hos terrarum tractus adhuc dispersae concludo. Ipsae Septentrionalium historiologiae, *Sagae* vulgo dictae, a quibus omnium suarum antiquitatum rationes dependentes illi habent, sententiam hanc confirmant. Ferunt, a pygmaeis habitatas prius fuisse terras suas. Sed Lappones statura caeteris hominibus minores forte haec fingendi occasionem dederunt, quod & ISAACVS VOSSIVS iam suspicatus est. (t) Certe *Lapponum* nomen *patria sua eiectum* siue *exulem* denotare IO. SCHEFFERVUS (u) ex Suecicis authoribus annotavit. Vnde & huic appella-

(s) In *Cimbria* populis repleta cap. 52.

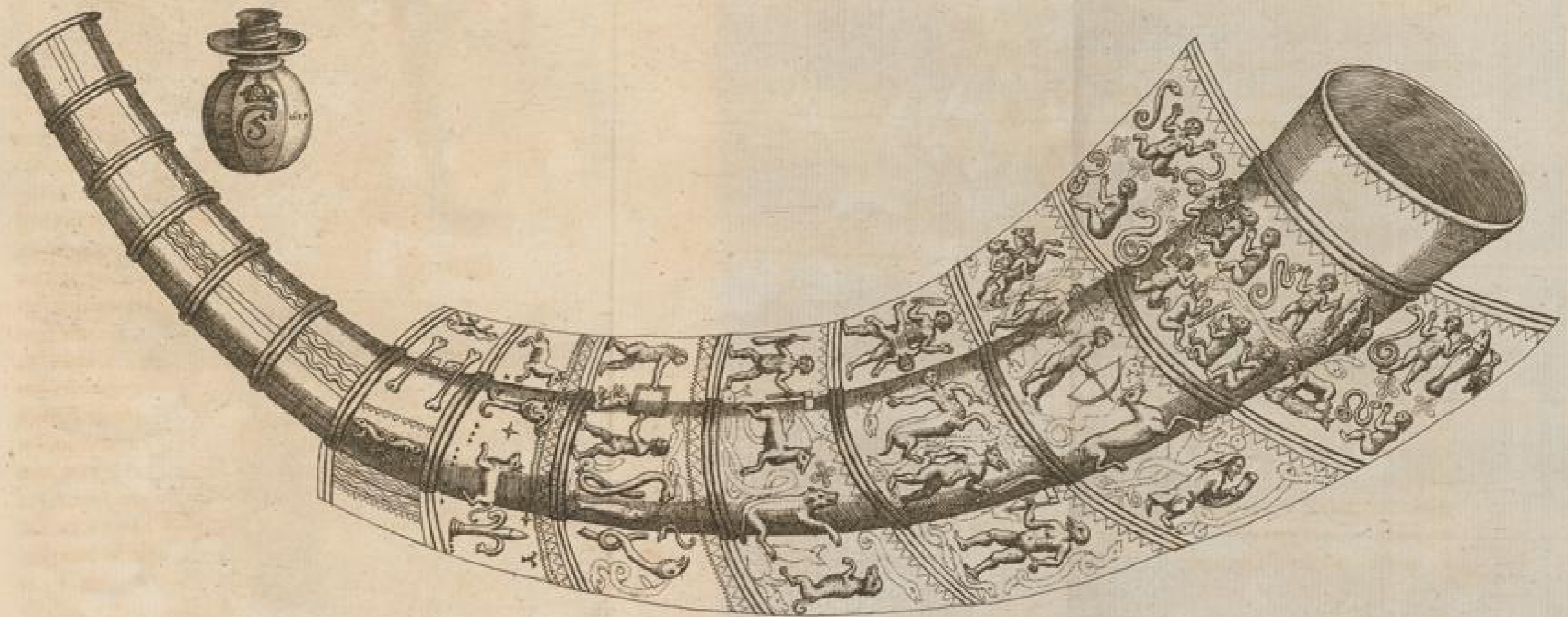
(t) *Obseru. ad Melam* pag. m. 293. sq.

(u) *Lappon. cap. 1.*

Tab. IV. ad S.

ne est,
L. MA-
iaque
m Se-
habet,
Co-
erunt,
eribus
te no-
gene-
ionem
roter-
tractus
um hi-
sua-
bent,
is ha-
tarura
occa-
s iam
ia sua
s (u)
ic ap-
pella-

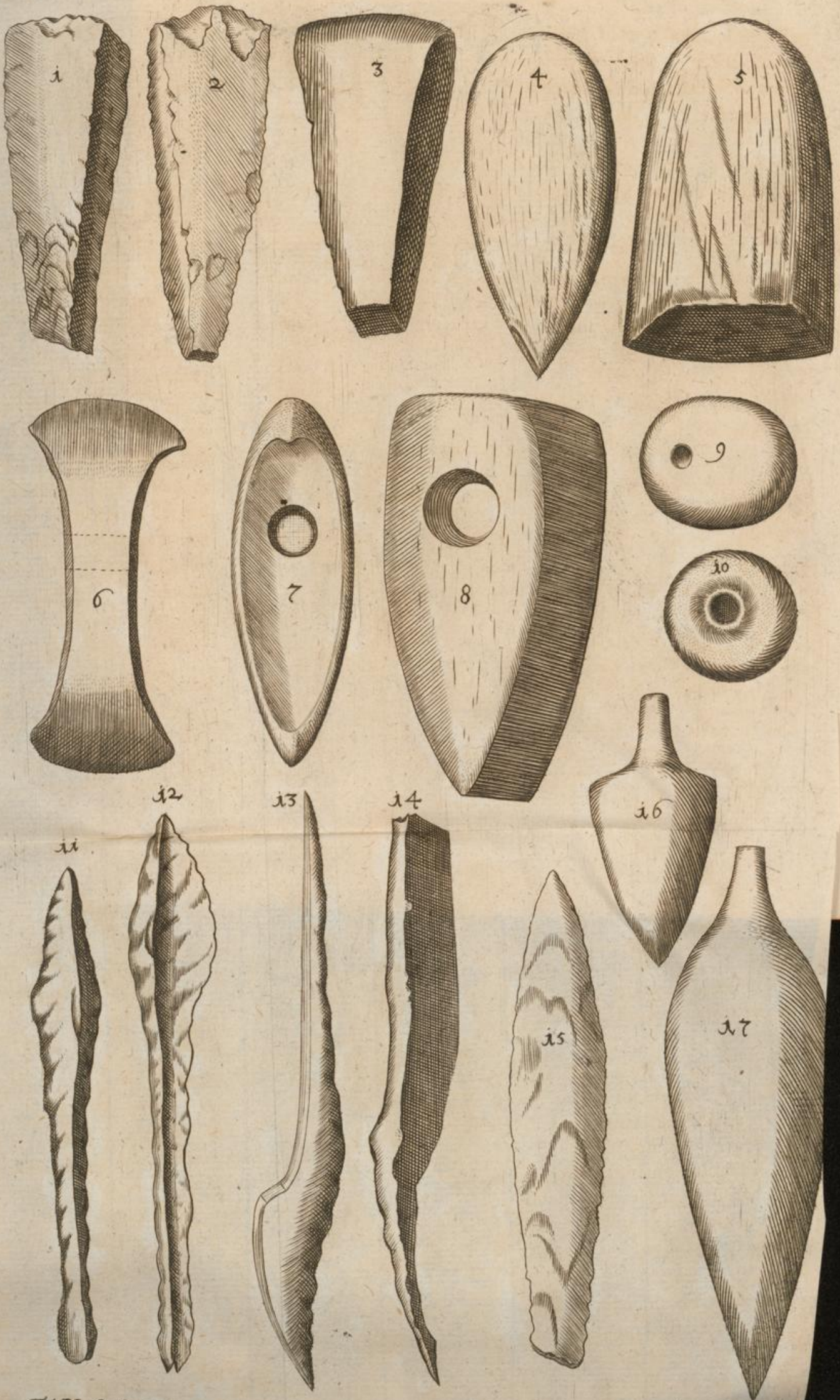

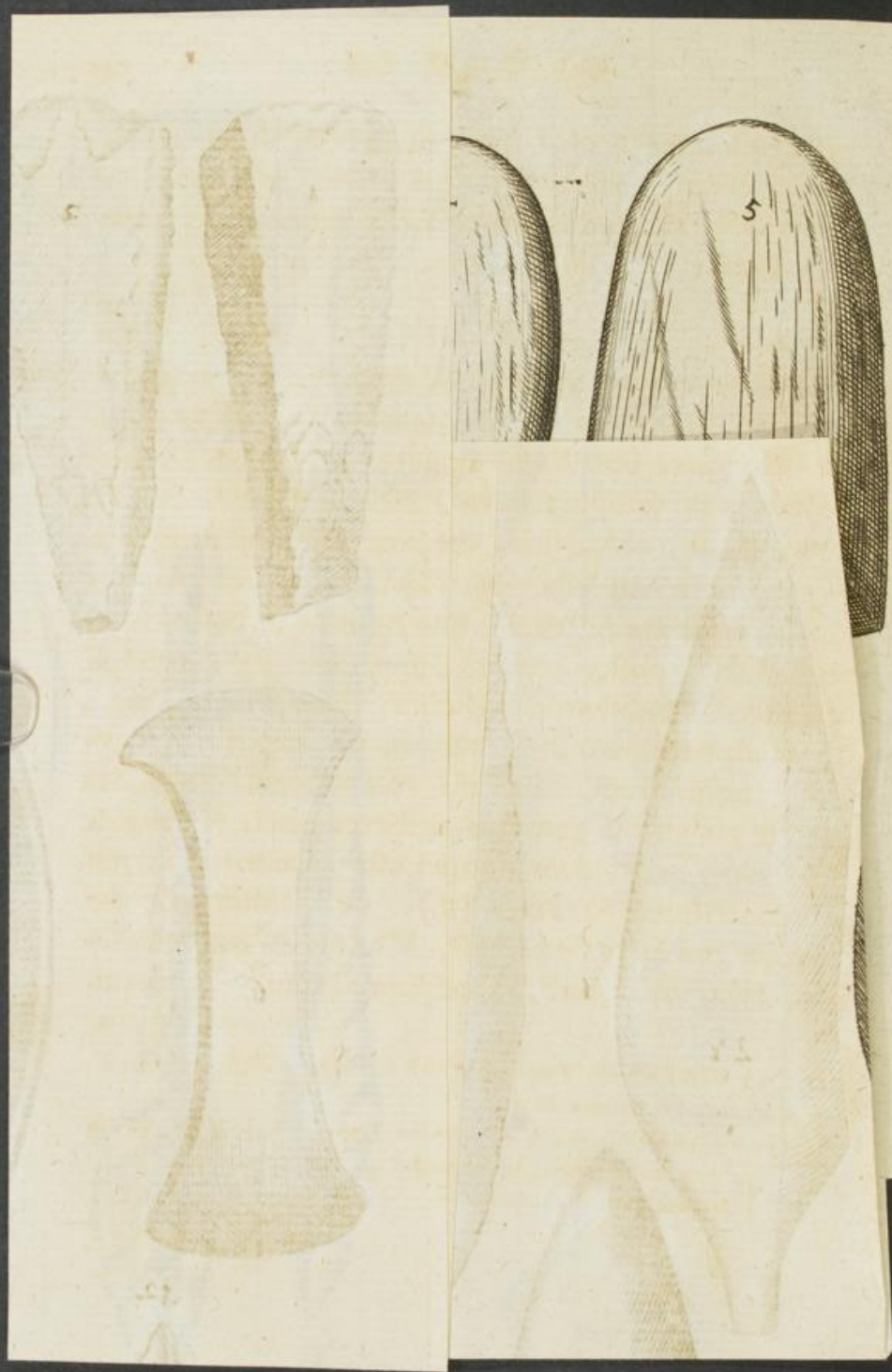
1784

12

pellation
que gra
Finni se
bitatores

Ge
contigi
die Ros
HEROD
nouos t
cognit
ueran
pore
se ad
qui su
num a
pariter
Wodar
in Co
Vuode
dino, F

(w
(a
(r
(z

pellationi conuicii quid inesse Lappones dicunt, eamque grauiter ferentes, se potius *Sabmos* siue *Samos*, vt Finni se *Suomos*, hoc est, *palustres* seu *paludosae terrae habitatores* (w), nominari amant.

§. XXIII.

Germanorum autem in Scandinauiam immigratio contigisse debuit cum Finni iam ab oriente & meridie *Roxolanis* siue *Ruffis* cingerentur, quod diu post HERODOTI tempora factum est. Vnde iidem Finni nouos terrae, antea suae, colonos, aliarum nationum cognitionem non habentes, *Roxolanos*, quos solos nouerant, esse crediderunt, quo nomine & nostro tempore istorum posteros, *Suecos*, appellant (x). Sueci ipsi se aduenas confitentur. Dicunt, duos fuisse *Odinos*, qui suam nationem in Scandinauiam duxerint (y), vnum antiquiorem, alterum recentiorem. Saxones pariter coluerunt geminos authores gentis *Odinum* & *Wodanum*, quod idem nomen est. Ambo occurrunt in Confessione Saxonica (z), vbi renuntiatur *den Vuoden end Saxn Ote*, id est, *Wodano* & *Saxonum Odino*. Hengisti & Horfi, Principum Saxonum, genealogiam,

Sueci ex Vandalis sub Odino Chersonesi Cimbricae habitatoribus.

(w) SCHEFFER, *Lappen*. STIERNHJELM. *Gloss. Vlpb. Goth.*

(x) Vid. *Vocabularia Finnonica*.

(y) VERELIUS in *Not. ad Heruarae sagam* p. 5. 54. & 43. ITEM in *Not. ad Gaubrex sagam*. p. 48.

(z) *Monum. Paderb. in Appendice*.

giam, a NENNIO vetere scriptore nobis conseruatam, cui aliqua omnino fides tribui potest, si inspicias, vixerunt *Wodanus* siue posterior *Odinus* Saeculo tertio, & prior non diu post TACITI aetatem, Saeculo post Christum natum secundo ineunte. Dicunt Odinum priorem *As* cognominatum, & omnes ipsius comites, ex quibus deinde gentis primores, *Asas*, quod *Asiaticos* exponunt. Sed ego potius coniicio, Odinum hunc cum suis fuisse ex celeberrima apud Vandalos gente *Asarum* vel *Astingorum*, cuius iam DIO (a) & postea etiam aliquoties IORNANDES (b) meminerunt. Fuit in Vandalia *Asfeld*, siue *campus Asarum* celeberrimus, in quo, indice PAVLO DIACONO, (c) Longobardi cum Gepidis pugnauere. Hunc ego, si CL. ZOLMANNVS, Hydrographiae Germanicae author, non falleret, ad Olfam, amnem Pomeraniae, in sinum Gardensem se, secundum eius delineationem, exonerantem ponerem. Situs enim fauet quam maxime. Ita *Affi* Lemouiorum vicini fuerint, & inde Occidentem versus in littore maris Balthici ad Chersonesum & porro in Septentrionem perrexerint. Idem IORNANDES (d) inter Scoringiam, siue Chersonesum Cimbricam, & Mauringiam, siue in vicinia Pomeraniae locat *Affipittos*, quod *Affarum reliquias* interpreteris, (vt *Gepidae*

(a) Lib. LXXI.

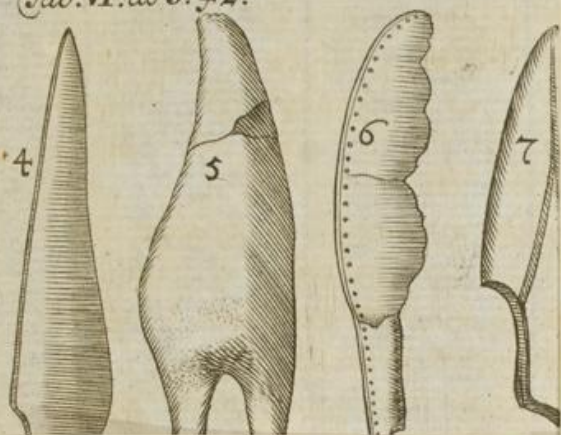
(b) Edit. Lindenbrog. p. 102, & 97.

(c) Lib. I. c. 24.

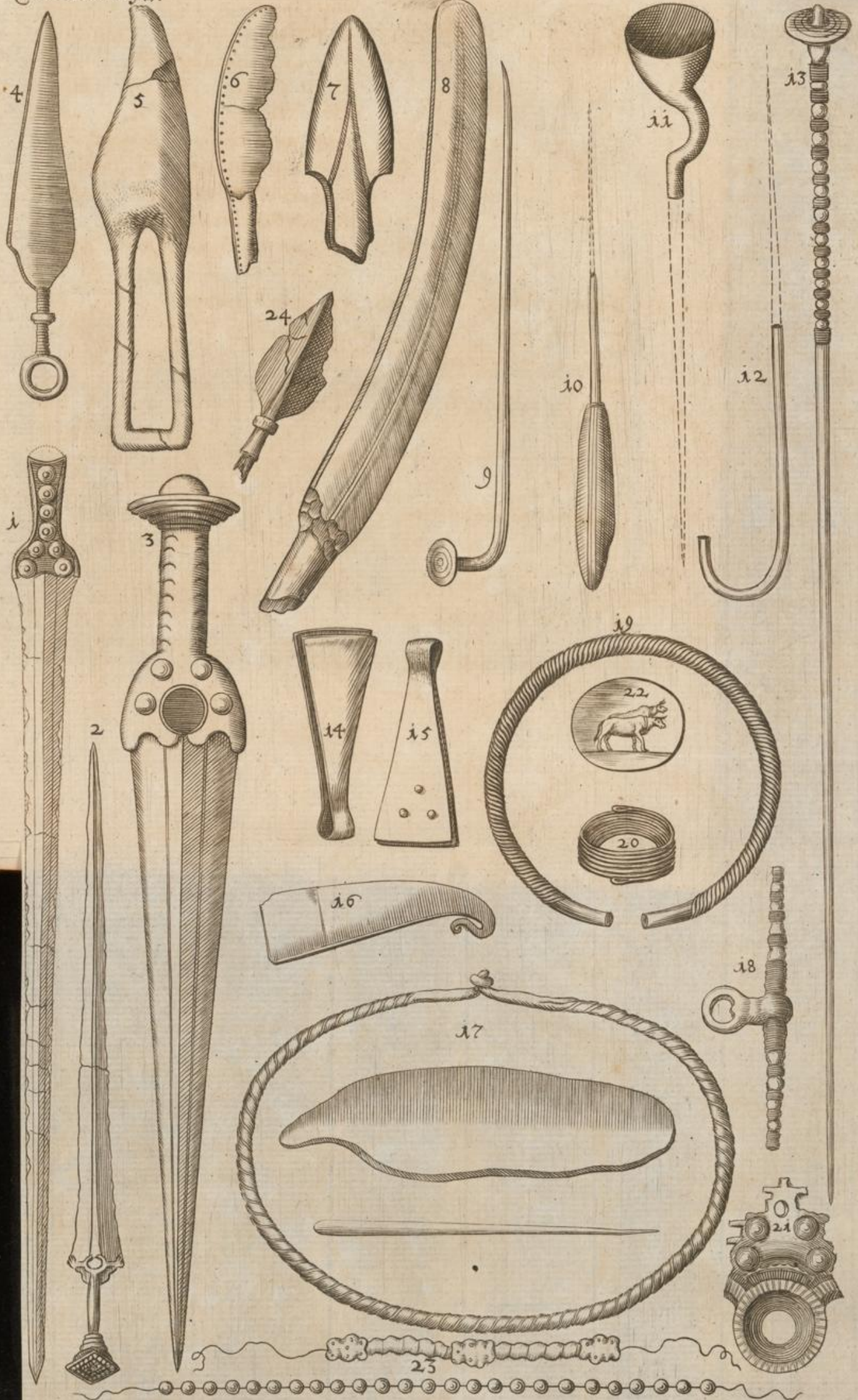
(d) Lib. I. p. 199.

Tab. VI. ad S. 42.

onferua-
inspicias,
o tertio,
alo post
Odinum
comites,
od *Asia-*
Odinum
Vandalos
) & post-
inerunt.
eleberri-
) Lon-
o, si Cl.
author,
n finum
exone-
maxime.
occiden-
tesum &
R N AN-
Cimbri-
ae locat
(vt *Ge-*
pidae

Tab. VII. ad S. 43

pilae e
re parte
gressae.
Scoringi
rat; vbi
a quibus
Principu
gliam fa
brones,
rum ab A
olim ia
Saxone
glos, e
dalo.
Alis ne
ex can
Alas ad
siae terr
xino pe
integru
de Sueci
rum sub
sed ad E
Denam
ne limi

(c) s
(s) e

pidae erant reliquiae Gothorum,) gentis nempe maiore parte tunc iam ulterius & Septentrionem versus digressae. Idem *Ambrum* & *Assum*, Duces Vandalorum, Scoringiae vicinam regionem infestantes, commemorat; vbi forte pro ducibus gentes nominare debuisset, a quibus Saxones orti. Vti enim Odinus, Saxoniorum Principum sator, *As* dictus est, ita Saxones, qui Angliam saeculo quinto occupauerunt, a NENNIO *Ambrones*, id est, *Alt Saxones* vocantur, quod pars eorum ab Ambra vel Emmera, fluuio Westphaliae, quo olim iam commigrauerant, eo venisset. Atque ita Saxones origine Vandali fuere, quemadmodum & *Anglos*, eiusdem nationis partem, PTOLEMAEVS *Vandalos* vocat. Septentrionales autem, cum semel ex *Asis* nostris *Asiaticos* fecissent, & fando audiissent, vel ex cantilenis maiorum accepissent, confedisse illos *Asas* ad fluuium *Tanam*, protinus exinde *Tanaim*, *Asiae* terminum, fecere, eorum imperium a Ponto Euxino per Septentrionem omnem extenderunt, atque integrum huius regionis tractum *Sueciam magnam* (vnde *Suecia minor* orta) vocarunt (e). Sed ex situ *Asarum* sub *Scoringis* clarum est, eos nequaquam in *Asia*, sed ad *Egidoram* fluuium *Holsatiae*, olim *Tanam* vel *Denam* dictum, (f) vnde *Tonningae* & *Danemarcae*, siue limiti *Danico*, & *Danis* ipsis nomen, post exitum

F 2

ex

(e) SNORRO STURLESON P. I. c. 1.

(f) GEOGRAPH. RAVENN. L. III. c. 13.

ex Vandalia confedisse, inde per omnem Chersonesum Cimbricam sese diffudisse, tandemque Septentrionem ipsum sibi subegisse. Ibi ergo regnum Asarum siue *Asgartia* in Sagis celebris (g) collocanda. Apposite illa Asarum patria, vnde Dii & sacra in Septentrionem venisse Sueci confitentur, alio nomine *Gudheim*, secundum SNORRONEM, dicitur, quod clare admodum *patriam Iutarum* indicat, quam & *Iotnabeim* appellant. *Iot* vero Islandis, & Norwegis *jaet*, Cambro-Britannis *Guydhon* gigantem designat; vnde illam *patriam gigantum* fabulatores esse putauerunt. Quanquam & maiores nostri, procerioris staturae homines (b), Septentrionis incolis minoribus gigantes videri re ipsa poterant. Perhibent Septentrionales, *Valballam* siue locum in praeliis caesorum (quem & *Gladshheim*, non a *gles*, succinum, vt VERELIUS (i) putauit, quasi *gleffariam*, sed a *glad*, *glede*, laetitia, id est, *locum laetitiae* vocarunt) fuisse in *Gudheim* siue *patria Odini*. At non in Iutia solum, sed & vicina Holfatia tantus est tumulorum vetustissimorum numerus, quantum in aliis Germaniae partibus vix reperias. Vnde corpora in bellicis aduersus Septentrionales expeditionibus occisorum Principum eo translata, atque a popularibus honorifice condita fuisse non improbabilis est coniectura. Qui enim tanta cura construebantur,

(g) VEREL. not. ad Heruar. Saga p. 5.

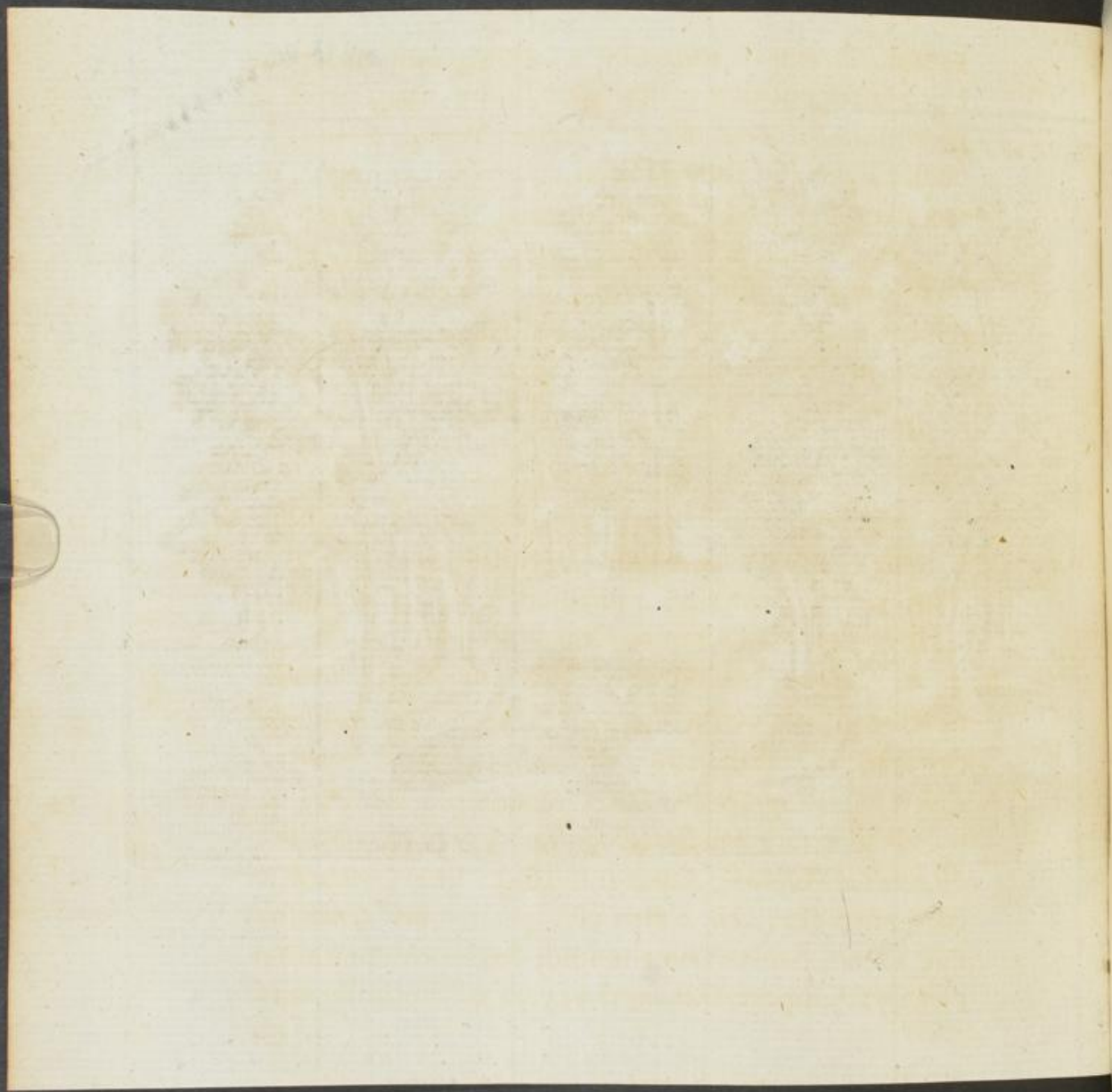
(b) IORNAND. p. 83.

(i) in not. ad Heruar. Seg. p. 17.

one-
pten-
Afa-
anda.
n Se-
mine
quod
& lot-
s jaet,
vnde
erunt.
ae ho-
gantes
nales,
em &
s (i)
eritia,
m siue
vicina
ume-
berias,
es ex-
atque
roba-
strue-
ntur,

Tab IX ad S 44

banu
bus c
pote
num,
tar, A
lebra
fis ill
meat
integ
nema

"La
ribu
wian
cat
ea in
des
rum
rum
Gra
cor
fuu
s o

bantur, & labore immenso ex praegrandibus lapidibus componebantur colles sepulchrales, magnorum & potentium virorum esse debebant. Ut autem ad Odinum, a Tanai siue Dena, Holfatico flumine, ortum, reuertar, *Dani* illi iuxta *Persas* a Romanis ob fortitudinem celebrati, quorum Anonymus Rauennas meminit, ex Afis istis atque Odini populo erunt. Nec parum hanc meam coniecturam confirmat, quod vir honestior & integrae prae vulgo fidei apud Norwegos & Suecos *Daneman* etiam in publicis scriptis ab antiquo dictus sit (k).

§. XXIV.

Nec iuuat Suecos, quod ex *Scandinauia* Gothi, Langobardi & caeterae gentes venisse, a bonis authoribus memorentur. Scandinauiam *MELA* (l) *Codanouiam* vocat, & insulam ad Codanum sinum fuisse indicat a *Teutonibus* habitam. Chersonesum Cimbricam ea indicari, facile intelligis, vbi Teutonum olim sedes erat. *Codanouia Codorum, Gotorum seu Iutarum insulam* significat, vti *Codanus sinus* sinum Iutarum, qui etiam Anglo-Saxonibus & Septentrionalibus *Geatae* vel *Gautae*, atque inde sinus ipse *Gaudwic* & corruptius *Gandwic* dictus est, quem cum *Grandwic* siue *Cronio* confuderunt inspidi Sagarum conditores. SOLINI tempore *Gandwici* vocem in vsu fuisse putes;

Scandinauia
vetus erat
Chersonesus
Cimbrica,
cum insulis
Balthici maris
& littore
nostro ad
Lituanes vsque.

F 3

ille

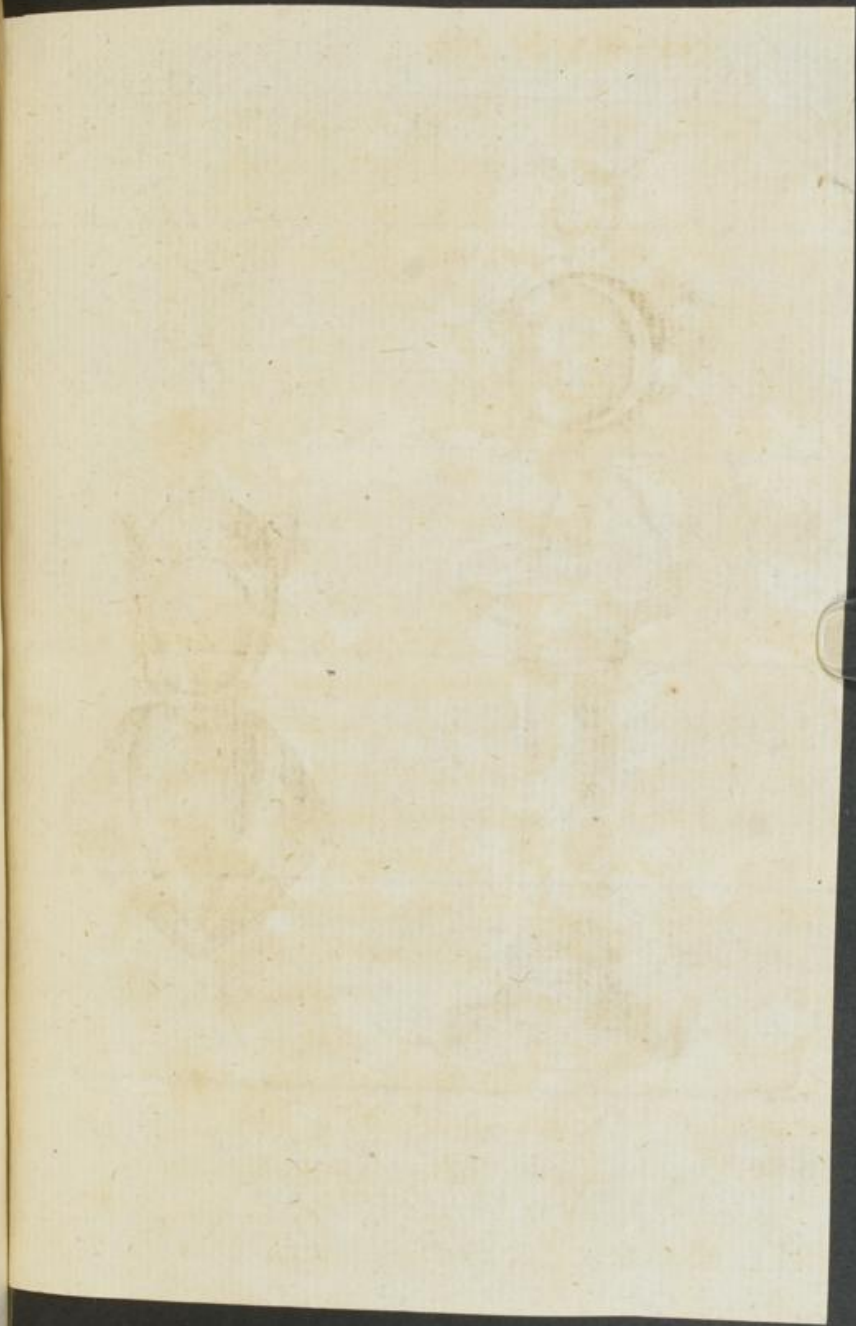
(k) SPERLING. de lingua & nom. Danici antiq. p. 53. 54. 55.

(l) Lib. III.

ille enim pro Scandinavia iam *Gangauiam* posuit. Hinc
 vbi posteris temporibus Haquinus Norwegiae Rex, a-
 pud SNORRONEM, omnia administrasse dicitur inter
 Gotelbam & Gandwici oram, hoc interpretandum est,
 regnasse ab Albi supra Vplandiam in Bothnicum sinum
 sese exonerante vsque ad sinum Codanum, hoc est,
 per Sueciam, Scanziam & Norwegiam. Codanouiae
 nomen deinde paulatim corruptum est in illud *Conda-*
nouiae, *Scondanouiae*, *Scandanouiae* & *Scandinaviae*,
 quod vltimum iam PLINIUS habet. PTOLEMAEVS
 illud in *Scandiam* coarctat, atque ex vna insula quatuor
 facit, mire omnia confundens. Ad orientem Chersonesi
 Cimbricae eas collocat, nec obseruat ipsam hanc Cher-
 sonesum illis comprehendi. Maximam ipsarum & ma-
 xime orientalem iuxta Vistulae ostia positam esse refert.
 Eadem habet IORNANDES, qui Scanziam hanc in mo-
 dum folii cedri formatam tradit. Omnia haec conue-
 niunt insulae *Gotlandiae*. Sed quando populos a PTO-
 Tab. I. LOMAEO in ea collocatos respicias, patet indicari
 Chersonesum Cimbricam insulasque adiacentes, & lit-
 tus maris Balthici nostrum, vsque ad Vistulae latus v-
 trumque. Occidentalia enim Scandiae secundum PTO-
 LEMAEVM tenentes *Chaedini* videntur esse *Kaedingi*, qui
 iam in sinistro Albi littore coluerunt. Qui orientalia
 habuerunt *Phaouae* & *Firaei*, in *Fristis* Holfatiae, siue
 Nortstrandis, ac nomine insulae *Fanoae*, Ripensi Iutiae
 dioe-

line
a-
inter
est,
um
est,
iae
da-
ae,
vs
ror
teli
er-
a-
t.
o-
e-
o-
ari
it-
v-
o-
qui
ilia
ue
iae
e-

Jab. X ad S. 46.

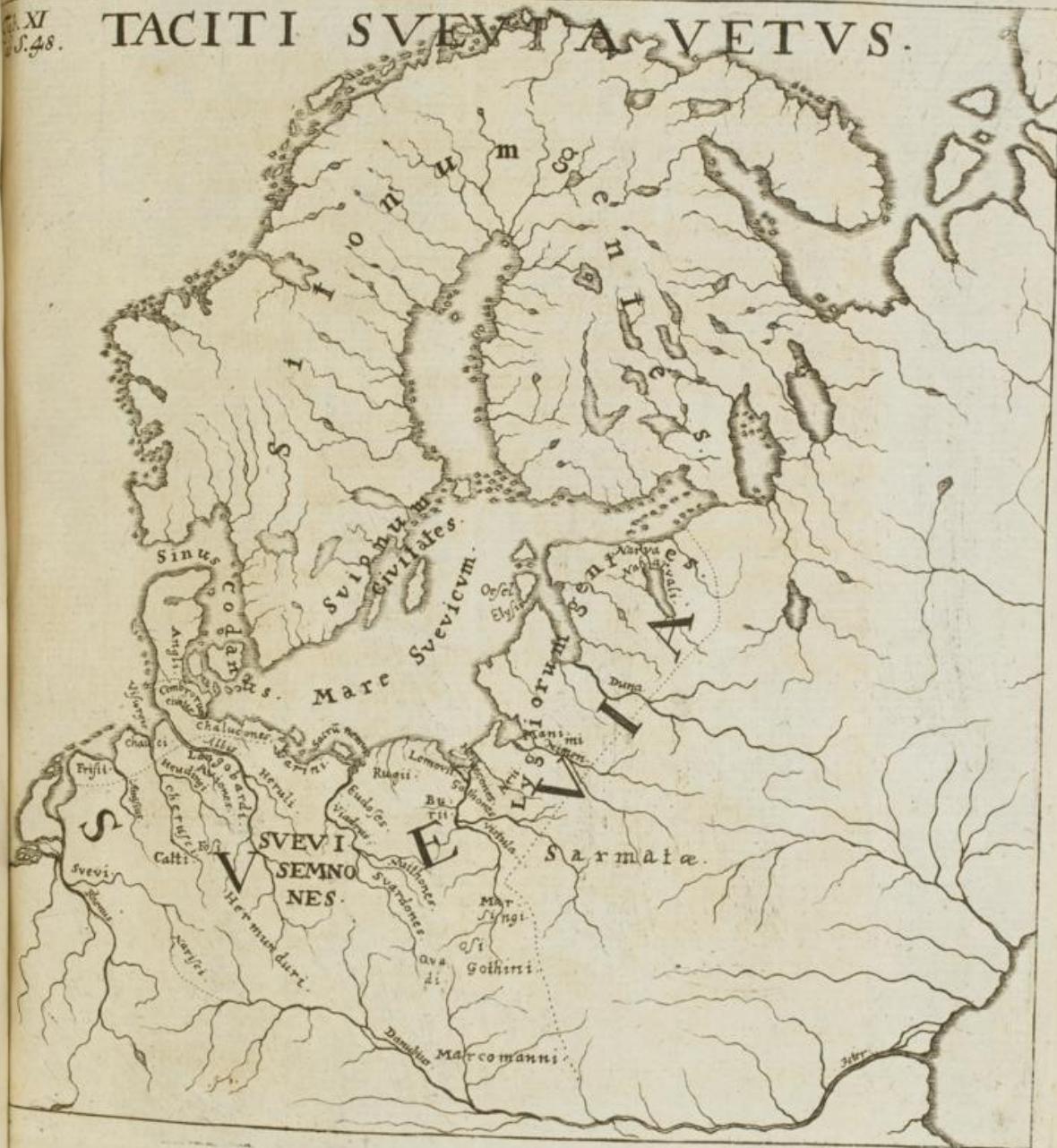
dioe
p r o
insu
flari
tulit
Dau
Rom
bric
tio,
tor
Da
rig
se
an
vr
tisc
trib
ita
eni
Len
exp
ben
qui
ter
Sep
res

dioecesi adiacentis, indicantur. Et pro *Phaonae* apud PTOLEMAEVM forte legendum est *Phanoniae*. Poterit insula olim maior fuisse, quam nunc est, ex quo Cauri flatibus irritatus Oceanus tot littori illi detrimenta intulit ab antiquo. In meridionali parte locati *Gutae* & *Dauciones* sunt TACITI *Guttones*, qui postea Gothi, Romani imperii subactores diuersique omnino a Cimbricis Iutis siue Gothis, quanquam eadem nominis ratio, a soli bonitate deprompta. *Dauciones*, interpretor *Danciones*, seu accolae sinus Dantiscani, vt adeo *Dani* siue maiores nostri iam ante PTOLEMAEVM navigationibus celebres fuerint, atque ad sinum hunc a se denominatum coloniam miserint, quod recentiores authores in posteriora tempora perperam reiciunt ab urbis demum constructione nomen Danswici siue Dantisci arcessentes. Media Scandiae PTOLEMAEVS attribuit *Leuonis*, quos Liuoniae habitatores credas. Ast ita non media, sed extrema Scandiae obtinere, alios enim populos vltiores non nominat. Quod si autem *Leuoni* PTOLEMAEI de accolis Leobae Pomeranicae exponas, qui TACITO *Lemouii*, omnia bene se habent; atque haec explicatio genuinior est omnium, quia PTOLEMAEVS Germaniam suam Vistula fluuio terminare videtur. IORNANDES suo tamen aevo & Septentrionale Balthici maris littus, secus ac vetustiores authores, Scandiae suae accensuit, Gotlandiae scilicet

licet insulam cum Gotlandiis Suecicis confundens. Quod si iam PTOLEMAEI sensu *Scandinavia* accipiatur, concedi potest, imo verum est, omnino eam emisisse gentes, quae Germaniam incolunt, & imperio Romano exitium tandem intulerunt. Si vero vocem hanc de Septentrionali tantum illius parte, quae Suecis iam paret, intelligas, vt PAVLVS DIACONVS & posteriores plerique, *Scaniae* nomine, quod tamen cum illo Scandiae vel Scandinaviae nihil commune habet, seducti, etiam atque etiam a vero aberras. Haec enim pars, vt vidimus, colonos & cultum nostri generis hominibus debet. Diuersa haec eorundem vocabulorum significatio apud authores diuersos, nisi exacte obseruetur, facile seducit etiam prudentiores. Experti id sunt Septentrionales, OLAVS RVDBECKIVS & aesseclae, magni caeteroquin doctrina viri. Non enim solum *Scandinaviae*, sed etiam populi *Hyperboreorum*, *Scytharum*, *montium Riphaeorum*, *Thules insulae*, *Graeciaeque* nomina, alio sensu a diuersis authoribus & diuersis temporibus accepta, nec probe distincta, doctissimos quoque ex iis quosdam in sententias omnium historicorum relationibus & rationi pene ipsi contrarias praecipites dederunt, vana antiquitatis gloriola stimulos admouente.

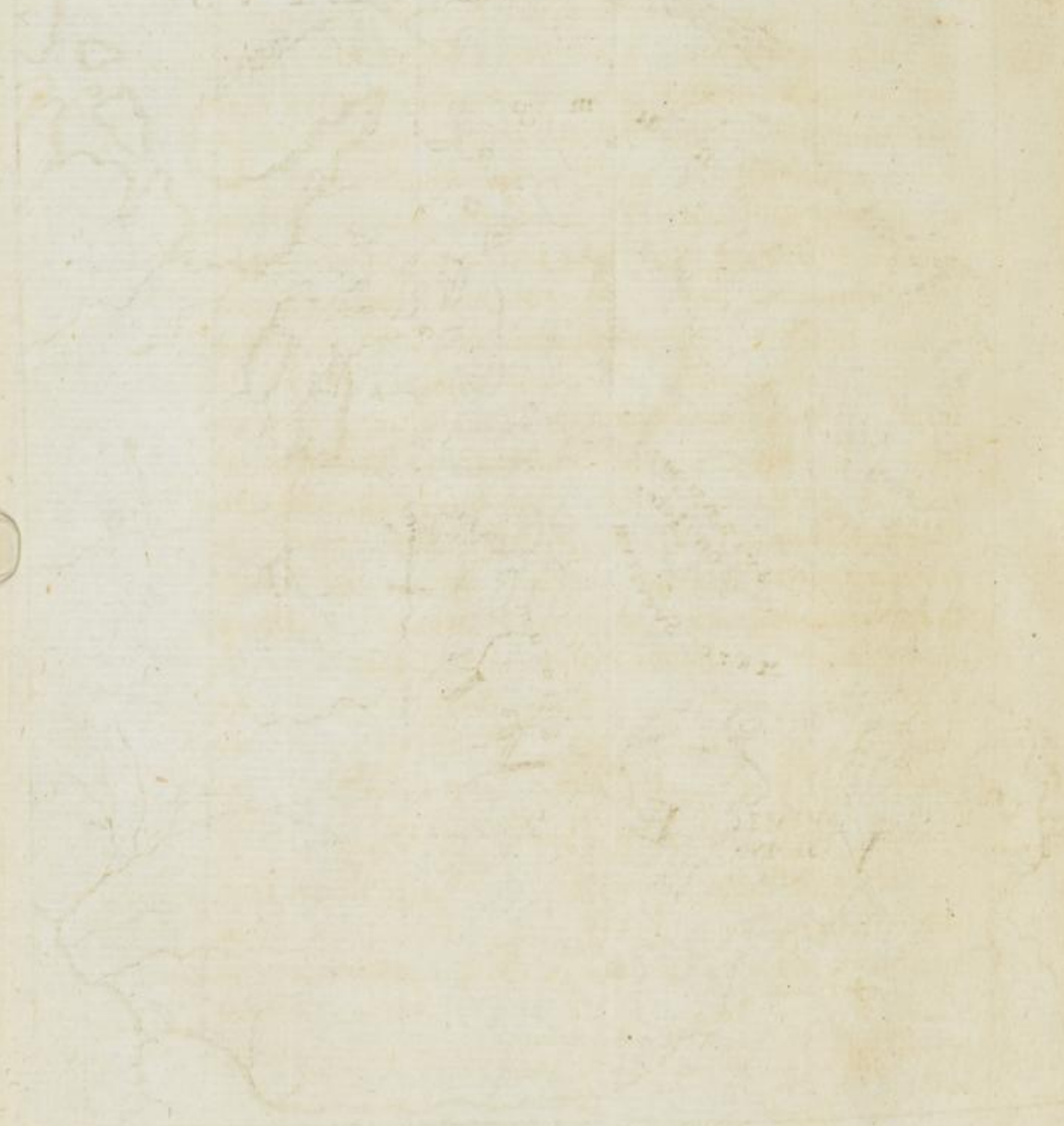

TACITI SVEVIA VETVS.

Quod
iatur,
nifis-
Ro-
hanc
iam
ofte-
m il-
abet,
ec e-
ene-
oca-
i ex-
Ex-
rvs
Non
Hy-
bu-
erfis
robe
fenti-
oni
anti-

TACITE SVBIVM VLTVS

M
intraue
que ten
Saxone
no, ali
xones c
inter V
diuerso
& offic
primu
cultro
ne ibi
nom
ri, S
praete
di litte
de qu
ra, se
Germ

cum
RIN

§. XXV.

Maiores nostri, ex quo sub primo Odino semel intrauerant Sueciam Noruegiamque, sequentibus quoque temporibus diuersas eo colonias, etiam cum iam *Saxones* dicerentur, sub Odino posteriore, siue Wodano, aliisque miserunt. Vnde non mirum, inueniri *Saxones* cum alibi, tum in toto illo tractu locorum, qui inter Vermelandiam & Angermanniam intercedit, & diuersorum montium dorso absoluitur, pleno fodinis & officinis metallicis, a Saxonibus illis dubio procul primum olim detectis & excultis, ad arma, breuiore cultros & nauium utensilia fabricanda. Habentur sane ibidem, RVDBEKIO (m) annotante, loca Saxonum nomen seruantia *Saxebytta*, *Nordsaxen*, *Saxehundari*, *Saxekullen*, *Saxewalt*, *Saxen*. Wodanus posterior praeter artes varias, etiam Runas, siue modum scribendi litteris ligno vel lapidi incisus, Septentrionales edocuit, de quo infra plura; ut adeo non Suecorum solum terra, sed etiam ingenia cultum Saxonibus debeant, nec Germani ab illis, sed ipsi a Germanis descendant.

Diuerse coloniae ex Cimbrica Chersoneso in Septentrionem duetae. Saxones etiam nominis ibi vestigia.

§. XXVI.

Nomina quaedam locorum, quae apud nos sunt, cum etiam in Suecia inuenisset HERMANNVS CONRINGIVS (n) vir alias quidem diffusae eruditionis, sed

Conuenientia utriusque sermonis & nominum locorum nobis lauet.

(m) *Atland*, P. I. p. 529.

(n) v. lib. eius de antiquissimo Helmsladii statu.

Suecis non sine causa fauentior, inde concludit, allata haec ad nos fuisse a Gothis Suecicis, hosque adeo ante alios terras nostras incoluisse. Sed inuertenda erat haec argumentatio, & cum tot habeamus rationes, Suecorum originem nobis adferendi, non possunt non nomina illa a nobis ad Suecos peruenisse. Sertiant illi in sua quoque lingua voces vocumque radices plures apud nos deperditas, quas secum tamen a nobis sumserunt, Septentrioni importarunt, atque a frequentiori cum aliis gentibus commercio magis, quam nos, remoti, diligentius conseruarunt; quemadmodum Islandi, Norwegorum veterum soboles, multa retinent, quae in Norwegica & Suecica nostri temporis lingua iam diu quidem perierunt, necessaria tamen sunt, ad exponenda & intelligenda vetustiora monumenta. Quanquam nemo adeo insipidus est, vt inde Norwegos & Suecos ab Islandis ortos credat.

§. XXVII.

Germani primi & solitae terrae coloni. Omnes Saxoniae nostrae flumini, montes & syluae Germanica nomina habent.

Sed iam ad vetustissimos terrae nostrae incolas redeundum, quos Germanici generis fuisse, non solum ex iis, quae iam attulimus, patet, sed etiam ex nominibus fluuiorum & montium nostrorum. Haec enim antiquissima omnium sunt monumenta, neque, a prioribus indita, facile a posterioribus mutantur. Singula horum suas habent significationes, ex ipsa rei cuiuscunque figura vel natura depromptas; nec casus, sed

sed consilium eadem inuenit. Quaedam quidem, amissis in communi sermone vocibus pluribus, vulgo non intelliguntur; attamen ab eruditis dialectorum nostrae linguae veterum & recentiorum peritis optime exponi possunt. Fluuui apud nos & per vniuersam, qua patet, Germaniam olim communiter *achae*, *abae*, vel *auae* dicti sunt, & haeret adhuc omnibus amnibus minoribus vel hoc nomen, vel illud *bach* aut *beke*, cum maiores a natura sua vel aliis circumstantiis additamenta sua habeant, quibus distinguantur. Visurgis superior pars *Wirraba*, hodie *Werra*, ab alueo sinuoso, & vbi cum Fulda ad Mundam confluit, *Wisurraba*, vulgo *Weser*, quasi *aquarum decursus* nominatur. Qui in eum deuoluuntur amnes *Ahla*, a Sale, quo praegrans est, *Bremeka* (ex *Brembeka* corruptum) a verpibus, quae nobis *brom* & *brem*; *Holtminna*, olim sine dubio *Holta* siue amnis syluestris, ab ostio suo, quasi *amnis syluestris ostium*; *Hamel* ex *Hachmuhla* molendino ab antiquo adfite contractum, quasi *molendini altius siti amnis*; *Meerbach* a mari seu palude scilicet *Steinhudensi*, vnde exit, dicitur. *Wumma* vel *Wimma* quondam *Wigmodia* audiit, vnde pagus *Wigmodio* nomen. Olim dubio procul *Wiga* dicta fuit ab insulis, quas praecipue ad Otterbergam format plures, nobis *wike* vel *wige* vocatis; sed postea ab o-

ftio suo defumta appellatio praeualuit. Non enim solum *mund*, *mind* & *mond*, sed etiam *moth*, *muth* Saxonibus *ostium fluminis* denotauit. Luna, ab Anglo-Saxonico *lun* egenus, amnem egenum, siue minorem & *Geefta* infra hunc *sterilis loci aquam*, *Robra* vero *arundine foecundam* designat. Quod Lunam attinet, notandum, Danis & Suecis *liung* ericam nominari: inde *Luna* ad *Elmenouiam* per *locum ericeto adfitum*, & *Lunenburgum*, castrum ericeti, commode exponi possunt. Nam a Linonibus Slaus procul distitis hoc nomen descendere nequit.

Lina siue Leina, GEOGRAPHO RAVENNA-
TI *Linach*; dicitur, a *limo*, quem colore suo praefert, & pluuio tempore ex Harticis iugis trahit. *Lim*, *Lem* & communiter *Leim*, limus, olim *lin* & *lein* pronunciatum est, quemadmodum & reliqua in *m* exeuntia nomina quondam in *n* exiisse dudum obseruauit. In Leinam se exonerant *Ruma*, a susurrando, *Odera*, olim *Eterna*, a viperis, *Grona* prope *Goettingam*, vnde palatio *Gronae* postea nomen, a viriditate regionis, quam praeterlabitur, *Ilma* a sanguisugis, *Ganda* a fulicis, Anglo-Sax. *ganot* dictis, *Ima* apud Hanoueram a circulo, quem facit, ex Leina effluens, in eundemque rediens, *Sala* a sale, quem secum vehit, dicti. *Indrista* vulgo *Innerste* ita nominatus est, quasi *interior Ostphaliae fluius*. Medium enim huius prouinciae irrigat,

irrigat, recipitque *Nettam* a corylis, & *Lammam* a limo, qui & Anglo-Sax. *lame*. *Fufam* appellatam coniicio a *Wiese* terra humida siue pratensi, quam alluit. Conuenit cum nomine hoc *Wusa*, *Vsa*, *Osa*, *Isa* plurium fluuiorum in Anglia nomen, ita promiscue apud Historicos scriptum.

Obacrus, rectius *Ocker* ab *oken* increfcere, augeri, nomen traxit, quia subito increfcit montanis aquis auctus. Recipit *Gofam* ab anseribus, *Rodam* a glarea rubicunda, *Eckeram* a glandibus, *Ilfam* ab alnis (quae Batauis adhuc *else*) vocatos. *Scuntera* a *confluxu cum Obacro* nomen fortitus est. *Scyndan* enim apud Anglo-Saxones *confluere* significat.

Allera, *Leinam*, *Fufam*, *Obacrumque* absorbens etiam ab *alnis* dictus videtur. Exonerant praeterea se in idem hoc flumen *Witza* siue *Wizena* a pratis, quae percurrit, *Isa*, a glaciali frigiditate, *Oertza*, olim *Vrsena*, ab *iracundia*, quae Anglo-Sax. *yrfung*, & *yrfan*, irasci, (exundans enim multum damni adfistis infert) & tandem *Boema*, ab arboribus accrescentibus rationem appellationum suarum fortiti.

Elmenauiam ab *undecim* annibus, quos in eum delabi fingunt, quidam appellatum esse somniant, quasi *Elfenau*; sed ego potius a muraenulis, quae anguillulis similes copia non parua in eo capiuntur, deriuarim. Diminutiue eae forte olim *elin*, hoc est *an-*

guillulae vocatae, & inde *Elinenau*, & contractius *Elmenau* factum est, vt supra ex *ilen*, *Ilma*. *Luha* poterit ab Anglo-Sax. *luh*, lacus, vnde oritur, dictus esse. *Wipper* denotat *tremulum amnem*.

Albis ipse ita audit ab *Alpibus* siue montibus praecelsis, ex quibus ad nos deuoluitur. Nec aliunde Sueciae fluiui *Elfae* vocati. Omnes enim ex montibus altis & rupibus ruunt. Et *Albe* pro monte, qui cano iugo conspicuus est, siue alto, vox est in Germania superiore vsitatissima, vbi & plures amnes *Alparum* nomine insigniti occurrunt. Exonerat se in Albim *Osta*, hoc est *fluuius orientalis*, ita dictus respectu *Wummae* & caeterorum fluuiorum occasum versus in *Visurgim* currentium. *Swinga* supra *Ostam* conspicuus ab *amaritudine aquarum suarum* appellatus est; Anglo-Saxonibus certe *swigene* est *amarus*, & hinc facile *Swinga* factum. *Esta* ab *equis*, qui Danis & Suecis adhuc *heste*, deduci potest. *Ietzae* nomen a Slauis ex illo *Witzae* corruptum puto. *Milda* & *Bisa*, quorum ille in hunc, & hic in *Vchtam* fluit, *lenem* & *malignum* significare patet. *Alanda* exponi potest *insularis terrae fluuius*, siue *qui insulam efficit*. *Tangera* est amnis citato cursu fluens, a Saxonico *tanger*, acer, alacer.

Ora olim & *Hora* forte aqua sordida interpretandus, & ab *hor*, sordes, deducendus est; pingue enim solum praeterlabitur. Brachium ex Ora in Albim pro-

tensum

tensum *Vechta* dicitur, quod idem est ac *coniunctio*, *connexio* a *voegen*, *fügen*, iungere, connectere, quia Oram Albi quasi connectit. Ab eodem fonte & *Vch-tam* dictum puto, qui Bisam cum Alanda veluti connectit. In inferiore Germania *Vechta* prope Traiectum fossa sub Conrado II. ducta Rheno connectitur, vnde & illi nomen. *Boda* ex montibus Harticis delabitur, & ipse, vbi per scopulos voluitur, aestuosus est non vno in loco; vnde forte a veteri *bode*, *fyrtes*, aestuans aqua, quod Sueci in Glossariis suis exhibent, ita audiit. Quanquam non repugnauerim, si a nostro *bod*, nauicula, quis deriuauerit, vt fluuius nauiculas ferens indicetur. Nauigabilem enim Bodam vsque ad Quedlinburgum olim fuisse, aliunde scimus.

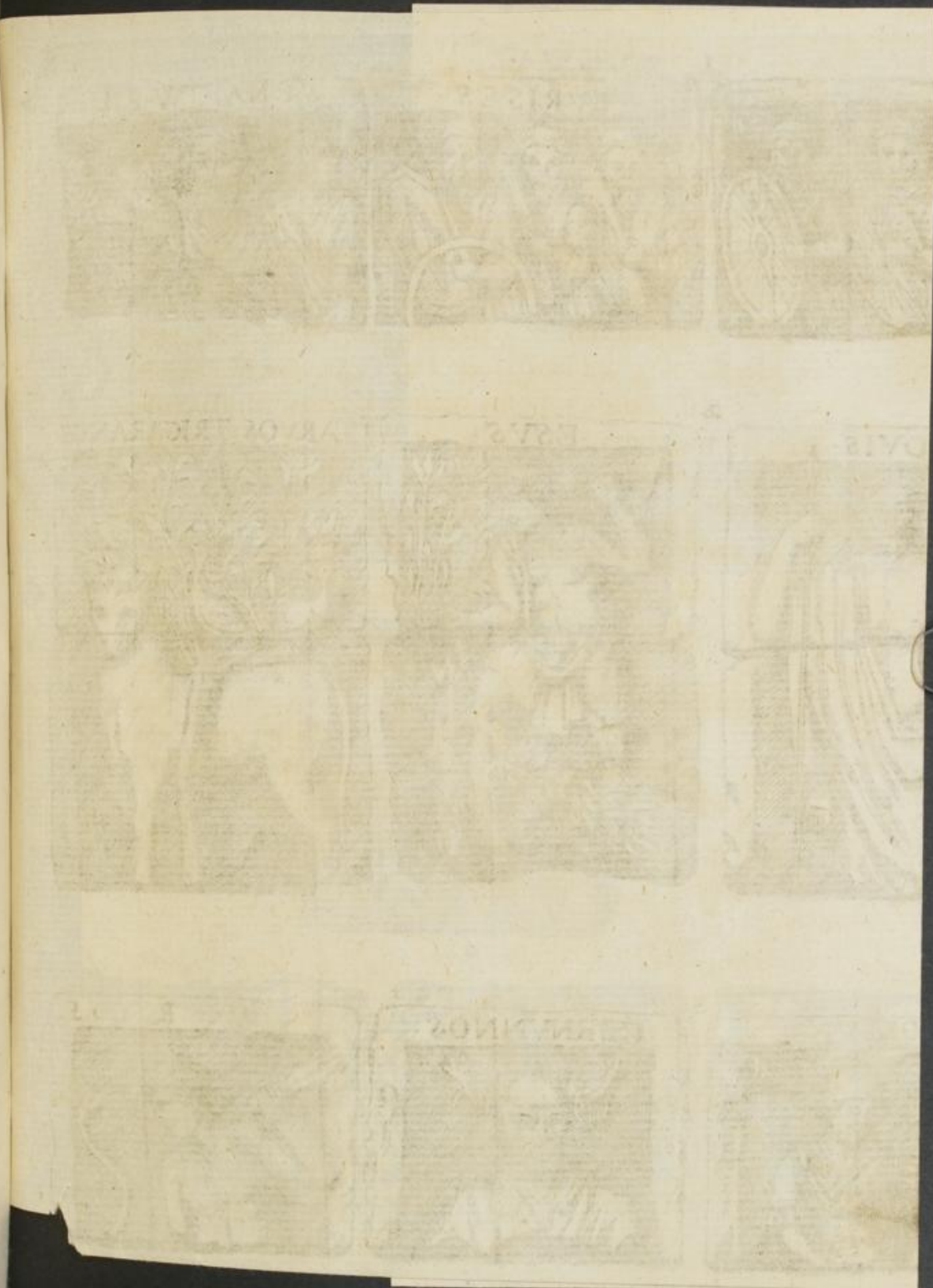
§. XXVIII.

Nec si e nostra Saxonia in veterem, hoc est, Chersonesum Cimbricam, recedas, alia quam Germanorum vestigia offendes. Est ibi, vt ad maiora saltem flumina animum attendam, *Sturia*, a *stor*, i. e. magnus, nominata quia reliquos ibi fluuios magnitudine sua excedit. *Egidora*, aeuo Carolino, vallo & sepe veterum more a Danis contra Saxones munitus, ab alterius lateris accolis nomen accepit a *porta*, per quam mercatores vltro citroque commeabant, *Heggedor*, id est *porta sepis vel munimenti*, vocata. Vettioribus autem temporibus *Denam* vel *Dinam* dictam fuisse

In Chersoneso Cimbrica etiam non alia quam Germanorum vestigia.

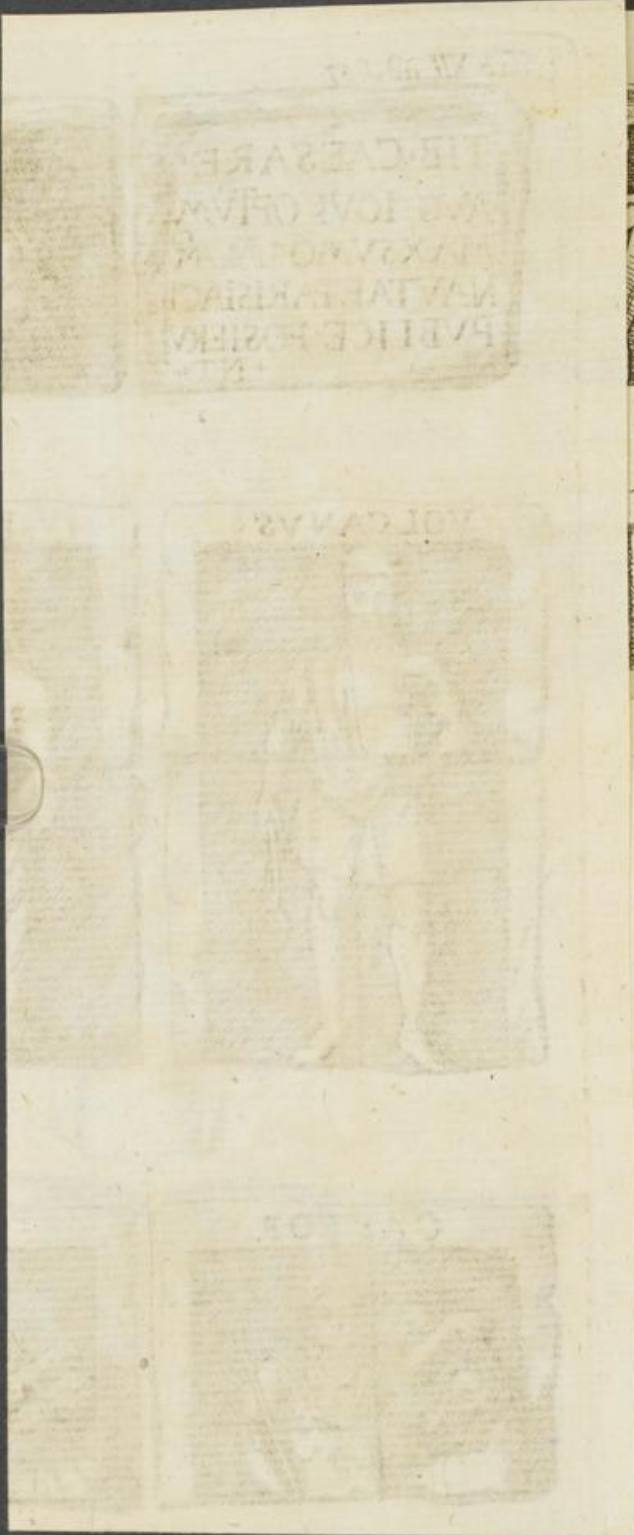
fuisse ex GEOGRAPHO RAVENNATE & *Toenninga* a fluvio praeterlabente nominata, eidemque Geographo iam memorata, concludimus. *Dena* autem fluvium per depressiorem humum seu vallem currentem designat, ab Anglo-Sax. *Daene*, vallis. Vnde populi ad hunc fluvium habitantes *Dani* & *Daeni*, & regio ad eundem fluvium *Danemarca* siue terminus Danorum dicta, quod nomen insulis deinde *Codani* sinus commune factum, quia a Danis regnatae. *Dani* autem, si ante saeculum quintum & Saxonum in Britanniam transitum occurrant, Saxones denotant; cum, qui nostro tempore nomine Danorum veniunt, post eorundem in Britanniam secessum demum loca vacua ad *Denam* siue *Egidoram* vsque occuparint. *Trenam* *Egidorae* se iungentem ab arboribus deduco; per regionem enim arboribus confitam fluit, & Anglo-Sax. *treeo*, aequae ac Danis *tree* lignum, arborem, denotat; a quo eodem fonte & *Traua* venit, olim synonymo *Chalusus*, quod idem est ac *Holtza*, siue *fluvius lignosus*, appellatus. Heuerum in *Nortstrandia* a veteri Frisico *aber*, ostium, deflectit HEIMRICHIVS. *Slyam* a tincis deducere quis possit, mihi tamen videtur ab Anglo-Sax. *Slief*, *slife*, vel *slyfa*, manica, dictus, quia manicae forma mari coniungitur, aut etiam maris quasi brachium haberi potest.

ga
a-
u-
m
u-
d
m
n-
o,
n
i
-
a
y
-
-
-
-
n
-
.

TIB. CAESARE
AVG. IOVI OPTVM
MAXVMO M
NAVTAE PARISIACI
PVBLICE POSIERV
NT.

Gern
inter
gnus
tam c
mani
noma
Bruc
altifi
sylva
vel
figi
cad
com
non
ua ex
Tren
est c
diru
gnat
tes c
nes
Con

§. XXIX.

Montes sylvaeque omnes inter Albim & Visurgim Germanicae originis nomina habent. Hartz sylva inter reliquas eminent, eamque ab *hart* continuus, magnus (vnde & antiquum *hart*, valde, nimis) vocatam certus sum. Hinc non mirum, omnibus in Germania sylvis maioribus *Hart*, *Ardennae* & *Hercyniae* nomen haerere, quod a nobis & Celtae habuerunt. Bructerus mons, vulgo *der Brocken*, Hartici tractus altissimus, ab *vligine*, qua abundat, & *Droemling* sylva a *tremulo solo* appellantur. *Broeck* enim paludem vel vliginosam terram, & *droenen*, tremere, apud nos significant. *Elmus* sylva, quae *Helmstadio*, sedi *Academiae Iuliae*, nomen dedit, a collibus, ex quibus componitur, ita audit. *Holm* collem vel montem non adeo elatum denotare notum est. *Trendel* sylva ex aduerso *Elmi* iacens a figura rotunda vocata est. *Trent* Saxonibus, & *trendel* veteribus Anglo-Saxonibus est *circulus*. *Assē*, vnde *Assenburgum*, castellum nunc dirutum, olim appellatum, apud Septentrionales designat *collem in longitudinem protensum* (o). *Hils* montes collesque significat non solum apud Anglo-Saxones veteres, sed etiam hodie adhuc apud Anglos. Connectuntur ei *Niti* montana, *Hilso* minora. Hoc

Montium
sylvarum-
que nomina
sunt Germa-
nica.

ipsum

(o) V. VEREL. *Index Lingu. Scandicae.*

ipsum autem nomen montem *decreſcentem* ſignificare videtur. Septentrionales adhuc *nida* lunae decreſcentis tempus vocant; vnde verbum *niden* pro decreſcere, minus fieri, olim in uſu fuiſſe non vane coniiicio. Solingo Viſurgi vicino datum eſt nomen a *Sale*, quo praegnans eſt, ita veluti *Salinarius*, audiit. Profluit ex hoc monte amnis *Ala*, a *Sale* etiam vocatus, cui adiacet *Budenfelda*, cuius ſalinae Carolinis temporibus celebres a Ludouico Pio ex parte coenobio Corbeienſi anno DCCCXXXIII. donatae, vt ſuo loco videbimus. *Sintalus* a valle ſubieſta circa *Munderam* dictus eſt. Vallis ipſa, vnde nomen habeat, dubium. *Sintalus Diſtero* ita connectitur, vt huius pars vel appendix videri poſſit. Plerique quaſi *dueſter* ſiue *obſcurum* dictum ſomniant. Ego vero cum terminatio *ter* ipſum vetus Saxonicum *treo*, *treow*, *ter*, lignum, ſylua, eſſe videatur, *Diſterum* quaſi ſyluam *Diti*, *Teutati*, vel, quod idem eſt, *Tuiſtoni* ſacram dictum fuiſſe, iam dudum diſſertatione de antiquiſſimo Helmſtadii ſtatu conieci. *Tuiſto* certe hic *Hercules Germanorum* fuit, & *Herculi ſacram ſyluam* TACITVS (*p*) in *Cheruſcis* prope *Viſurgim* locat, vbi nunc *Diſterus* protenditur. Sed de TACITI illo loco inferius plura. *Diſteri* culmen ruſtici *Brinne* vocant, quod a *boeren*, attollere, derivatum, *altitudinem* designat. In Ducatu *Luneburgico* minores ſyluae plures *Sunder* appellantur, hoc eſt ſe-

(p) *Annal. lib. II.*

para-

paratae ab aliis, & peculiarem dominum habentes, a fondern, Sax. fundern, separare. Tractus, vbi Augustissimi Regis nostri aula statis temporibus venationi vacat, Goerdæ nomine insignitus est, a goerde, gurt, cingulum, quia cinguli rotundi forma colliculis & arbutis inter ericeta eminet.

§. XXX.

Germani itaque fuerunt, qui primi nomina haec syluis, montibus & fluuiis nostris indiderunt. Nec praeter Germanicam linguam vllius alterius idiomatis vestigia apud nos inuenies, quod indicio est, maiores hic nostros primos & solos degisse, nullis aliarum gentium incursionibus infestatos, aut coloniis mixtos. Atque errant omnino, qui patriae nostrae primo *Scythas*, inde *Celtas*, & postea *Gothos* obtrudunt. *Scythae* Vistulam nunquam transgressi sunt, indice HERODOTO, rerum Scythicarum peritissimo; a Sarmatis deinde populo cognato vel oppressi vel absorpti. *Celtae* ex Asia venientes litora Danubii primum secuti, vtrumque latus Carpatiorum montium, Daciam, Pannoniasque cum Moravia & Bohemia, Germaniam superiorem, Gallias, Britannicas insulas, Italiam citiorem, bonamque Hispaniae partem occuparunt. Germaniam cis Moenum atque infra Bohemicos montes nunquam attigerunt. *Gothi* trans Vistulam in Prussia, vbi succinum colligitur, exorti per Sarmatas ad Pon-

Nec Scythae,
nec Celtae,
nec Gothi in
terris nostris vnquam fuerunt.

tum Euxinum tetenderunt, indeque per Pannonias Italiae, tandemque Galliae parti & Hispaniae sese infuderunt, nostris maioribus sibi relictis. Id quod monere visum, ne, ut solet, magnorum virorum auctoritas imprudentiores seducat.

§. XXXI.

Mores Maiorum vetustissimorum, & quae de iis ex tumulis ipsorum sciri possunt.

Quibus moribus vixerint, quidue rerum gesserint progenitores nostrae gentis, antequam Graecis & Romanis Scriptoribus innotuere, dictu difficile est. Aliqua tamen ex tumulorum sepulchralium atque aliis reliquiis ratiocinando colligi possunt. Robustissimos fuisse, moles lapideae testantur viribus ipsorum extructae, nullis praeter vectem machinis adhibitis. Spectantur eae passim in Saxonia, Westphalia & Cimbrica Chersoneso. Inter omnes autem eminent, quae in monte Cornelii prope Helmstadium, a CONRINGIO peculiariter inlustratae, atque in Westphaliae Humelingo restant. Gigantes tamen non fuisse homines ibi tumulatos ex ossibus inter cineres subinde reliquis & communem mensuram non excedentibus facile patet.

§. XXXII.

Amictus & arma.

Amictum nescimus, crinium tamen cultum acus discriminatoriae & circuli ad continendum capillum ostendunt. Illos enim ligamine vel circulo aeneo comprehendebant, acuique crinali circumuoluebant; unde adhuc

adhuc SIDONIUS APOLLINARIS Saxonem sui
temporis depingens canit:

*Cuius verticis extimas per oras,
Non contenta suos tenere morsus,
Altat lamina marginem comarum;
Et sic crinibus ad cutem recisis
Decrescit caput, additurque vultus.*

Actus & lamellae huic vsui destinatae vna cum nouaculis
& forcipibus, crinibus euellendis adhibitis, frequenter in
urnis inter cineres reperiuntur. Armillas etiam ge-
stasse certum est: sed id temporibus demum, vbi iam
commercia cum populis cultioribus frequentarunt.
Vestes ipsorum veteri nomine *Gunas* appellat LVIT-
PRANDVS. Ex pellibus confectas, authores perhibent,
& ruditas veteris aevi persuadet. Figuram ex cornu
Tunderensi antiquissimo repetere licet, quod infra de-
lineatum exhibebimus. Calceos ex pellibus animalium
syluestrium sibi fecerunt, hirsuta pellis parte exterius
versa; vnde *Rulingorum* iis nomen, quod PASCHA-
SIVS RATBERTVS Saxonum calceis adhuc in Vita Wa-
lae proprium esse affirmat. Arma simplicissima fuere
ante aeris tractandi notitiam, quae serius ad regiones
nostras venit, nec nisi paulo ante Christum natum,
& immigrationem Odini in Norwegiam Sueciamque,
vbi aeris venae primum detectae, & arma aerea fabri-
cata, cultri praesertim rei nauticae & militiae apti,

Saxen dicti, vnde tanquam a re noua *Saxonibus* deinde nomen venit, qui passim in tumulis reperiuntur. Ante aeris vsus lapides rotundi & perforati fune alligati vel cuneiformes manu sola in hostes vibrati, aut baculo affixi, pro gladiis erant. Quidam securium instar formati sunt. Cultros etiam lapideos in vsu habebant. Singulorum figuras proferimus. Passim enim reperiuntur in vetustioribus tumulis, & saepius etiam fortuito in agris: Vulgus antiqui vsus ignarus, *ceratinios* appellat, putatque e coelo in mortales proiectos, quibus tamen solummodo manus humanae in hostium capita detonuere. Ossa acuminata iaculis praefigebantur, & piscium dentes acuti sagittas armabant, qui mos adhuc est extremis Lapponibus, veteris simplicitatis retinentioribus. Secures lapideas apud Americae quosdam populos *DAMPIERIVM*, celebrem apud Anglos nauarchum, adhuc nostro aeuo obseruasse memini.

§. XXXIII.

Munimenta
regionum &
habitatio-
num.

Munimenta regionum, (urbibus enim carebant) naturalia erant fluuii & amnes. Secundum hos & gens quaeuis distinguebatur, sub suis primoribus, & particulam ita discretam *gau*, Latine *pagum*, dicebant, a particula *ge*, *con* & *ae*, amnis, quasi, vt fictitio vocabulo vtar, *coamnationem* siue *terram interamensem*. Arte muniendis limitibus fossas praetendebant, & sepes viuas, virgultis asperioribus circumplantatis, quae,
cum

cum succreuissent, leuiter semicaesa proclinabantur, implicabanturque inuicem perpetua textura, eaque interim adhuc succrescente, quo ipso firmissimae euadebant. Sepes tales *Hagen & Hecken*, nec non *Hammen* dictae, vnde adhuc plurimorum locorum, praesertim in confiniis gentium, nomen. Non procul a nobis distat *Caternhagen* vicus, quasi *Cattorum sepes* nominatus, a Cattis olim sine dubio contra incurSIONES Cheruscorum ibi sepe tali excitata. *Chambriuii*, qui inter *Marsos* (MELAE *Marsacios*) & Sueuos, Vandalosque a TACITO ponuntur, non alibi constitui possunt, quam circa *Hamburgum*. *Marsi* enim *Ditmarsiam* & *Stor-mariam* certissime occuparunt, *Sueui* ad *Albim*, & *Vandali* ad maris *Balthici* litus confederunt. *Chambriuios* itaque, quos STRABO *Chamabriunos*, & mox tanquam a Chamabriunis diuersos *Campsianos* vocat, dictos puto a sepimento, secundum *Billae* ductum in *Trauenam* protenso. Insulae, quas ibi minora *Albis* brachia efficiunt, ab hac sepe forte adhuc *Gamb* dicuntur, C pro more veteri H literae praefixo. Facillimus ibi *Albis* traiectus, alueo diuiso & minoribus brachiis *Billaque* pontes admittente, fluuio vero reliquo ad *Tollenspikerum* hac de causa arctiore. *Briga*, *Briua* & nunc *brügge* vel *brücke*, traiectum & iam pontem designat. Erunt itaque *Chambriuii Traiectus Albis ad sepem accolae*. Ab his deinde *Hamburgo*, celebri emporio nomen mansisse non inficias iuerim, stupendae
 licet

licet antiquitatis hoc modo vrbs illa deueniat. Munimentum autem hoc struere potuerunt antiquissimi Cherfonesi incolae, qui tamen nihilominus Sueuicis & Vandalis gentibus tandem irruentibus in extrema & litoralia detrufi, *Frisii* postea audierunt a *ducendo fossas*, quod olim *vriesen* (q), quibus nempe aquae terras illas opprimenti viam in oceanum fecerunt. Cum Normanni postea Iutiam occupassent, & sub Danorum nomine inclaruissent, pari illi modo se contra Saxones muniuerunt, vallo & sepe Denae praetenso, & inde ad litus mari Balthico adiacens continuato, quod adhuc *Danewerc* a conditoribus nominatur, & de quo supra aliqua, plura vero de eodem in LEIBNITII Annalibus occurrunt. Priuatorum etiam villae & commorationes atque agri sepibus cingebantur, vnde tot locorum nomina in *hagen*, *ham* & *heim* terminantia. Aliquando munimentum huius generis prouinciale etiam *knick* vocabant ab infractione & incuruatione virgultorum. Limes inter Dioecesin Hildesensem & territorium Brunsvicense idem alicubi adhuc nomen seruat. Vbi autem subito hostis irrumperet, iter ei, magna arborum concaede, semitis vndique clausis, praestrueretur. Exemplum TACITVS, GREGORIUS TVRONENSIS & PAVLVS WARNEFRIDVS suppeditant.

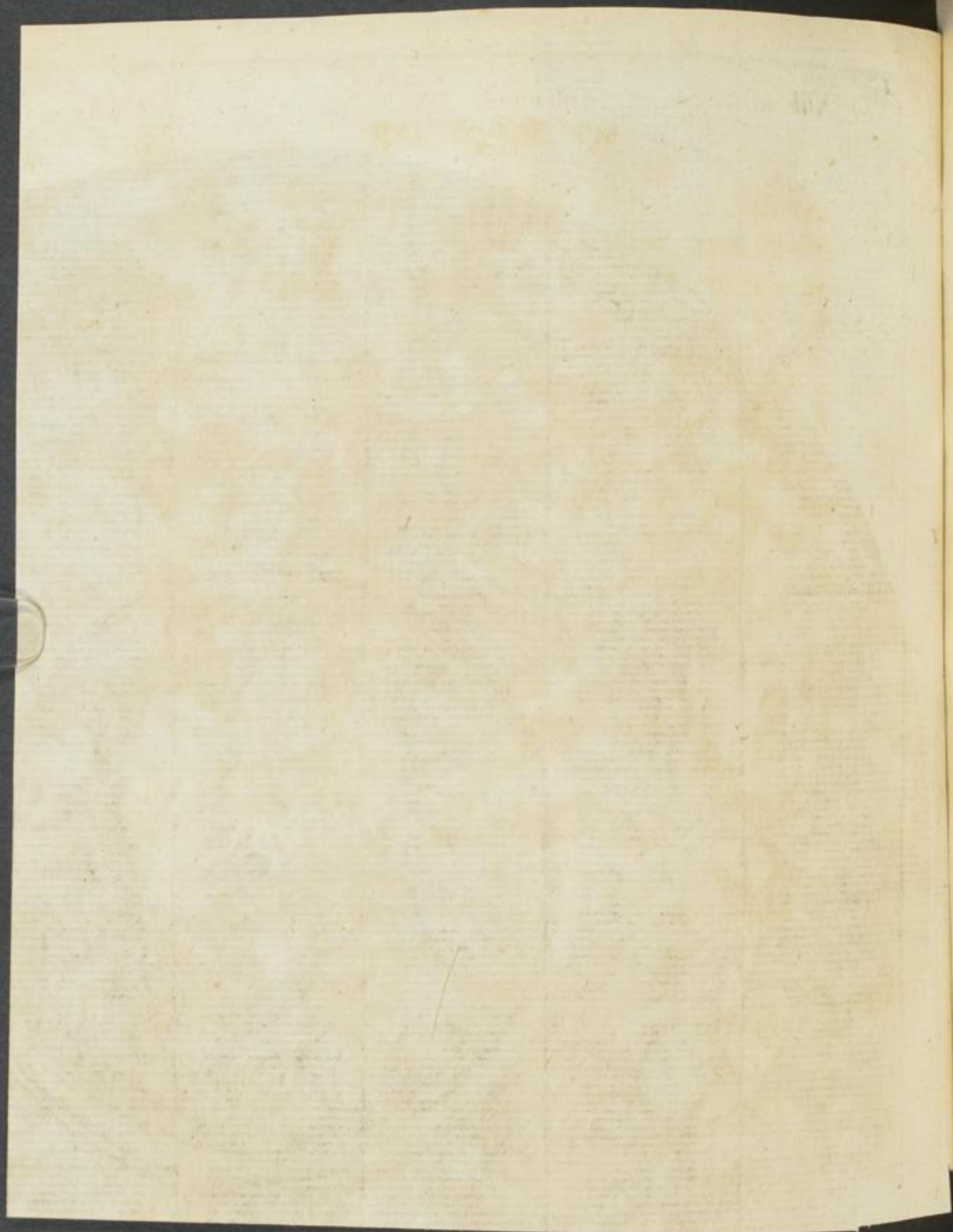
§. XXXIV.

(q) Vid. Praefat. nostra ad Leibnitii Collect. Etymol. p. 11. & 12.

Tab. XIII. ad. s. 64.

cola

L

Dan

ti, c

dum

dicat

(qui

iam

na

gr

ext

rim

& E

cum

rud

rud

imp

ger

for

m

nia

An

M

§. XXXIV.

Nauticae tamen rei Oceani marisque Balthici ac-
colae ab antiquo potissimum studuerunt, iisque

- - *pelle salum sulcare Britannum*

Ludus, & assueto glaucum mare findere limbo.

Danciones iam a PTOLEMAEO ad Vistulam memora-
ti, quod nomen, *Danswicones* dubio procul, secun-
dum nostrum pronuntiandi modum, efferendum, in-
dicat incolas *sinus Danorum*. Vnde certum, Danos
(qui tunc iidem, qui *accolae Denaë*, postea *Saxones*)
iam a longo ante PTOLOMAEVUM tempore eo loci
navigiis suis appulisse, siue mercaturae, siue praedandi
gratia. Quanquam ibi succinum quaesuisse, atque
exteris nationibus vendidisse, non illubenter credide-
rim. Nec labente demum imperio littoribus Galliae
& Britanniae infesti esse coeperunt, vbi *littus Saxoni-*
cum ab iis cognominabatur: Sed diu ante, cum adhuc
rudiores essent, & simplicitate, quam indicaui, armo-
rum insignes, confines Oceano terras incursionibus
improvisis iam turbarunt. Nec alius quam nostrae
gentis reliquias esse puto corpora illa Manibus occi-
sorum Gallorum, si quid video, immolata, quorum
monumentum ante aliquot annos in Gallica Norman-
nia repertum. Eius delineationem ex Transactionibus

Nauticae ar-
ti ab antiquo
dediti, &
Gallicae orae
inuafores.

Tab. II.

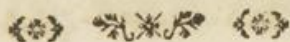
Anglicanis hic damus. Descriptionem autem verbis
MONTFAUCONII, viri antiquitatum studiosissimi,

accuratiorem referimus. Anno, inquit, *MDCLXXXV*.
 Mense Iulio, vir nobilis, Cocherellii Normanniae castri
 in Dioecesi Ebroicensi patronus, binos in colle lapides
 termini more positos, suspicatus quidpiam reconditum si-
 gnificare, amoueri iussit. Cui rei insudantes operae in-
 ciderunt in sepulcrum impolitum quinque ingentis molis la-
 pidibus structum: ibi duo capita reperta, quae suppositi
 lapides totidem, in securis formam concinnati. Alius py-
 rites lapis erat durissimus sex septemue pollicibus longus,
 vno atque dimidio latus, tenuissima acie, angulis pera-
 cutis; alter subuiridis argenteis maculis distinctus, in se-
 curis pariter ritum aptatus, ab extrema parte perfora-
 tus, longitudine pollicum trium, latitudine duorum: est-
 que lapis orientalis, nephritidi & epilepsiae curandae,
 cuius rei periculum factum, idoneus. Primis hisce ca-
 daueribus substratus lapis erat, quo summoto, alia duo
 deprehensa corpora sunt, adpositis solito more lapideis se-
 curibus, quae figura quidem similes, lapidum genere &
 colore dispares erant. Hoc item loco tres urnae carbo-
 nibus oppletae iacebant. Dum foueam circumquaque di-
 latarent operae, sexdecim octodecimue alia corpora repe-
 rerunt eodem situ extensa, vno ordine atque linea, ita vt
 versus meridiem spectarent, brachiis singulorum iuxta
 corpus extensis; capitibus suppositi lapides erant, atque
 secures memoratis similes. Vulgaris staturae corpora e-
 rant, contra quam a nonnullis publicatum est: verum cra-
 nia densiora, quam soleant: aderat inter illa caput, quod
 perfo-

perforatum duobus in locis olim fuerat, sed deinde curatis vulneribus, coalitae partes apparebant. Secures porro eadem omnes forma, sed diuersis lapidibus, fuluis scilicet, subnigris etc. Ad haec detecta sunt ossa tria, spiculi more acuta, atque ut internoscere licuit, oblongo olim baculo infixata, in hastae formam et usum. In iis unum ex equino crure dentis carnibus confectum deprehenditur. Aderant quoque sagittarum cuspides & aculei, partim eburnei, partim lapidei; quo arguitur Barbaros istos, non ferro, non aere, non metallo usos, hoc genere telorum concertasse. Ceruinum cornu inserendis defigendis securibus adornatum eductum est, in quo itidem foramen ad capulum ligneum immittendum. E latere cadauerum huiusmodi, solo octo pollicibus altiore, semiusta ossa, admixtis magna copia cineribus deprehensa sunt; ibidem congeries lapidum, in cuius medio fracta urna, cineribus carbonibusque oppleta: sublimius uno pede atque dimidio ceu stratum cineritium erat, quod memorata semiusta ossa contegebat: inter haec autem ossa, quod obseruandum, bina craniorum frustra vulgaris spissitudinis inuenta sunt. Ad angulum sinistrum lapis ingens quasi rotundus aderat, cui impositi tres alii lapides minores erant. Haecenus MONTEAUCONIVS.

§. XXXV.

Suspicio ferme, vetustissimos Chersonesi Cimbricae Picti in Britannia a Saxonibus orti. incolas altius quoque adscendisse, & Norwegiae infusos

Orcades primum, & magnam deinde Scotiae partem occupasse, *Pictorum*que nomine in Britannia inelaruiffe. *NENNIVS* prodit, hanc *Pictorum* in Britanniam irruptionem octingentis post aduentum *Bruti* (fictitii illius herois) annis contigisse, quod secundum eius quidem calculum expensum *Alexandri M.* tempora nobis reddit. Merentur verba illius a nostris nondum obseruata adscribi. *Post interuallum*, inquit, *annorum non minus DCCC Picti venerunt, & occupauerunt insulas, quae Orcades vocantur; & postea ex insulis affinitimis vastauerunt non modicas & multas regiones, occupaueruntque eas in sinistrali plaga Britanniae, & manent vsque in hodiernum diem. Ibi tertiam partem Britanniae tenuerunt & tenent vsque nunc. Saxones autem generis Pictos CLAUDIANVS expressis verbis vocat, vbi (s) canit:*

- - *maduerunt Saxone fuso*

Orcades; incaluit Pictorum sanguine Thule.

Quod gentis nostrae decus addere hic non inconueniens visum. *Pictorum* autem horum sermo tanto temporis spatio facile adeo immutari potuit, vt *BEDA* diuersus a *Saxonico* apparuerit. *GEORGIVS BVCHANANVS*, rerum *Scoticarum* luculentus descriptor, refert, harum insularum habitatores lingua a *Scotis* & *Anglis* differre, eamque, qua vtantur, a *Gothica*

(ita

(s) in *IV. Consul. Honorii.*

(ita Noruegicam vocat) non multum discrepare. At vero Noruegica lingua etiam ex Saxonica ortum nata est. THORMODVS TORFFAEVS Orcadensem historiam ante aliquot annos dedit. Vellem tamen vetera illum diligentius tractasse, & fabellas a rebus vere gestis scrupulosius separasse.

§. XXXVI.

Antiquissimi autem ex maioribus nostris nauiculis utebantur vitilibus corio circumsutis, quibus celerime maria decurrere & tempestates superare consueuerant: Lappones & Groenlandi similes adhuc cymbas habent. *Myoparones* nominabant, vt & *ascos*, ab *haschen*, credo, *currendo prebendere*, *celeriter post aliquam rem currere*. Nos simili modo nauem leuiorem & cursoriam *jagtschiff* appellamus. *Myoparones* illos vulgo *Pramen* dictos fuisse suspicor. Ita certe Belgis, Saxonum gente satis, adhuc *scaphae* nominantur. Ab harum appulsu frequentiori *Brembeimam*, siue contractius *Bremam*, appellatam fuisse, atque inde successu temporis in urbem celebrem excreuisse certus sum. Qui enim hunc locum *Fabiranum* olim audiuisse, cum EG-
GELINGIO, viro alias docto, asserunt, PTOLEMAEVM obiter saltem inspexerunt, nec animaduenterunt, eum hoc sub nomine *Femeram* insulam, aut locum in eadem a nautis frequentatum intellexisse.

Nauiculae
Myoparones,
asci & pramen.

§. XXXVII.

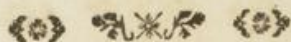
Ciulas maiores naues, & inde nomen *Cellae* & *Kilonii*. Ptolemaei loca ad littus maris Balthici sita explicata.

Maiora tandem nauigia oblonga fabricabant, quorum in expeditionibus bellicis grauioribus & mercimoniis transportandis vsus erat. *Ciulas* vel *kielas* vocabant. Huius generis naues erant, BEDA teste, quibus in Britanniam colonias suas traducebant. A statione earum vrbs Holsatiae, hospitio Academiae & nundinis annuis clara, Kilonium, atque in Luneburgensi Ducatu Principum quondam sedes Cella, in veteribus chartis *kiella* dicta, nomen habent. Valde enim falluntur, qui Cellam a Monachorum cella nescio qua vocatam haectenus putarunt. Nos eidem loco vetustatis gloriam eo libentius asserimus, quod & nostro tempore nauigiis hisce adeatur, & merces regioni nostrae necessarias Brema accipiat. Eiusdem vrbs nomen etiam in Caroli M. Capitulari anni DCCCV. secundo occurrit; vbi enim post factam Bardeuici mentionem vulgo legitur *ad Schesla*, & in vno Codice Guelferbytano *ad Skaesla*, in altero vero *aschzela*, ibi *ad Zela* vel *ad Cella* restituendum est. Cella enim inter Bardeuicum, & Magdeburgum, quae sequitur in eodem Capitulari, sita est. Kilonium PTOLEMAEVS iam *Tekeliam*, hoc est, Saxonice *tokiel* (vt nos adhuc *zum kiel* dicimus) nominat. Errant, qui eius hoc nomen de *Teclenburgo* accipiunt. Eo enim loco, vbi illud profert, loca nostri littoris, ad

mare

mare
licet n
sula F
PLIN
fabis ib
cum al
notabil
cari,
stium A
set. P
ua a T
phana
cum
subin
hanc
ad Wa
lim Le
idem e
de prof
ludem &
phanae
nouera
burgo
Vijna
scribar
Marin
RAVE

mare Balthicum sita, ordine recenset, corruptissime licet nomina ipsorum proferat. Ita eius *Phileum* est insula *Fyonia*; *Setutanda* *Selandia*; *Phabiranum*, PLINIO *Fabaria*, (Romano, ut indicat nomine, a fabis ibi prouenientibus,) ut modo diximus, *Femera*, cum alias *Buchana* (lego *Burchana*) dicta fuerit. Et notabile, *Borg* adhuc principem *Femerae* locum vocari, quod PONTANVS qui *Borchum* insulam ad ostium *Amisii* iacentem interpretatur, obseruare debuisset. *Phabiranum* excipit apud PTOLOMAEVM *Treuua* a *Trauafluuio* dicta, ubi iam *Trauemunda*. *Leuphana*, quae sequitur, forte *Leuphaua* audit; Graecum enim, & in PTOLEMAEI editis exemplaribus subinde confusa saepius obseruari. Statuo ciuitatem hanc eo loco sitam fuisse, ubi postea *Lubeca* surrexit ad *Wakenizae* & *Trauae* confluentem. *Wackeniza* olim *Leuphaua* vel *Leuchaua* videtur dicta fuisse, quod idem est ac *Lubeck*, hoc est *annis paludis*, siue ex *palude* profluens. *Leuch* enim & *Lub* Anglo-Saxonibus *paludem* & *aua* aut *bec annem* designat. Hinc ergo *Lauphanae* nomen corruptum, quod recentiores male *Hannouerae*, ALTINGIVS etiam non recte loco *Hamburgo* vicino tribuerunt. *Lirimiris* ex *Vismiris*, quae *Vismaria* erit, prodiit, ev in λ , & σ in g ex incertitia scribarum corrupto. *Mariones* utraeque congruunt in *Maringiam* siue *Mauringiam*, quomodo GEOGRAPHO RAVENNATI & PAVLO WARNEFRIDI audit regio, quae

quae Pomeraniae vicina est. Atque sic & caetera se-
 loca maritima excipiunt apud auctorem laudatum vs-
 que ad Vistulam in Balthicum mare se exonerantem,
 quorum notitia per mercatores dubio procul ad Ro-
 manos peruenit. Arma enim ipsorum nunquam eo
 vsque penetrarunt.

§. XXXVIII.

Quid de de-
 functis sense-
 rint veteres,
 & cur iis in-
 gentes lapi-
 des posue-
 rint?

Animas post corporis interitum restare, rebus-
 que, quas homines in vita amauere, etiam post mor-
 tem delectari maiores nostri crediderunt, vnde res in
 vita caras vna cum mortuis aut sepeliuerunt aut com-
 bufferunt. Prope tumulum Lubbonis Helmstadiensem
 inuenta sunt a celeberrimo Abbate D. SCHMIDIO ani-
 malium ossa semicombuista, quae & in aliis collibus se-
 pulcralibus offendas. Armillae, annuli, fibulae, a-
 cus discriminatoriae, pectines, arma, clauisque naua-
 les inter cineres in urnis reperiuntur; aliquando & gem-
 mae & pecunia ab hoste recepta. Nec vilibus anima-
 bus lapides ingentes erigebantur, sed qui bellica vir-
 tute & nobilitate conspicui fuissent, integrarum quan-
 doque prouinciarum ope, iis supremos honores nacti
 sunt, vt posteri memoria ipsorum ad imitationem lauda-
 biliter gestorum incitarentur. Reliquorum sepulturam
 cespes solummodo erigebat (t). Hoc notari meretur,
 ingentes saxorum moles sepulcrales tumulosque nul-
 libi

(t) TAC. *German.* cap. 27.

libi in Germania conspici frequentius, quam vbi Saxones aut commorati sunt, aut colonias habuerunt. Westphalia, Frisia, & praecipue Holfatia Iutiaeque Danorum repletae sunt his monumentis, quae in Ostphalia rariora, quia silices ibi ingentes inuentu difficiliore. Vbi enim ii maiori copia habentur, vt in Dania, Noruegia, Scania & Suecia, ibi etiam frequentiores tumulos lapideos cernas. In Holfatiae littora ab aestuante mari eiectos verosimile, nec opus est, nauibus ex Septentrione transuectos, vt IOH. DANIELIS MAIORIS opinio fuit. In Anglia etiam sex milliaribus Anglicis Sarisberia, celebre monumentum, *Stoneheng* communiter dictum, Saxones auctores habuisse credo; vnde mirandam eius structuram hic delineatam exhibere placet. Neque enim Celtis in more erat, vt tanta ambitione defunctorum memoriam conseruarent: &, si postea a Danis structum fuisset, Historici, quos Anglia, iis irrumpentibus, plures iam habebat, opus tam memorabile non reticuisissent. Lapideos autem tumulos TACITVS non commemorat, qui Saxones horumque terras nondum cognouit.

Tab. III.

§. XXXIX.

Plebs nostra monumenta haec lapidea ob ingentia saxa in vnum congesta *Risenbetten* & *Hunnengraeber*, hoc est, *Gigantum lectos* & *Hunnorum sepulchra* vo-

K

Lapides sepulchrales ingentes neque a gigantibus, neque gigantibus erecti.

cat, certo persuasa, auctores ipsorum viribus plus quam humanis potuisse. Quicquid enim maius solito est Hunnicum vocabant veteres, Hunnos pro gigantibus habentes, & magnitudinem rerum ab ipsis gestarum ad magnitudinem corporis erronee traducentes. **CONRINGIVS** ipse aut giganteas vires aut machinas Fontanae ad erectionem lapidum horum requirit, cumque gigantes post Diluuium Noachicum nullos reperisset, ad Antediluvianos confugit, vestis potentiae ignorantior. Procerae staturae duriorisque constitutionis omnino fuere progenitores nostri, sed neququam gigantes. Victus simplex & modicus, nec dum aromatibus, ex India malo nostro allatis, venenatus, ferior Venus, continuaque aut in bello, aut in venatione & terrae cultura exercitatio, asperitas soli syluis paludibusque occupati, vitaque a deliciis omnibus remota compactiora quidem & robustiora quoque corpora, infra tamen giganteam molem, produxit. Nec naturam decreuisse cernimus in ruriculis nostris ad morem maiorum aliquatenus adhuc viuentibus, vt adeo gigantes **THEODORVS RYCKIVS** merito eliminauerit. Sententiam eius confirmant ossium reliquiae in urnis quotidie obuiae, non maiores iis, quibus nos compacti sumus. Et si quae maiora communibus proferuntur, dubiae sunt fidei, nec constat, praesertim quando non sunt integra, an non sint ex animalibus brutis. Ossa certe praegrandia, quae in antris Baumanniano & Scharzfelden-

feldenfi atque in suburbanis Hannouerae inueniuntur, & gigantum esse dicuntur, animalium marinorum & Rosmarinorum fuere. Huius generis fuit & integrum sceleton Tiedae prope Stederburgum nuper effossum, (cuius dentem, nec tamen integrum, vna cum sceleto ignoti animalis a GERIKIO prope Quedlinburgum obseruato in aere exhibuit LEIBNITIVS *) nec non & aliud sceleton Tonnae in Thuringia anno MDCXCV. detectum, quod TENTZELIVS elephantinum putauit. Permistae plerumque ossibus istis testae & conchilia varii generis marinam originem nobis confitentur, vti hoc iam a LEIBNITIO obseruatum.

§. XL.

Virtuti gloriose defunctorum venerationem & cultum pene diuinum tributum fuisse constat. Sepulchra inde, non apud veteres solum Graecos & Romanos, Christianosque primos, sed etiam apud maiores nostros ararum atque altarium vice fuerunt. Creditum est sine dubio, honore hoc affici defunctorum animas, atque apud Deum, cui iunctae sint, viuentibus exinde fauentiores fieri. Sunt inter Christianos, quibus haec quoque sententia hodie dum sedet. Humanis hostiis, captiuorum maxime, diis litatum fuit, TACITO teste, atque ab extis futurorum praesagia desumpta. Modum immolandi, litandi & numen adorandi discere licet ex cornu at-

Defuncti diuino pene honore culti. Alia de superstitionibus veterum ex cornu Tunderensi.

K 2

reo

* vide *Protogaea* §. 35. tab. 12.

reo prope Tunderam anno MDCXXXIX. reperto, quod foeminam sacerdotem victimam maetantem & varios illos ritus sacros sistit. Victimam autem has hostiles non combustas, sed integras prope tumulum occisi in bello Principis sepultas fuisse conicio ex scelerato integro, quod Helmstadii prope Capellam S. Ludgeri, in Saxonia primam, repertum memini, & cuius pectus, pedes & brachia solum magnis lapidibus onerata fuerant. Ita enim ante aliquod annos inueniebantur, cum Capella illa restauraretur. Gallis similem morem fuisse ex tumulo a MONTFAUCONIO descripto colligo. Patet porro ex Cornu Tunderensi maiores nostros satyros, cynocephalosque & centauros esse credidisse: ac serpentes coluisse non secus atque AENEAS apud VIRGILIVM animam patris Anchisis in serpente veneratus est. Apparet ibi & pythionissa, siue saga, speculum magicum homini offerens, cuius superstitionis reliquiae adhuc in plebe nostra reperiuntur. Viris continuum in armis, venatione aut agricultura exercitium erat. Foeminis sacrorum curam relinquebant, eorumque consilia non spernebant, sed potius sapientiam venerabantur. Quae totae, vt apud Gallos Druidae, sacris deditae erant, *weise frauen*, hoc est, *sapientes foeminae*, a vestium colore etiam *weisse frauen*, Sax. *witte fruven*, hoc est, *albae*, dicebantur. Vnde fabula de apparitione foeminae albae mortem illustrium personarum in locis quibusdam

busdam praefagientis arcessenda. Poculorum loco cornua veteribus erant, ex quibus inter conuiuia, quae communibus consiliis capiendis destinata, & inter sacra quoque bibebant, vnde formula loquendi *unum cornu cum aliquo inflare*, quod est socium alicuius, & consiliorum participem esse. Vir cornu tale manu gerens in circulo secundo Cornu aurei exhibetur. Videas & in circulo postremo geminas *boas* Germ. *Vncken* dictas, quarum reuerentia simplicioribus haeret. Putant esse genios, & quando vident in conclauius aliquantum terrae egestum, audiuntque sonitum acutiorem, illos adesse & bona portendere somniant; cum interim sonum illum & terrae egestionem a foricibus fieri eruditi nuper obseruarint. Sed effigies vetustissimi monumenti danda est, quod OLAVS WORMIVS (u) EN- Tab. IV.
VAEDVS RANDVLFVS (w) & TROGILLVS ARNKIELVS (x) fusius descripserunt. Epistomium cochleatum Christianus V. electus tunc in spem successionis Regni Danici Princeps addi curauit, vt poculi vsum habere posset, cum alias tubae bellicae officium praestitisse WORMIO videatur; quanquam ego non negauerim, etiam olim epistomio clausum poculi vices subiisse. Figurarum circulos septem continet, vt agnoscas numerum septenarium apud veteres sacrum fuisse. Vnde & *septem scabinos* Comiti

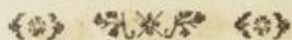
K 3

ex

(u) *Monument. Dan. lib. V. p. 351. seqq.*

(w) *in dissert. Tuba Danica appellata.*

(x) *Cimbriae ethnicae T. II.*

ex vetusta consuetudine adiungunt Leges Carolinae (7). Impar numerus necessarius erat, ne vota paria iudicium impedirent; & septenarius placuit, quia non adeo facile aut sperni, aut corrumpi potuit, quam quinarium aut ternarium, nec tamen eius collectio adeo difficilis esset, quam reliqui numeri impares maiores. In consultationibus communibus forte etiam maiores gentis per septenarios distincti sententiam dixerunt, & (quoniam omnes eiusmodi conuentus inter pocula habebantur) cornu Tunderense videtur fuisse cuiusdam ex primoribus gentis, qui eo in conuentibus solennibus cum suis assessoribus siue scabinis, belli vero tempore, remoto epistomio tubae loco usus fuit. Magnitudinem quod concernit, ut verbis WORMII, testis oculati, utar, rotundum cum sit & incuruum, pro sua sui parte longitudine aequat pedes duos Romanos cum quinque pollicibus, supina pedes duos cum pollice vno. Linea recta ab vna extremitate transuersim ad alteram ducta, pedem continet vnum & pollices nouem. Orificium maius, ex quo bibitur, in circumferentia praecise pedem habet vnum, in diametro pollices quatuor. Minus quod cochlea iam clauditur, ambitu quatuor est pollicum, in diametro vnus cum semisse ferme.

§. XLI.

(7) *Capitular. lib. III, c. 48.*

§. XLI.

Sed cornu hoc relicto distinctius res in tumulis & urnis repertae, & quidem primo lapideae nobis sunt considerandae. Aeri haec incisa a nobis habes, & sub numeris I. II. III. vides cuneos in Holsatia detectos, (z) nec apud nos raros, de quorum usu paulo ante disseruimus. Aliqui eruditorum *secures* vocant. Certe securium maiorum forma ab iis desumpta videtur. Figura ab his differunt, qui sequuntur sub num. IV. V. & VI. in Westphalia a NUNNINGIO cruti (a). Qui num. VII. sistitur, etiam NUNNINGIVM inventorem habuit (b); & qui exhibetur num. VIII. in Fyonia insula cum pluribus aliis prope defunctorum cineres repertus est (c). Uterque perforatus est ad baculum infigendum, quo mallei bellici, vulgo *Streithammer* dicti, loco esse possit. Sequuntur num. IX. & X. duo globi lapidei perforati in Holsatia inuenti (d), quorum etiam usus in bello fuit. Fune enim alligati hostium capitibus immittebantur. Nec dissimili bellico instrumento Iohannes Ziska suo adhuc tempore usus est, ut cernere est ex figura a MAIORE in libello *de migrationibus*

In tumulis & urnis vetustissimis lapidea venterilia inuenta.

Tab. V.

(z) MAIOR *de Migrat. Cimbror.* p. 43. ARNKIEL, *Cimbr. Ethn.* lib. I. p. 166.

(a) *Sepulchres. Westphal.* p. 46. & p. 44.

(b) *l. c.* p. 44.

(c) *Nova literaria maris Baltici 1700.* p. 343.

(d) MAIOR *l. c.* p. 46. *Nova lit. maris Balt. anni 1699.* p. 98.

bus Cimbrorum (e) producta. Vbi mireris oportet, veterum patientiam in acuendis & perforandis lapidibus durissimis, quae res etiam nobis, machinis non vnis eam in rem instructis, molestiam non paruum facessit. Num. XI. XII. hastas lapideas ex RVDBEKII delineatione sistimus (f), similes iis, quas in circulo Cornu Tunderensis altero obseruamus, quibusque communis pugnatum fuisse breuitas manubrii indicat. Cultri Lapidei duo sunt num. XIII. & XIV. priorem RVDBEKIVS loco citato produxit, alterum Holsatia seruauit (g). Lapis Num. XV. delineatus, a MAIORE pro cultro sacro habetur; sed existimo potius esse euspidem, quoniam cum numeris XVI. & XVII. non parum conuenit, quibus sistitur effigies lapidum Cerauniorum in Museo Moscardi asseruatorum, quos MONTFAUCONIVS lapidibus barbarorum capitibus in monumento Normannico suppositis similes esse retulit. Frequenter apud nos quoque in tumulis & hae & caeterae res a nobis recensitae occurrunt. Nos in Cimbrica Chersoneso detecta eo lubentius referimus, quoniam ibi primae maiorum nostrorum sedes fuerunt. Obserues tamen hic gentium consensum communem, quibus prima monumenta lapides, & prima arma utensiliaque lapidea fuere, vbi adhuc arte scribendi & scititia

(e) p. 48.

(f) RVDBEK. *Atlant.* T. 1. p. 652.

(g) ARNKIEL. l. c. p. 166.

tia rerum metallicarum caruere. Exempla in re obuia ex profanis scriptoribus non affero, vbi ex Sacrarum litterarum Codice, antiquissimo sane monumento, hauriri possunt. Cultri lapidei, quando cum aereis, & tandem ferreis commutati fuissent in re domestica, in sacris manserunt, quae non temere etiam in minimis mutationem admittunt. Et cultri sacri, quibus circumcisio fit apud Iudaeos etiam nostro adhuc aevo lapidei existunt. Ita vestitus personarum sacra administrantium, variorumque huius temporis Ordinum religiosorum aliquando communis vsus & consuetudinis fuit, sed obsoletus pro sacro habetur. Notes autem lapidea hic arma ob spatii defectum dimidia sui parte minora fisti.

§. XLII.

Lapideis armis apud omnes successere aerea. Hebraeorum, Graecorum & Romanorum hac in re morem antiquarii exponunt. Nos idem institutum secuti sumus. Gladios cupreos in Holfatia repertos tres sistimus. Primi magnitudo quadruplo maior, quam nos exhibuimus, erat, reliquos dimidio minores dedimus; quod & in plerisque aliis hic exhibitis rebus obseruatum. Prope illum, qui numero II. insignitus est, atque in Rensburgi vicinia latuit, inuenti fuere complures nummi Imperatorum Romanorum seculi primi & secundi; vnde ad heroem expeditionibus contra Romanos clarum pertinuisse conicias. Num. IV. V. VI.

Aerea in vrbis vtenilia.

Tab. VI.

L

cultri

cultri aerei etiam dimidio minores, apparent; sed num. VII. cuspis hastae aenea iusta sua magnitudine. Numero VIII. extat nouacula, num. IX. X. XI. XII. XIII. acus discriminales variae, num. XIV. & XV. forcipes ad euellendos crines, & num. XVI. instrumentum ad discriminandos forte capillos; omnia dimidio minora. Magnitudinem vero suam reliquimus num. XVII. circulo ad continendos capillos cum suo cultro & acu discriminatoriis, ac num. XVIII. instrumento ad fibulam pertinenti. Omnia haec sunt ex aere. Armilla, quam num. XIX. damus, aurea est, & sine dubio spoliū a Romanis acceptum: Aerae plures inueniuntur, quas praetermisimus. Annulus spiralis sub num. XX. positus, etiam est aureus, atque vna cum armilla in Holfatia repertus (b). Amplissimus **KELPIVS**, Canonicus Rameslouiensis, atque antiquitatum harum curiosus scrutator, testatus mihi est, se aliquando in Ducatu Bremensi inuenisse anulum aureum vnae insertum, litteris LOLI. LOLI. LOLI. inscriptum. Num. XXI. dedimus bullam aeream, cuius circulo medio forte gemma inclusa fuit igne sepulchrali liquefacta. Saxones bullas tales amuleti loco gestasse conuicio ex elegantissima bulla aurea cum incluso crystallo effigiem Regis duo scepra manibus tenentisistente, atque Aelfredi, Regis Angliae, iussu confecta, cuius imaginem

(b) *Nona Lit. maris Baltb. 1699. p. 93. sq.*

ginem HICKESIUS (i) & post eum WOTTONVS (k) dedere. Vix enim alium, quam vt a collo pependit, vsum habere potuit. Omnia vero quae protulimus, in Holsatia iterum inter cineres inuenta fuisse scias (l). Num. XXII. delineauimus gemmam, quibus boues iuncti sunt incisi, coloniae signum. Hanc forte fieri curauit Romanus miles partem eam Germaniae Romanorum coloniam futuram frustra praesagens. Erepta eidem a Germano cum huius cinere condita fuit prope Ihorstium, Vechtensis praefecturae locum, non procul a Dummera lacu. Detexit NVNNGIUS, qui & armillas ex candidis & rubris lapillis connexas num. XXIII. & cuspidem hastae ferreae, a Romanis fabricatae, num. XXIV. in urnis reperit (m). Omittimus clauas nauales, cotes & alia, quae in sepulchris veteribus frequenter occurrunt, praecipua annotasse contenti.

§. XLIII.

Vrnarum ipsarum structuram & formam varii apud nos exposuerunt, nec in re nota Lectores detinere animus est: Tumulos apud nos sepulchrales MAIOR, ARNKIELVS, NVNNGIUS & plures alii de-

Tumuli
Buelckenfis
& Helmstadi-
ensis.

L 2

linea-

(i) *Grammat. Anglo-Sax.* p. 142.

(k) *Conspect. Operis Hicestani* p. 18. 59.

(l) MAIOR *l. c.* p. 68. 69. 70. 71. 72. ARNKIEL. *l. c.* p. 56. 57. 599.
Nou. Literar. maris Baltb. l. l. c. c.

(m) NVNNG. *l. c.* p. 46.

Tab. VII. linearunt. Nos in specimen damus tumulos Buel-
 & ckenfem Holfatiae, & Helmftadienfem Oftphaliae no-
 Tab. VIII. ftrae; ille celeberrimi MAIORIS, (n) hic magni CON-
 RINGII (o) descriptionem meruit, atque, vt ipfi ob-
 feruauimus, triplici lapidum maiorum circulo conftitit.
 Maximi omnium medium tenent locum, quibus qua-
 tuor ingentia faxa fuper incumbunt, ftupendo labore
 eleuata. Verfus viam publicam aliquot alios tumu-
 los, partim difiectos, adfitos habet. In vno horum
 Vir Summe Reuerendus D. Ioh. Andr. Schmidius,
 Abbas Marienthalenfis & SS. Theologiae in Acade-
 mia Iulia Profeflor, vt fupra iam tetigimus, carbo-
 nes & offa equina inuenit. Equi enim, arma &
 quicquid carum erat, vna cum cadauere domini
 comburebantur. *Lubbonis faxum* Helmftadienfes
 appellant. Vnde fufpicio eft, heroem hic feptul-
 tum cum fuis *Luberti* nomen habuiffe. Et cecidit for-
 te in bello Saxonum contra Thuringos. Nam Hel-
 meftadium in finibus Northuringiae & Saxoniae fitum
 eft, & praelium ibi magnum olim commiffum, la-
 pides feptulchrales in hoc & vicinis collibus plures e-
 uincunt, cum in reliqua regione vix vnus & alter in-
 ueniatur.

§. XLIV.

Tumulis ad-
 iecti Luci.

Ad tumulos defunctorum facra celebrata iam di-
 ximus. Ea vero cum aptius in Lucis peragi crederet
 anti-

(n) l. c. p. 42.

(o) In libro de antiquiffimo Helmftadii ftatu.

antiquitas, solitudine & obscuritate ipsa venerationem incutiente, inde aliquando tumultis & luci adiecti fuerunt. Delineavit talem MELLENIUS, Antistes Lubecensis (p), quem hic inferi quoque dignum duximus. Vocatus is est *de Brut-camp*, atque in Ditmarsia australi ad vicum Albersdorf in confiniis Holsatiae iacet. Lucos hos Anglo-Saxones *bearbge*, *bearb* vocasse ex SOMNERI & BENSONII Lexicis discimus. Nec improbabile est, inde sylvam Helmstadium inter & Marienthalium, nec procul a monumentis Lubbonis & aliorum sitam, nomen *Haerckling*, quod hodie gerit, fortitam, atque olim lucum seu fanum gentile fuisse. Magnus certe gentilium Deorum cultus circa Helmstadium fuisse oportet, vbi Ludgero, Abbati Werthinensi atque Episcopo Monasteriensi, primam in Saxonia nostra ecclesiam fundari necessarium visum fuit. Tab. IX.

§. XLV.

Ipsi maiores nostri, ex quo in gentem crevere, non secus ac caeteri Germani, in *Adelings* siue nobiles natu, *Frilingos* siue liberos, & *Lazos* aut *Litos* siue colonos, discreti fuerunt. Durat distinctio haec ad nostra vsque tempora. Adelings iam Principes voces, Frilingos caeteros Nobiles. Poloni eo modo maiores minoresque Nobiles habent solis fortunae bonis distinctos, caetera pares. Lazos, tenuior conditio.

Hominum in Germania vetere varia conditio.

L 3

tio

(p) *Nova lit. mar. Balb. 1699. p. 286. seq.*

tio aut bellum Adelingis & Frilingis ita subiecit, vt vita sola, bonis vero, nisi gratia dominorum, nullis gauisi sint, & coloni tantum sui agri, non possessores fuerint. Tertium tandem *ingenuorum* genus, medium inter Frilingos & Lazos vrbibus extructis & habitatoribus eorum per priuilegia veluti manumissis, *Burgariorum* nomine ortum est, vetustis temporibus ignotum. Vrbes enim nullas colebant, & vetustissimae, quas iam Germania habet, in vltioribus Rheni, Danubiique litoribus, sitae atque a Romanis demum aedificatae sunt. Reliquae post Christianorum sacrorum introductionem paulatim surrexere.

§. XLVI.

De habitationibus veterum, earumque appellationibus.

Primis temporibus discreti ac diuersi habitauerunt progenitores nostri. Formam perspicias aliquantum adhuc in Saxoniae nostrae Langenhaga, Catternhaga & tot aliis praecipue Luneburgensis Ducatus locis, vbi singulis aedibus agri & prata ad eas pertinentia adsitae sunt, vt vici interdum per vnum aut duo milliaria nostra iaceant protensi. Occasionem quisque, a fonte, campo aut nemore, quod placuit, primo sumsit, quod praeter TACITVM & nomina locorum produnt. Vbi quis sedem fixerat, is locus statt vel stette praeposito possessoris nomine vocatus est; vt *Oldenstat*, statio locus vel sedes vetus; *Neustat*, sedes noua, *Helmstet*, Helmonis vel Helmwardi sedes, siue etiam locus ad Elmum syluam,

fyluam, *Scheppenstet*, Scabinorum sedes, *Engelstet*, Engilonis sedes, *Emmerstet*, Emerici sedes, *Halberstat* Alberti sedes. A nuda interdum possessione quoque habitacionibus suis nomina sua in *igen* vel *ingen* terminata dederunt. *Igan* enim vel *eigan* veteribus *habere*, *possidere*, denotauit. Hinc *Ricklingen* est Richelonis vel Richelmi possessio, *Kneitlingen*, (Vlenspiegeli, histrionis famosi, patria,) *knecht* vel ministri possessio, *Duingen*, Duuonis possessio. Qui hanc terminationem plurimorum extra Saxoniam etiam locorum aliunde hactenus deflectere conati sunt, eos errasse scias, vt facile fit ab iis, qui in originatione vocum, veteris linguae notitia destituti, solo ingenio nituntur. Aliqua loca terminantur in *büttel*, quod a *biten*, *beiten*, commorari, deductum, *commorationem* vel *sedem* designat, vbi *Wolfenbüttel*, commorationem Welfonis; *Isenbüttel*, commorationem Isonis, *Binnenbüttel*, commorationem Binnonis. *Leben* antiquum, pro quo iam compositum *bleiben* obtinet, vicinac est significationis & *manere* reddi debet. Inde substantiuum *leben* est *mansio*; & *Fallerleben*, mansio Waltheri, *Germerleben*, Germeri mansio, *Arxleben*, Erichonis mansio. Quidam suas domus a secessu nominabant, qui Saxonibus *horn* & olim *ern*. Inde *Gifhorn*, Genonis secessus, *Stubbekeshorn*, Stubekeni secessus, *Wolfeshorn*, (locus in angulo quodam ciuitatis Hannoverae) Weluonis secessus vel angulus, *Golthorn* & *Goltern*, Goldonis secessus. Germanos veteres etiam subter-

subterraneos specus aperuisse eosque fimo onerasse, suffugium hiemi & receptaculum frugibus, TACITVS testatur. Idem mos nostra in patria obtinuit, vt nomina locorum in *hole*, quod *specum* denotat, exeuntia produnt. Extant apud nos *Brunsole*, Brunonis specus, atque in veteri de finibus Hildesheimensis dioeceseos Charta a LEIBNITIO publicata *Einbergoffole*, *Wilansole*, *Meunressol*, quae *Einbergi*, *Wilani*, & *Meinberi antrum* interpreteris. Situs ostendit, vltimum illud *Meunressol* esse oppidum *Meinersen* ad Obacrum fluuium situm. Spatium habitationis aliqui aduersus vicinorum iniurias sepi & fossa cingebant, vnde tot vicorum nomina in *beim* & *hagen* exeuntia, quae vulgo mire aliquando corrumpuntur. Vbi vero solum iniquius parciores fructus redderet, atque ita quis ad sustentandam familiam distentioem agri tractum excolere cogeretur, separatim in commodis locis frugum foenique conditoria struxerunt, eaque *Borchstaelle* & contracte *bostela bergen*, condere, in tuto locare, & *stall*, stabulum, locus vbi quid locari potest, nominarunt. In Luneburgensi ditione hoc modo adhuc horrea longius aliquando a vicis posita offendes. Quaedam autem huius generis conditoria successu temporis adpositis colorum aedibus in vicos excreuere; vnde tot apud nos vicorum nomina in *bostel* finientia, vt *Engelbostel*, *Engelberti conditorum*, *Bestenbostel*, *Bestonis conditorium*, *Falenbostel*, *Walonis conditorium* & similia occurrunt.

	a	b	c	d	e	f	Runæ
	K ^{asc}	B ^{yrith}	P ^{chen}	⚡ ^{thorn}	M ^{ech}	P ^{fech}	

	a	b	c	d	Runæ
	K ^{asc}	B ^{yrith}	P ^{chen}	⚡ ^{thorn}	
	n	o	p	q	

[A large sheet of paper is pasted over the left page, containing faint, mostly illegible handwritten text in a medieval script. The text appears to be organized in columns and rows, possibly representing a cipher or a list of words.]

[The right page contains several sections of text, including faint handwritten notes and a table of characters. The characters are arranged in columns and rows, some appearing to be variations of letters or symbols. There are also some larger, more distinct characters interspersed within the text.]

Runæ in Msto veteri a Lazio repertæ.

a b c d e f g h i k l m n o p
 K asc B byrith P chon M thorn M ech P fech X gibu X hagale I hris X childe M lagu M man X not K othil K perc

Runæ a Rabano Mauro annotatæ.

a b c d e f g h i k l m
 K asc B birith P chon M thorn M ech P fech X gibu X hagale I hris X gile M lagu M man
 n o p q r s t u x y z
 P not K othil K perc Y chon R rehil P sugil T tac D hur M halach Y huyri Y ziu

Alphabeta 3 quæ habentur ad calcem libri Hrabani Mauri de compito, in antiqua Cod. MS. Exoniensis Ecclesie.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z
 NB h MMY X NI Y I M I N E X R Y t N h Y N.
 NB h MMY * NI Y I M I N E X R Y t N h Y N.
 NB h MMY Y I X I M I X B h R Y t A X Y S.
 PAX VOBISCVM ET SALVS PAX.
 RRY hEBI hNM MY hNM h RRY.

supersunt istæ.
 Z X I E.
 3 X I E.

Alphabeta Septem in Codice Ratisbonensi membranaceo seculi Undecimi repertæ.
 1. HEBRAÏCE. 2. SYRIACE. 3. ARABICE. 4. ÆGYPTIACE. 5. GOTHICE. 6. CHALDAÏCE. 7. ALANICE.

W						
â Z aleph	a K ac	a K asc	a X atahc	a F atahc	a A alm	a X alm
b Z beth	b B berg	a X caar	b L binrchin	b T binrchin	b d bem	b S bem
b H beth	c h con	b T bica	c X cinohc	c X cinohc	c & cem	c A cem
g Z gimel	d p dorn	b B berith	d b Dmain	d E dinain	d F dem	d M dem
g Y gemel	e Y ear	c L caon	e X eri	e F eri	e L ethrin	e N ethrin
d G dolohc	f Z feb	d F doro	f H fin	f V fm	f M fethim	f T fethim
e T he	g X gebo	e X cor	g Z gomor	g F gomor	g C gyth	g F gyth
e T he	h N hagat	f X feu	h T heletha	h A heletha	h K hikt	h N
du W uau	i I y	g X geur	i Y iamin	i H iamin	i C itohim	i C
u L uau	i A calc	h X heil	k A Kattha	k H Kattha	k S kam	k F
z B zai	k B ker	i Y ios	l V luzaminus	l X luzaminus	l Z lathim	l P
z H zai	k T xi	k X keir	m U mihe	m Y mihe	m T moim	m M
t O thec	l T lago	l F lin	n D naim	n V naim	n F nithoin	n X
t S thec	m M man	m M men	o O oldath	o H oldath	o Y olph	o R
i T ioht	n T nod	n F naut	p Y pilon	p T pilon	p F pifas	p M
c G chapth	o X odil	n T net	q P quin	q T quin	q A quimit	q P
h V chi	p M perd	o N of	r V iron	r A iron	r Y ir	r F
l Z lamec	q B qur	p B peru	s S sicon	s H sicon	s S seith	s T
m W mem	r H rat	q M quor	t P tela	t V tela	t B tiot wrot	t A
m W mem	s H figo	r F tir	u Y ur	u Q ur	x Y xith	
n S mun	t T tac	s K sol	x X xiron	x T xiron	y S yn	
f Y samet	u D iur	t V tau	y Y yph	y H yph	z B ziph	
c V ain	x Y clux	u N ur	z Z zam	z H zain	r E rofi	
f O fe	y F ine	x X elx	o thu			
f O sad						
c P cof						
r V reg						
f B fen						
t T tau						

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

cur
sen a
men
pron
demiss
vltim
mens
plures
essent
trep &
cet ae
cimu
Nor
HY
tibus
Lams
idem
redel
del, La
nim h
non ta
Omni
nant. C
& bru
fons,
habita
vici A

currunt. Interdum domus suas simpliciter *bus et husen* ab *hüen*, condere, occultare, dixerunt; cuius tamen vocis prima syllaba saepius absorpta est a citatius pronuntiantibus, id quod apparet in *Algermissen*, *Edemissen*, *Bennigsen*, *Ebersen*, *Winsen*, *Artzen*, quod vltimum in Descriptione finium Episcopatus Hildesemensis *Ardistesbusen* scriptum est. Locum vero, vbi plures colonorum domus ab vno domino coniunctae essent, *dorp & dorf*, aut antiquius *thorp*, *throp*, *threp*, *trep & trop* nominarunt, hoc est, *congregationem*, scilicet aedium. *Trop* vulgo adhuc viuentium gregem dicimus. Terminatio locorum in *dorp* etiam in Galliae Normannia offenditur, eo vel a Normannis, vel, vt H V E T I V S putat, a veteribus Saxonibus allata. A fontibus specialiter vocantur *Hallersprinck*, fons Halerae, *Lamsprinck*, fons Lammae; item in *wedel* finientia, quod idem est ac nunc vsitatum *qwelle*, scaturigo; vt *Burchwedel*, Arcis vel etiam Burchardi scaturigo, *Langenwedel*, Langonis scaturigo, *Soltwedel*, salis scaturigo. Licet enim hoc vltimo in loco nostro aeuo nihil salis appareat, non tamen inde sequitur, nec olim tale quid hic fuisse. Omnium rerum vicissitudo est, nec fontes perpetuo manant. Qui fons depressius situs aquam in altum attollit *born & brunne* nobis audit. Hinc *Amelungsborn*, Amelungi fons, *Quickborn*, viuus fons, *Bornheim*, vulgo *Borne*, habitatio ad fontem. A *beke*, *bach*, amnis, dicuntur vici *Hastenbeke*, Hastonis amnis, & contracta *Walpke*,

amnis syluestris, *Barmke*, amnis tenuis, *Repke*, hin-
 nulorum amnis. A traiectu fluuiorum & amnium ad-
 dita loca aliquando nominata sunt. Vadum autem vel
 traiectus nobis & veteribus Anglo-Saxonibus *lede*, GIB-
 SONIO indice, audiit; vnde *Gitlede* & locus ad Lei-
 nam *Leda* vel zum *Lied* vocatus est. Traiectum notio-
 re vocabulo *brücke* & *brügge* appellamus, vnde *Stein-
 brugge*, *Brüggen*, *Coppenbrügge* & alia restant. Ad pa-
 ludes constitutae villae in *mor*, palus, plerumque ex-
 eunt. *Limmer* est Linæ palus, *Botmer*, Bodonis palus,
Redmer Redonis palus. Solo circumfluo & herbido adia-
 centes in *auē* finiuntur, vt *Blumenau*, Blumonis pratum.
Stoltenau, Stoltonis pratum. Ad litus sita interdum ab
 eo nomen traxere. *Nienouer* est nona ripa, *Hanouer*
 alta ripa, & infaniunt, qui a fictio SAXONIS GRAM-
 MATICI gigante Hanefo originem nominis huius
 arcessunt. Nostrae sententiae fauent loca Italiae *Alta-
 ripa* & *Ripalto*, Galliaeque multiplex *Hauteriuē*. Et in
 verustissimis monumentis & nummis quoque vrbs haec
 nostrasemper *Honouere* scripta reperitur. Qui riparum
 vel litorum recessus incolebant, mansiones suas *wic*
 cognominabant. *Brunswic* hinc Brunonis recessum, *Bar-
 deric* Bardonis vel Bardorum siue Longobardorum re-
 cessum, *Osterrwic* Orientalem recessum designat. Vbi in-
 sula habitabatur, inde denominatio loci desumebatur,
Marienwerder S. Mariae insulam & *Bodenwerder* Bodonis
 insulam

insulam denotat. Campi conditio non minus sedibus hominum coniunctis appellationem tribuit, quod tot locorum nomina in *feld* & aliqua in *acker* finientia euincunt. Vbi in solo depresso vicus altiore loco constitueretur, ille *horst* plerumque dictus est, quomodo fructea, virgulta & quicquid moderatius assurgit in planitie, nominamus. *Grauenhorst*, Comitum virgultum, *Hafelhorst*, corylorum virgultum, *Eickhorst* Eikonis virgultum significat. Cognata est vox *lobe*, *lo*, collem aut syluam recenter assurgentem denotans, quae occurrit in *Eberlob*, Eberhardi collis, *Mandelslob*, Mandeli collis, *Timmerlob* vel *Timmerla*, Ditmari collis, *Ramsla*, Remberti collis, *Hadeln* olim *Hatuloba*, Hattonis collis, *Lutterlob*, collis ad amnem Lutteram; falluntur enim, qui nomen vici huius Luneburgici a Lothario Imp. hic, si Diis placet, nato arcessunt. In *berg* exeuntia & vulgo nota non commemoro. Cognata sunt, quae in *burg* exeunt. Burgi enim siue castella veterum in montibus aedificabantur. *Luneburgum* inter haec eminent; non a Luna fluuio, sed a veteri *lune*, ericetum, dicta: vnde & proximum Virginum Coenobium *Luna* vocatum est. Quanquam icuncula Dei Luni vetusti operis Luneburgi ante aliquot annos effossa, idolo Lunae, quod вОТНО in Chronico sistit, similis, ostendat, olim lunam ibi cultam. Imaginem idoli forte miles Longobardus inter Romanos merens, nactus, conterraneis suis attulit, & venerandam exposuit. In columna marmorea

Tab. X.

in monte Calcario constitutam fuisse tradunt, & ostenditur illa adhuc in Ecclesia S. Iohannis. *Laer* illud in Goslariae nomine plerique ex *lager*, castra, contractum somniant, cum tamen nondum demonstrarint, castra ibi vnquam fuisse. Ego idem cum Belgico *laer* esse existimo, quo *solitudo*, *locus incultus*, insignitur. Incultum autem & sterile fuisse montanorum Goslariae solum situs ipse persuadet. Significat ergo *solitudinem ad Gosam*, vt *Fritzlar*, Friderici solitudinem, *Wetzlar*, *Wetzonis* desertum. Primos porro habitatores arborum & fruticum eradicatione ab initio terram cultam reddidisse indicant nobis tot nomina locorum in *rode* terminata, quod nouale eradicatis syluis factum designat. Nota sunt *Walsrode*, *Walonis* nouale; *Abbenrode*, *Abbonis* vel *Abbatis* nouale; *Osteroda*, orientale nouale; *Werningeroda*, *Werningeri* nouale.

§. XLVII.

Ratio simplex aedificandi apud veteres.

Fortuito itaque vici & oppida nata sunt, & primae quoque aedes simplicissimae fuerunt, nec vltra miserrimorum tuguriolorum modum; palis nempe aliquibus decussatim terrae infixis. Hi vimineis vinculis connexi in summitate bicornes furcas, siue, vt cum VIRGILIO loquar, ceruos efficiebant, fastigium & firmamentum domus, quibus superimposita trabecula omnia connectebat. A figura hac furcae nos culmen adhuc *giebel*, *gipfel* & Saxonice *geuel*; atque a trabecula
cula

cusa illa, cui gallus, animal non admodum summa petens, cum suis gallinis infidebat olim, summum tecti tignum, quod a fastigio vno ad alterum pertingit *den hanebalken* nuncupamus, vel ipsis his vocibus veteris simplicitatis testibus. Tectum e culmo aut fronde constabat. De reliquis *CLYVERIVS* fusius: nos ad migrationes maiorum redimus.

§. XLVIII.

Primi, vt dictum est, Germaniae incolae litora maris Balthici Germanicique secuti videntur Qui post eos venire per mediterranea Poloniae Germaniam, vbi nunc sunt Electoratus Brandenburgici terrae, intrarunt, Vistula, Viadroque traiectis. Terram syluis abiegnis pineisque obsitam, exustione arborum cultam paulisper redditam fuisse, ex nomine *Sueuorum*, ipsis ibi primum indito concludo, quod a *sveden* siue *siveen*, exurere, deductum, *sylvarum exustores* designat. Et notabile est, spatia, vbi arbores, agri ibi faciendi causa, exustae sunt, in Silesiae & Marchiae quibusdam locis cognatae originis voce adhuc *Schwaden*, in Suecia vero *Swedland*, nominari. Substitisse hic aliquantum debuerunt maiores nostri, antequam Albim transfirent reliquamque Germaniam implerent, litorum etiam incolis alicubi remotis. Coloniis omnibus egressis residui a solo, quod inter Albim & Viadrum inhabitauerunt, arenoso *Sueui Semnones* cognominati, Tab. XL

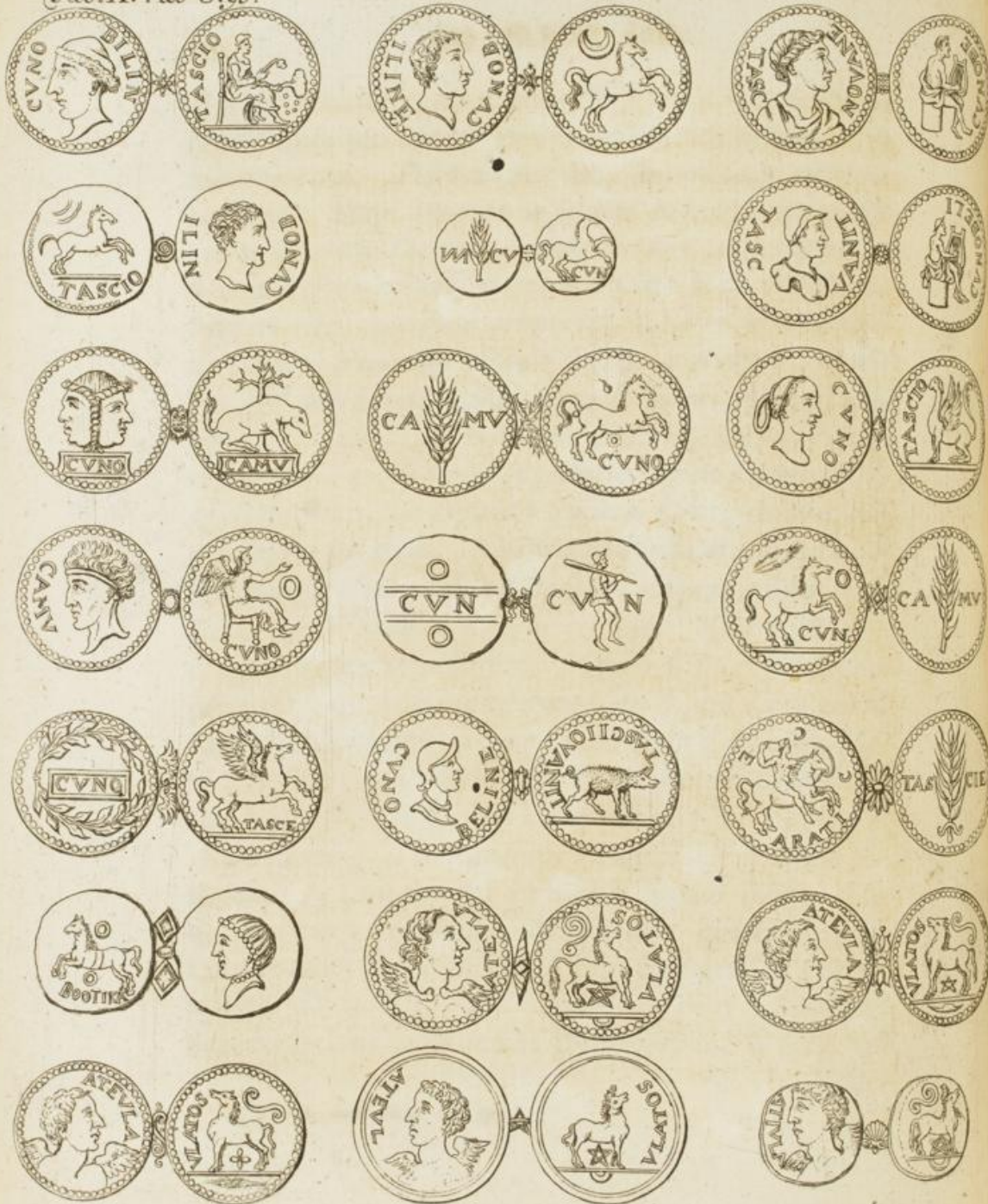
Quomodo in nostras regiones maiores nostri venerint. Soli conditio. Et Sueviae veteris descriptio.

gloriam antiquitatis conferuarunt, seque vetustissimos nobilissimosque Sueuorum, TACITI adhuc aetate (q) memorarunt. *Fides* inquit ille, *antiquitatis religione firmatur. Stato tempore in syluam auguriis patrum & prisca formidine sacram, omnes eiusdem sanguinis populi legationibus coeunt, caesoque publice homine celebrant barbari ritus horrenda primordia. Est & alia luco reuerentia. Nemo nisi vinculo ligatus ingreditur, ut minor, & potestatem numinis prae se ferens, si forte prolapsus est, attolli & insurgere haud licitum per humum euoluuntur: eoque omnis superstitio respicit, tanquam inde initia gentis, ibi regnator omnium Deus, caetera subiecta atque patentia. Adicit auctoritatem fortuna Semnonum, centum pagis habitantur: magnoque corpore efficitur, ut se Sueuorum caput credant.* Haec TACITVS de antiquitate Semnonum. Quod si singulas gentes percurras, obuiam fiunt primo *Catti* & qui supra eos ad Rhenum habitarunt, a CAESARE & STRABONE *Sueui* non sine causa vocati. A *Cattis Bataui* caeterique fere Germaniae inferioris habitatores ortum traxerunt. *Marcomannos, Hermunduros* (Herminonum forte reliquias) & *Longobardos* STRABO *Sueuos* facit, cum quo TACITVS consentit; & STRABO quidem prodit, Longobardos suo tempore Albim transgressos a finitimis populis pulsos, cum antea ultra eum habitarent: Sequeretur inde intermedios *Cheruscos*, siue *Werrae* vel *Vifur-*

(q) *De mor. Germ. cap. 39.*

Tab. XV. ad S. 95.

Vil
etia
deri
ding
pare
Ren
nia m
muta
burgi
pro q
Hevd
Aua
ten
rulis
curru
pulos
non a
merci
glos p
tenfos.
TAC
plus p
LEMA
lufam
in Sue
bant:

Visurgis accolas & *Fosos* ad *Fusam* nostrum locandos
 etiam *Sueuici generis* fuisse, licet id veteres non prodiderint
 authores. Post Longobardos **TACITVS** *Reudingos*,
Auiones, *Anglos* & *Varinos* recenset; vnde patet,
 vicinos fuisse his & *Cheruscis*. **CLVVERIVS** *Reudingos*
 in *Deuringos* audacissime transformat & omnia mire
 confundit. Nobis videtur vnica litera *R* in *H*
 mutata legendum *Heudingi*, vt incolae *Ericeti* *Lune-*
burgici, nobis *Heide* dicti, denotentur. *Auiones*,
 pro quibus erronee alii *Chaibones* & *Cauiones* habent,
Heudingorum vicini, ab *Elminauia* fluuio, qui olim
Aua audiit, nomen sortiti, & ad *Albim* fere vsque
 extensi coluerunt. **MAMERTINVS** Panegyrista eos *He-*
ruilis coniungit: & hi statim in altero *Albis* litore oc-
 currunt, a **TACITO** licet praetermissi, qui praeter po-
 pulos inter *Rhenum* & *Albim*, quos bellum detexerat,
 non alios cognouit, quam litorales & Romanis ex com-
 merciis notos. Hinc *Auionibus* statim subiungit *Ang-*
los per litus *Holsatiae* dextrum ad *Wagriam* vsque pro-
 tensos. *Wagriam* autem ipsam ciuitatem *Cimbrorum* a
TACITO memoratam fuisse ex dicendis inferius ampli-
 us patebit. Pars horum videntur fuisse etiam **PTO-**
LEMAEI *Calucones*, qui **STRABONI** *Caulci* ad *Cha-*
lusum siue *Trauam* fluuium siti. **TACITVS** *Cimbros*
 in *Sueuia* non nominat; quia ii ad *Sueuos* non pertine-
 bant: sed alius generis erant. Post *Trauam* *Varini* cir-

ca Warnam fluuium ad Sueuum siue Suinae ostium (r); inde *Eudofes*, siue, vt legere malim, *Erdores*, hoc est, accolae Odorae vel Viadri. Viadrum enim a Sueuo siue Suina discretum statuerunt Romani, qui non terrae huius interioris situm, sed litora saltem eius nouerant. Deinde *Suardones* inter Viadrum & Vartam: & *Nuithones* inter Vartam & Notessium, qui olim dubio procul *Nuitha* siue *Witta*, Suartae siue Vartae nempe oppositus, dictus est. Ita *Neustriam* pro *Westria* simili modo vocauere maiores nostri. Nisi TACITVS *Castum nemus* Herthi cultu inclytum in insula Oceani collocasset, nomen conueniret loco *Regenwalda*: licet enim a fluuio Rega dictus fuisse videatur, significat tamen etiam proprie *purum* siue *castum nemus*. Liceat igitur commode sacrum hunc Herthi lucum in proximam Rugiam Oceano circumfluam collocare. Post recensitos Nuithones TACITVS regreditur ad *Hermunduros* per Thuringiam, Misniam & Bohemiam ad Danubium vsque pertingentes; in quorum latere dextro *Narisci* Voigtlandiam, partem Franconiae, Palatinatumque Bauariae olim incolentes, *Marcomanni*, circa Morauam etiam vsque ad Danubium coluere, atque a fontibus Oderae ad eundem Danubium *Quadi*, quorum reliquiae Poloni aquatici, (*die Wasser-Poblen*); neque enim ab aqua, sed a Quadis ita nominati sunt. *Marsignos* TACITI ferme pro accolis Vistulae habeo,

vbi

(r) PTOLEMAEVS lib. II. cap. II. qui Warinos nominat Pharodenos.

vbi nunc Varſavia & pars Ducatus Maſſouienſis citerior eſt. Sonus nominum aliquantum noſtram coniecturam iuuat. *Gothini* ferrum fodierunt, vna cum *Oſis* tributa pependerunt Quadis & Sarmatis (*s*), quorum confines fuiſſe & DIO indicauit. Hinc quis dubitet, inter Quados & Sarmatas ad ortum Viſtulæ, radicesque montium Carpathiorum collocandos? Gallica lingua, qua uſi, indicio eſt, Boiorum agnatos fuiſſe. *Oſi* ex Pannonia forte uenere atque ad *Oſam* in Montibus Carpathiis ortum atque in Oderam ſe exonerantem conſedere. Vnde etiam ipsis nomen. Nec inſolens / ante alium conſonam elidi. *Burii* his inferiores ad Viſtulam flumen (*u*) a montibus per Pomerelliam & Califiſenſem Palatinatum extenſis nomen acceperunt, quod deinde in illud *Burgundorum* tranſiit. Poſt recensitos modo populos *Lygiorum* natio late diſfuſa patuit. Cum autem mediterranea Poloniae trans Viſtulam Sarmatae impleuerint, nomenque *Lygiorum* paludicolas denotet, ipſosque in uicinia Gothorum habitaſſe TACITVS indidet, iidem mihi in Pruſſiam, Samogitiam, Curlandiam & Liuoniam ad littus Balthici maris & partem Finnici ſinus collocandi uidentur. Nec incongrue COLERVS *Helueconas*, partem *Lygiorum* poſuit ad Elbingam e lacu Drauſo in ſinum recentem ſeſe exonerantem,

(*s*) TACIT. *Germ. cap. 43.*

(*u*) PTOLEMAEVS. *l. c.*

rantem, vbi iam Elbinga ciuitas floret. *Arii* inde ad *Passariam*, qui vulgo *Passerus*, habitauerint. *Manimi* erunt accolae *Niemi* fluuii, qui vna cum adfita vrbe *Memela* nomen adhuc *Maminorum*, mutilatum quamuis, post tot aetates feruat. *Ehysi* in *Oeselia* insula quaerendi sunt; *Nabaruali* ad *Naruam* fluuium & ciuitatem commerciis celebrem. TACITVS recensitis hifce *Lygiorum* populis, trans eos *Gothos* siue *Gothones* regnari dicit. *Pytheas* apud *PLINIVM* (w) ad *Aestuarium* *Oceani Mentonomon* eos ponit, quo nomine illud, quod vulgo *Recens* vocatur, intelligit. Ab hoc diei navigatione insulam abesse *Abalum*: illuc vere fluctibus aduehi electrum, & esse concreti maris purgamentum: incolas pro ligno ad ignem vti eo, proximisque *Teutonibus* vendere idem *Pytheas* prodidit. Vbi clarum est, *Pytheam* locum, ad quem succinum colligitur, insulam credidisse, cum saltem parua sit peninsula. *Abalum* eam vocat, quod nomen in illo *Pillauiae* corruptum, quamuis post tantam aetatem restare videtur. Forte olim *Anfall*, hoc est, locus, quo succinum allabatur, audiit. *Timaeus* eundem locum *Basiliam*, siue, si Latine veritas, *Regiam insulam* vocasse (x) dicitur. Vnde apparet *Koenigsbergae* siue *Regiomontanae* ciuitatis nomen antiquissimum esse, nec demum Saeculo decimo tertio post *Christum* natum vt vulgo ferunt, inditum.

(w) Lib. XXXVII. c. 40.

(x) PLIN. l. c.

inditum. Nec minus notabile, eandem peninsulam, siue creditam vulgo insulam esse POMPONII MELAE *Glessariam* a succino appellatam, quam barbari *Austraniam*, praetereaue *Actaniam* dixerint. Succinum olim vocatum est *glas* siue *glessum*; nos *agt-* & *augstein* adhuc dicimus. *Actania* ergo est idem ac locus succini; & *Austrania*, succini littus. Littus enim, ubi & succinum colligitur, *strand* adhuc nominatur. IORNANDES, ut ad priora redeam, *Gepidas* siue *Residuos*, post emigrationem Gothorum in insula Vistulae amnis commansisse testatur, cuius incolae postea *Viridarii* (a *Werder*, insula) audierint. Insulam Gedanensium indicari, clarum est. Ita Gothi latus Helueconum pressere per littus forte etiam Vistulae arcum, quod vulgo *die Naeringe* vocant, usque in Samlandiam, succini prouentu inclutam, extensi. Notari meretur in Periplo maris Balthici, ab ALFREDO, Angliae Rege, ex ore Vlstani nautae excepta & Anglo-Saxonice descripta, regionem ad dextrum Vistulae latus *Witland* dici. IEROSSINVS, GRVNOVIVS & HENNEBERGIVS *Wittelandiam* Prussiae partem faciunt. Inde ergo *Guttones* vel *Gothones* nominati. Sic Cimbricae Chersonesi *Iutae* apud BEDAM sunt *Vitae*: & *Vithungi* VICTORIS, SIDONII & EVMENII, apud DEKIPPVM & AMMIANVM MARCELLINVM *Iuthungi* dicuntur. *Protinus deinde ab Oceano Rugii & Lemoiii*, ut TACITI verbis utar. Cum autem littus Ocea-

ni iam ad Viadrum vsque populis repletum viderimus, inde sequitur, hosce inter Viadrum & Vistulam collocandos. Nec male *CLVERIVS Rugios* ad Regam & *Lemouios* ad Lebbam Pomeraniae fluuios reposuit. *Suionum hinc ciuitates ipso in Oceano*, pergit *TACITVS*, *Suecos* intelligens omnium confessione a Sueuis exortos. Insulam quoque Gotlandiam iam tum a Suionibus habitatam, ex iisdem verbis concludas. Suionibus *Sitonum*, siue Lapponum gentes continuabantur, atque ita cum Suionibus Sueuia terminabatur. Nam *Aestiorum* nomen in vniuersum tributum fuit populis, qui ab Albi, & aliquando solum a Vistula, ad Finnicum vsque finem mare accoluerunt, a Gothis *Codanum*, atque a Sueuis *Sueuicum* apud veteres auctores dictum.

§. XLIX.

Qua via in
terras nostras
ventum,

Ex situ igitur *Sueviae* huius, vnde omnis Germania incolas, post *Teutones* horumque socios, *Cimbros*, *Cauchos* & *Frisios*, inferiorum ad mare Germanicum regionum colonos accepit, migrationes progenitorum nostrorum lucem accipiunt. Ab Armeniae enim finibus descendentes nauigiorum vsum eos adhuc nesciuisse verosimile est. Inde vltius profectis, necesse erat, Tanais ripam vsque ad ortum sequi, reliquaue flumina circuire. Natura itaque duce vsque ad Finnicum finem sese extenderunt. Hic vero tandem aquas linitibus traicere, atque etiam maiora nauigia instruere

struere paulatim, & die diem docente, didicisse credas. Vnde maris oras secuti, fluuios maiores, interque eos Dunam, Nemenum, Vistulam, Viadrum Albinque superarunt, vel commoditate locorum illecti, vel ab irruentibus populis aliis coacti, succedentibus temporibus altius ascenderunt, vsque ad Rhenum Danubiumque. Nec partem eorum flumen hoc transiisse atque Italiae, superatis Alpibus, se infudisse dubito.

§. L.

Germaniam enim prius habitam, atque inde Galliam & Italiam cultores antiquissimos accepisse Italia & Gallia ex Germania primos inhabitatores accepit. KIRCHERVS etiam in Arca Noae agnoui. Et qui Aborigines mari aduenisse somniant, non parum ideo falluntur, licet in veteribus Romanorum nummis Ianus, Aboriginum Rex, cum prora nauis sistatur. Notabile est, VARRONEM (y) Iani nomen ab *hiatu nostro*, cum *os aperimus*, arcessere. Ore autem *hiare* Germanis adhuc *jaenen* dicitur. *Aufones*, alias & *Aurunci*, item *Opici* Graecis, Romanis *Osci* (z) ab Ope siue terra, dicti, vt nobis auctor est ANTIOCHVS, antiquissimus Scriptor a STRABONE (a) citatus, primi Italiam inco-

N 3

LYBIVS,

(y) Lib. 16. rerum diuin. apud AVGVSTIN. de ciuitate Dei. l. 7.

(z) Vid. VERRIVS apud FESTVM in V. Oscum.

(a) lib. V. p. 242.

(b) lib. I. c. 10.

LYBIVS, qui apud STRABONEM Opicos & Aufones distinguit, de ferioribus temporibus intelligendus est. Gens haec feritate, truci oris aspectu & corporis magnitudine formidabilis iuxta DIONYSIVM. HOMERVS eius sub *Laestrigonum* nomine mentionem fecisse videtur (c), quos anthropophagos & inhospitales, agriculturae ignaros, atque sola se vita pastoritia sustentantes facit. Ab iisdem Opicis & Siciliam primum inhabitatam esse, ex PLATONE (d) coniiicimus, Siciliam sub Opicorum dominationem translata commemorante. STEPHANVS ex veteri authore asserit, *pruinam* Opicorum & Sicularum lingua *gelam* dictam fuisse, vnde eandem fuisse concludas. Non igitur mirum, restare in Romanorum sermone, quae non aliunde, nisi a Germanis venisse potuerunt: & viri Celebrissimi MORHOVIUS (e) & PRASCHIVS (f) suo iam tempore originem Germanicam Latinae Linguae agnouerunt, quanquam confusa Celtarum & Germanorum natione, paulum aberrauerint. Ante eos iam IVLIVS CAESAR SCALIGER (g) notauit *Manium* esse terrae filium apud Latinos, & vocem *man* per Septentrionales populos, quos Scythas vocat, diffusam; arbi-

(c) *Odysf. K. v. 98.*

(d) *Epist. VIII. ad Dionis propinquos.*

(e) *Im Unterrichte von der Teutschen Sprache c. 2. 3.*

(f) Edidit II. dissertationes de hoc argumento.

(g) *in Oratione super laudibus eorum, qui ad Viennam ceciderunt. Add.*

GRVBEL. *Disq. de Lingua German. p. 18.*

arbitratusque est, Romanos aliasque gentes a Theotiscis linguam, & a Principe Theotiscorum *Manno* colonias accepisse.

§. LI.

Post Germanos *Celtae* loco moverunt, atque ab Oriente in Occidentem tendentes, pars secundum montium Carpathiorum dextrum latus profecti, pars Danubium secuti, Sarmatiam superiorem, Dacias, Thraciam, Pannonias, Illyricum; Noricum, Rhaetias, bonam Germaniae Italiaeque partem, Galliam omnem, Hispaniae pleraque, ut & Insulas Britannicas, successu temporis occuparunt. Rhenus & Danubius omnium primo Gallos a Germanis separauerunt. De Rheno *DIONIS* (b) & aliorum testimonia extant. Tandem tamen Rheno & Danubio transito, ea loca, ubi postea Suevia ad Moenum usque diffundebatur, impleuere. Vestigia certe linguae Celticae in non vnis ibi locorum nominibus restant. *PROPERTIUS* (i) *Viridomari*, quem *FLORVS* ad Gallos Insuabres refert, ad Rhenum meminit:

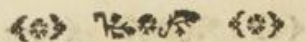
Celtarum
Gallorum-
que vetustis-
simae mi-
grationes &
populi agna-
ti.

*Claudius a Rheno traiectos arcuit hostes,
Belligerans vasti parma relata Ducis
Viridomari; genus hic Rheno iactabat ab alto. &c.*

Vt

(b) lib. 39.

(i) lib. 17. Eleg. pennin.

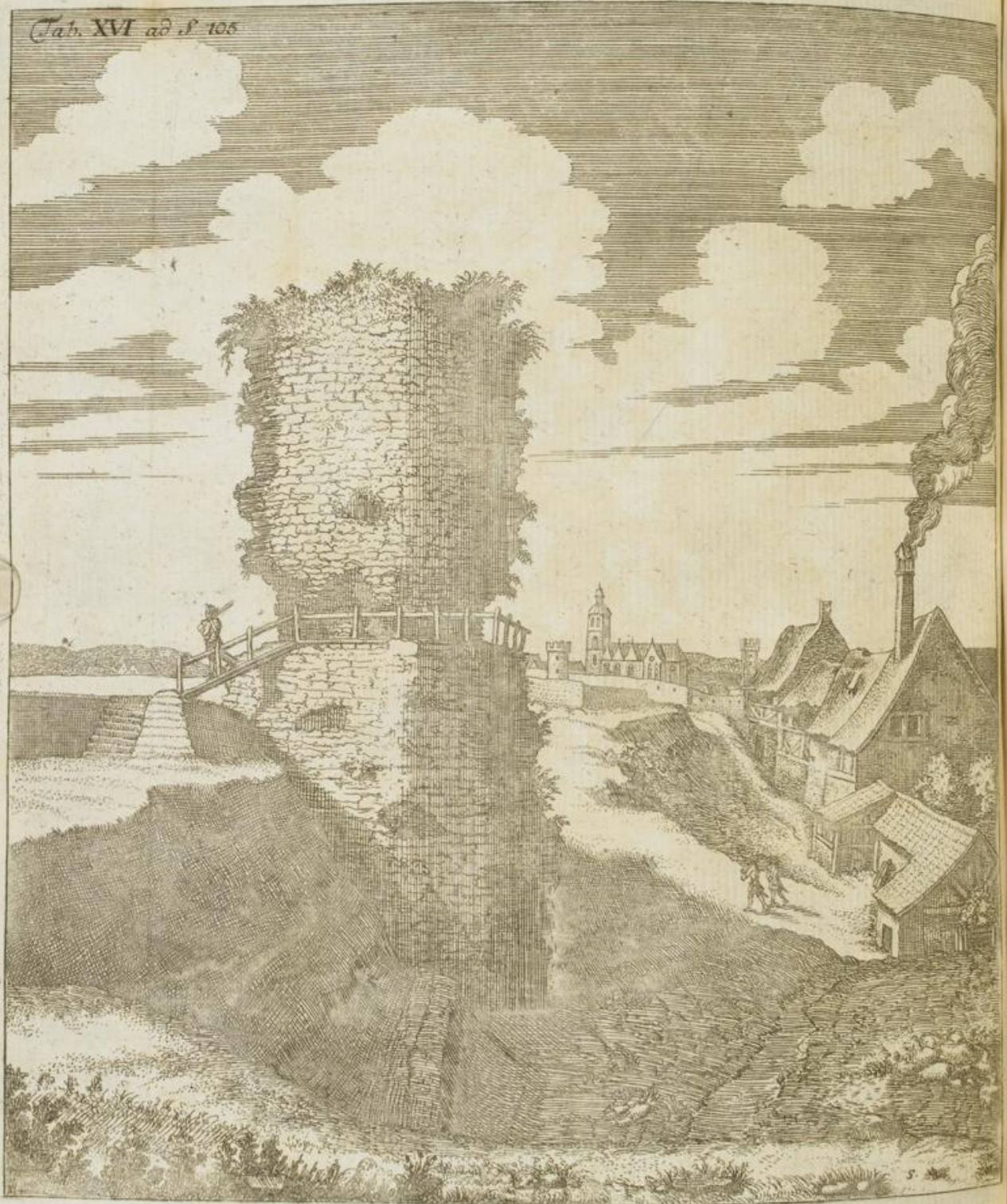
Vt adeo Romani & Transrhenanos Gallos cognouerint, APPIANVS (k) vetustae traditionis fide, *Celtas, Illyrios & Gallos*, quos a Celtis veteribus quidam erronee distinguunt, a Polyphemo Cyclope, Galateae marito, atque ita ex Sicilia, deducit. Fabula forte exponenda de Illyriorum & Gallorum cognatione cum Germanis, ex quibus aliquos Siciliae se infudisse modo diximus. Gallos autem Germanorum consanguineos similiter STRABO vocauit. Timagenes apud AMMIANVM refert, quosdam Gallos pro Aboriginibus habuisse, & eosdem *Celtas* a Rege quodam suo, & *Galatas* a matre eius, dictos. Sed Celtarum & Galatarum appellationes non nisi sono paululum mutato differunt. Narrat porro, alios antiquiorem Herculem secutos, ad Oceanum habitasse, quod forte de Teutate siue Dite, suos a Palude Maeotide & Ponto Euxino versus Occidentem ducente, intelligendum. Druidae apud eundem authorem memorarunt, populi partem indigenam, hoc est ibi locorum antiquissimam: alios ab insulis externis confluxisse & tractibus Transrhenanis. Originem a Troianis ibidem prolatam omitto, cum nec speciem saltem veri habeat. Illyrico, vt ad priora redeam, Noricum continuabatur. Ibi antiquissimae ferri fodinae aurique lauacra; vnde *aes Noropium* iam apud HOMERVM (l) celebratur. EVSTA-

THIVS

(k) de Bell. Illyr. p. m. 1194. seq.

(l) Iliad. II. & XI.

ina.
illy-
eruo-
ma.
ex-
cum
mo-
qui-
oud
ni-
&
ata-
dif-
n fe-
are
no
dae
em
lios
ena-
tto,
t ad
quis-
oro-
TA-
IVS

TH
hanc
Noro
minu
SERV
tallio
ea in
conce
rius de
chille
tios,
& S
dise
N.A.
eunt
se, c
guae
ui. H
STR
Thrac
Euxin

THIVS & DIDYMVVS diuerfa quidem circa vocem, hanc sentiunt: sed bene CLEMENS ALEXANDRINVS *Noropes*, ait, fuisse, qui postea *Norici* dicti, & omnium confessione *Celtae* fuerunt. Hoc ante nos VELSERVS annotauit (m). Nos antiquitatem harum metallifodinarum eo libentius hic attingimus, quod postea in Guelforum nostrorum patrimonium eadem concesserint (n). APPIANVS porro prodit, ab Illyriis descendisse vicinos iis Taulantios, Perrhaebos, Achilleos, Autarios, Dardanos, Parthenos, Dassaretios, & Darfios. Ab Autariis Paeones siue Pannonnes & Scordiscos: a Pannonibus Triballos deducit. *Scordiscos* STRABO (o) ad Celticum genus refert: ATHENAEVS (p) reliquias Gallorum sub Brenno Delphos aduentium esse statuit. Circa Sauum fluuium eos coluisse, certum est. In *Dacorum* quoque *Getarumque* linguae reliquiis Celticae loquelae vestigia alibi obseruati. Hos vero ex HERODOTO (q), MENANDRO apud STRABONEM (r) *Thraces* fuisse constat. Vnde & *Thraces*, & ab his descendentes incolas littoris Ponti Euxini ex Celtarum genere ortum habuisse probabile est.

(m) *Rev. Boicar. lib. II. p. 48.*

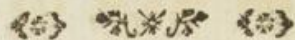
(n) EKKEHARDVS *de casibus S. Galli.*

(o) *lib. II.*

(p) *lib. VI. c. 5.*

(q) *lib. VII.*

(r) *lib. VII.*

est. Qui Getas cum Gothis confundere, non vno modo lapsi sunt. Post Getas per Poloniae prouincias, Veranam, Podoliam, Pocutiam & Volyniam extensos olim *Bastarnas* vna cum Scordiscis lingua vsos **LIVIVS** (s) author est, cui **PLVTARCHVS** assentitur. Lapsi itaque sunt **STRABO** & **TACITVS**, qui eosdem ad Germanos retulerunt. Rectius forte **TACITVS** *Gothinos* Gallica & *Osos* Pannonica lingua locutos, asseruit: quamuis Gallica & Pannonica lingua non nisi dialecto diuersae fuerint.

§. LII.

Cimmerii, ubi coluerint? Celti si generis suere.

His populis, Orientem versus, adfiti olim fuerunt *Cimmerii*, a recentioribus fere plerisque cum Cimbris & Cumeris confusi; ab iis tamen sedulo discernendi, quanquam eos Celticae quoque originis fuisse argumento non vno stabiliri possit. Magnam nationem fuisse oportet, quae a Volga ad Tyram vsque per Tartariam minorem & maiorem dominationis Russicae partem protensa fuit. Ab ipsis orta puto nomina *Tanais*, *Danapri*, *Danastri*, & *Danubii*; terminationum enim diuersitas posteriorum temporum est; olim vnum nomen fuisse ex diuersis authorum locis supra iam memoratis colligere licet. A Cimmeriis etiam Thracum Bastarnarumque, & cognatae gentes aliae venire potuerunt. Ab vtroque Maeotidis paludis & Ponti Euxini

(s) *lib. XL. c. 57.*

xini latere eos res magnas gessisse euidens est: Pars eorum Treres Asiaticum litus infestasse & coloniis impleuisse STRABO (t) prodit. IDEM *Trerum ciuitates* in Thracia commemorat (u), quod non parum suspicionem de cognatione vtriusque populi confirmat. Perstitisset potentia ipsorum, nisi discordia diminuta primum, & tandem ab irruentibus Scythis penitus infracta fuisset. Scythae enim a Massagetis coacti, transitu Volga (quem HERODOTVS *Araxem* vocat) sub Madya Rege, Protothyaе filio, Cimmericos auitis sedibus expulere, imperiumque per Tartariam magnam, Russicam Monarchiam, Poloniamque omnem extensum constituerunt, Europae Asiaeque non vna vice metuendum. Discors inter se Cimmericorum populus, inter vicinas gentes diuisus, post haec euauit. Partem Cimmericorum tunc ad Sueuici maris littus confugisse & Aestios ibi condidisse conicias; Si verum est, quod TACITVS prodit, linguam Aestiorum Britannicae, hoc est, Celticae, propiorem fuisse. Poterunt ii Vistulam *Eridanum* vocasse sua Lingua, vnde paruuolo amni Vistulam ad Dantiscum influenti adhuc *Radanae* nomen, cum illo *Rhodani* conueniens. Romani, qui Italiae solum *Eridanum* nouerant, inde hunc electriserum finxere, quod tamen soli septentrionali Eridano conueniebat. SIMLERVS obseruat, Valesianos

O 2

flumen

(t) lib. I. § XI.

(u) lib. I.

flumen appellare (w) *rodde*: conuenitque Cambri-
cum *fruth*, & Hibernicum *fruth*, quod *torrentem* de-
notat; & posset descendere a Cambrico *rhodio*, *ire*,
ambulare; vt Eridani Rhodanique voce *aqua currens*
generatim indicetur. li, qui Caucaſo ſuperato in Aſiam
fuga delati, HERODOTO authore (x), Chersonesum
condidere, vbi poſtea *Synope* vrbs inclaruit. Qui Bo-
ryſtenem tranſierunt proceres Cimmeriorum, ſe mu-
tuis caedibus confeciſſe dicuntur, & ſepulchrum ipſo-
rum HERODOTI aeuo adhuc ad Tyram fluuium con-
ſpicuum fuit. Crederes *Mobilouiam* indicari, vrbem
ad Tyram ſitam, voce hac *tumulum ſepulchralem*, Sar-
matarum lingua, denotante. Ab altera ibi fluminis
ripa extat locus *Koſelow* & ſylua inde dicta, quo no-
mine eadem res exprimitur (y) nec ſine cauſa. Fa-
ma Cimmeriorum apud poſteros, diuerſae licet gen-
tis, permanſit, & REVTENFELSIUS Moſcouici Im-
perii deſcriptor, a MAGLIABECHIO olim Florentiae
editus, notat, Ruſſos adhuc ethnicoſ idola ſua *Cume-
ros*, ab iis ſine dubio, appellatſe. Ita ſolius vetuſtatis
gloria non raro diuinitatem mortalibus conciliauit. Pa-
luſ Cimmeria & Bosphorus diu nomen ab iisdem ſuum
conſeruarunt; quod tamen cuius originis ſit, incertum
eſt. HOMERVS (z) Cimmeriorum regionem *tenebri-
coſam*

(w) lib. 1 de *Valeſia*.

(x) lib. 1V.

(y) Vid. BRONIOVII *Tartaria* pag. 2.

(z) *Odyſſ. lib. 11.*

cosam vocat. *Cimmeriae tenebrae* in prouerbum abi-
runt. TIBULLVS (a) Cimmerios lacus pro in-
fernis & caliginosis adhibet. De Maeotide palude VA-
LERIVS FLACCVS post APPOLLONIVM canit,

Illic umbrosae semper stant aequore nubes.

Posterior aetas eandem paludem inde *Mare nigrum*
vocauit, vt Gallus quidam non ineruditus nuper su-
spicatus est (b). Conuenit vox Cambro-Britannica *Cum-
mul, nubes, & Cummylog nubilus* a Celtis deriuata:
etsi TOVRNEFORTIVS (c) mare hoc non aliunde
tenebricosum dici potuisse putet, quam a littoribus, quae
arboribus confitae, e longinquo aspicientibus appa-
reant obscuriora. A Celtis igitur paludi terraeque ad-
huc incognitae hoc nomen attributum, Graecisque com-
municatum, opineris.

§. LIIL

Sed redeundum ad propiora terris nostris. Nori-
cis contermini erant *Rhaeti*, Oeno discreti. Hi Alpes
tenuerunt. Gallos natione fuisse, certum est. VEL-
SERVS Rhaeticum bellum *Gallico* nomine appellatum
inuenit (d): & LIVIVS irruptionem Rhaetorum in Ve-
netiam commemorans, hos *Gallos Transalpinos* vocat

Rhaeti, Tu-
sci, Umbri
& Ligures
origine Cel-
tae fuerunt.

O 3

(e). Tu-

(a) lib. III. Eleg. V. v. 24.

(b) *Journal des Savans MDCCXVIII. mense Febr. p. 195. 196.*

(c) *Epist. Itiner. XVI.*

(d) *Rerum August. lib. II. p. 198.*

(e). Tuscos a Gallis pulsos, Duce Rhaeto, Alpes ingressos, gentem condidisse PLINIUS (f) & IUSTINUS (g) perhibent. LIVIUS (h) hoc communis linguae indicio cognosci asserit. Fuerunt ergo & *Tusci* Celticae originis. Verisimilius tamen est, Rhaetos ex Alpibus in Italiam delatos, Tuscos condidisse, quam illos ab his ortos. Notari meretur, eos, qui Romanis *Tusci* & *Etrusci*, Graecis *Turrheni* audierunt, inter se, DIONYSIO teste (i), *Rhasenas* appellatos, quae vox a nomine Rhaetorum non abludit. HERODOTUS itaque & sequaces, quos RYCKIUS (k) recenset, incongrue eosdem ex Lydia arcessunt. Melius longe DIONYSIUS (l) hanc gentem indigenam, hoc est, vetustissimam vocavit. Nec mirum, ex lingua per tantum temporis tractum necessario valde mutata de origine illius nil certi statui posse. *Umbro*rum gens Italiam ante Pelasgos & Thyrrhenos, PLINIO (m) referente, incoluit. Gallorum veterum propaginem esse M. Antonius & Bochus Mauritaniae Rex apud SOLINUM, ut & Virgilio commentator SERVIVS memoriae proderunt.

(e) Dec. IV. lib. 9.

(f) lib. III. c. 20.

(g) lib. XX.

(h) lib. V.

(i) lib. I. p. 24.

(k) in dissert. ac primis Italiae Colonis cap. 6.

(l) lib. XIV.

(m) lib. III. c. 5.

derunt. *Ligures*, qui a Rhodano ad Arnū Italianā infederunt, antiquissimi pariter, &, CLUVERIO hoc multis ex indiciis colligente, *Celtae* fuerunt.

§. LIV.

De *Henetis*, siue, vt Latini loquuntur, *Venetis* addendum, Illyriorum eos progeniem, HERODOTI (n) testimonio, atque ita etiam *Celtas* fuisse; quanquam POLYBIUS (o) hoc non agnouerit, & fermone diuerso a Gallis vsos, cactera moribus & cultu iis similes fuisse narret. CATO (p) absone fatis Troiana stirpe ortos refert. LIVIUS (q) statuit, rege Pylemene ad Troiam amisso, discordiis ciuilibus Paphlagonia pulsos, Antenorem inde profugum sibi Ducem adseiuisse, atque in intimum maris Adriatici sinum delatos, Euganeis pulsos, regionem illam occupasse. Sola nominis Henetorum conuenientia hanc illi, alia autoritate omni destituto, mentem iniecisse videtur. Ego DIONICHRYSTOSTOMO potius crediderim, Antenorem Henetos in Italia non collocasse, sed ibi inuentos oppressisse sui que iuris fecisse. OVIDIUS (r) Antenorem *Phrygium senem*, sed terram, quam occupauit, *Gallica arua* nominauit. STRABO (s) Venetos diserte ad

Veneti etiam
Celtae. Venetiae veteris breuis descriptio.

(n) lib. II.

(o) lib. II. p. m. 147.

(p) apud PLIN. lib. III. c. 18.

(q) lib. I. c. 1.

(r) lib. IV. de Ponto Epif. 26.

(s) lib. IV.

ad Gallos retulit. PLINIVS Venetiam Adriatico mari appositam exhibet, & fluuium *Silin*, oppidum *Altinum*, cuius ruinae tantum superent, flumen *Liquentiam*, (nunc Liuenza) & portum eodem nomine, coloniam *Concordiam*, flumina & portus *Romatium* (nunc *Lemene* & porto *Lematino*), *Tiluentum* maius minusque (accolis *Tagliamento* & *Taiamento*), *Anassum* (nunc *Stella*), in quo *Varramus* (nunc *Muzonella*) prope *Maranum* oppidum influit, nec non *Alsam* (nunc *Ausa*) *Natium*que cum *Turro* Aquileiam praeterfluentes ea contineri asserit. IDEM (t) colonias Venetorum *Atesten* (*Este*) & oppida *Acelum* (*Azola*) *Patauium*, *Opitergium* (*Oderzo*) *Belunum* & *Vicetiam* (*Vicenza*) recenset.

§. LV.

De Venetorum colonia Ateste. Aestii ibi degerunt. Italicorum quorundam sententia Principes Aestii Romanis descendere, ex-
plosa.

Ateste, vetus Marchionum Tusciae & Liguriaee possessio fuit: & Principibus hisce *Atestinorum* siue *Etestensium* cognomen peperit. Praeter PLINIVM, PTOLOMAEVVS, TACITVS ac ANTONINI *Itinerarium* eius meminere. Itali Scriptores a socio & genere Antenor, Ateste, conditum & vocatum, Antenorem Patauii, Atestem in vicino & sui nominis castello sepultos tradunt. Epitaphium Atestis SCARDEONIVS (u) publicavit, quod PETRVS PITHOEVVS in Collectione
Epi-

(t) lib. III. c. 19.

(u) lib. I. *Antiqu. Patau. Class. I. add. PIGNORII Orig. Patau. pag. 23.*

Epigrammatum & Poëmatum pro antiquo habuit, & correctius edidit. Ultima eius duo disticha haec sunt:

*Hic & Ateste iacet, qui post Antenora nomen
Laudibus & titulis tollit in astra suum
Transtulit huc Henetos & parvam condidit urbem,
Cuius & ossa Ducis nunc brevis urna tegit.*

Sed HIERONYMVS ATESTINVS in Chronico loci aliud Epigramma in Atestem profert, quod etiam adscribere placet:

*Vicerat Euganeos Enetorum ductor Ateste:
Cui Rex Antenor Dardana tela dedit.
Et profugus nostram fundauit moenibus urbem:
Mox obit, & magnum parua sepulchra tegunt.*

Quod ad rem ipsam attinet, Ateste hic sine dubio inter fabulosos Heroes referendus est. Vulgaris enim maiorum nostrorum error fuit, vbi ratio denominationis locorum non statim paruit, ea ab Heroe quodam deriuare. Cum Romani tandem Galliam Cisalpinam subegissent, non incelebris eorum colonia facta est Ateste, sub Romiliae, vt ferunt (w), tribus patrocinio. Volunt & Actios ibi sedem fixisse ab auo materno Augusti Imperatoris & Actio Neo, cui Romulus statuam crexisse legitur, descendentes. Ab his Azones Principum

(w) Vid. PIGNA Hist. Ephenf. lib. 1.

pum Estensium factores deriuant, & ipsum ideo Azonis nomen in Actii illud commutant, quod iam Saeculo decimo tertio factum. In Ecclesia enim S. Francisci Atestina Azonis Marchionis vulgo Noni cognominati Epitaphium hoc legitur:

*Actius omnipotens generosi stemmatis, heros
Inclitus Estensis, decus indelebile belli,
Marchio magnanimus toto memorabilis orbe,
Cuius opem sensit protecta Bononia quondam,
Cardineique patres, Veneti & Florentia tandem,
Hic situs est, animamque Deus suscepit Olimpo.*

CASPARVS tamen SARDVS, qui Herculis II. Ducis Ferrariae iussu Historiam Ferrariensem scripsit, originem Estensium ab Actiis non prabasse videtur. Deducit enim eosdem a fictitio aeque Principe Foresto, domino territorii Estensis. Sed qui sub filio Herculis Alfonso II. in res Estenses inquisiuerunt Comes HIERONYMVS FALLETIVS, & post eum IOHANNES BAPTISTA PIGNA, Principes suos continua serie faciunt prodire a *Caio Actio Decurione, Caii filio*, quem sub initium saeculi post Christum natum quinti vixisse perhibent. Memoriam eius marmor in Archiuio Estensi extans conseruasse PIGNA testatur. Sed quae de progenie illius affert nullis probationibus fulcita, fidem amittunt. Vestigia horum authorum prefficit THEODORVS DAMAIDENVS, Nobilis Belga, S. Mariae de Castro-

Castro-Carimo & S. Marthae Abbas, qui Anno MDC-LXXXV. Serenissimo Duci Ernesto Augusto, post Electori, Venetiis opus obtulit solícite congestum, in quod omnes Actios & Atios ex historia Romana & marmoribus comportauit, atque ex ingenio connexit, ab *Actio Neo* vsque ad *Actium Decurionem*; in caeteris PIGNAM secutus. M. Actium Plautum & Pictorem Accium, Ciceronis tempore clarum, ipsi oblitos miror. Interim praecipua eius coniectura, solius nominum *Actius* & *Aczo* vel *Azo* (quod in familia Estensi frequens) sono & conuenientia aliquali, nullo Scriptoris aut monumenti fide digni testimonio iuuatur. Accedit, quod Atius Balbus Augusti Imp. Auus, non *Atestinus*, sed *Aretinus* fuerit, SVETONIO teste (x), qui hoc nosse debuit. Et M. Antonius, despiciens maternam Augusti originem, proauum eius Afri generis fuisse, & modo vnguentariam tabernam, modo pistinum Ariciae exercuisse obiecit. Cassius non tantum vt pistoris, sed etiam vt nummularii nepotem taxauit Augustum (y). Atius itaque hic neque ab Actio Neo venire, neque ad Actiorum familiam Consularem pertinere potuit. GAMVRINVS (z) nos docet, superesse Aretii familiam *Azziam* ab Atia veteri venientem. Quod, vt confirmet, refert Azzios illos Amphitheatrum

P 2

theatrum

(x) In Augusto cap. 4.

(y) SVETON. l. c.

(z) Vol. 3. p. 31. sqq.

theatrum Aretinum vsque ad annum MCCCXXXII. quo vendidere, possedisse, literasque venditionis in Archiuo Aretino extare. Idem aliquot inscriptiones Aretii repertas profert, in quibus Actiorum nomen. Cum tamen DAMAIDENS Inscriptionibus vndique conquisitis praecipue nitatur, earum praecipuas in gratiam antiquariorum adiicere placet.

I. Romae prope Templum SS. Apostolorum Mazochius inuenit:

DECIVS D. L. HEROS
FECIT
SIBI ET SVIS. O.
D. ACTIO. D. F.
PATRONO.

II. Ara Romae inuenta ad Vrsum Pileatum iuxta S. Bibianae aedem, tribus fragmentis disiuncta, ex schedis D. BVTKENS, Praelati S. Saluatoris Antuerpiensis:

I. O. M.
SEXT. L. F. D. N. ACTI
SVB PRISC.
EQ. ROM.

DAMAIDENS legit eam: *Ioui Optimo Maximo Sextus L. fil. D. Nep. Actius, suburbana Priscus Eques Romanus.*

III. Conseruari Romae in aedibus nescio quibus, & a IACOBO LE FEBVRE e suis Antiquitatum schedis communicata dicitur sequens:

IOV.

IOV. S.
M. ACT. S. F.
SVB
PRISC. EQ.
PRO MEN. CON.
ET SEX. F.
H. CEL. ER.

DAMAIDENVS exponit: Ioui sacrum. Marcus A-
ctius Sexti filius, suburana (ex Tribu) Priscus Eques
pro Menenia coniuge & Sexto filio hanc cellam erexit.

IV. Lapis inuentus Romae extra muros in via Gor-
diana, qua Ostiam itur, a IACOBO LE FEBVRE ac-
ceptus:

T. ACTIO SEX. F. M. N. RVF
SVB
PRAEF. COH.

Caetera legi non potuerunt.

V. Ara reperta Romae via, qua itur ad Portam
maiolem, in Horto:

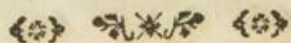
PRO
M. ACT. RVF. EQ.
PRO. SE
ET
C. ACT. F.
T. ACTI. PRIS.

TRIB.

EX. V. P.

P 3

VI.

VI. Lapis inuentus Corae in Latio, in quodam monte, vbi Hercules in aede colebatur:

HERCVLI. CONSERVATORI.

PRO. SALVTE.

M. ACT. C. F. POP. PRIS.

T. ACT. C. F. AVI.

V. S. L.

GVTENSTEINIUS in Antiquitatibus Romanis edidisse dicitur.

VII. Lapis inuentus extra Portam Capenam non procul a muris vrbis. Subministrauit IACOBVS BVT-KENS, frater Abbatis S. Saluatoris Antwerpiae:

D. M.

T. ACTIVS

C. F. AED. CVR.

POP. FAVSTVS

SIBI. ET.

T. ACT. F. AED.

IN. AGR. P. X̄.

VIII. Lapis a IACOBO LE FEBVRE in suis Antiquitatibus Romanis annotatus:

D. F.

M. ACT. T. F.

M. ACT. BA.

FAC.

IX. Lapis inuentus Romae in horto non procul a Trophaeis Marii prope Ecclesiam S. Eusebii in partes ruptus

ruptus, quem sic descriptum DAMAIDENO submini-
stravit IACOBVS LE FEBVRE:

DIS MANIBVS

M. ACTII.

T. ACT. PHLEG. TRIB. F.

PAL. PHLEGRON.

PRAEF. COH. AVG.

T. ACT. PRISC. F.

EX TEST.

X. Lapis a IACOBO LE FEBVRE Senis descriptus:

C. ACT. P. F.

MAEC. AQVIL.

AED. II. VIR.

QVINQ.

XI. Lapis inuentus in Regno Neapolitano, cuius
inscriptionem DAMAIDENO tradidit ERICIVS PV-
TEANVS:

V.

M. ACTIV..

PRAEF. COH. XX. AVG.

DECVR.

ITEM MANIBVS

FIL. SVI.

M. ACTI.

MAEC. PRISC.

QVAEST. AED. DECVR.

XII.

XII. Lapis inuentus circa Parmam, & DAMAIDENO exhibitus a IOHANNE ORTIZ Antiquario:

D. M.

T. ACTIVS.

M. F. ROM. PERSIC.

PRAEF. COH. XXXIII. GORD.

SIBI. ET

C. ACTIO

POTENTI. FIL.

II. VIR. IVR. DIC.

QVINQ.

T. F. I.

XIII. Lapis inuentus a paucis annis inter Montem Silicem & Ateftem, quem in partes ruptum reiunxit IACOBVS LE FEBVRE:

... PRINCIPVM. CLEMENTIAM

..... MVNIFICENTIAM

LONGE SVPERGRESSO

IMP. CAESARI. FL. VALER.

CONSTANTI. PIO. FELICI.

AVGVSTO

C. ACTIVS. L. F. C. N.

P. SEXTIVS P. F. P. N.

II VIRI.

ORDO POSSESORESQ.

Pretium harum Inscriptionum aestimabunt antiquitatum periti. Mihi suspectae sunt; Cum semper quidem dicat

dicat DAMAIDENVS, vbi repertae fuerint, non autem prodat, vbi nunc sint; & prouocet praeterea ad antiquarios aut suspectos aut orbi literato ignotos, BVTKENIVM, FEBVRIVM, ORTITIVMque. Vt lapides hos connecteret, multa ex ingenio addidit DAMAIDENVS, & in his non pauca, quae cum optimis auctoribus Romanis pugnant. Vnde recensenda serie eius genealogica hic supersedemus; quam nemo sanus in hac rei historicae luce iam probet. Cur autem illam Inscriptionem, quae *Actii Decurionis Atestini* meminit, neque ille, neque caeteri produxerint, excogitare nequeo. Caput enim rei in ea situm est, & reliquae Actios Atestis degisse nusquam ostendunt. Sed haec occasione Atestis dicta sunt.

§. LVI.

PHILIPPO TVRRIANO monumentis veteris Antii editis claro, credibile videtur, Antenorem Troia euerfa cum Pyrrho Achillis, & Heleno Priami filio, auguriorum perito, patria exiisse: Pyrrhum Heleni monitu in Epiro mansisse: Antenorem mare Adriaticum ingressum eiusdem Heleni suasu: huius boni consilii memoriam mansisse, Helenumque ideo pro Deo cultum, nomine eius in illud *Beleni* mutato, vti ex *Heleno* etiam *Venetus* factus sit. De Pyrrhi quidem & Heleni itinere VIRGILIUS & PAVSANIAS loquuntur; De Antenore vero altum apud veteres silentium.

An Antenor in Venetiam venerit? De Deo Beleno & Recarano Hercule.

Q

GILIUS

GILIVS e contrario mediis elapsum Achiuis notat. *Belenus* autem, Deus Celtarum, metallorum, ferri praecipue, praeses creditus est. Cambro-Britanni *balain* adhuc *chalybem* & *ferrum* appellant; vnde illi nomen. Frequentissimus eius cultus in Norico & Alpibus Iuliis (a), vbi ferri fodinae. Hoc iam illustris LEIBNITIVS obseruauit (b). *Fonti Beleno* Aquileiae positam inscriptionem GRVTERVS habet. Putes *Acidulas* indicari, quarum aquam a chalybe, quem secum vehunt, & nos *stahlwasser* aliquando vocamus. Ita *font belenus* idem esset, ac *font chalybeius*. *Belunum* ciuitas etiam ab officinis ibi ferrariis appellata est. *Belenum* Romani Apollinem dixere (c), quod sol metalla procreare crederetur. A Deo hoc herba hyosciamus, vt Latine *Apollinaris*, ita Gallice *belinuncia* apud APVLEIVM (d) & DIOSCORIDEM (e) audit; vnde & nostra vox *bilsen*. Diu autem ante Antenoris aetatem, & quidem, Euandro regnante, fertur *Recaranus* quidam, vt Cassius apud EVTROPIVM (f) author est, ingentis corporis & magnarum virium pastor in Italiam venisse, & Romae ob boues a Caco subductos, iterum repertos *Aram maximam* Inuentori patri dedicasse. Cassius

(a) Vid. GRVTERI *Inscript.* pag. 36. 37.

(b) *Collectan. Etymol. Part. I. pag. 92.*

(c) HERODIANVS *lib. VIII.*

(d) *de virtut. herb. c. 4.*

(e) *lib. 4. c. 67.*

(f) *p. m. 7.*

fius Graecae eum originis & Herculem appellatum fuisse scripsit. Sed pastoritia vita & maior corporis statura barbarum fuisse persuadent. Nec qui armenta secum duxit, aliunde quam ex mediterraneis regionibus, a Celtis habitatis, venire potuit. Accedit nomen peregrinum. Inter Lapidem sub Templo Cathedrali Parisiis anno MDCCXI. effossos & Celticas antiquitates exprimentes, vnus est, in quo Taurus cum tribus ei gruibus insidentibus sistitur, sub hac inscriptione: TARVOS TRIGARANVS. Vbi *Taruos*, siue taurus, a Celtis religiose cultus, symbolum quidem videtur Tarani Dei; sed *Trigaranus*, siue tres grues, similiter respicere possunt ad veterem heroem *Recaranum*, cuius verum nomen *Trigaranus*, forte a Romanis corruptius elatum est.

§. LVII.

Lapides, quos cito, reliquos alibi exposui (g). De Diis Celticarum in monumento Parisino commemoratis.
 Nautae Parisiaci, Tiberio imperante, posuerunt. Apparet inde, Celtas Parisianos coluisse Iouem, Vulcanum, Haesum, Bacchum, Herculem, Castorem & Pollucem. Iouem tonantem *Taranum* vel *Taramum* vocauerunt. Ei vnum ex his lapidibus consecratum fuisse Inscripcio docet. Verbum enim, ex quo MO solummodo restat, TARAMO legendum ostendi (h). At Iouem,

Q 2

quod

(g) In Praefat. ad Collect. Etymol. LEIBNITII.

(h) In nouis literat. Lipsiensibus anni 1748. p. 168. sq.

quod sit summus, *Peninum* dixerunt, de quo LIVIUS. Ab eo Bauaris & Auguftanis dies Iouis adhuc *der Pfingstag* dicitur. Vulcanus forte ipforum, *Belenus*, paulo ante explicatus, fuit, ferrariae rei curam gerere creditus. Druidae viscum aurea securi caedenti fuperfcriptum est: ESVS: quod ego Celticum *visci* nomen esse, & *sanantem omnia* plantam significare ex PLINII relatione (k), & vocis sono coniicio. Vulgo pro *Deo salutis* vſurpari inde potuit *Hefi* nomen (l). Cornuto & barbato ſeni addita eſt vox CERNVNOS, qua *corniger* designatur. Bacchum Celticum indicari demonſtraui (m). Ritus oua ſerpentum religioſe colligendi etiam apparet eo, quo a PLINIO (n) deſcriptus eſt, modo. Omnia haec, vt Lectori planiora fiant ipſam monumenti conſideratione digniſſimi delineationem hic adiungo, ex Viri Clariffimi & teſtis oculati emendatione, Baudelotiana & Mauturiana Pariſiis excuſa accuratiorem.

Tab. XII.

§. LVIII.

De caeteris
Celtarum
Diis.

Teutatem ſive *Ditem*, quem Gallorum *Mercurium* LIVIUS (o) vocat; CAESAR vero *Martem* nominare

(k) lib. XVI. cap. 95.

(l) vid. Praefationem meam ad LEIBNITII collectanea Etymol. p. g. 20. ſeqq.

(m) vid. Praefation. cit.

(n) lib. XXIX. cap. 12.

(o) lib. XXVI.

minare videtur, hic non expressum obseruo. Causam nescio. De eo tamen supra actum, vbi Gallorum Germanotumque cognationem attigimus. De Hercule Gallorum, qui LVCIANI testimonio *Ogmus* dictus, etiam mentionem fecimus. Britanni, Gallorum soboles, *Andrastam* vel *Andatam* siue *Victoriam* coluere, DIONE TACITOQUE (s) testibus. Hanc vero BOXHORNIUS (t) negligentius cum Astarte Syrorum confundit. *Mineruam* etiam Gallos veneratos fuisse CAESARI credendum est, quamuis proprium eius nomen non expresserit.

§. LIX.

Mores & instituta Celtarum siue Gallorum reliqua De moribus
praetereo. Repeti possunt e pluribus clarorum do- veterum
ctrina virorum scriptis. Hoc tamen obseruandum, Celtarum
cognati quamuis Germanorum fuerint, morumque quaedam.
quandam similitudinem ostenderint (o); Linguae ta- Nos Bardos
men forma ab iis discretos fuisse IVLIVS CAESAR non habui-
(p) notat, & Arionistum Germanum longinqua tantum mus. De
consuetudine lingua Gallica usum fuisse. Haec Bardeuici
ergo non eadem ipsi cum materna fuit. Caligula, origine
SVETONIO teste (q), e Belgio redux, Galliarum quaedam.

Q 3

proca

(s) lib. XIV.

(t) Orig. Gall. pag. 14.

(o) STRABO lib. IV.

(p) lib. I. de Bell. Gall. cap. 11.

(q) cap. 47.

procacissimum quemque ac nonnullos ex principibus legit, ac seposuit ad pompam, coëgitque non tantum rutilare & submittere comam; sed & sermonem Germanicum addiscere, & nomina barbarica ferre. Errant ideo, qui gentes distinctas confundunt, nostrisque maioribus linguam, sacra, moresque Celtarum asserunt. Graeci quidem sub Celtarum nomine & Gallos & Germanos comprehendunt. Sed hoc fit simili modo, quo Europaei plerique Turcis *Franci*, omnes Germani Francigenis *Alemanni*, & Finnis iidem *Saxones*, vocantur, populi scilicet notioris nomine latius ad cognatos extenso. Habebant Celtae *Druidas* sacrorum antistites & scientiarum cultores, nos *Aliorunas*. CAESARIS (r) descriptio Druidarum luculenta est. Is etiam Germanos Druidas habere negat, eiusque testimonio magnum pondus inest. *Bardi*, fortia heroum facta in praeliis conuiuibusque ad Lyrae modulos cantarunt. Meminere ipsorum, ut aliquos saltem nomen, DIODORVS SICVLVS (s), POSIDONIVS apud ATHENAEVM (t), STRABO, LVCANVS, FESTVS, HESYCHIVS & AMMIANVS MARCELLINVS (u), cuius locum erudita commentatione HADRIANVS VALESIVS illustravit. Nos, etsi cantum olim

(r) lib. VI. de bello Gall.

(s) lib. V.

(t) lib. IV. & VI.

(u) lib. XV.

olim *barditum* (y) & modulum *bar* (z) vocauerimus, Poëtasque habuerimus, ex quibus deinde ii, quos *Meister-saenger* diximus, prodierunt: Bardorum tamen nomen ipsis nos attribuisse, nullibi commemoratum extat. Nec a Celtarum his Bardis siue poëtis, vt CYRIACVS SPANGENBERGIUS, IOHANNES PETERSENIUS, CENTVRIATORES MAGDEBURGENSES & ELIAS SCHEDIVS scripserunt; sed a planis ad Albim campis dicta est inclyta gens *Langobardorum*; vt vicissim ab his pagus *Bardengau* inter Alleram & Albim, linea transversa a Boema ad Sefam atque ab Allera ad Ietzam ducta, extensus; & ciuitas *Bardeuicum*, quae antiquitate facile caeteras omnes vincit; falsum licet sit, quod foribus templi Cathedralis Bardeuicensis ante trecentos, & quod superat, annos inscriptum legitur (a): eam anno millesimo sexagesimo quinto post Abrahami natiuitatem, atque ita ante Romam conditam fundatam fuisse. ANONYMVS RAVENNAS (b) ex Marcomiro Gothorum Philosopho corruptius eam *Bordonbar* vocat, & in Frisonum regione constituit. An-
nales

(y) TACIT. *German.*

(z) vid. *Præfationem ad Morhofii iteratam Commentationis de lingua Germ. editionem.*

(a) SAGITTARII *Hist. Bardouici cap. 2.* & CHRISTIANE SCHLOEPKENII *Chronicon eiusdem loci P. I. c. 2.*

(b) *lib. IV. c. 23.*

nales Adelmo cuidam a FREHERO, Eginhardo a CANGIO, attributi, in editione Freheriana sub anno DCCXCV. *Bardenhumb* eandem nominant. Vnde ego hic *Bardenheim*, atque in Anonymo *Bordonham* legendum conii-
cio. *Wic* enim & *heim* synonyma sunt, & recessum
tutum habitationemque contra irruptiones subitas mu-
nitam designant. Praeter Bardos, Celtae habebant
Vates, futurorum ex auspiciis & extis victimarum
praedictores. STRABO (c) & DIODORVS SICV-
LVVS (d) eorum meminerunt. AMMIANVS MAR-
CELLINVS corruptius *Euhages* vocat. Ab iis Galli
fées suas sibi finxerunt (e), quae & in Sueuia Helue-
tiaque notae, *Veben* & *Vehnen* vulgo ibi dicitur.

§. LX.

De origine
Scytharum,
eorumque
expeditioni-
bus. Vbi
habitauerint.
Fabula de
Anthyrion
cum Meelen
burgensium
fatore ex-
plofa.

Cum Scythae Araxe siue Volga transito, Cim-
rios expulissent, diffusum iidem terrarum tractum Vol-
gam inter & Vistulam sensim occuparunt. Loco &
nostrae nationis homines motos, sedesque a quibus-
dam tunc mutatas, verosimile est, hoc licet a nemi-
ne in illa temporum obscuritate sit annotatum. Scy-
thas, vt Volgam transfirent, a Massagetis coactos fuisse,
HERODOTVS prodidit. Hos Finnici generis fuisse
atque ab Asiae Septentrione meridiem versus profes-
ctos credas. Lappones, Finnum proles, ducem
vetustis-

(c) lib. IV.

(d) lib. V.

(e) Vid. praefat. meam ad LEIBNITII Coll. Etymol. p. 2. sq.

vetustissimum *Mieschogiesche* se habuisse tradunt (f); qua in appellatione Massagetarum, a quibus orti, memoriam forte conseruant. Scytharum origo ab HERODOTO (g) distinctius refertur. Ipsi dixerunt, Iouem ex Borysthenis filia procreasse *Targitaum*; hunc vero tres filios habuisse *Lipoxain*, *Arpoxain* & *Colaxain*, ab hoc vltimo esse Reges, qui *Paralatae* vocentur; ab illo *Catiaros* & *Traspies*; ab isto *Auchatas*. Fabula forte indicat, eos omnium primo ortos a magno quodam Principe Cathaiae, quae vulgo & *kitay* dicitur. *Ter* pro domino Armeni adhuc vsurpant; neque ea vox a *Czar* differt, Monarcharum magnae Russiae & Principum Tartarorum appellatione. Vistulam eostransgressos & Germaniam intrasse non legimus. Sed Asiae incurfionibus graues fuisse constat. In HABA CVCI Prophetia *Chaldaei* vocantur, quia a Chaldaeis Ponti Euxini, siue Chalybibus, venerant, alias Iudaeis ignotiores. Condiderunt in Palaestina *Scythopolin* siue *Betschan* (h) & vsque ad fines Aegypti peruenerunt. Psammitichus Rex bellum & ipsi minitantes, donis placauerat. Nec Asiae imperium amississent, nisi Orientis deliciis immerfi morbum

(f) SCHEFFERI *Lappin. cap. 6.*

(g) *lib. IV.*

(h) *Septuaginta Interpretes Iudicum lib. I. 27. IOSEPHVS Antiq. lib. V. c. 1. lib. XII. c. 12 Sc.*

bum grauiſſimum contraxiſſent, & principes tandem ipſorum Cyaxaris Medi dolo interfecti fuiſſent (i). Poſt haec intra ſuos ſe fines continuerunt, nulli moleſti (k). Darius Hyſtaſpis, vt iniurias Aſiae a Scythis olim illatas vindicaret, Bosphoro Thracico & Iſtro ponte ſtratis, ingentem in eos exercitum ſuo malo duxit, Scythis callide pugnam apertam declinantibus, & militibus Darii itineris difficultate, commeatus defectu, labore vires excedente, morbisque inde ortis conſumtis. HERODOTVS, anno circiter vigefimo tertio poſt hanc Darii expeditionem natus, & cum Scythis conuerſatus eſt. Vnde eius relatio his in rebus fidem meretur. Addit is, Scythas hoc bello mille ſaltem annis antiquiores eſſe. Orti igitur fuerunt anno circiter mundi bis milleſimo quingentefimo quadrageſimo ſexto, quo tempore Moſes in viuis erat, & Cranaus Cecropis filius Athenis regnabat. *Scolotae* ſibi ipſis dicebantur, a Rege quodam ſuo, vt putarunt (l). Statui tamen poſſet, ſic vocatos a conditione ſoli, quod, ante Volgam ſuperatum, incoluerunt, fale referti; vnde etiam noſtro hoc aeuo Tartarorum tribus, quae ibi inter Volgam & Iaicum ſiue Iaxartem degit, *Solotoi borda* nominatur. Graeci *Scythas* vocarunt, a pellibus, quibus induebatur. Pelliti certe exciſi cernuntur in monumen-

(i) HERODOT. lib. IV.

(k) XENOPHON *Cyropaed.* lib. I.

(l) HERODOT. l. c.

numentis Persepoleos vetustissimis, quae CHARDI-
 NIVS delineata nobis conseruauit. Lingua ipforum a
 Celtica & Germanica diuersa fuit; vt ex vocibus qui-
 busdam inde reliquis, clare perspicimus. Ad latus
 orientale Tanais *Sauromatae* palabantur, ex commix-
 tione Scytharum liberorum ad paludis Moeotidis prae-
 rupta habitantium cum *Amazonum* reliquiis orti; vnde
 eos lingua Scythica soloecizasse, HERODOTVS (m) in-
 dicauit. Cum vero Sauromatum siue Sarmatarum idio-
 ma illud fuerit, quo Slauorum natio adhuc vtitur; in-
 de patet, ad idem & Scytharum linguam referendam.
 Darii tempore duorum Scythiae trans Borysthenem Re-
 gum, *Scopasis* & *Taxacis* nomina innotuerunt. Cis Bo-
 rysthenem tunc imperitauit Rex HERODOTO *Indathyr-*
sus, STRABONI *Idanthyrus*, ARRIANO *Iandyfus*, IUS-
 TINO *Iancyrus*, OROSIO *Attyrus* dictus, quod no-
 men ego *Antarum* siue Venedorum *Dominum* interpre-
 tor. Ab hoc nugiuenduli quidam *Anthyrium* Heroem,
 Meclenburgensium Principum, si diis placet, satorem,
 quem, vt celebrior videretur, Alexandri M. Ducem
 fuisse somniant, fingendi occasionem sumserunt; Ve-
 nedos etiam Scythiae siue Antas, cum Venedis ad ma-
 re Balthicum recentioribus, commiscentes. Post HE-
 RODOTI tempora omnes quidem versus Septentrionem
 fiti populi, alius licet generis fuerint, a Scriptoribus
 Graecis Scythae vocantur; debuere tamen sensim a

R 2

Sarma-

(m) lib. IV.

Sarmatis subacti, & tandem dominati fuisse Scythae genuini; nam Augusti Imp. aetate veterum Scythia ubique *Sarmatia* dicta est, & terrae solum trans Volgam versus Orientem sitae *Scythia* audierunt. Ita nimium pacis studium & quietis amor animos viresque eneruant, ut nec optime parta tueri possint fortibus & bonis creati.

§. LXI.

De origine Urbis Romae. Fabulosa in Historia Romuli & Remi. De vetustissimis Celtarum in Italiam a nostro latere incursionibus.

Dum haec in Scythia acciderent, in Italiam mari aduecti sunt Lydi, Phrygesque. Nouissimi Graeci magnam litoris vtriusque partem coloniis implevere. Hinc lingua Latii ex Germano-Celtica, ut ita loquar, facta est semigraeca. Sunt, qui Phrygiam linguam a Graeca diuersam statuerunt. GOROPIVS BECANVS antiquissimam Phrygiam linguam Germanicam fuisse putauit, BOCHARTVS diuersam a Graeca. Ille a maxima eruditorum parte reiectus, hic a RYCKIO (n) refutatus est. Romam certe *Graecam urbem* vocauit Ponticus Heraclides apud PLVTARCHVM (o). Troianos, Aeneae socios, DIONYSIVS aliquoties (p) *Graecos* nominauit. Ipsum *Romae* nomen Graecum est; Latini in sacris *Valentiam* dixere, quod diu occultatum Valerius Soranus euulgauit, & morte garrulitatem

(n) *Dissert. de primis Italiae colonis cap. 22. pag. 466.*

(o) *in Camillo.*

(p) *lib. 1. p. 46. 47. 48.*

litatem luit (q). Nec vana omnino est, vt CLVVERIVS (r) & BOGHARTVS (s) opinati sunt, traditio, Aeneam in Italiam venisse. Nititur certe vetustissimorum authorum ARCTINI, CALLISTRATI, SATYRI, SILENI, DEMAGORAE, AGATHILLI, DAMASTIS & CALLIAE a DIONYSIO adductorum, LYCOPHRONIS (t), omniumque Scriptorum Romanorum auctoritate. Alia argumenta RYCKIVS addidit, quae hic recensere non vacat. Idem Chronologiam Regum Albanorum ab Aeneae sanguine descendentium emendatiorem exhibuit. Recte tamen (u) observavit, suspectam esse Romae a Romulo Remoque originem, quod ante eum iam CLVVERIVS (w) argumentis non vnis probauerat. Romae iam diu ante Romulum Hercules, vt vidimus, Celticus Ioui inventori aram dicauerat, ob boues a Caco recuperatos. Et Romulum a Roma dictum verosimilius: nec Albae Longae ex Rhea Siluia, Numitore Regis Amulii fratre nata, in lucem eum editum, credibile. Qui enim, si ibi natus fuisset, in Tiberim vna cum fra-

R 3

tre

(q) PLINIUS *lib. III. c. 5. lib. XXIX. c. 2. SERVIVS ad lib. I. Aen*
v. 280.

(r) *Ital. antiq. lib. III.*

(s) *Peculiari libello.*

(t) *Cassandrae v. 1226.*

(u) *cap. XI.*

(w) *Ital. Ant. lib. III.*

tre proiici potuit, centum & viginti fere stadiis secundum DIONYSIUM (x) Alba longa distantem? Multo aptior ad submergendos infantes recens natos erat lacus profundissimus in proximo illius loci situs. Et, si Albani fuissent hi gemelli, non video, cur Numitori, Regni heredibus destituto, non successerit Remus? Melius enim erat, certissimam Regni auiti possessionem capere, quam de incerta noui cum fratre altercari. Hoc euident est, Romam a Romulo in principem urbem erectam, maximique imperii sedi praeparatam. A Romuli etiam aeuo anni Urbis primum numerari coepere, atque annus mundi ter millesimus trecentissimus primus Romae primus statuitur a PHILIPPO LABBAEO inter recentiores Chronologos eminenti. Hinc certior rerum series, & traditionum incertarum loco genuina historia exordium in Occidente sumit. Luētatus est primum recens atque ex Latinis, Tuscis Phrygibus atque Arcadibus collectus populus cum finitimis ciuitatibus, quas tamen breui temporis spatio vel vi cepit, vel foederibus sibi iunxit. Iura regni ac sacerdotii, & quicquid religionem maiestatemque tueretur aut ornat, sub Regibus septem inuentum atque ordinatum est. Mercaturae studium, quod graeco ingenio excolebatur, frugalitate coniunctum, opes animosque addebat. Et cito gradu ad dominationem omnis Italiae peruenisset exoriens potentia Romana, nisi in

(x) lib. 1.

fi in ipso prosperitatis cursu irruptio Gallorum eandem paulisper sufflaminasset. Tarquinius Priscus Romae regnabat, cum *Ambigatus* Biturix Celtico praefesset. Constituerat is praegrauante turba Regnum exonerare. Incitauit ergo sororis filios, iuuenes impigros, *Bellouesum* & *Sigouesum*, vt sedes sibi alibi quaerent, numero, quantum ipsi vellent, hominum excito. Sigoueso sortibus dati Hercinii saltus; Belloueso Italia. Hic secum traxit Bituriges, Aruernos, Senones, Aeduos, Ambarros, Carnutes, Aulercos. Ingentes copiae in Tricassinos delatae, Alpes inexsuperabiles credidere. Tandem tamen *Taurino saltu inuias Alpes transcenderunt*, & Tuscis ad Ticinum flumen fusis urbem condiderunt *Mediolanum*. Alia manus Caenomannorum, *Elitouio Duce*, vestigia priorum secuta, eodem saltu, fauente Belloueso, cum transcendisset Alpes, vbi postea *Brixia* & *Verona* vrbes fuere, confedit; Salluuii circa Ticinum amnem Boii, Lingonesque. cum iam inter Padum & Alpes omnia tenerentur, Pado traiecto, Etruscos & Umbros agro pellunt: intra Apenninum tamen se tenuere. Senones tandem recentissimi aduenarum, ab *Vtente* flumine vsque ad *Aesim* fines habuere. Haec *LIVII* fere verbis (y) recensui. Sed vereor, *LIVIUM* recentiorum commenta veterum relationibus immiscuisse. Eius enim narratio hic sibi
 non

(y) *lib. V. c. 35.*

non constat. Senones inter primos, qui Italiam ingressi sunt, nominat; deinde eosdem recentissimos aduenarum vocat. In vetustissimis Fuldensibus, Moguntinensibus & Coloniensibus Codicibus manu exaratis, FRANCISCO MODIO teste, lectum est de Gallis Italiam intrantibus: *ipsique per Taurinos, saltusque Iuliae Alpibus transcenderunt, fuscisque acie Tuscis &c.* Quodeum irruptioni Gallorum per Alpes maritimas, in quarum vicinia Salyum gens, repugnet, a RHENANO temere admodum in illud *Taurino saltu inuias Alpes transcenderunt* mutatum, atque a GRVTERO, GRONOVIQUE in textum Liuii receptum est. Genuina vero MODII & vetustorum exemplarium lectio, indicat clarissime, Gallos, qui Italiae se infuderunt, venisse a Danubio per Taurinos siue Styrios, Alpemque Iuliam, quae antiquissimum ad Clusam (vulgo Chiufa) transitum habet, a Guelfis deinde a nostris possessum. Fudere primum Tuscos, qui ab Infero ad Superum mare colebant, a Rhaetis egressi. Id quod migrationem per Alpes Iulias non parum confirmat. Inter populos Belouesum secutos *Ambarros* nominat LIVIUS, qui forte Ambrones, Cimbrico deinde bello notiores facti, licet non diffitear etiam in interiore Gallia alios Ambarros fuisse. Reliquos populos ex coniectura adiunxit, quia Gallos nullibi nisi inter Garumnam, Matonam & Sequanam (quos limites iis & CAESAR (z) ponit) de-
gere

(z) *lib. I.*

gere credidit. Taurini nostri etiam ipsi ignorabantur; vnde Taurinorum Italarum rationem solum habens, Gallos per Alpes maritimas Italiae induxit. *Senones* autem FLORVS Brennis & Vindelicis iungit, vnde & illos in Alpibus nostris degisse, atque inde Italiam mouisse, certum est. Nomen ad appellationem pastorum Alpestrium *Sennen*, adhuc hodie vsitatum, alludit. Et *SVIDAS* (a) notanter Senones *Albanos*, hoc est, in Alpibus degentes, appellat. *Cenomani* cum Brixiam & Veronam circa confederint, Tridento venere. *Elitoui* Ducis ipsorum nomen a Germanico *Ludouici* differre non videtur. *Cain* apud Cambros est *albicans*, *venustum* & *pulchrum*, & cum nostro *schoen* conuenit; & *men*, locus. An ergo *Cenomani* incolae Tyrolis vbi olim fuit *Fallis venusta*, hodie *Finsthal* dicta? *Boii* Bononiae conditores & viciniae coloni etiam non aliunde, quam ex Boiohemo siue prouincia ad sinistrum Danubii latus extensa, venere. *Boii* enim Gallici a nostris orti atque a CAESARE demum (b) in Aeduis collocati fuerunt. Nostri tamen, cum Galli sint cognominati, a LIVIO similiter ex Gallia stricte ita dicta in Hercyniam syluam conducti sunt, licet Galli inde potius & in illam Galliam, & postea in Italiam mouisse debuerint, ex rationibus quas & hic & alibi adduximus.

(a) *in κελτοί.*

(b) CAESAR lib. I.

mus. Boii iidem videntur inter Gallos Roman diripientes praecipui, & Brennus, expeditionis Gallicae Dux, eorum princeps fuisse; siquidem SILIVS ITALICVS (c) vera locutus est, qui Chrixum, Boiorum tempore secundi belli Punici Ducem, se *ataui Brenni stirpe* tulisse, & Capitolia capta in titulos traxisse refert. Ibidem Scipio Brennum Chixi huius proauum vocat.

§. LII.

Galli Rheno
superato non
venere in
Germaniam;
neque Ger-
mani aut
Franci ab
iis orti.

Concidit ergo opinio IO. BODINI, GABRIELIS TRIVORII (d), AEGIDII LACARRII (e), & R. P. TVRNEMINII aliorumque fingentium, ab iis, qui Sigouesum secuti sunt, & Hercyniae filuae se iniecisse traduntur, ortos esse non Boios solum, sed etiam vniuersos Germanos, & speciatim Francos. Quod si tamen argumenta modo prolata non adessent, sola & Francorum & caeterorum Germanorum lingua a Gallica diuersa, indicio foret, hos a Gallis progenitos esse non potuisse. Vnde & CLVERIVS, PONTANVS, VALESIVS maiorque eruditorum pars, meliorem sententiam amplexi, Francos pro Germanis, hosque a Gallis discretos, habuerunt.

§. LIII.

(c) lib. IV.

(d) in *observatione Apologetica* cap. 13.

(e) in *Historia Coloniar. Gallicar. lib. 1. & lib. V.*

§. LIII.

Gallos Italiae inuasores ab Oceano & Hyperbo-
 reis montibus digressos Heraclides Ponticus (g) affir-
 mauit. PLVTARCHVS, iactantiae causa, ita locu-
 tum statuit. Sed Alpes, qui Italiae & Germaniae in-
 teriacent, hoc nomine etiam ab aliis veteribus insigni-
 niri, certum est. AESCHYLVM in Prometheo dixisse,
 Istrum ex Hyperboreis & Riphaeis montibus deferri,
 auctor est APOLLONII SCHOLIASTES. Simili mo-
 do locutus est PINDARVS (h) & ipse APPOLLONIVS
 (i). Posidonius apud ATHENAEVM prodit, Hyperbore-
 os habitare iuxta Alpes, qui Italiae sint montes. He-
 cataeus ibidem tradit, ad suam vsque aetatem gen-
 tem eorum durasse, librosque composuit, quos de
 Hyperboreis inscripsit, non paruo historiae damno
 deperditos (l).

Alpes Ger-
 manicae vo-
 cati Montes
 Hyperborci.

§. LXIV.

A nostro igitur latere omnino Italiam ingressi sunt
 Galli. Vno illectos tandem Apenninum transiisse,
 Clusium obsedisse, atque a Legatis Romanorum ibi
 offensos, horum exercitu ad Alliam caeso fugatoque,
 Romam

Gallorum
 occupatio &
 direptio Ro-
 mac. Roma-
 norum Scri-
 ptorum
 mendacia.

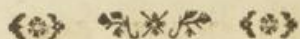
S 2

(g) apud PLVTARCHVM in Camillo p. 139.

(h) Olymp. Ode III.

(i) Argonaut. lib. IV.

(l) Alia Exempla vide apud CLYVER. Germ. Antiq. lib. I. cap. P.

Romam cepisse, incendisse & vastasse, e LIVIO, PLVTARCHO caeterisque auctoribus constat. Annus Urbis tunc agebatur trecentesimus sexagesimus quartus. Gallorum Dux *Brennus* erat; Senones plerique vocant; sed alios quoque Gallorum populos Cisalpinos & Transalpinos in exercitu horum fuisse verosimile est. POLYBIVS *Ananes*, *Boios*, *Aegones* atque *Senones* hic coniungit, Italiae Colonos. Capitolium solum Manlii consiliis seruatum, non tamen armis, sed mille pondus auri ab obsidione liberatum. Camillum superuenisse, Gallos diuersis praeliis vicisse, aurumque inique extortum ab iisdem recepisse fabula communis est Romanorum aliquot Scriptorum (m). Candidior POLYBII narratio, Gallos pace cum Romanis facta, vrbeque ipsis reddita, ad suas sedes rediisse. De Camilli victoria quid Romani postea senserint ex SVETONIO (n) discimus, qui tradit, Drusum demum Propraetorem ex prouincia Galliae retulisse aurum, Senonibus in obsidione Capitolii datum; nec, vt fama, extortum a Camillo. Haesit Gallis gloriosae expeditionis memoria, Romaeque captae imaginem in vmbonibus suis amauere. Vnde SILIUS loco citato (o) de Chrixo Boio cecinit:

Ipsē

(m) LIVIUS lib. V. PLVTARCHVS, DIODORVS, FLORVS, EVTROPIVS.

(n) *Tiber. cap. 3.*

(o) *Lib. IV.*

*Ipse tumens atavum Brenni se stirpe ferebat
 Chrixus, & in titulos Capitolina victa trahebat,
 Tarpeioque iugo demens & vertice sacro
 Pensantes aurum Celtas umbone ferebat.*

Repertus est ante aliquot annos in Anglia umbo artificiosissime elaboratus easdemque figuras exhibens. Vnde a Celtico Principe gestatum, a Romano artifice licet fabricatum, conicias. Servatur iam Londini in Museo Iohannis Woodwardi, Medici insignis, qui illum aeri incidi fecit. Videas in eo Romam captam, dirutam & incensam, Brennum cum Q. Sulpicio Tribuno militum transfigentem, pensationem auri Capitolini, adventum Camilli abiturumque Gallorum ab Urbe. Et quoniam opus antiquissimum est, delineatio- Tab. XIII.
 nem illius nos hic adiecisse, non ingratum erit.

§. LXV.

Gallos post reditum ad sua, bella civilia ex-
 pere, Inalpinis populis in eos mouentibus. Nec ta-
 men haec in longum traxere; nec ideo Italiam inua-
 dendi cupido in iis extincta est. Reuersi enim sunt
 subinde ad concertationes cum Romanis, non vno for-
 tinae tenore. Aliquando Albam vsque procefferunt,
 aliquando propius Vrbi incubuerunt. Transalpinis
 quoque, vt more Romanorum loquar, Gallis, hoc
 est, Rhaetis, Noricis & Boiis, arma sumentibus in Cis-
 alpi-

Variae aliae
 Gallorum
 cum Roma-
 nis concer-
 tationes.

alpinos siue Italiae Colonos, hi suasionibus & muneribus declinauere bellum; ne tamen vane arma deponerentur, in Romanos coniunctim itum est. Boios, Gallorum omnium ferocissimos, a C. *Sulpitio* Dictatore non longe a Roma deuictos *APPIANVS* (o) commemorat, Anno ante Christum natum cclxxxii. Galli (p) ad *Arretium* Romanos pugna vicerunt. Tribuni ibi septem, nobiles viri multi & militum tredecim millia caesa sunt. Postero anno, Romani redintegratis viribus in Gallorum fines ingressi, *Senones* obuios acie profligarunt, sedibusque eiecerunt. Vrbs *Senonum* princeps *Senae* quidem *Gallicae* nomen retinuit; sed colonia Romanorum tunc facta est. Boii *Senonibus* eiectis sibi metuentes *Etruscis* adsciuerunt socios. Combinatus exercitus Romano ad lacum *Vadimonis* occurrit & pugna commissa ex *Etruscis* multi, ex *Boiis* plerique caesi sunt. Nec hoc tamen infortunio fracti spiritus *Boiorum*. Sequenti anno ad certamen rediere, & ad interuentionem fere delati, pacem petere coacti sunt, superbe nimis antea spretam

De Alexandri M. rebus gestis. Fabula de origine Francorum aut Saxonum ab exercitu Alexandri M. reliquiis. De Insignium Meclenburgensium significatio.

§. LXVI.

Dum haec in occidente agerentur, orientem versus res Graecorum fortunatissime processissent, nisi obicem iis *Perfarum* & *Macedonum* deinde potentia posuisset.

(o) de bello Celtico

(p) LIVIUS lib. XII. POLYB. lib. II. EUTROP. &c.

fuiſſet. Hanc Alexander felici audacia ad ſummum ex-
tulit, cognomen Magni inde naſtus. Vno ille victo-
riarum curſu omnes vicinos, magnumque Perſarum
imperium ad Indos vsque ſibi ſubegerat; neque hic ſub-
ſtitiffet, niſi mors, vel veneno vel intemperantia acce-
lerata, in ipſo illum iuuentutis flore mortalibus eripu-
iſſet. Paulo ante obitum vndique ad illum Legati
confluxerant, pacem aut amicitiam eius expetituri.
Inter hos Scythae memorantur. Hoc nomen cum
tandem vniuerſi Septentrionis incolis tribueretur, fa-
ctum eſt, vt modo Getae, modo Sarmatae, imo & Go-
thi & Germani Alexandro Legatos miſiſſe dicantur a
ſcriptoribus recentioribus. Neque vlla fere natio eſt,
quae non decora quaedam ſibi ab Alexandro arceſſiue-
rit. Ridicula ſunt, quae ΚΑΔΛΥΒΚΟ de Polonorum
Legatione ad Alexandrum & victoria ab eodem relata
confinxit(q). Philippum Alexandri M. patrem cum Go-
this amicitiam contraxiſſe ducta Medopa, Gothilae Re-
gis filia, IORNANDES fabulatur. Sed confundit Go-
thos cum Getis. Francos FREDEGARIVS a Troia
egreſſos in Macedoniam partim veniſſe, partim cum
Friga Rege, vocatos Frigios, Aſiam peruagatos in li-
tore Danubii & maris Oceani conſediſſe nugatur AI-
MOINVS (r) his addit, viribus Francorum auctos Ma-
cedonas ſub Philippo & Alexandro proſpere bella gef-
fiſſe.

(q) *Epist. VIII. & IX.*

(r) *Lib. I. de Geſt. Franc.*

fisse. OTFRIDVS WEISSENBURGENSIS hinc Francos de genere Alexandri M. prodiisse cecinit in Prooemio Evangeliorum Teutonicorum ad Ludouicum Germanicum. Voluere & Saxones gloria Alexandri suam augere. Vnde apud WITICHINDVM legitur, fuisse, qui dicerent, Saxones Macedonici exercitus reliquias extitisse. Eandem fabulam habent GODEFRIDVS VITERBIENSIS, CONRADVS ABBAS VRSPERGENSIS, ALBERTVS STADENSIS, THEODERICVS NIEMIVS, GOBELINVS, WERNERVS ROLEVINGIVS & Chronici Picturati auctor BOTHO. Ex recentioribus idem commentum amplexi sunt IOHANNES BOEMVS(s), CORNELIVS KEMPIVS (t) & acerrimus eius defensor SVFFRIDVS PETRVS (u). Nugas tamen esse, quae hic magna fiducia de Frisone, Saxone & Brunone totidem in Germania gentium conditoribus refert, nemo sanus vnquam dubitavit. Monumenta Frisica, quibus se niti dicit, fictitia sunt omnia, nulliusque auctoritatis. Et Graecam nostratum originem iam dudum refutarunt viri eruditi, ex quibus CRANCIVM, REINECCIVM, FABRITIVM & ALBINVM sufficiat nominasse. Meclenburgenses Principum suorum antiquitatem etiam ad Alexandrum vsque extenderunt. Parti illi Venedorum dominati sunt.

(s) lib. III. c. 13.

(t) *Histor. Frisc. lib. I. c. 9.*

(u) *lib. de origine Frisorum.*

sunt. Cum igitur etiam omnem a Vistula ad Borystem siue Danastrum, atque inde ad Pontum & Danubium regionem a Venedis habitari apud IORNANDEM legissent, ibique Scythis aliquando Regem *Indathyrsum* HERODOTO nominatum, & IORNANDI corruptius *Antyrum* dictum, ac pro Gothorum Rege falso habitum, praefuisse intellexissent; hunc suorum Principum satorem vane satis constituerunt. Vt autem clarior ille appareret, fabulam fabulis auxere, Anthyriumque sub Alexandro M. Ducis munia gloriose exercuisse finxerunt. Addunt, post mortem Domini nauis domum vectum, quod caput bucephali pro insigni habuerit, vnde *caput bouinum* in Meclenburgensibus insignibus ortum traxerit (w). Ego certius suspicor, arma, vt Heraldici vocant, loquentia esse, a Borwino, Henrici Leonis genero, cum Polaborum partem quandam beneficio socii possideret, in usum traducta. *Wola* enim vel *bola* Venedis *bouem* & *glowa* vel *blawa* caput denotat; vnde Polaborum nomen, quanquam proprie ad Albim habitantes indicet, tamen etiam sono suo *bouis caput* aliquo modo refert. Polabiae illam partem postea amisisse videtur Borwinus, & Ilouiae ac Meclen-

(w) NIC. MARESCALLVS in *Annal. Herulor. & Vandalor. lib. 11. c. 1.* Carmen Germanicum in MORHOFII *Relatione de lingua Germ.* BANGERTVS in *notis ad HELMOLD. p. 129.* MASIVS de *Diis Obotrit. c. 17. §. 3.*

Meclenburgo tantum praefuit (x). Retinuit tamen in armis caput bouinum, semel receptum, & Meclenburgo quoque, vbi princeps ipsius sedes erat, pro insigni reliquit, vt nostri quoque Principes Leones suos Brunsvico & Luneburgo impertiti sunt.

§. LXVII.

Diuisio imperii Alexandrini. Celtis inde occasio Orientem inuadendi.

Alexandro M. rebus humanis exempto imperii illius moles in varias discerpta est partes. Ptolomaeus Lagi filius Aegyptum, Antipater Macedoniam, Antigonus Pamphiliam, Lyciam & Phrygiam, Cassander Cariam, Craterus Graeciam, Eumenes Paphlagoniam, Cappadociam & prouincias vicinas, Lyfimachus Thraciam, alii alias regiones receperunt (y). Eminuere tamen prae caeteris tria in tribus orbis partibus regna, Macedonum in Europa, Ptolomaeorum in Aegypto, Africae prouincia, & in Asia Syriacum Seleucidarum. Prouinciae a valido vnus imperii nexu solutae tum vbique ad pristinam libertatem adspirantes passim rebellauere, & Principes ipsi variis dissidiis inter se collisi vires sibi inuicem attenuauerunt. Harum rerum notitia peruenerat ad Celtici generis populos, qui haecenus in Italia virtutis fortunaeque periculum, impari licet successu, fecerant. Placuit itaque ingentia arma Orientem versus vertere.

§. LXVIII.

(x) ARNOLD. *Chron. Slaueor. lib. III. c. 4.*

(y) DIODORVS SIC. *lib. XVIII.*

§. LXVIII.

Effuderant se iam diu antea ex Hercynia sylua Alpibusque suis in Pannoniam, Illyricumque, & vicina Graeciae loca infestarant, quo duce, incertum. Nisi is *Sigouesus* fuerit, quem ex Gallia in Hercyniam syluam coloniam duxisse fabulati sunt Romani, cum potius eundem ex Hercynia in Pannoniam & Illyricum cum suis migrasse, dicendum fuisset. Verosimile enim est Boios in Pannonia & Scordiscos aliosque ibidem ex Boiohemo illuc profectos fuisse. Factum itaque est hoc eodem tempore, quo alii Galli in intima Italiae sub Belloueso penetrarent. Id quod *IUSTINVS* diserte ex veteribus asseruit (z). Post haec, *Cambau-le* Duce, porro in Thraciam, *PAVSANIA* (a) referente, irruerunt, praedasque egerunt. Successus animos addidit. Hinc auxiliis vndique coactis, iterum ingens peditum equitumque exercitus coaluit, cuius pars, *Cerethrio* Duce, in Thraces & Triballos descendit; pars sub *Brenno* & *Acichorio*, Pannoniam vastauit; pars, *Belgio* praeeunte, Macedones & Illyrios petiit; *Ptolomaeum*que Macedonum Regem, audacius contra ire ausum, praelio vicit & occidit. Praeda onusti ad patrios fines & tunc rediere (b), victores orbis terrarum vinci posse, docuisse contenti.

De Expeditionibus Celta-
tarum in
Pannoniam,
Illyricum,
Thraciam &
Macedoniam.

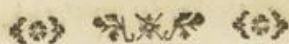
T 2

§. LXIX

(z) lib. 24. 4.

(a) lib. X.

(b) *PAVSAN.* l. c.

§. LXIX.

De iis, qui
sub Bren-
no Grae-
ciam inuase-
re. Gallos
hos Cisarhe-
nanos fuisse
demonstra-
tur.

Brenno tamen & Graecos adire animo sedebat. Ille igitur non cessabat, populares excitare, in conuentibus hanc rem continue proponere, finitimos in foedera sollicitare. Persuasus est tandem populus, praedae opimioris spe animatus. Ab vltimis Oceani finibus barbaros conuise Graeci (c) ferunt: quare & Germanos inter ipsos militasse, non sine causa conuicitur. Illyrios in exercitu Gallorum fuisse APPIANVS (d) prodit. CALLIMACHVS Delphorum oppugnatores, vt supra etiam attigimus, *Titanum posteros* vocat, eosque ab Occidente remotissimo, niuibus ob multitudinem aequiparandos affluxisse, refert. Vtrumque & in Gallos & in Germanos quadrat, Ditem aut Teutatem pro fatore communi venditantes, & Graecorum respectu Occidentem versus sitos. *Tolistobogios, Tectosages & Trocmos* in hac expeditione LIVIUS (f) commemorat. *Tolistobogios* fuisse Boios a Duce *Tolisto* cognominatos STRABO (g) indicauit. Qui Trocmi fuerint dubium est. Si quid tamen coniecturis dandum est, ad *Reganum* fluuium eos, nominis vicino sono persuasus, collocarem. *Tectosages* cum Galliae Transrhenanae Tectosagibus, quorum vrbs *Tolosa* fuit, cum IUSTINO non sunt confundendi. Quemadmodum & aurum a Caepione Tolosae

(c) PAVSAN. l. c.

(d) lib. de Bell. Illyric.

(f) Lib. XXXVIII. ib.

(g) lib. XII. & IV.

Tolosae inuentum, non ex spoliis Delphicis congestum; sed Diis suis a Gallis consecratum atque repositum fuisse Posidonius apud STRABONEM (b) affirmat. Nostros enim fuisse Teetosages, & cis Rhenum Hercyniam syluam incoluisse, credibile est. Nomen ipsorum forte in nomine loci *Dachsland* ad Rhenum superiorem sito superest. Nec Brennus etiam ipse cum Brenno, qui Romam cepit, cum quibusdam confundendus. Aetate enim centum & quod superat annorum ambo discreti sunt. Nec Brenni nomen virile; sed dignitatis est, atque apud Cambros adhuc *brenin* Regem, Principemque designat (i). Brennum hunc gente *Prausum* fuisse, STRABO (k) indicauit, incertus vbinam hic populus habitauerit. Ego Prausos coluisse statuo eo loci, vbi adhuc superat *Prausorum regio*, hoc est, vt nunc loquimur, *Breisgouia* siue *Brisgouia*. Ita Prausi Teetosagum vicini fuerunt. A Rheno itaque per omnem Danubii tractum ad Thraciam vsque Celtae exciti fuerunt, quibus APPIANVS (l) *Scordiscos* a Colapi fluuio ad Istrum, secundum STRABONEM (m) protensos, *Medos* siue *Moesos* & *Dardanos* addit

T 3

(n).

(b) lib. IV. p. 130.

(i) Vid. CAMDEN, Brit. BOCHARTI *Geogr. Sacr. lib. 1. c. 42.*
DAVIES in *Lexic. Cambro-Britan.* & LHVYDIUS in *Archaeol-
Britan. sub voce Rex.*

(k) lib. IV. p. m. 130.

(l) l. c.

(m) lib. VII.

(n). Maximum exercitum ex his coaluisse, quis dubitet. PAVSANIAS peditum centum & quinquaginta duo millia, equitum supra sexaginta millia amplius mille & ducenti fuisse tradit. IVSTINVS (o) aliquantum ex hoc numero detraxit.

§. LXX.

De Gallis,
qui Asiae
partem occu-
parunt Galla-
tiam ab ipsis
dictam.

Cum tamen ad Dardanos ventum, viginti millia electorum militum, Tolistobogii nempe, Trocmi & Tectosages, seditione orta, a Brenno discesserunt in Thraciam. Duces erant *Leonorius & Lutharius* (p), in quibus Germanica *Leonhardi & Lotharii* nomina obferues, Principesque ipsos gente Germanos fuisse existimes. Hi Thracia vastata, aliquamdiu Byzantium oramque Propontidis vectigalem habuerunt, tandemque in Asiam transmittentes, maiorem etiam eius partem sibi tributariam fecerunt. IVSTINVS (q) tamen dixit, Gallos ad tuendos fines a Brenno Duce, cum in Graeciam proficisceretur, domi relictos, in Asiam transmigrasse. Qui eos in auxilium primum vocauerat Nicomedes Bithyniae Rex, devicto maxime eorum opera Zyboea, partem regni iis concessit, ab ipsis deinde *Galatiam & Gallograeciam* cognominatam. Quae fata deinde haec regio habuerit, MARCVS VELSE-

RVS

(n) in *Illyric.*

(o) *lib. XXIV. c. 6.*

(p) *LIV. l. c.*

(q) *lib. XXV. c. 1.*

RV S (r) pluribus explicavit. Nos addimus saltem, ad Galatas hos, a suscepto semel verae religionis cultu aberrantes, D. PAVLUM insignem Epistolam scripisse, ubi eos *διωήτες* (s) siue *stultos* appellat, ad soli, quod infederant, genium ac proprietatem veluti alludens. Paphlagonēs enim, in quorum regionis parte degebant, a Graecis pro bardis & stolidis olim habiti (t). HIERONYMVS hic commemorat, visam sibi Ancyram Galatiae Metropolin, vetustae ruditatis vestigia servantem: ceterum linguam, excepta Graeca, qua totus Oriens utebatur, ferme eandem fuisse, quae tunc esset Treuironum. HIERONYMI aevo, Treuiros iam Germanorum magis mores & linguam, quam Gallorum tenuisse, constat; ut adeo hinc pateat, & in Asia partem Germanorum Gallis mixtam fuisse. Nomina certe Regum Ducumque ipsorum idem confirmant. Modo *Leonorium* & *Lutharium* attigimus. *Ortiagon* (u), qui deinde cum Manlio conflixit, nostrum *Hartog* siue *Hertzog*, Dux, refert. Eiusdem aetate clari, *Combolomarus* & *Gaulotus*, Gallicum quid sonant. Nomen tamen *Deiotari*, quem Senatus Romanus Regem nominavit, & CICERO eleganti Oratione defendit,
idem

(r) *Rev. Boicar. lib. II.*

(s) *cap. III, v. I.*

(t) SPANHEM. *ad Callimach, Hymn, in Delump. m. 440.*

(u) Vid. SVIDAS *in voce Ortiagon.*

idem ac illud *Dietheri* vel *Theoderici* esse videtur, vt caetera praetermittam.

§. LXXI.

Delphorum
oppugnatio
Gallica, Gal-
lorumque ad
eos elades.

Sed ad Brennum redeundum, qui insuper habito tot suorum secessu, perstitit in consilio Graeciam inuadendi. Macedonia igitur vna cum Acichorio, socio Celtarum Principe, peragrata, Sperchium flumen traiecit (x) & per agrum Heracleensem apud Thermopylas transitum tentauit; sed a Graecis cum magno suorum damno repulsus est. Nec septimo post die felicius cum iisdem ad Oetam montem praeliatus est. Tandem Heracleotae & Aenanes, vt se barbaris hospitibus liberarent, ipsi aliam per Oetam viam ostenderunt, quam Acichorio sub Thermopylis aduersus Graecos relicto, secutus, Graeciam ingressus est, Graecorum exercitu euentu inopinato consternato, & ad huius rei nuntium dilabente. Delphos tunc petiit, quorum loci ex donariis tot gentium congestus thesaurus non secus olim, ac nunc in Italia gaza Aedis B. Mariae Lauretanae, celebris erat. Huic inhiabat gens auri auida. Brennus cum in conspectu haberet templum, diu deliberauit, an confestim id aggredereetur, an vero fessis via militibus, noctem ad vires restaurandas daret. Duces socii *Emanus* & *Thessalorus* (quod nomen AVENTINVS & VELSERVS *Thessalonus* legerunt) moras amputari iubent. Brennus in alia abiit, & tempus ad corpora

(x) PAVSANIAS l. e.

pora curanda dedit. Interea aliquaer Gaecorum copiae
 auxiliares aduenerunt, a quibus & oraculo, sacerdotum
 cura diuulgato, Delphis fiducia resistendi. PAVSA-
 NIAS & IVSTINVS memorant, tunc lapidibus
 proiectis infestatos oppugnatores: Apollinem ipsum
 praesentem suis fuisse: terram, quam Galli occupa-
 uerant, ingenti motu contremuisse: crebra tonitrua &
 fulmina eos exterruisse, & singulos ferme coelestibus
 ignibus correptos conflagrasse: Visas etiam consurgere
 heroum species, & Delphis auxilio esse: nocte infe-
 cuta funestioribus percussos casibus: acerrimum frigus
 cum niue plurima eos afflixisse; saxa praeterea ingen-
 tia & montis crepidines, sponte e Parnasso auulsas,
 in barbaros corruisse: inter haec Phocenses a tergo
 inuasisse Gallos tot malis consternatos, eosque, Bren-
 no vulnerato, in fugam dedisse: postera nocte punico
 terrore percussos barbaros, &, Graecos adesse somni-
 antes, in se ipsos arma conuertisse, plurimosque ibi
 mutuis vulneribus concidisse: reliquias exercitus cum
 copiis *Acichorii* aduenientibus se coniunxisse, & Grae-
 cis cum iaculis continue hostiliter incessentibus, aegre
 Heracleam rediisse: ibi Brennum hausto mero, secun-
 dum PAVSANIAM, vel pugione, secundum IVSTI-
 NVM, vitam sibi taediosam finiisse; tandem ad Sper-
 chium retrogressis ex insidiis superuenisse Thessalos
 & Malienses, ac tantam iis stragem intulisse, vt ne vnus
 quidem superfuerit, aut saluus domum redierit. Quae

APPIANVS de suis Illyriis peste & diluuiio post reditum
 punitis narratiam praetereo. Inde tamen intelligas, non
 omnes in expeditione periisse. ATHENAEVS (y) prodit,
Cordistas (ita *Scordiscos* vocat) reliquias Gallorum, qui
 Brenni ductu oraculum Delphicum armis tentarunt, in
 agris Istro vicinis a quodam eorum Duce *Bathanato* col-
 locatos esse, viamque qua reuersi sint inde suo ad-
 huc aeuo *Bathanatum* dictam fuisse. Ex ipsis Tecto-
 sagibus quosdam Illyricum petiisse, & spoliatis Istris
 in Pannonia resedisse IUSTINVS habet. Nec si omnis
 ad Delphos Gallorum exercitus caesus fuisset, ii qui in
 Thraciam secesserant, ausi fuissent, viribus nationis
 suae tantopere infractis, anno statim excipiente, in
 Asiam transire, eamque sibi tributariam facere. Del-
 phicum templum omnino a Gallis captum & spolia-
 tum esse DIO & POSIDONIVS etiam apud STRA-
 BONEM (z) non inficias eunt. APPIANVS cum
 non conciliare posset auctores de Gallis ante captos
 Delphos deletis scribentes, & alios, Delphos a Gallis
 captos referentes; duplicem expeditionem eorum sibi
 confinxit: vnā, qua cladem acceperint; alteram
 multo posteriorem, qua Cimbris nescio quibus con-
 iuncti templum spoliauerint. Post occupatos autem
 Delphos ob dissensionem dispersos, alios alio abiisse,
idem

(y) *Lib. VI. p. m. 234.*

(z) *Lib. IV.*

idem POSIDONIUS retulit. Aliquam tunc victoriam de iis Graecos obtinuisse, atque ideo enses, baltheos & clypeos Gallicos Apollini Delphico in rei gestae memoriam suspendisse, CALLIMACHO auctori coaetaneo credendum est (a). POLYBIUS (b) huius Gallorum cladis meminit. CALLIMACHVS porro commemorat, etiam victoriam, a Ptolomaeo Philadelpho ab iisdem Gallis Delphici templi spoliatoribus relatum. Veterum ad hunc locum scholiorum auctor plenius haec, a caeteris scriptoribus praetermissa, enarrat; eos nempe, qui ex Delphica clade superfuerint, ab Antigono quodam, non Macedoniae Rege, sed Ptolomaei amico, fuisse conductos, vt secum sub mercede militarent; iis enim copiis indignis Ptolomaeum. Gallos autem hos cum Ptolomaei pecuniam diripere voluissent, idque Rex edoctus fuisset, ab eo ad Nili ostium Sebeniticum translatos, ibique eius iussu submersos fuisse. Expeditio de caetero Delphica contigit, PAVSANIA teste, anno altero Olympiadis centesimae & vicesimae quintae, hoc est, ante Christum natum ducentesimo septuagesimo octavo.

§. LXXII.

Tot vero hominum e terris, quas Danubius praeterlabitur, & Rhenus exoriens attingit, profectio & iactura ingentem iis vastitatem necessario intulit.

De vera origine Alemannorum ex Germanis

V 2

Vn-

(a) *Hymn. in Delum vers. 181. seq.*

(b) *Lib. II.*

Vnde probabile est, gentem *Germanorum*, quae eadem est ac *Herminonum* infra Moenum tunc habitantem coloniis idem flumen transmisisse, se tandem cum reliquiis ibi Gallorum coniunxisse, vacuaque loca cultoribus impleuisse. Tum itaque, quod DIO (c) refert, etiam factum est, ut omnis regio Celtica, quae ad Rhenum est, ab iis occupata *Germania* vocaretur. Speciatim tamen regionem illam, quae a Gallis Germanisque in vnum commixtis incolae coepit, a ceteris maioribus nostris, exterorum consuetudinem & connubia in sedibus suis auitis adhuc refugientibus, tunc *Alemanniam* siue *terram publici iuris*, atque vbi quilibet pro lubitu habitationem commixtım sibi sumere potest, appellari coepisse, non sine causa reor, ut adeo in origine Alemannorum ad TACITI decumates agros & solum ibi dubiae possessionis non sit confugiendum; quanquam & hoc ad Alemanniam pertinuerit. *Allomanne* olim & *Almende* etiam nunc, nobis locus sylvae, agri, prati, pagi aut territorii, qui communis est omnibus, & promiscui vsus (d). Nec adeo absone QUADRATUS ASINIVS, qui Romanam Historiam vsque ad Alexandrum Mammatae aut Philippos potius produxit (e) apud AGATHIAM statuit, Alemannos esse vi nominis sui *conuentitios homines & mixtos*. Nec mirandum est, se-
rius

(c) Lib. LIII. p. m. 576 577

(d) Vid. notas ad Catechesin Theotisc. meas pag. 113.

(e) Vid. CELLARI: Geograph. antiq. T. 1. p. 449.

rius auditum nomen eorum. Generalius enim illud Germanorum, specialius hoc deprimebat, donec auctis ex terrae cultu & commerciis cum Romanis, bellicisque expeditionibus fama populi virtusque, incla-ruit, atque a Caracallae aeuo, qui Alemannos deuicisse dicitur, Romanis scriptoribus vsitatum factum est (f). VOPISCVS tamen in Proculo scribit, Alemannos tunc adhuc GERMANOS dictos, veteri scilicet appellatione. LIVIVS de Hannibalis transitu in Italiam agens, vbi Pennini montis meminit, dicit loca, quae ad eum fe-runt, gentibus semigermanis obsita fuisse, Alemannos in-telligens, qui, vt hinc patet, iam tunc quoque aliquam Heluetiae partem infederant, per expeditiones in Grae-ciam incolis vetustis dubio procul exhaustam. Vnde & TACITVS Alemannos sub nomine Heluetiorum, quos ad vetustiora tempora respiciens, Boiis confines facit, comprehendisse videtur. Inter Boios enim & Heluetios eius iam aetate Alemannos degisse ex hacte-nus dictis certum est.

§. LXXIII.

Eodem tempore & aliam Germanorum manum transito Mosellam inter & Mosam Rheno, pulsisque veteribus incolis Gallis in Belgicam se sensim effudisse conicias. CAESARI (g) relatum est, plerosque

Germano-
rum in Bel-
gicam irrup-
tio. Taciti
locus de no-
mine Germa-
norum ex-
plicatus.

V 3

Bel-

(f) SPARTIANVS cap. 10 & AVREL. VICTOR in Caracalla.

(g) Comment. 11.

Belgas esse ortos a Germanis: Rhenumque amnem antiquitus transductos, propter loci fertilitatem ibi confedisse; Gallosque, qui ea loca incolerent, expulisse. Quamuis & coacti forte Rhenum transfierunt, a Sueuorum illa natione, qui Catti postea dicti sunt, pulsivi, ut STRABO (b) expressis verbis indicat. Nam eos qui TACITO & posterioribus sunt Catti, nobis vulgo Hessen, CAESAR Sueuos vocat. Nouos autem illos Belgii colonos Germanos modo laudatus CAESAR speciatim Eburones, Condrusios, Caeraesfos, Paemanos, vno nomine Germanos appellatos indicat. Atuaticam castellum idem CAESAR (i) in medijs Eburonum finibus ponit, & tamen hoc PTOLEMAEVVS, Itinerarium ANTONINI, alique veteres Tungrorum fuisse indicant. Vnde clarum est, Tungros a TACITO etiam nominatos, sed CAESARI adhuc ignotos, in Eburonum & reliquorum locum, fato nescio quo, successisse. Hi vero Eburones cum socijs, aut Tungri, dubie procul fuere illi Germani, qui Cimbro Teutonisque, cum omnem Galliam vexassent, fines suos ingredi prohibuisse apud eundem CAESAREM dicuntur (k). TACITVS, vbi de origine Germanorum agit, vetustiorum quorundam scriptorum sententiam profert.

(b) *Lib. IV.*

(i) *Comment. VI.*

(k) *Com. II.*

profert. *Affirmant, ait, Germaniae vocabulum recens
 Et nuper additum, quoniam, qui primi Rhenum trans-
 gressi Gallos expulerint, nunc Tungri, tunc Germani
 vocati sint: ita nationis nomen, non gentis eualuisse pau-
 latim, ut omnes primum a victore ob metum, mox a se
 ipsis, inuento nomine, Germani vocarentur. Ii itaque, quos
 TACITVS citat, statuerunt Germanorum nomen militare &
 ad metum incutiendum aptum fuisse; vnde illud ge-
 nuine *Herman* quod *militem* nobis designat, olim pro-
 nunciatum coniicio; literis H & G soni vicini postea
 inter se permutatis, ut solet, & supra ostensum est.
 Eo formidabilius autem videbatur Germanorum postea
 nomen, quod cum voce *werre guerre*, bellum, etiam
 consonaret. TACITO narratum est, hoc nomen il-
 lam nationem, quae Rheno transito Gallos vicerit, ex-
 puleritque, quaeque TACITI aevo Tungrorum appella-
 tionem gesserit, assumsisse, & populares suos reli-
 quos eo etiam appellasse; ut nempe vel ipso nomine,
 bellicum & hostile quid sonante aduersariis metum in-
 cuteret: inuento porro semel fausti ominis vocabulo,
 placuisse id deinde omni illi genti, vnde Tungrorum
 maiores prodierint, & ab eadem communiter adopta-
 tum fuisse. Errant igitur, qui TACITO imputant,
 quod prodiderit, Germaniae nomen suo aevo fuisse
 nouitium. Non enim TACITVS hoc dicit, sed ii de
 suis temporibus affirmarunt, quorum scriptis vsus est.
 Ipsi ii veteres auctores errarunt, quod putauerint, no-
 men*

men Germaniae recens additum, quia ipsis recens auditum. Trans Rhenum enim degebat ab antiquo maxima *Herminonum* gens TACITO, PLINIO ceterisque memorata atque ab *Hermino*, *Irmino* vel *Armino*, vetustissimo heroe, & postea in Deum belli praesidem elato, (de quo supra plura) ita dicta, quae omnia communis patriae nostrae mediterranea ad Rhenum usque occupabat, & colonias has trans Rhenum siue veterem gentis limitem in Gallicum solum miserat. Neque enim aliunde proficisci poterant. Ab his Herminonibus, siue, quod idem est, Hermanis aut Germanis, commune nomen secum apportasse *Germanos* Gallici soli colonos, rerum series & ratio suadet. Illustris etiam LEIBNITIVS idem aliquoties argumentis non contemnendis ostendit (1) nec, qui contradixerint, habuit. Germaniae ergo nomen eo tempore, quo Tungrorum maiores, Eburones, Condrusi, Caeraesi & Paemani, Rheno traiecto, Gallos expulere, non inuentum; sed Gallis saltem Romanisque cognitum primum factum est. Germanorum autem appellatio a Romanis, Ingaevonibus & Istaevonibus, promiscue tributa est, quanquam diversitas quaedam inter eos esset; ut solent remotiores nationes a viciniore & notiore appellari. Sic Turcae eodem modo Europae incolas Christianos *Francos*, Galli nos *Alemannos*, Finni omnes Germanos *Saxones* vocant.

§. LXXIV.

(1) In not. ad script. Brunsv.

§. LXXIV.

Boii interim, Insubresque, Italiae incolae, more quodam suo, Romanos continuo fere laceffiuerunt, Punicis bellis distentos. Boii ad Padum T. Manlio & Q. Fulvio Coss. in fidem deditionemque recepti sunt; sed post eos Insubres copiis auxiliariis, etiam a Germanis, hoc est, Alemannis, nouis illis trans Alpes vicinis, vndique contractis, victori populo insurrexerunt. *Gargenus* ipsorum Rex apud *SILIVM* (m) nominatur, quem C. Flaminius Consul vicisse traditur. Sed anno sequenti, qui est ante natum Christum CCXX. Lapides Capitolini subactorum Insubrum & sociorum gloriam M. Claudio Marcello tribuunt. Legitur in iis:

Boiorum, Insubrum & Germanorum bella aduersus Romanos.

M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. AN. DXXXI.
 COS. DE. GALLEIS. INSVBRIBVS. ET. GERMANEIS
 K. MART. ISQVE. SPOLIA. OPIMA. RETTVLIT
 DVCE. HOSTIVM. VIRDOMARO. AD CLASTIDIVM
 INTERFECTO.

Virdomarum *FLORVS* (n) Insubrem nominat. *PROPERTIVS* (o) genus eum a Rheno duxisse, & copias eius ab eodem Rheno traiectas refert, vt supra meminimus; vnde Germanorum auxiliarium Ducem fuisse putes. Magni Principis arma Feretrio Ioui Marcellus

(m) Lib. V.

(n) Lib. II. c. 4.

(o) Lib. IV. El. penult.

cellus suspendit, quod praeter Historicos Romanos VIRGILIUS (p) commemoravit.

§. LXXV.

Coloniae Romanorum in devictorum Gallorum terras in Italia ductae.

Alia bella minoresque velitationes, quae Gallis in Italia cum Romanis intercessere, tanquam a scopo meo alieniora, praetermitto. Hoc solummodo adiicio; Boios tandem anno ante Christum CLXXXVI. siue sponte sua, siue vi pulsos (r) Italia excessisse. Novas sibi sedes apud Tauriscos, siue, ut nunc audiunt, *Stirios*, STRABONE notante, statuerunt, bellum ibi postea contra Dacos gesserunt, donec tota ipsorum gens funditus excisa, agrum, qui ad Illyricum pertinebat, desertum ac pecoribus pascuum vicinis reliquit. Hinc *desertis Boiorum* inter Arabonis fluuium & lacum Peisonis nomen, PLINIO (s) memoratis. *Bononiam*, urbem eorum in Italia praecipuam, quae & *Felsina* alias dicta, iam dudum coloniam Latinam ex Senatusconsulto L. Valerius Flaccus, M. Atilius Serranus & L. Valerius Tappus Triumviri deduxerant. (t) Iam ubi penitus e provincia exacti, statim & *Mutina*, sedes iam Ducum huius nominis ex Estensi stirpe prognatorum, & *Parma* colonias Romanorum civium accepe-

(p) *Aeneid VI. v. 809.*

(r) STRABO *lib. V. p. 147.*

(s) *lib. III. c. 24.*

(t) LIV. *lib. XXXVII. c. 57.*

ceperunt, M. Aemilio Lepido, T. Aebutio Caro & L. Quintio Crispino Triumviris easdem deducuntibus (u). Istris etiam domitis C. Claudius Consul *Aquileiae* coloniam instituit. *Insubres* domitos tandem relictos, atque etiam excultos STRABO (x) prodit. *Mediolanum* pagus olim, post vrbs praeclara, & tandem Regni Longobardici Metropolis facta est, in cuius propinquo minores, *Brixia*, *Mantua Regium*, quae iam quoque *Estensibus* paret, & *Comum*. Vniuersam Galliam Cispadanam Romana ciuitate, post eandem toti Italiae impertitam, cum iure quoque suffragii a Pompeio Strabone donatam STRABO (y) innuit, & EZECHIEL SPANHEMIVS (z) fusius ostendit. Transpadanis eundem Pompeium ius tantum Latii concessisse ASCONIVS (a) retulit: ciuitatem autem Romanam demum Iulius Caesar Dictator anno ante Christum natum XLV. (b) iisdem, hoc est Insubribus, Cenomanis, Venetis, Orobiis & Lebiis largitus est. *Ligures*, vt & hoc addam, diu admodum post haec ciuitatis Romanae iure caruere. Et Nero demum *nationes Alpium*

X 2

mari-

(u) LIV. lib. XXXIX. c. 51.

(x) lib. V. p. 147.

(y) lib. V. p. 250.

(z) Orb. Roman. p. 89.

(a) In Pisonian.

(b) DIO lib. XLI. p. 118.

maritimarum (c), quibus Ligures a Geographis accensentur, in ius Latii transtulit.

§. LXXVI.

Germanorum motus, & Sueuorum, Aforum, Cimbrorum & Teutonum expeditiones in Septentrionem De Thoro vetustissimo Principe.

Infra Herminones siue Germanos colentes populos Ingaeuonum, Istaeuonumque etiam interea Celtica in Graecos expeditione commotos fuisse, quis dubitet? Ex Ingaeuonibus certe *Sueuos*, Germanis loca altius & circa Danubium & Alpes sita occupantibus, Rhenumque superantibus, loco mouisse ostendimus. Qui infra Sueuos Chersonesum littusque Codani sinus & nostri maris incolebant, *Cimbri* erant *Teutonisque*, forte & ipsi olim ex Sueuis. Vtraque natio insulis Codani sinus & obuerso Septentrioni ab antiquo colonias immisit, veteribus incolis Lappis Finnisque in interiora & montana compulsis. Quo tempore incertum. Euntium in terras illas ducem fuisse *Thorum* vetustissimum (nam & recentior in Saxonum historia & Sagis Septentrionalium occurrit) facile mihi persuadeo. Quia *Thor* apud Danos & Suecos olim Deorum summus creditus est (d). Finni Lapponesque & hostem venerati sunt, tanquam bellorum Deum, sub nomine *Turrisas* (e), quod *Torum* natione *Asum*
non

(c) TACIT. *Annal.* XV. c. 31.

(d) Vid. SCHEFFERI *Vpsal.* cap. 6.

(e) WEXIONIVS *Descript.* Succ. IX. c. 2.

non incongrue SCHEFFERVS explicauit (f). Quod si verum est, sequitur, eum ex litore Balthici maris nostro venisse, & Sueuum, siue Vandalum fuisse, ex gente Asorum, de quibus supra iam quaedam attuli. Quanquam, qui postea sub Odino Septentrionem subegerunt, forte haec de origine Thori commenti sunt, vt gloriosiores genti deuictae etiam ratione antiquitatis & cum Thoro cognationis apparerent. Nec soli Septentrionales Thorum pro Deo habuerunt; sed & Saxones & Sueui, imo ipsi Celtae, quibus Iupiter tonans *Taranus*. Vpsalia, si ab Odino inuenta iam fuisset, vt ferunt (g), Thorum vel eius coloniae aliquem authorem habere deberet. IOHANNES MAGNI (h) ab Vbbone ante tempora Abrahæ aedificatam tradit. Sed multo recentior est. Ex vetusto enim Scriptore ALBERICVS Monachus Trium fontium (i) refert, saeculo demum sexto conditam & nominatam fuisse Vpsalam ab Vffa, Redwaldi Orientalium Anglorum Regis auo, cuius aulae sedes in Suecia fuerit. Quod a Cl. BENZELIO quoque probatum fuisse (k) laetor.

X 3

§. LXXVII.

(f) *Lappon. c. 7.*(g) SCHEFFERVS *l. c.*(h) *lib. 1. c. 6.*(i) *ad an. 636.*(k) *in Notis ad Vastouii Vitem Septentr.*

§. LXXVII.

Cimbri qui-
nam fuerint,
& ubi habi-
tauerint?

Teutones sua adhuc aetate Codanoniam siue Scan-
dinauiam, hoc est, vt supra ostensum, Iutlandiam te-
nuisse, MELA (l) affirmat. Infra eos ergo, in Hol-
fatia Wagriaque, & reliqua Chersoneso, *Cimbros* degisse
STRABONI credendum est. PLINIUS (m) sinum
Lagnum *Cimbris conterminum* facit. Sinum autem La-
gnum esse illum, qui SAXONI GRAMMATICO *Lymicus*
dicitur, atque ad Alburgum Iutiam pene disrum-
pit, alibi demonstrauius. Consentit TACITUS (n)
qui *Cimbros sinum Oceani tenere* dicit: & PTOLO-
MAEVS (o) ab iis Chersonesum *Cimbricam* vocat.
Nec dissentit PLVTARCHVS (p) *Oceanum Septentrio-
nalem*, hoc est, mare Balthicum, eos *accoluisse* referens.
Non autem sola Chersoneso contentos; sed etiam in
littore maris Germanici diffusos ab Albi vsque ad
Rheni exitum, STRABO docet. Vnde & *Cauchorum
Frisiorumque* gentes iis comprehensae. Qui a Cim-
meriis eosdem cum Posidonio apud eundem STRA-
BONEM, aut cum aliis apud PLVTARCHVM (q)
deri-

(l) lib. III. c. 3. & 6.

(m) lib. IV. c. 13.

(n) Germ. c. 37.

(o) lib. II. c. 12.

(p) in Mario p. 451.

(q) in Vita Marit pag. 419.

deriuant, atque a Palude Moeotide deducunt, longe discretos populos ob nominum similitudinem, & mare Balthicum cum Moeotico, vt & alibi perperam a veteribus factum est, confundunt. An non STRABONIS pagus Cimbricus circa Maeotim situs, potius Cimmericus dicendus fuerit, iam non definitio. IUSTINVS (r) tamen, qui meminit Mithridatem, praeter Gallo-Graecos, Sarmatas & Bastarnas, etiam Cimbros auxilia petitum misisse, cum bellum in Romanos meditaretur, forte Cimmericos iterum siue Bosphoranos cum Cimbris commiscuit. Ea certe FREINSHEMII non improbabilis sententia fuit. Germanos vero (nomine hoc generalius de vniuersa gente nostra intellecto) Cimbros fuisse STRABO, VELLEIVS (s), TACITVS (t) caeterique omnes confitentur. PLVTARCHI enim Celto-Scythae, vnde eos deduxit, a veteribus conficti, nunquam extiterunt: & Gomeri posteros, vnde etiam quidam recentiores eosdem arcessunt, alius generis fuisse ab initio demonstratum est.

§. LXXVIII.

Teutonum nomen cum illo *Theotifcorum*, vniuersae nempe gentis nostrae appellatione, confundunt plerique.

Quinam fuerint Teutonnes & vnde dicti.

(r) lib. XXXVIII. c. 3.

(s) lib. II. c. 12.

(t) Germ. c. 37.

plerique, nosque *Teutones* appellant. Sed satis apparet, *Teutones*, *Theotiscorum* siue maiorum nostrorum partem saltem fuisse, in extremo Iutiae angulo. Si coniecturare liceret, a veteri nostro *teute*, *tuyte*, *tote*, conus, cornu, recessus acuminatus, (vt apud *KILIANVM* in] *Etymologico Belgico* videre est) vocem hanc descendere dicerem. Illo enim loco, vbi *Chersonesus Cimbrica* in coni figuram exit, confedere ab antiquo. Nec displicet haec mihi originatio. Communiter autem *Teutones* sub *Cimbrorum* nomine comprehensos fuisse patet ex *PLINIO* (u), qui locum, vbi hi habitauerunt, *Cimbrorum promontorium* vocat.

§. LXXIX.

De *Cimbrorum* nomine, & quod Germanica appellatione *Franci* fuerint dicti.

De *Cimbrorum* appellatione, altiori disquisitione opus est. Quae hanc in rem *RVDBEKIVS* (w) nimis anxie conquisiuit, vt *Cimbros* ex sua Scandinavia ortos persuaderet, longius nimis petita aut dubiae sunt fidei. Approbat tamen nominis deriuationem a *Kaemper*, pugil, pugnator, qui inferiori aeuo *campio*. Ante eum *OL. WORMIVS*, *HVG. GROTIUS*, & cum tot aliis eruditis viris post eum, ipse *LEIBNITIVS* noster, eidem vocis ratione calculum suum [adiecerunt. Sed cum *duello* solum *decertantem*, ea significet, neque

(u) *lib. XIV. c. 13.*

(w) *Atlant. T. I. c. 21.*

que Cimbri duellis prae ceteris adfueti fuisse legantur; ingenio tantum haec sententia, nec vllis aliis argumentis, nititur. Posidonius apud STRABONEM (x) dicitur non inepte collegisse, *Cimbros homines fuisse praedones ac vagos*. Ibidem ii *latrociniis* sibi opes peperisse feruntur. Et PLVTARCHVS (y) addit, *Cimbros* a Germanis vocari *latrones*. Hoc sequioris aetatis auctores intellexerunt, ac si PLVTARCHVS dixisset; vocem *Kimber* significare *latronem*. Vnde FESTVS: *Cimbri*, inquit, *lingua Gallica, latrones dicuntur*. Et Glossae a CANGIO citatae: *κίμβρος ὁ ληστής*. Sed longe alius est sensus verborum PLVTARCHI. Relatum nempe est Romanis, eos, qui ipsis nomine Cimbrorum innotuerint, a Germanis vocari *latrones*; & hoc nomen ab illo Cimbrorum diuersum esse. Cimbrorum ergo appellatio non Germanica, sed Gallica est, & examini illi barbarorum, quod Gallis Ambro-nibus, Tigrinis & Tugenis coniunctum ac sociatum tandem Italiae aditum quaesuit, ab amicis istis Gallis indita est. Teutones & Cimbri se *fratrum*; Galli vero isti Cimbris coniuncti eosdem *sociorum* (z) & *cognatorum* nomine compellabant. Iam in lingua Wal-lorum & Cambrorum, quae veteris Celticae pars est, restat

(x) lib. VII. p. 207.

(y) in Mario.

(z) STRABO lib. VII. p. 207.

restat adhuc *Cymmar*, siue, vt nobis enuntiandum est, *Cymmer*, & *socium*, *sedalem* aut *compirem* designat (b): vnde *Cimbrorum* vocabulum sponte & aptissime emanat, id quod me primum hic ostendisse non piget. Quoniam autem nomine Germanis *Cimbri* venerint, dubitari potest. *Latrones* illud denotauit: & cum regionem mari circumfluam (vbi olim homines pyratice studiosi, etiam post eos, coluere plurimi) inhabitauerint; verosimile est, ipsos in mari praecipue latrocinia exercuisse, & mercatoribus vltro citroque commeanantibus infestos fuisse, cum vicinorum opes tantae tunc non essent, vt rapi mererentur. A pyratice ergo nomen latronum meruisse potuerunt. Maria eos etiam extrema peruagatos esse, vel inde coniecere licet, quod mare supra Norwegiam vocauerint *Morimarusam* siue mortuum, Philemone apud PLINIVM (c) teste: & Germanicum mare AVSONIO est *Cimbrica Thetys* (d). Moris autem ab antiquo fuit maris Balthici accolis, vt Principum filiis nati minoribus, haereditatis loco, nauigium instrueretur, quo maria percurrerent, sibi que pyratice, quam licitam putabant, opes terrasque acquirerent. Neque hoc iis dedecori, sed laudi ducebatur (e). Vocabantur vero tales *vargi*
aut

(b) DAVIES & LHVYDIUS in *Dictionar. Britann.*

(c) *lib. IV. c. 27.*

(d) in *IV. Consul. Honorii v. 335.*

(e) Vid. BARTHOLIN, in *lib. de Causis contemptae a Danis mortis.*

aut *varegi*, *warengi*, *warangi*, item *vreci* & *vraci*, hoc est *exules* & *vagi*, siue etiam *Praedones* veteri voce. Et vox *vargus* pro *exule* in Lege Salica & Ripuaria occurrit (f). *Vurece*, *Vuraece* & *Vurace* eodem sensu Anglosaxones habuisse SOMNERVS & BENSONIVS in Dictionariis horum linguae euincunt. Nos pariter, literis traiectis, *Wermuth*, & Saxonice *Wremte*; *born* & *brun*; *bernen* & *brennen*, familiaque promiscue dicimus. Cum autem hi exules necessitate compulsi audaces, vbicunque poterant latrocinia committerent, pyriticam exercentes, factum est, vt nobis quidem *frech* pro *audaci*, *feroci*, Septentrionalibus vero *vargus* & *varegus* (vulgo *warger*) pro *praedone*, & *pyrata* vsurparetur. SIDONIVS iam monuit, Aruernos suos *vargorum* nomine *latrunculos* nominare (g). Cimbro autem non FESTVS solum, sed Posidonius quoque (h), eorum in Italiam irrumpentium coaetaneus, *praedones* & *vagos* fuisse asseruit. Mare inde Balthicum, pyratibus olim his infestum, Russis adhuc *mare Varegicum* dicitur; & regio, vnde pyratae & nautae isti plerumque veniebant, *Varegia* (quod in *Wagria* tandem corruptum) vocata est, quondam Aldenburgum, iam Lubecam principem urbem habens, commerciis &

Y 2

naviga-

(f) Tit. LVII. 17. adde CANGII Glossar.

(g) SIDON. lib. VI. Ep. 4.

(h) STRABO lib. VII. p. 103.

nauigationibus versus Orientem clarissimam. IOHAN-
 NES quidem MAGNVS (i) Sueoniam etiam ab aliis
Balthiam, ab aliis *Vergion* dictam tradit. Danis, a
 Cimbris Teutonibusque propagatis, idem nomen a
 Graecis datum, a Russis forte intellectum. Anglo-
 Dani enim, qui ex Anglia Saeculo XI. exacti Imperato-
 ribus Constantinopolitanis sese addixerant, ab iis in
 Protectorum ordinem allecti, *Barangi* a Scriptoribus
 Byzantinis dicuntur (k). Alii eos *Warengos*, & Ano-
 nymus descriptor Profecionis Danorum in Terram
 Sanctam (l) *Weringas* vocant. Eadem tamen ap-
 pellatio antiquitus Cimbricae Chersoneso, eiusque
 parti, vbi Wagria cernitur, data est: vtpote quae
 olim, sub Cimbris, maribus nostris dominata, postea
 etiam marinarum rerum scientia enituit, ac saeculo etiam
 post Christum natum octauo *Ruriconem* pyratam e suis
 illustrem, Principem Russis primum largita est. Reli-
 quias ergo Cimbrorum, post clades a Romanis accep-
 tas hic remanisse, & nostra lingua *varegos*, *varengos*,
 siue *vraecos* & *vrancos* vel *Francos*, vt antea, ita &
 porro dictos fuisse, non incongrue plane statui posse
 puto: licet nomen id paruae Cimbrorum ciuitatis,
 quae non terra, sed mari valebat, Romani Scriptores
 igno-

(i) In praef. Hist. p. m. 4.

(k) Vid. MEVRSII & CANGII *Glosar.*

(l) c. 27.

ignorauerint, & nostri in literas referre neglexerint. Increbuit tamen per omnem Europam fama illius, cum ipsi hi *Vargi*, *Vreci*, siue *Vranci* vel, vt postea scriptum est, *Franci* seculo post C. N. tertio a mari suo recessissent, &, exemplo vicinorum incitati, transito Albi & Visurgi ad Rhenum confedissent, terris illis a tyrannide Romanorum liberatis, mox Regnum condituri; Galliam, & post Italiam quoque occupaturi; tandemque, singulari suo fato Occidentis Imperium in suos translaturi. Hos quoque nauigationis peritissimos fuisse, non secus ac progenitores ipsorum, exemplo suo sub Probo comprobarunt captiui quidam ex Francis, qui a Ponto vsque, correptis nauibus, Graeciam Asiamque populati, plerisque Libyae litoribus appulsi, Syracusas cepere, & tandem domum salui redierunt (m). Antiquissimam quoque Francorum sedem ad exitum Albis, in Wagria & Meclenburgico Ducatu, hoc est, in Cimbria fuisse Illustris LEIBNITIVS peculiari libello euicit, GEOGRAPHI RAVENNATIS & ERMOLDI NIGELLI auctoritati non contemnendae innixus. Quam rem suo loco fusius deducemus. Nomen autem Francorum antiquissime *Frec* vel *vrec* pronunciatum fuisse, vel inde patet, quod a bonis auctoribus, vbi de origine vocis agunt, illud

Y 3

cum

(m) EVMENIVS in *Panegy. Constant. Caesaris c. 18.* ZOSIMVS *Hist. lib. 1.*

cum vulgari *frech* vnum creditum, & *ferox* ac *audax* expositum sit. Amplectuntur hanc sententiam ISIDORVS (n), ADO VIENNENSIS (o), RIGORDVS (p) aliique. Iuuat coniecturam nostram, quod STURLONIDEM aliosque Septentrionales, veteris pronuntiationis tenaces, Francorum regionem *Fracolandiam* suo adhuc aevo vocasse (q) animaduertamus. Postea, vt in multis aliis fieri consuevit, *n* inditum, nominis significationem genuinam obscuriorem reddidit, a nobis iam in lucem iterum productam. Sed de his inferius & suo loco plura.

§. LXXX.

Causae ob-
quas Cim-
bri patria
emigraue-
riant.

Quae causa Cimbro & Teutones impulerit ad emigrandum, alia quaestio est. TACITVS (r) existimat, stimulos addidisse libidinem, auaritiam, mutandaeque sedis amorem, vt relictis paludibus & solitudinibus suis foecundissimum Galliae & Italiae solum possiderent. EPHORVS (s) vero Isocratis discipulus, in Cuma Asiatica natus, qui fabulis omissis, ab Heraclid-

(n) *lib. IX. c. 2.*

(o) *in Chronico.*

(p) *in Philippo Augusto.*

(q) Vid. STURLONIDIS locum ap. TORFAEVM in *Ser. Reg. Dan. p. 109. 110.*

(r) *Hist. lib. IV. c. 74.*

(s) STRABO *l. c.*

clidarum descensu Historiam inclouit, grauis inprimis auctor, notauit, *Celtas* (eos autem, qui postea Cimbri dicti, intelligit) plurimum ab exundationibus maris vexari, pluresque eorum aquis, quam bellis, perire. CLITARCHVS vetus non minus historicus (t) scriptum reliquit, *Cimbros* tam subitis incurfionibus aquarum inuadi aliquando, vt vix celerissimis admiffis equis aquas euadant; tanta tamen audacia esse addunt iidem, vt quo loco non ita pridem ab undis domicilia absorpta sint, eodem rursus aedificent, & contra mare arma sumant. Hos ineptire iudicauit POSIDONIVS, negans homines mari asfuetos tam stupidos esse posse, vt non deprehenderent naturale Oceani incrementum. POSIDONIO consentit STRABO. Sed vterque iniurius est in EPHORVM & CLITARCHVM, qui non de consueto quotidie maris affluxu; sed de extraordinariis exundationibus maris loquuntur. Vt ab his sibi cauerent Cimbri, aggeribus & fossis cum Oceano ballabant. Nec improbabile, taedio frequentium inundationum, cum meliores terras alibi cognouissent, sedes mutare coepisse. Quam graue sit mare nostrum accolis suis, quando a flatibus Cauri tumidum in litorales regiones debachatur, nuper & vidimus & intelliximus, vastatis subita eius irruptione foecundissimis prouinciis Frisiae, Oldenburgii &

(t) STRABO l. c.

& Holfatiae. Per singula fere Saecula aliquot huiusmodi diluuiam ibi acciderunt. Et Patrum nostraque memoria Seelandiae bona pars suffocata. Dollartus sinus Frisiae immissus, Heiligelandia insula subinde attrita, & praeter non amplam adeo rupem pene absumta, Nordstrandiaeque dimidium, & quod superat, aquismersum est. Nec nuper modo natura hanc viam tenuit. Aestibus maris iam olim abrepta est omnis terra, qua nostro aevo ab exitu Visurgis ad Batauos vsque Vada, insulaeque cernuntur continenti obiectae, pars olim continentis. Sed altius atque vsque ad montana nostra aliquando furibundi maris fluctus penetrasse, tot sylvarum strages in Flandria & Westphalia passim, in Ostphalia vero circa Hildesiam atque etiam Hanoueram obseruatae demonstrant. Omnes enim vno quasi eodemque posito, diuersis hisce in locis, radice nempe inter Septentrionem & Occasum, cacumine inter Orientem & meridiem porrectis, iacent. Et cum ante paucos, quo haec scribo, dies prope hortum Regium Herrenhusanum aquae ductus effodetur, alueo Leinae fluvii parallelus, inter varia maris eiectionamenta, praecipue echenites (qui cum in nostro mari non inueniantur, e longinquo abrepti fuisse debent) stragemque arborum eodem situ proiectarum, inuenta sunt immanium belluarum ossa praegrandia cornubus ceruinis & craniis ossibusque humanis non paucis commista vio-

lentiae

lentic aquarum aduersus has terras immensae testes. Ne amplius autem faeuitiam illam maris veterem experiamur, Cimbrorum reliquiis, Caucis Frisiisque debemus, qui ingentibus aggeribus stupendo labore congestis altiozem Oceanum terris excluderunt.

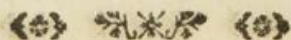
§. LXXXI.

Non autem vno saltem anno, sed pluribus versus Italiam tetendisse Cimbroz credendum est. Validae enim gentes non vnae superandae, fluminaque maxima traicienda erant. Vbi Celtae in Graeciam iuissent, aliquos ex iis expeditioni interfuisse, sodalibusque post reditum desiderium sedium mutandarum inspirasse crediderim. Post cladem Celticam animos addidere vires Celtarum fractae, & vastitas locorum a tot millibus hominum bello isto consumptis. Vbi itaque Sueui, quibus postea Catti successere, partem regionis Herminonum siue Germanorum inferiorem sibi vindicassent, Albi & Visurgi transmissis, Cimbri quoque iter in meliores terras tentarunt. Albi eos litus dextrum adscendisse, & versus Bohemiam perrexisse verosimile est, cum a Boiis, quorum sylvas penetrare animus erat, repulsos POSIDONIVS (u) commemoret. Cum Boiis imminerent, substitisse eos in loco Misniae, cui Francenbergae nomen, audacior me conuiceret. Nec

Via, qua Cimbri Italiam petierint. Francofurti ad Oderam origo. Arma Cimbrorum.

prima

(*) STRABO lib. VII, p. 203.

prima obstacula animos generosos fregere. Alia enim via tentata est, vt Boios euitarent. Paulisper itaque retrogressi Viadrum traiecisse videntur eo loco, vbi nunc est *Francofurtum*. Locus hic, siquidem ita vetustus est, vt Chronica eius ferunt, hoc suum nomen a *transitu* Cimbrorum, qui a Germanis, vt vidimus, *Franci* dicti sunt, accepisse posset, cum alius ibi Francorum transitus non succurrat. Neque tamen id pertinaciter adseruerim; sed iis saltem, quorum interest, altius perquirendi occasionem suppedito. Carpathios igitur montes Cimbri ad sinistram declinantes, ad Istrum peruenere; hinc ad Scordiscos ex bello Graeco reliquos, & tandem ad Tauriscos siue Stirios (w). Toto autem hoc tempore, quo per tot ambages ad limitem Italiae tetenderunt, multum ex veteri barbarie eos deposuisse non est dubium. PLVTARCHVS (x), congregantes cum Romanis, galeas faeuarum belluarum rictibus insinuatisque figuris, quas alatis cristis fastigiauerint, ornatas, loricas ferreas, candida scuta, telum bipenne, ingentesque gladios gessisse refert. Haec arma in itinere comparata. Tumuli enim Holsatici eius temporis aeris parum, ferrum nullum, (quod adhuc TACITI aevo apud Germanos rarius) acumina hastarum lapidea, gladiatorumque loco

(w) POSIDONIUS apud STRABONEM l. 6.

(x) in Mario.

loco cuneos, quos vulgus lapides ceraunios appellate ostendunt.

§. LXXXII,

Vbi in Tauriscis haerent, anno conditae Roma, sexcentesimo quadragesimo (y), ante Christum natum centesimo decimo quarto, haec primum Cimbrorum audita sunt aima. PLVTARCHVS addit, eos, quod nullum cum aliis habuissent commercium, atque ex tractibus venirent longinquis ac haecenus ignotis, neminem mortalium nouisse: coniectatum saltem ex proceritate corporum & caesiis oculis, Germanos esse. Immani huic Germanarum gentium vi, cum iam fauces Alpium Iuliarum penetrassent, obuiam missus Cn. Carbo, infelici circa Noreiam urbem, Tiliauento flumini in Carnis adsitam, praelio fusus fugatusque est (z).

Per Alpes Iulias Italiam intrarunt fuso Cn. Carbone.

§. LXXXIII.

Audierant vero hic aliam Cimbrorum Teutonumque manum, quae transmissa Albi, Visurgi, Rhe- noque inferiorem Germaniam peruagata (a), Galliam omnem vexauerat (b), impedimentis cum praesidio

Cimbrorum Teutonum. que societas cum Heluc- tiis. Clades Romanis illatae. Marius aduersus eos destinatus Teutones deuicit.

Z 2

(y) TACIT. *de Mor. Germ.*

(z) VELLEIVS *lib. II c. 12.* STRABO *lib. V.* PLVTARCHVS *in Mario LIVII Epitome LXIII.*

(a) VELLEIVS *lib. II. c. 8.*

(b) CAESAR *lib. II. c. 4.*

sex millium hominum in Atuaticorum regione (c) apud propinquos Germanos, eiusdem soli nuperos occupatores, relictis, altius adscendisse. Alio itaque versi, transitis Rhetiae montibus, *Heluetios*, *Ambrones* (d) praesertim (ad Ambram Baioariae, vbi postea haereditariae Guelforum sedes, colentes,) *Tigurinos* (e) item & *Tugenos* in societatem & foedera adsumfere (f). Ab hac, vt antea dixi, cum Gallis seu Celtis hifce societate ego Populo huic Septentrionali iam *Cimbrorum* nomen inditum, & per Gallos post haec in Romanorum notitiam perlatum fuisse opinor. Quae enim ab aliis huic nomini dantur originationes, a Gomeritis, Cimmeriis, Sigambris aut Britanniae Cumeris arcessitae, ne coniecturis quidem verosimilibus sunt superstructae. Sociis autem Cimbris Heluetiae populi modo nominati ad Teutones trans Rhenum descendunt, iisque coniuncti omnem longe lateque Galliam vastarunt quatuor integris, vt videtur, annis. Anno enim Urbis DCXLIV. demum M. Silano Consule Cimbrum ad Senatum legatos misere, petentes, vt Martius populus aliquid sibi terrae daret quasi stipendium (g).

Re-

(c) CAESAR lib. II. c. 29. DIO CASSIUS lib. XXXIX. APPIANVS de Bell. Gall. lib. vii.

(d) OROS. lib. V. c. 16.

(e) CAESAR lib. I. c. 12. Epitome LIVII LXV.

(f) STRABO lib. VII.

(g) FLORVS lib. III. c. 3.

Repulsi, quod precibus obtinere nequiverant, armis petere constituerunt. Silanus vim depellere conatus, primam ab iis in Gallia cladem accepit (*h*). Neque meliora postea fata experti sunt L. Cassius, M. Aurelius Scaurus, Seruilius Caepio & M. Manlius. Fufis enim his vel captis, quinque simul exercitus consulares populo Romano Cimbri abstulerunt (*i*). Cassium Tigurini soli in finibus Allobrogum vicere (*k*). Scaurus captivus, cum *Bolo* Regi (Boiorigem caeteri vocant) ut Alpes transiret, disuaderet, ab eo occisus est (*l*). In praelio, quod Manlio & Caepioni cum Cimbris intercessit, Romanorum sociorumque octoginta millia trucidata (*m*). Dies huius cladis inter nefastos relatus, aequae ut Alliensis (*n*). Actum erat, nisi C. Marius his temporibus contigisset. Rediens is ex Africa, postquam de Iugurtha triumphauerat, ad Cimbricum bellum animum applicuit. Primo ille itaque militem eductum a congressione prohibere, fossam,

Z 3

quae

(*h*) LIV. *Epitome LXV.* VELLEIVS *lib. II. c. 12.* ASCONIVS PEDIANVS *sub finem commentar. in Ciceronis pro C. Cornelio sub fin.* TACITVS *Germ. 37.*

(*i*) TACITVS & caeteri *II. cc.*

(*k*) LIVII *Epitome LXV.* CAESAR. *lib. I. c. 12.* OROS, *lib. V c. 15.*

(*l*) *Epitome LIVII LXV.*

(*m*) OROS. *lib. V. c. 16.*

(*n*) PLVTARCHVS *in Lucullo p 510.*

quae ab auctore Mariana post dicta est, a Rhodano in mare, in Massiliensium commoda, ducere, ad labores suos adsuafacere atque ad felicius certamen praeparare. Cimbri tandem morae pertaesi, circumeundo Alpes, alio loco in Italiam per Noricos Montes irrumperere interim quaerebant, quibus alter Consul Q. Catulus cum exercitu oppositus (o). Teutones vero & Ambrones, iuxta Marium relictis, tandem praeter Romana castra transibant Alpes versus. Aliquot diebus hoc transitu consumptis, Marius etiam tempus opportunum adesse ratus, castra mouit ab Isarae & Rhodani confluente, hostesque ad Aquas Sextias affecutus, primum cum Ambronibus, qui separata castra habebant, congressus, victoriam obtinuit (p). Postero die cum Teutonibus conflixit, tantamque iis stragem intulit, ut gentem hanc penitus tunc excisam VELLEIVS scribat (q). Numerus caesorum non vnus a veteribus refertur. LIVIVS (r) ducenta millia, VELLEIVS paulo modestior amplius centum quinquaginta millia cecidisse retulit. Duces Cimbrorum plures, atque ipse Rex *Teutobochus* (s) cum nonaginta gregariis militibus

(o) PLVTARCHVS in *Mario* p. 414.

(p) PLVTARCHVS l. c. p. 416. FRONTINVS *Strategem.* lib. II. c. 9.

(q) l. c.

(r) *Epitom.* LXVIII.

(s) FLORV l. c.

tibus captus est (t). EUTROPIVS & OROSIVS *Teutobodum* rectius vocant; ita enim ipso nomine *Teutonum Imperator* exprimitur. Caesarum offibus Massilienses postea vineas circumsepisse PLVTARCHVS prodidit (u). Acta sunt haec Anno Urbis DCLIII. ante natum Christum CI.

§. LXXXIV.

Cimbri inter haec cum Tigurinīs & Tugenīs per Alpes Tridentinas in Italiam delapsi sunt (w). Q. Catulus, qui fauces Alpium ibi obsederat, statim repulsus (x). Nec Athesis aut Padus obiecti, & vallis aggeribusque muniti, irruentem barbarorum aciem cohibere poterant (y). Romam etiam non magno negotio attigissent, nisi Marius superuenisset, atque ostentatis sociorum Rege Ducibusque captiuis, animos hostis infregisset. Iunctis ergo Catuli & Marii exercitibus ad decretorium praelium III. Kalendas Sextiles deuentum est in campo *Raudio* (z) prope *Vercellas* (a), vbi victi tandem Cimbri, centum & quadraginta millia

Cimbrorum
clades ad
Vercellas.
Honores
Marius
delati.

(t) *Epitom. LIV. LXVIII.*(u) *l. c.*(w) *FLORVS l. c.*(x) *Epitom. LIVII l. c.*(y) *PLVTARCHVS l. c. p. 418.*(z) *FLORVS l. c.*(a) *PLVTARCHVS l. c.*

millia caesorum cum Rege Boiorige (b), & sexaginta millia captiuorum reliquerunt (c). Foeminae ipsorum cum libertatem ac sacerdotium a victore obtinere nequirent, tandem in rabiem versae, suffocatis elisisque infantibus suis, mutuis vulneribus potius concidere, aut ab arboribus iugisque plaustrorum suspendere, quam dedere se maluerunt. Tigurini, qui Noricos Alpium tumulos infederant, in diuersa dilapsi euauerunt. Marius hac tam ingenti victoria sextum Consulatum meruit, & in memoriam illius Honori & Virtuti Aedem ex manubiis Romae dedicauit, vt vetus Inscriptio apud PIGHIVM & GRVTERVM docet. Ibidem non procul a Castello Aquae Martiae Tropaea Marii erecta fuisse e remotissima traditione discitur. Nam locus ille a multis iam saeculis *Cimbrum*, & Ecclesia S. Eusebii proxime sita *ad Cimbrum* vocatur (d). MABILLONIVS (e) meminit se Veronae in Museo Comitum Moscardi hanc de victis Cimbris Inscriptionem vidisse:

D. F.
G. M. TRVCIDATIS
CIMBRIS. IN F. ITAL. A. V
R. R. OB. INSIGNEM. EIVS
MEMORIAM
S. P. Q. R.

10.

(b) FLORVS l. c.

(c) EVTROPIVS, LIVII *Epitome* l. c.(d) Vid. MONTFAUCONII *Diar. Ital.* c. 2.(e) in *Itin. Ital.* p. 24.

IO. DANIEL MAIOR in eleganti, quem de Cimbriae
 coloniis lingua vernacula conscripsit, libello (f) e
 IACOBO ZABARELLA (g) nummum producit, se-
 ptimo Consulatu Marii cūsum, in cuius auersa parte
 tropaeum cum inscriptione: VICTIS CIMBRIS.
 Vultus fere conuenit cum alio Marii nummo, quem
 laudatus MAIOR possedit, & genuinum existimauit. V-
 trorumque delineationem damus.

Ex Nummophyl. D. Majoris.

Ex Zabarella delin.

Tropaeum tamen titulosque Sulla postea deiecit, Ca-
 jus Caesar restituit (b), virtutem tanti Ducis etiam
 post fata veneratus. CICERO eum ob debellatos for-
 midandos hos hostes *custodem urbis* (i) nec non *cu-
 stodem*

(f) Cap. LXVI;

(g) *Ant. Heroum* p. 88.

(b) SVET. in *Vita eius* c. 11.

(i) *Orat. III. in Catilinam* c. 10.

stodem libertatis atque imperii Romani (k) vocavit; ac alibi exclamat (l) sit in aeterna gloria Marius, qui bis Italiam obsidione & metu servitutis liberavit.

§. LXXXV.

Quaedam Reliquiae Cimbrorum in Alemannia.

Tantam post cladem, qui cum Tigurinis mortem aut servitutem fuga euitauerant, partim in Hercyniam delati circa Nicrum orientem, inter Heluetios, seu simauis, ibi tunc iam *Alemannos*, confedisse videntur. A *Cimbris* enim nomen habere loca illo in tractu in *Cimmern* desinentia, CYPRAEO (m) & MAIORI (n) facile credo. Reperiuntur enim ab utroque Nicri litore *Cimmern*, *Cimmern in Loechlin*, *Wald-Cimmern*, *Herren-Cimmern*, *Roten-Cimmern*, *Heiligen-Cimmern*, *Marschals-Cimmern*, *Hagen-Cimmern*, & similia. Baronum *de Cimmern* frequens etiam in RIXNERI libro Torneamentorum, licet pleraque ex iis conficta sint, mentio occurrit.

§. LXXXVI.

Aliqui ex Cimbris Teutonisque domum redierunt.

Aliquos etiam domum rediisse certum est. STRABO enim (o) meminit, Cimbrorum suo adhuc tempore illam regionem inhabitasse, quam tenebant olim, atque Augusto lebetem, qui apud ipsos sanctissimus erat,

(k) Orat. ad Quirites post redit. c. 7.

(l) Orat. IV. in Catilin. c. 10.

(m) De Orig. sedibus &c. Sax. Cimbr. &c. cap. 3.

(n) l. c. cap. 72.

(o) lib. VII. p. 202.

rat, dono misisse, amicitiam expetentes & veniam illatarum iniuriarum. TACITVS quoque sua aetate finum maris Balthici proxime Oceano Cimbro tenuisse, & parvam quidem ciuitatem, sed gloriam ingentem fuisse affirmat (p). *Cimbrorum* vero ciuitas cum eadem fuerit cum *Vraecorum* siue *Francorum* regione, vt paulo ante ostensum; hocque Chersonesi latus obiectum fit illi, quod tot Oceani illuiones haecenus expertum est: inde iterum conici potest inundationes omnino Cimbro ad emigrationem compulisse, & eos, qui ab Oceano in altero latere tuti erant, domi remansisse, suosque, ex Italia redeuntes, ad se recepisse. Nec Teutonum gens integra excisa, vt VELLEIVS putauit; sed praeter eos, qui redire potuerunt, insulae fere omnes Balthici maris a Teutonibus repletas supererant.

§. LXXXVII.

Haec autem miranda Dei bonitas est, vt etiam mala, nostra culpa procurata, boni quandoque futuri nobis causas esse iubeat. Rudis adhuc Cimbrorum audacia fatalis pene ipsis fuerat. Sed notitia tamen populorum cultiorum, Gallorum nempe & Romanorum, melioris etiam vitae, bonarumque artium veluti scintillas quasdam in iisdem excitauit, quae ab illis, qui domum redierunt, popularibus vicinisque

Hi cultum patriae suae intulerunt, praesertim artem metalla tractandi.

Aa 2.

genti-

(p) Germ. c. 37.

gentibus communicatae, magno vsui postea vniuerso Septentrioni fuerunt. Ab illo enim tempore metalla tractandi, & arma aenea ac ferrea in locum lapideorum substituendi rationem vel ab hoste didicisse videntur. Cum tamen ferrum operosius fundatur & fabricetur; aerea ego instrumenta & arma ferreis, vt apud caeteras gentes, ita etiam apud nos, antiquiora esse existimo.

§. LXXXVIII.

Literarum quoque vsum tunc nostris innotuisse verosimile est. Mox enim videbimus, Odinum, Saxonicae nobilitatis Principem, earum, aliarumque artium notitiam ad Septentrionales quoque pertulisse. Si SALMASII sententia recipitur, qua *Runas* (id Septentrionalibus literarum nomen est) quasi *Romanas* dictas putauit (q), quia etiam Arabes Romanos *Runos* vocent; certum iam est id, quod asserimus. Neque enim ante Odinum, praeter Cimbrorum expeditionem, alia occasio fuit, qua literae a Romanis ad nos deportari potuerint. Quanquam ego, literarum illarum originem a Romanis omnino probans, derivationem tamen hanc dubitanter admodum suscipio; quia *Runae* etiam ab incisione in lignum dici potuere. *Rinnen* enim & *rießen* nobis sunt *crenae* aut *incisiones* siue *fossulae*; & *rune*, equus excisus siue castratus.

Cimbri videntur literarum vsum patriae intulisse. Germani prius Runas habuere, quam Septentrionales. Refutatio Suecorum, qui ex recentibus Runicis Inscriptionibus antiquissimas faciunt.

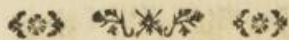
Cum

(q) Vid. *Commentar. de Lingua Hellenist.* p. 384. (q)

Cum enim papyro & membranis adhuc careremus, aliarum quoque gentium exemplo, literas in tabellas ligneas incidimus, quem morem in Norwegia adhuc alicubi obseruari WORMIUS testatur, literaturae Runicae in Dania quondam Varro. Produxit nobis e Moscardi Comitum Museo PERINGSCHIOLDVS in annotationibus suis ad COCHLAEI Vitam Theoderici Regis Ostrogothorum (r) instrumentum ferreum, incerti vsus. Ipse vlnam vocat, & quoniam in campis Veronensibus repertum dixere, a Gothis, quos suos putat, ibi amissum coniicit. Sed Gothi illi iam cultiorem scribendi modum & literas, cum Graecis illius temporis exacte conuenientes, habebant, vt vel Codex argenteus, quem VLFILAE Euangeliorum, versionem Gothicam continere non vane creditur nobis patefecit. Explicatio etiam, quam dedit, vacillat, dum a dextra ad sinistram legit, more gentibus versus Occidentem degentibus non frequentato. Interim haec verba inde hoc modo exsculpsit: *Mas is iumiku de si er öida. Maru fa köik felir aser.* quae sic exposuit: *Homo est certe simus post fata. Equi accipiunt frenum, cadente domino.* Ego nihil in re tam obscura definio. Etsi, si verum est, quod in campis Veronensibus inuentum sit, Gothis longe vetustius monumentum videri possit. Nec iniuria forte Cimbris

Aa 3

bris

bris vindicaretur. Quanquam literae Celtibericae potius mihi esse videantur. Ego, ut alii etiam sententiam ferre possint, figuram illius addo, duplo tamen minore forma ob spatii defectum.

Deformatio vero illa Romanorum characterum apud nostros inde praecipue provenit, quod circuli formae literae ob difficultatem incidendi evitandae & aliis rectilineis commutandae essent. Neque vnus, sed varii modi hic, pro lubitu cuiusque loci, sunt observati. Apud *WORMIVM*, atque in docto *HICKESII* Linguarum Septentrionalium Thesauro varii generis Runae delineatae ac aeri incisae sunt. Nos olim etiam huiusmodi incisae sunt. Nos olim etiam huiusmodi literis vti sumus. Nec forte notae illae, quas *TACITVS* (s) sortibus incisas commemorat, a Runis diuersae

(s) de moribus Germ. c. X.

uersae fuerunt. Verba quaedam impressa putes, varios rei euentus exhibentia. VENANTIUS FORTVNATUS earundem Saeculo post C. N. sexto adhuc in Germania meminit (t). Vbi enim canit:

Barbara fraxineis pingatur runa tabellis;

barbarum pro Theotisco siue Germanico accipit, quod auctoris eorum temporum non infrequens esse, vel e CANGII *Glossario* (u) intelligi potest. Ipse VENANTIUS alibi quoque (w) *barbarum* pro Germano ponit, quando scribit:

*Chilperice potens, si interpres barbarus adsit,
Adiutor fortis, hoc quoque nomen habet.*

Hülper enim nobis & *adiutor* & *rie*, fortis, diues. Postea studiorum luce nobis clarius accensa, membranarum vfi sumus, & literas Romanas correctius pingere didicimus. Septentrionalibus serius ea felicitas contigit. Diutius enim in tenebris gentilitiae ruditate delituerunt. REMBERTVS Saeculi noni scriptor (x) refert, Ludouicum Imperatorem, S. Anshario in Sueciam destinato, literas ad Biornonem Regem dedisse, huncque rursus respondisse Ludouico, literis

Re-

(t) *Carm. lib. VII. Carm. 18.*

(u) *sub voce Barbarus.*

(w) *lib. IX. Carm. 1.*

(x) *in Vita S. Ansharii cap. XI.*

Tab. XIV.

Regia manu, more ipsorum, deformatis. Vnde apparet, Latinas fuisse, quarum tunc usus per omnem Europam obtinebat, sed *deformatas*. Ex his autem ipsis Biornonis literis desumptum reor Alphabetum, quod LAZIVS mancum licet, in membrana antiquissima inuenit & edidit (y). Integrius idem RABANVS MAVRVS in *libello de Inuentione linguarum* (z) nobis asseruauit. Vtriusque exemplar, quoniam vitio descriptorum paulisper differre videntur, in aere hic addo; adiicio & tria Alphabeta, quae HICKESIVS ad calcem RABANI MAVRI *de computo* in antiquo Codice Exoniensis Ecclesiae inuenit; nec non aliquot alia, quibus quidem peregrini tituli superscripti in Codice MSto Saeculi XI. Ratisbonensi, vnde R. P. PEZIVS Benedictini ordinis decus, ea mecum communicauit; sed inter quae tamen illa, quibus Syriaci & Arabici nomen impositum, aperte satis ex ductibus & adiectis nominibus Runica esse percipimus. Vsum vero Runarum vulgarem Olaus denique Rex anno post C. N. 1001. ad petitionem Siluestri II. Papae penitus abrogauit, Latinasque literas tunc vsitatas iis substituit (a). Antiquissimae itaque apud Septentrionales omnino Runae fuerunt: sed lapides tempora ante

(y) *Migrat. Gent. lib. IX. pag. 514.*(z) GOLDASTI *Resum Aleman. Touc. II. p. 93.*(a) Vid. ERICI SCHROEDERI *praefat. Lexici Latino Scan- diic.*

te natum Christum aequantes & de expeditionibus nescio quibus in Graeciam, Thraciam, diffitasque regiones, iisque vetustissimis, testantes superesse, hoc concedere nequeo antiquariis Suecis, viris alioquin doctissimis. Quos enim hactenus cognoui lapides ab iis hunc in finem productos, asserta haec non euincunt. PERINGSCHIOLDVS notabiliores selegit (b). Sed in plerisque cruces fidei Christianae indices spectantur (c), eadem forma, qua in vetustioribus coemeteriorum quoque nostrorum monumentis cernuntur. Alicubi etiam adest formula Christianorum, *Gudhialpe hans sial h. e. Deus adiuuet animam eius* (d). Expeditiones, quae nominantur, loca saltem Sueciae confinia, aut non adeo longe ab iis remota, concernunt. Ita *Semigallia* Liuoniae pars & *Domisnaes* promontorium Curlandiae in vna (e) nominantur. *Oriens* & *Graecia* in aliis (f) sunt loca litoris Baltici & *Russia*, quae, quia dogmata Graecorum amplectebatur, *Graecia*, vt *Kiouia* ADAMO BREMENSEI *Metropolis Graeciae* dicta est. Neque credi potest

PE-

(b) in *Annot. ad Vitam Theoderici a pag. 456. ad pag. 499.*

(c) p. 456. 457. 459. 466. 467. 469. 472. 478. 480. 483. 485. 488. 489. 491. 494. 497.

(d) p. 458. 466. 490. 494.

(e) p. 457.

(f) p. 458. 459. 460. 462. 463. 464. 468. 469. 470. 471. 473.

PERINGSCIOLDO, vbi *Tisalfur* (g) Theffaliae lu-
 stratorem, *Asfara*, Asiae lustratorem (b), *Fauri
 maisi* Moesiae lustratorem (i) & *Bessir* Bessos (k) in-
 terpretatur. Cruces enim produnt, Christianismo
 vigente hos lapides notatos esse, vbi prouinciae hae
 Suecis ignotiores erant. Audacissime porro *Eonem*
 quendam, in Lapide obuium, in *Ionem*, antiquissi-
 mum Graecorum Regem, commutat (l), cum ta-
 men hominem illum Christianum fuisse iterum ex
 cruce insculpta appareat. Alibi (m) ex verbis: *Spiut
 sar visi toyla*, quomodo prodeat: *Spiut*, qui *Dux To-
 tilae late fuerat*; ego non video; nec quomodo in
Thialphone (n) *Thelephum* Achilli contemporaneum
 inuenire potuerit, cruce etiam hic conspicua. Vbi
 de Vlafo ac Guthluca (o) in Longobardia mortuis la-
 pis testatur, hos ex iis esse statuit, qui ex Sueonia
 in peregrinas oras primum irruerint. Sed cruces ite-
 rum adsunt: & Longobardos nunquam in Sueonia
 degisse,

(g) p. 465.

(b) p. 466.

(i) p. 466.

(k) p. 467.

(l) p. 473.

(m) p. 475. sq.

(n) p. 484.

(o) pag. 479.

degisse, fatis ex iis, quae protulimus, & proferemus, patebit. Expeditiones versus Occidentem, quae in quibusdam Epitaphiis (p) nominantur, propinqua sine dubio concernunt: Sed ille de Hispania & Vise-gothis intellexit: & *Tbingislandiam* (q), locum sine dubio Sueciae vicinum, de Africae prouincia Tingitana exposuit, cum tamen additum denuo illud: *Deus adiuuet animam*, prodat Christianum fuisse hominem, cui positus fuit lapis. Alii lapides, qui (r) cuiusdam Sidonam urbem atque Hierosolymas cum nauibus profecti, & foeminae (s) Hierosolymas iturae mentionem faciunt, ad tempora Expeditionum Cruciatorum in terram Sanctam pertinent, quo & peregrinationes sacrae frequentari coepere. Sed haec de his pro nostro instituto fatis. Apparet hinc, viros ingenio praeditos, vbi semel sententiis quibusdam occupati sunt, facile quaeuis iis applicare, & quidlibet in quolibet se inuenisse, persuaderi posse.

§. LXXXIX.

Cimbrorum Teutonumque e peninsula & regionibus ipsorum adiacentibus emigrationem secuta etiam Quinam populi Cimbrorum terras occupauerunt, aut post

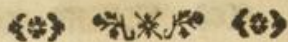
Bb 2

(p) p. 487. 488. 490.

(q) p. 490.

(r) p. 495.

(s) p. 496.

eos inde egressi sint. De Scoringia & Scyris, De Assi, Vandalis & Ambris, De Vtinulis & Langobardis, eorumque sede.

esse debuit profectio *Winilorum*, qui postea *Langobardi*. CLVERIVS Winulos cum Vindulis siue Vandalis, HELMOLDVS cum Winitis confundit. Sed distinguendos esse PAVLI DIACONI narratio docet. Refert ille (t), Winilos, a Germanis originem ducentes, ab insula Scandinavia (Cimbricam autem Chersonesum intelligit) ob multitudinem prolis, vel aliis de causis, egressos, & primo in regionem *Scoringiam* venientes, ibi aliquantisper confedisse: Illo tempore *Ambrum*, *Assumque*, *Vandalorum Duces*, vicinas quasque prouincias infestasse, a Winilis etiam tributa poposcisse, ac negantibus bellum indixisse: hos a Wodano atque vxore eius *Frea* victoriam postulantes, lepido astu, votis maectatos, & postea ab hostibus quietos in *Scoringia* confedisse, donec famis penuria coacti, ex ea prouincia in *Mauringiam*, & porro in regiones versus Orientem concesserint, finesque imperii Romani, Bulgaris deuictis, attigerint, Italiae mox Domini futuri. Hanc tamen PAVLI recensionem diuersas Longobardorum migrationes commiscere, euidens est. *Scoringia*, vt inde incipiam, in litore Chersonesi Cimbricae dextro a Sinu Lymico ad Chalufum siue Trauam protensa iacuit. Ab hoc enim fluuio *Mauringiam* incipere, infra ostendam.

Por-

(t) lib. 1. c. 2. 3. 7. 8. 9. 10. 11.

Portus Lymici finus in Otheri Periplo, ab Alfredo Rege Anglorum nobis seruata, adhuc Saeculo nono *Sciringesbeale*, & incolae litoris illius iam Romanorum tempore *Scyri* audiuerunt. Supra igitur finum Lymicum, extremo Iutiae Winili tenuerunt, veterum Teutonum pars. Regiuncula nostro aevo *Wensuffelia* forte a Winilis nominatur. Quando vero PAVLVS addit, tempore emigrationis Winilorum Ambrum Assumque vicinas prouincias infestasse; hoc interpretandum videtur: Cimbris clade affectis potentia emicuisse maritimas Sueuorum gentes, *Vandalorum*, hoc est, *aquaticorum* nomine donatas a vicinis: *Vand* enim Danis adhuc *aquam* denotat: Inter hos principatum tunc tenuisse *Assos*, quorum ex nomine principem fecit PAVLVS. Fuerint quoque trans Visurgim populi bellica laude insignes, *Ambrae* fluminis incolae. Hos ab Occidente atque Oriente Cimbrorum Teutonumque terras, raris post acceptam cladem colonis habitatas, nouis incolis immixtis, impleuisse, veterisque gentis reliquias sibi subegisse vero non absimile est. Vnde pars eius, cui Winulorum nomen, armis susceptis, iniuriam vindicauit atque eluctata tandem, tranquilliozem in nostro Albis litore sedem inuenit, a quo ipsi *Langobardorum* appel-

latio. *Lange* enim *longum* & *Bard* siue *boerde* litus apud nos vocari, notissimum est. Et veterum loca euincunt; ab eo loco, vbi *Elmenauia* in *Albim* exit, ad *Bodam* vsque, & forte etiam vltcrius, *Langobardos* litus *Albis* incoluisse, Occidentem versus *Elmenauia*, *Obacro* & *Harticis* montibus terminatos. Ibi *Longo-*
bardos, vt *TACITI* (u) verbis vtar, paucitas nobilitauit, & plurimis ac valentissimis nationibus cineti, non per obsequium, sed praeliis & periclitando tuti fuerunt, vsque dum diuina prouidentia euocati, Italiae possessionem armis meruere; de quo suo tempore plura.

§. XC.

De Romanorum acquisitionibus. O-
 dinum ex Asia
 Romanorum
 metu in Se-
 ptentrionem
 profugisse
 fabula est.
 Chronologia
 Odini &
 Wodani.

Dum haec nostris in terris mutationes acciderent, in Italia *Marium* felici rerum successu elatum inuidia depressit, & ciuitas *Cimbrico* metu liberata intestinis odiis patuit. *Cinnae* tamen *Sullae*que dominatio non longa fuit. *Seruile* bellum, quod *Capuae* eruperat, omnem pene *Italiam* corripuit quidem, sed breui extinctum est, industria *Areii* & *Crassi*, ipsiusque magni *Pompeii*. *Seruorum* antesignani erant *Spartacus*, *Crixus* & *Oenomaus*, ille *Thrax*, hi *Galli*, *OROSIO* (w)

anno-

(u) De Moribus Germ. c. 40.

(w) lib. V. c. 24.

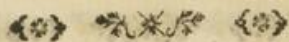
annotante. Crixum aduerso praelio Gellius Consul
 oppressit. Vbi PLVTARCHVM (x) Germanos a
 Gellio caesos dicere, & Caesarem seruilem tumultum
 Germanis tribuere (y) nota. OROSIVS & Gallos &
 Germanos inter Spartaci auxilia retulit. Putes, hos
 ex captiuis bello Cimbrico factis superfuisset, Catili-
 nae deinde coniuratio Senatui fatalis accidisset, nisi de-
 lectam Cicero Consul subito extinxisset. Neque ta-
 men hae qualescunque turbae impedierunt, quo mi-
 nus ad imperium orbis notioris Roma tandem perue-
 niret. Italia dudum domita, Hispania & Africa finitis
 feliciter Punicis bellis acquisita, Asiaque ex Attali te-
 stamento in prouinciam redacta erat. Vnus Mithrida-
 tes Ponti Rex per quadraginta annos exercitibus Ro-
 manis restitit; tandem tamen morte sibi ipsi illata & se
 victum esse confessus est. Hoc vero bello victricia
 arma ad terminum gentium Tanaim lacumque Moeo-
 tim (z) Romani protulerunt. Qui Odinum ex Asia
 in Septentrionem venisse fabulantur, hoc tempore eum
 a Romanis inde pulsum fingunt. Sunt ex iis SHE-
 RINGHAMVS & recentior illo THORMODVS TOR-
 FAEVS (a). Edda, sacer ille apud suos liber, sed in-
 finitis

(x) in Crasso.

(y) lib. 1. Bell. Gall.

(z) FLORVS lib. III. c. 4.

(a) in serie Reg. Dan. lib. II. c. 2.

finitis figmentis scatenis, Odini expeditionem Pompeii aevo contigisse narrat, atque ita natiuitati Christi propius eam admouet, sed nullo fundamento innixa. Asiaticum enim Odinum non fuisse supra euicimus: tantaeque eius antiquitati repugnat Genealogia Regum Anglo-Saxonum fide digna, quam a NENNIO BEDAEQUE conseruatam habemus. Secundum eam, si generationem quamuis, Rudbeckiano more, qui & naturae conueniens est, triginta annis computes, flourerit fere Odinus siue Wodanus Principum Hengisti ac Horfi abauus Saeculi post Christum natum tertii initio. Prior vero Odinus, quem Septentrionem sibi prius subiecisse infra ostendemus, post TACITI demum aeuum imperasse debuit; quoniam nulla eius hunc apud Historicum mentio facta. Incidunt autem tempora illius secundum eundem generationum Calculum in initium Saeculi secundi, quo speruenerimus ampliorem harum rerum recensioem instituemus.

§. CXI.

De Ariouisto,
populis ei
subditis &
bello Caesaris
aduersus
eum.

Factionibus interim potentiorum familiarum Roma ipsa laborabat. Pompeius, Crassus & Caesar praecipuas sibi in Republica partes vindicabant. Caesar cum Consullem anno ante Christum natum quinquagesimo nono ageret, administrationem Illyrici & Galliae Cisalpiniae in annos tres, Transalpiniae vero

in

in annos quinque obtinuit. Galliae quietem tunc Heluetii turbabant, qui socii Rauracis, Tulingis, Latobrigis & Boiis patria exierant, nouas & commodiores sibi sedes bello quaesituri: eos tamen Caesar, ne provinciae graues essent, ad Geneuam consecutus, praelio cecidit ac domum redire coëgit (c). Principatus Galliae tunc apud Aeduos atque Aruernos erat, unde continuæ de eodem inter vtramque factionem contentiones. Aruerni Sequanique, vt Aeduos superarent, Germanos aduocauerant. Venerat Ariouistus, Rhenumque primo cum quindecim millibus suorum transierat. Placebat solum Gallicum natura & cultura, ante Germanicum, fertile. Hinc ille in eo moras nece-
re, atque e patria subinde auxilia conquirere, vt tandem sui ad CXX. millium numerum in Gallia essent. Aedui cum his semel atque iterum armis contenderant; sed tandem magnam calamitatem pulsi acceperant, & omnem nobilitatem, senatum ac equitatum amiserant. Fracti hoc infortunio Aedui, robore alias suo & Romanorum amicitia potentes, coacti erant Sequanis carissimos ex suis obsides dare, & iureiurando ciuitatem obstringere, se neque obsides repetituros, neque auxilium a populo Romano imploratu-
ros, neque recusatu-
ros, quo minus perpetuo sub illorum ditione atque imperio essent. Peius tamen victoribus Sequanis,
quam

(c) CAESAR *Comment. lib. 1.*

quam ipsis victis Aeduis accidit. Ariouistus in finibus eorum confedit, tertiamque agri illorum, qui optimus Galliae totius erat, partem occupauit. Tandem & de altera parte tertia Sequanos decedere iussit, propterea, quod Harudum millia hominum viginti quatuor ad eum venissent, quibus locus & sedes parandae. Haec Diuitiacus Aeduis Caesari, auxilium eius implorans, exposuit. Caesar, quamuis ante haec Ariouisto fauisset, & se Consule eum a senatu Regem & amicum populi Romani appellari curasset, ut nempe Gallorum vires per ipsum frangerentur, & Romanorum dominatui eo facilius omnis Gallia subiiceretur; noluit tamen Germanorum potentiam ibi nimium increfcere, ne Cimbrorum Teutonumque exemplo per Prouinciam aliquando Italiae aditum quaererent. Monuit itaque Ariouistum, ne vltius progredetur, Aeduos in pristinam libertatem restitueret, & Germanorum in Galliam transitum vltiorem inhiberet. Ariouistus horum nihil sibi persuaderi passus est. Vnde ad praelium deuentum, in quo Germani terga verterunt, neque prius fugere destiterunt, quam ad Rhenum millia passuum ex praelii loco circiter quinquaginta (c) peruenissent. Ibi plurimi interfecti (d);

reli-

(c) Vid. HOTTOMANNI *ad hunc Caesaris locum* & CELLARI *Diatriben de C. Jul. Caesaris bello aduersus Ariouistum cap. 17. 18.*

(d) DIO *lib. 38. PLVTARCHVS in Caesare.*

reliqui flumen superarunt cum Ariouisto, quem non diu post, moerore forte confectum, magno suorum dolore obiisse CAESAR ipse testatur (e). Magni animi Principem fuisse, & sermones ipsius a Caesare relati, & facta ostendunt. Praeter linguam patriam Gallicae quoque scientiam habuit; in ipsa Gallia per integros quatuordecim annos commoratus. Vxores ipsi duae fuerunt, vna *Sueua* natione, altera *Norica*, Vocionis Regis soror; vtraque haec in fuga periit. Harum filiae duae erant, ex quibus vna occisa, altera capta est. Ex populis quos in exercitu habuit Ariouistus, Caesar *Harudes*, *Marcomanos*, *Triboces*, *Vangiones*, *Nemetes*, *Sedusios* & *Sueuos* recenset. Sueuos supra Sincambros habitasse, idem Imperator nobis prodidit. *Sedusii*, vbi coluerint, incertum. Ex caeteris tamen, qui cum iis nominantur populis, ego eos ad Selzae fluentum colloco, vbi postea oppidum *Salecio*, hodie *Selz* dictum, inclaruit. Ex *Seltz* enim, l a Romano ore eiecto, facile patronymicum *Setusius* vel *Sedusius* prodire potuit. *Nemetes* circa Spiram fuere: vnde in Notitiis Prouinciarum & Ciuitatum Galliae ciuitas *Nemetum Spira* aut *ciuitas Nemetum*, id est, *Spira*. A Nemetibus vsque ad amnem Nauam *Vangiones*, CLVERIO censente, habitarunt. Vnde Notitiae habent: *Ciuitas Vangionum*, id est, *Warmatia*. Hanc

Cc 2

au-

(e) lib. V, c. 29.

autem veterum *Borbetomagum* esse, certum est. *Triboccorum* nomen in vico Alsatico, *zun dreien buchen* vocato, superesse *CLVERIVS* (f) suspicatur; cui sententiae nec *VLRICVS OBRECHTVS* repugnat (g). Hoc constat, Argentoratum in Triboccis situm fuisse (h). *Marcomanos* hic memoratos *CLVERIVS* (i) eosdem putat cum iis, quos Maroboduus postea in Boiohemum duxit. Sed errat. Illi enim a Marca fluuio, qui hodie Moraua dictus, natales suos & nomen habuerunt: Caesaris autem Marcomani ad Rhenum sederunt. *Marcianae siluae*, ab *AMMIANO MARCELLINO* (k) & Auctore Tabulae Peutingerianae nobis indicatae, quae iam *Schwartzwald* dicitur, incolas hos fuisse, nullus dubito, *Harudes* tandem collocari possunt eo loci, vbi infra urbem Basileam sylua *Hart* adhuc hodie reperitur. Quanquam, si *Senonnes* ad Rhenum vsque extensi fuerunt, secundum Caesaris indicium, *Harudes* etiam de populo Cisrheno, quod magis placet, interpretari possunt. Nam & cis Rhenum supra Philipsburgum castrum sylua est *die Hart* nominata, quam nos olim pertransiisse recordamur.

§. XCII.

(f) *Germ. antiq. lib. II. c. 11.*(g) *Prodr. Alsat. p. 2.*(h) *OBRECT l. c.*(i) *lib. III. c. 3.*(k) *lib. XXI. Edit. Vales. cap. 8.*

§. XCII.

Cum in procinctu expeditionis aduersus Ariouistum Caesar esset, Treuiri ipsi nuntiarant (1) pagos centum Sueuorum ad Rheni ripam confedisse; qui Rhenum transire conarentur: iisque praesse *Nasuum* & *Cimberium* fratres. Sed ubi illi Ariouistum deuictum perceperere, domum redierunt, traiectu Rheni intentato. A *Nasua* dictam esse *Nassouiam*, situs loci huius aliquo modo verosimile reddit. Postero anno *Belgae* contra Romanos in Gallia inueterascentes coniurarunt, & Caesarem, ut aduersus ipsos cum exercitu proficisceretur, eosque deuinceret, commouerunt. Galliae hic populus erat, plurimam partem ex Germanis ortus (m), Rhenumque antiquitus transductus. Eadem expeditione Rhemi acquisiti. Sueffiones, Bellouaci & Ambiani se dedidere. Idem post cladem acceptam facere coacti sunt Neruii. Aduatici, ex Cimbris Teutonibusque procreati, hoc exemplum secuti; sed in ipsa deditioe rebellantes, insignem calamitatem accepere. P. Crassus eo ipso tempore ad Aremoricas ciuitates, quarum praecipui *Veneti*, cum Legione vna missus, omnes eas in potestatem populi Romani redegit. Sequenti anno Veneti, iugum Romanae dominationis excutere molientes, nauali praelio in ordi-

Alia Caesaris in Gallia gesta. Plurimae ciuitates ipsi se dedidere. Aremorici, Vesprii, Tenterique victi. Germania, Rheno transitu, territa. Vbi Rhenum transferit.

C c 3

nem

(1) CAESAR lib. I.

(m) CAESAR lib. II.

nem redacti, aliique Gallicae nationis populi per Legatos domiti. Rediit deinde Caesar in Italiam & sua auctoritate Pompeium & Crassum iuuit, vt Consules anni sequentis constituerentur. Caesari Galliae administratio tum adhuc in quinquennium concessa est. Eodem pacto etiam Crassus Syriam & Pompeius Hispaniam gubernandam obtinuit (n). Rediit itaque in Galliam suam Caesar, in quam *Vsipes* & *Tenchteros* Germanos irruisse cognouit. Situm horum populorum veterem TACITVS indicat, qui suo tempore proximos Cattis facit, & iuxta Bructeros eorum meminit. Et DIO (o) auctor est, Drusum in *Vsipetum* regionem iuxta insulam Batauorum, ac inde, Lupia ransmisso in Sicambros irruisse. Sicambri ergo a Lupia ad Sigam protensi, & sub Lupia *Vsipes* & *Tenchteri* ad insulam vsque Batauorum siti fuerunt. Expulsi hi populi a Sueuis, per triennium, sedis incerti, circumuagati erant. Tandem vero venerant ad loca quae Menapii incolebant, & vbi ad vtramque Rheni ripam agros, aedificia & vicus habebant. Menapio-citerioribus vno impetu oppressis, ipsum flumen transferant, & vltiores quoque inuaserant. Hinc latius vagabantur, & in fines Eburonum ac Condrusco-

rum,

(n) CAESAR l. c. PLVTARCHVS DIO.

(o) Lib. LIV.

rum, qui Treuirorum clientes erant, venerant. Multitudo hominum CDXXX millium erat, a qua, nec sine causa, Caesar Galliae suae metuebat. Ne igitur maiora auderent, expeditionem in eos mouit. Et cum per legatos agros ab ipso peterent, renuit, utque in Germaniam se e Gallia reciperent, iniunxit. Ibi enim in Vbiorum finibus confidere & coniunctis viribus Sueuis resistere eos posse iudicabat. Germani tamen inducias vnus diei ad deliberandum datas cum violassent, subita irruptione in Equites Romanos facta; Caesar hanc iniuriam ulturus, castra eorum inuasit & occupauit. Profugos hostes ad Confluentem Mosae & Rheni affecutus, magnum eorum numerum interfecit. Reliqui in flumen se praecipitarunt, ibique perierunt. Ex omnibus quinque tantum millia equitum praedandi frumentandique causa trans Mosam missi cladem euaserunt, & trans Rhenum in Sicambrorum fines se receperunt, secundum Caesaris relationem. Interim tamen & Vsiptum & Tenchterorum gens in nostro Rheni litore adhuc sub Augusto superfuit: & TACITO etiam ibi commemoratur, ut ideo non omnes a Caesare deletos videas. Circa praelii locum omnes consentiunt. VNUS CLVVERIVS ad Confluentem Mosellae & Rheni in Caesare legendum statuit quod HADRIANO etiam VALESIO (p) placuit. Nihil

(p) Notis. Gall. pag. 363

hil tamen solidi pro sua sententia CLVVERIVS affert, quam quod Mosae & Rheni Confluentem recentiore & manu factum esse putat, nec tamen probat. Vnde merito hac de causa dicam ei IO. ISAACIVS PONTANVS scripsit (q). Strages autem barbaris inopinantibus a Caesare illata adeo displicuit Catoni, vt, cum de supplicatione ob hanc victoriam decernenda rogaretur, in senatu dixerit: Caesarem ipsum hostibus dedendum esse, vt pro ciuitate perfidiam expiaret (r). Debellatis Vspetibus & Tenchteris, Caesar vniuersae Germaniae terrorem iniicere, Rhenumque transire statuit, vt suis quoque rebus ea timeret, quae haecenus adeo frequenter Galliam inuasisset. Causa belli sumta a profugis equitibus Germanis, quos Sicambri dedere renuebant, populi Romani imperium Rhenum finire, nec trans Rhenum quicquam illi potestatis esse causati. Vbi etiam Caesarem magnopere orabant, vt sibi auxilium aduersus Sueuos ferret. Vnde transitus Rheni decretus, & ponte sublicio intra decem dies super fluuium extructo, peractus. Sicambri interea cum suis se in sylvas & solitudines abdiderant, vt, cum Caesar aduenisset, nemo esset, qui vinceretur. Ita ingentes eius aduersus Germaniam conatus frustra fuere. Vbi renuntiarunt; Sueuos in vnum omnes

(q) *Disceptat. Chorograph. Part. I. c. 5.*

(r) *PLVTARCH. in Caes.*

mnes conuenisse, & locum fere regionum suarum delegisse, vbi Romanos expectarent cum iisdem decertaturi. Caesar eos ibi adoriri intutum ratus, vastatis solum finibus ipsorum, vbi dies omnino octodecim trans Rhenum consumpsisset, in Galliam se recepit, pontemque rescidit; quem circa Coloniam constitutum fuisse cum aliis BROELMANNVS asserit. Sed cum FLO-
RVS indicet, Caesarem ad Rhenum tunc pergentem *Mosulam* siue Mosellam nauali ponte transisse, pons Rheni ab ipso exstructus supra Coloniam, imo supra Confluentiam urbem, fuisse debuit. Hoc etiam inde patet, quod Caesar ipse in Vbiorum finibus se flumen transisse prodat. Hi autem Siga amne a Sicambris & Lohna, vt videtur, a Sueuis, qui ipsos premebant, distinguebantur, sub Augusto deinde trans Rhenum ducti, eoque loco constituti, vbi nunc Colonia Vbiorum floret.

§. XCIII.

Germania itaque territa, & Gallia vniuersa subacta, exiguam quamuis aestatis parte reliqua, in Britanniam proficisci Caesar contendit, quod omnibus fere Gallicis bellis hostibus Romanorum inde subministrata auxilia intellexisset. Ad portum itaque *Icium*, in finibus Morinorum situm, classem conuenire iussit, atque ex eo soluens, ventis felicibus circa Dubrim primum appulit. Vbi Icius portus fuerit, eruditi cer-

Caesaris ex-
pedicio Bri-
tannica.

tant. Apud Calesium constituerunt eundem PAV-
LVS AEMILIVS, MARLIANVS, LHVIDIVS, OR-
TELIVS, LABBEVS, CLARKIVS & alii; apud Mardi-
cum CHIFLETIVS; apud Gessoriacum sine Bononiam
CAMBDENVS, CLVVERIVS & SOMNERVS, atque
apud Wissantum CANGIVS. Nos cum HADRIA-
NO VALESIO eundem *Stapulis*, oppido Galliae Bel-
gicae, olim *Quentaucum* & *Wicum* etiam simpliciter
dicto, peculiari libello adiudicauimus (s). Caesar, li-
cet prima vice Britanniam insulam penitus subigere ne-
quiret; postero tamen anno, qui erat ante natum Chri-
stum quinquagesimus quartus, cum Treuiros deuicis-
set, & Germanis iterum Rheno traiecto imminuisset,
eandem repetiit, & praelio victor vestigalem populo
Romano reddidit. Nec ante iugum hoc illa penitus
excutere potuit, quam Saxones nostri saeculo post
natum Christum quinto ad Insulam illam peruenissent,
& Romanis, Pictis ac ipsis demum Britannis deuictis,
nouum ibi Regnum constituissent.

§. XCIV.

Ab hoc tempore vera Britannorum historia initium
sumit. Quos enim ante Caesaris aetatem Reges Bri-
tannorum ex monumentis patriis nobis recensent re-
centiores, eos omnes confictos esse, certissimum est.

Neque

(s) Vid. *Dissert. nostra de portu Icio in Miscellaneis Lipsiens.* Tom. VIII.

Britannia va-
riis Regulis
parebat.

Neque vni Regi, sed diuerfis Regulis Britannos veteres paruisse ex Caesare apparet. Meminit is *Mandubracii* adolescentis, cuius pater *Imanuentius* Trinobantum Rex a *Cassiuelauno*, Cassorum forte Regulo trucidatus fuerit. Restituit Mandubracium in Regnum Caesar, & Cassiuelaunum quoque subiugauit. Eadem tempestate Cantii regionibus quatuor Reges praeerant, *Cingetorix*, *Caruilis*, *Taximagulus* & *Segonax* (t), Memoratur & nobilis *Dux Lagotorix* (u). Post Cassiuelaunum Regnum Britannicum adeptum fuisse *Theomantium* vel *Tennantium* fratrem Mandubracii, quem recentiores *Androgeum*, *EVTROPIVS*, *PAVLVS DIACONVS* & *BEDA* *Androgorium* appellant; & huic successisse *Cynobelinum* *GODOFREDVS MONUMENTENSIS* refert, cuius tamen fides in dubio est. *NENNIVS* *Cynobelinum*, quem ille simpliciter *Belinum* vocat, filium *Minocani* facit. Non omni Britanniae, sed Trinobantibus saltem & *Icenis* praefuisse, *QVERCETANO* non illubenter credo. Hic deinde *Cynobelinus* Legatos de pace Augusto, in Britannos tendenti, obuiam misit, tributum promittentes. Fallitur enim *TACITVS*, dum scribit, Augustum ac *Tiberium*

Dd 2 nullam

(t) CAESAR lib. V. c. 7. add. DIO, STRABO, DIODOR. SICVL. SVETONIUS, EVTROPIVS.

(u) CAESAR *ibid.*

nullam Britanniae curam etiam in pace habuisse. Contrarium enim ex STRABONE (w), DIONE (x) PLVTARCHO (y) & HORATIO (z) apparet. Hic certe vota facit, pro Augusti instanti ad Britannos itinere & Fortunam Antianam alloquitur:

*Serues iturum Caesarem in ultimos
Orbis Britannos.*

Deinde vero vaticinatur:

*- Praefens diuus habebitur
Augustus adiectis Britannis
Imperio, grauibusque Persis.*

§. XCV.

De nummis
Regum &
Principum
Britannorum
argenteis.

Verosimile est post Iulii Caesaris tempora Britannos, ad Romanorum morem, nummos ex auro & argento cudere incepisse, cum antea aereos tantum habuissent (a). GIBSONIVS in *Additionibus ad CAMBDENI Britanniam* aureum nummum produxit, in quo eques cum literis CAS. Hoc de *Cassibelauno* interpretatur. Plures *Cynobelini* nummos CAMBDENVS & GIBSONIVS habent, ex quibus aliquos in specimen addimus. Quibusdam TASCE, TASCIE, &

Tab. XV.

TA-

(w) lib. II. & IV.

(x) lib. LIII.

(y) in *Augusto*.

(z) lib. I. Od. 35. & lib. III. Od. 5.

(a) CAESAR lib. V.

TASCIA inscriptum est; quod CAMBDEVVS non male *denarium tributi*, Romanis dandi, exponit. Cambrobritannis enim census *tâsg*, & taxare, censere *tasgu* adhuc audit. In postica nummorum Cynobelini parte aliquando CAMV. legitur, quod *Camulodunum*, regiam ipsius sedem, denotat. In quodam nummo equitis effigiei circumscriptum est CEARATIC quo *Caratacum*, filium Cynobelini, TACITO memoratum, indicare idem CAMBDEVVS putavit. GIBSONIVS alium produxit, vbi sub equo legitur BOOTIKA, quod non incongrue de *Bodicia* siue *Bunduica*, Icenorum Regina sub Neronis imperio, intelligas. Ultimo loco aliquot Ateulae nummos afferre libet, quem Principem vel Regulum in Britannia fuisse non immerito CAMBDEVVS suspicatur. Caput alatum convenit cum effigie Victoriae Britannicae in nummis Antonini Pii, Commodi, Seueri, Getae aliorumque Imperatorum conspicua. Similis figura alata in Cynobelini nummo reperitur. Hoc non animaduertit LAVRENTIVS BEGERVS, qui caput Cupidinis in nummo Ateulae inuenisse sibi visus est. In postica nummi animal vnicornu cernitur, capite in altum sublato, quod hodie in Regum magnae Britanniae insignibus adhuc telamonis vice fungitur. Sub pedibus animalis huius pentagonum adest a Celtis inter Symbola sacra olim

cultum, vnde nobis etiam idem Germanice *alpsus* & *druttenfus*, a virunculo metallico & a Druidibus nominatur. In infimo nummi loco cernitur luna bicornis, cui in alio nummophylacii Pruffici exemplari stella inserta est, annotante BEGERO. Eadem Lunae imago in nummo & aliis Britannorum monetis apud GIBSONIVM observatur. Cultus Lunae & stellae polaris Britannis eo consuetior fuit, quo apertior horum astrorum in navigationis negotio usus. Quid ad latus posita vox VLATOS significet, nescio. BEGERVS familiae nomen esse putavit ex fragmento Inscriptionis a SPONIO (b) productae. Nos loci nomen esse suspicamur, nobis haecenus incogniti CHFLETIVS duos huius generis Vefontione effossos, quo per commercia delati esse potuerunt, aeri incidi fecit (c); in quibus tamen non vnicornu, sed equus apparet in Celticis & Britannicis nummis frequens. Ipse Ateulae nomen erronee de Attila Hunnorum Rege exposuit, in quo affeclam tamen ANSELMVM quoque BANDVRVM nactus est (d). Quem ultimo loco Ateulae nummum sistimus, e Gazophylacio Reuerendissi-

(b) *Miscell.* p. 170.

(c) *Vesont.* Part. I. pag. 211.

(d) *in Numism. Imperator.* pag. 577.

rendissimi & doctissimi GERHARDI Abbatis Luccensis depromptus est; & equus in eo a sinistra ad dextram profilit.

§. XCVI.

Antequam Caesar in Britanniam altera vice pergeret, Treuiri coercendi erant, qui imperio ipsius se subtrahere videbantur, Germanos etiam Transrhennanos sollicitantes. Duo tunc Magnates Gallorum de principatu ciuitatis huius inter se contendebant, Indutiomarus & Cingetorix. Quorum hic Caesari cum copiis imminenti statim se dedit; alter vero Indutiomarus non nisi aegre, & simulate tantum, vt postea apparuit. Cum enim a Caesare in regendis Treuiris Cingetorix ei praeferreretur, ad vetera consilia rediit, & cum Germanis de inuadendis in Gallia Romanis egit, in partes etiam suas quibusdam Galliae prouinciis pertractis. Discussa tamen breuihaec nubes, & deuicto Indutiomaro, ceteris territis, tranquilla Galliae possessio Romanis instituta. Terrendi vero iterum erant Germani, qui vindictam fusi Ariouisti & profligatorum Vsiptum & Tenchterorum subinde minati fuerant. Rheno itaque copias iterum admouit Caesar & paulo supra eum locum, quo antea exercitum transduserat, pontem facere instituit. Non procul is a Reinfelsa abfuisse ideo debuit. Sueui erant, in quos tendere

Treuiri co-
erciti, Rheni
transitus al-
tera vice ten-
tatus. Baen-
is
sylvia ostensa.

tendere animus erat. Hi auxilia Gallis rebellibus miserant. Statim tamen ac nunciatum, eos cum omnibus copiis ad extremos fines sese recepisse, ubi *Bacenis* sylva infinitae magnitudinis Cheruscos a Sueuis, Sueuosque a Cheruscis separet, inopiam frumenti, forte etiam insidias hostis in regione ignota, veritus, ponte disrupto retrocessit, Germaniam vidisse contentus, Rhenoque potentiam Romanam terminari, ipso suo recessu confessus. *Bacnim* sylvam, quam Metaphraustes *Βακέννυ* vocat, esse eam, quae postea *Boconia* vel *Buchonia* audit, & in qua celeberrimum monasterium Fuldense fundatum est, ex Caesaris descriptione & nominis sono manifestum est. Extensa olim illa fuit inter amnes Fuldam & Werram, in cuius dextro litore Cherusci colebant, vsque ad Alleram in Visurgim delabentem, versus ortum Lina fluuio a Fosis secreti. TACITVS eandem suo aevo *Hercyniam* appellat, quando, *Cattos*, ait, *suus saltus Hercynius prosequitur simul, atque deponit*. Quos enim ille *Cattos* nominat, ii CAESARIS *Sueuis* successisse videntur.

§. XCVII.

Galli Germanique quidam Caesarem in ciuilia bella secuti. Praeterimus caeteras minores sub Caesaris imperio cum Germanis velitationes. Sufficit monuisse, illum tandem Gallis pacatis, ingentia eorum & Germano-

manorum auxilia in ciuilia bella secum rapuisse (e).
 LVCANVS singulos populos Caesaris exercitum secu-
 tos recenset (f). De Batavis speciatim ita canit:

*Et vos crinigeros bellis arcere Caycos
 Oppositi, petitis Romam, Rhenique feroces
 Deseritis ripas & apertum gentibus orbem.*

Vbi Caycos notes esse *Caucos* iam tum, Amisio supe-
 rato, Batavis in Insula Rheni graues. Militarunt etiam
 sub Pompeii signis quidam Germani, qui postea in
 Africam delati, a Scipionis partibus stantes, aduersus
 Caesarem pugnarunt (g). Caesar hostium victor,
 Dictator perpetuus & Consul in decennium nominatus
 a populo turbarum ciuiliu pertaeso; sed anno proxi-
 mo, hoc est, ante Christum natum quadragesimo quar-
 to, in curia a Bruto & Cassio occisus est.

§. XCVIII.

Octavius (h), qui postea *C. Caesaris* nomen, ma-
 ioris auunculi testamento, & *Augusti*, sententia Munatii
 Planci, suscepit, nihil sanctius duxit, quam vt ante o-
 mnia mortem Iulii Caesaris vindicaret. Et caesi sunt
 tandem ab eo Cassius & Brutus, atque ex caeteris ho-
 stibus Pompeius iunior ad Siciliam oppressus, Lepi-
 dus

Augusti ini-
 tia. Galliae
 sub eo Praefi-
 des. Vbiorum
 translatio &
 urbis Colo-
 niae origo.
 Viae milita-
 res ab Agrip-
 pa institu-
 tac.

(e) CAESAR lib. VII. & VIII.

(f) lib. I.

(g) HIRTIUS de Bell. African.

(h) DIO, SVETONIUS, TACITVS.

dus exutus, Antonius interfectus. Vnde summa tan-
 dem potestas in Augustum cessit, qui cuncta bellis in-
 testinis fessa nomine Principis sub imperium accepit.
 Hispania, Cantabris devictis primum ab ipso ordina-
 ta est; deinde & Gallia. Ut limites imperii tutiores
 essent, legiones undique ad eorum custodiam distri-
 butae. M. Vipsanius Agrippa, Augusto familiaris,
 pleraque suis consiliis ordinasse videtur, cum contra
 Gallos rebellantes missus, alter post Iulium Caesarem
 etiam Rhenum transisset (i). Causam expeditionis
 huius credas Sueuos, a quibus Vbii Romanorum a-
 mici pulsi, & in alteram Rheni ripam confugere co-
 acti (k). TACITVS certe testatur (l), Vbios Rhe-
 num transgressos, ab Agrippa in fidem acceptos, &
 experimento fidei super ipsam Rheni ripam colloca-
 tos esse, ut arcerent, ceu noui Romanorum inquilini
 & auxiliares, non ut custodirentur. Hoc ergo tem-
 pore *Oppidum Vbiorum* in sinistra Rheni ripa ex ad-
 uerso *Deufonis* siue *Duitii* fundatum & constitutum
 esse crediderim. Agrippina deinde Agrippae neptis
 Germanici filia, Neronis Imperatoris mater, quo vim
 suam sociis nationibus ostentaret, in oppidum Vbio-
 rum, in quo genita erat, veteranos Coloniamque de-
 duci

(i) DIO lib. XLVIII.

(k) STRABO lib. IV.

(l) TACIT. de Mor. Germ. & Annal. lib. IV.

duci imperavit, cui nomen inditum ex vocabulo ipsius (m), quo etiam, & multis Romanae antiquitatis reliquiis adhuc nostro aeuo *Colonia metropolis* gloriatur. Idem Agrippa Galliam & Germaniam etiam viis militaribus magna industria constructis, cultiorem reddidit. STRABO refert (n) aperuisse eum vias, vnam per Cemmenos montes in Aquitaniam & ad Santonas vsque, alteram ad Rhenum, tertiam ad Oceanum per Bellouacos & Ambianos. Augustus ipse Germanorum fidem tanti fecit, vt ipsorum manum vsque ad Varianam cladem inter armigeros circa se duplici stipendio haberet (o). Stipatores hos & custodes corporis Augusti, equites peregrinos selectos & *Batauos* DIO (p) vocat. *Et sunt etiam nunc, inquit, peculiare corpus & baculos gestant instar Centurionum.* Nec Batauos solum, sed & alios Germanos in hoc corpus allectos fuisse, indicio est *Arminius* Cheruscorum Dux, qui in Romanis castris ductor popularium fuit, & frater eius *Flavius*, militaribus in eodem corpore donis honoratus (q). *Maroboduum* quoque Marcomannum iuue-

Ee 2

nem

(m) TACIT. *Annal. lib. XII. c. 27.*

(n) *lib. IV.*

(o) SVETON. *c. 99. DIO lib. LIII.*

(p) *Lib LIV. & LV.*

(q) TACIT. *Annal. lib. II. c. 9. 20.*

nem Romae ab Augusto beneficiis affectum STRABO meminit (r). Agrippa post Vbios receptos, bellis ciuilibus alio vocatus est. Post eum M. Vincius Galliarum Praeses cum Legionibus Rhenum transiit, & Germanos, quod Gallias infestassent, & Romanos ad se commeantes, trucidassent, inuasit, magna barbarorum caede facta. ACRON, interpres, HORATII *Sicambros* hic speciatim nominat; Romanosque istos a Germanis interfectos, *centuriones* & quidem numero viginti, qui, ad stipendia colligenda, in Sicambros missi erant, fuisse addit (s). Triumphus ei ideo decretus est, quem tamen non hac de causa, sed quod Salassos gentem Inalpinam rebellem etiam compressisset, admisit. Rediit deinde Agrippa in Gallias a Germanis infestas (t), eoque in Hispaniam euocato, Tiberius gener, Augusti priuignus, in his prouinciis anno fere vno administrando successit.

§. XCIX.

Germaniae diuisio in Primam & Secundam vel in Superiorem & Inferiorem. Quae fuerit Germania Magna.

Haec circa tempora Germania, quae respectu nostri trans Rhenum, & sub ditione Romanorum iacebat, diuisa fuisse videtur in *Superiorem* seu *Primam* & *Inferiorem* siue *Secundam* (u). Tiberio certe imperium

(r) lib. VII. init.

(s) ad HORAT. lib. IV. Od. 2.

(t) DIO lib. LIV.

(u) DIO lib. LIII.

rium occipiente, ea diuisio iam exstitit. Legati etiam duo cum Legionibus, qui limitem custodirent, instituti sunt. Quicquid Romanis trans Rhenum erat, *Germania magna* vocabatur.

§. C.

Non diu post haec M. Lollius Legatus, auaritia, quam rebus bene gestis notabilior, introitum magnae illius Germaniae tentauit, sed infeliciter. Vltionem enim sumpturus de Sicambribus, Vifipetibus & Tenchteris, Galliae depraedatoribus, in ipso Rheni transitu, equitatu Romano per insidias circumuento, a Germanis deuictus est (w). Clades, Lollianam hanc & Varianam deinde, nec alibi quam in Germania, Augustum accepisse; sed Lollianam maioris infamiae, quam detrimenti, SVETONIUS (x) fatetur. Amissa tunc Legionis V. Aquila Augustum ab Vrbe in Gallias vocauit. Sed nostri ad sua iam redierant; vnde obsidibus solum datis, pacem pro tempore acceperunt; vindicta Druso reseruata. Legionem V. apud *Vetera*, quae hodie *Santen* in Cliuia, vel, vt aliis placet, *Byrten* haud inde procul, statua habuisse TACITVS testatur, & effossarum apud *Vetera* tegularum inscriptio LEG. V. idem demonstrat (y). *Melonem* Ducem

Clades Lolliana. Vetera, vbi sita, Sicambrorum Duces,

E e 3

tunc

(w) DIO lib. LIV. VELLEIUS PATERC. lib. 11, c. 97.

(x) in August.

(y) Vid. BVCHERII *Belgium Roman.* lib. 1. c. 14.

tunc Sicambrorum fuisse STRABO indicat (z). Huius frater, eodem STRABONE referente, erat *Baetorix*, cuius filius *Deutorix* siue Theodoricus a Germanico deinde in triumpho ductus est.

§. CI.

Rhaetia a Druso subacta. Eius descriptio. Hermundurorum in Rhaetis colonia.

Erat Drusus anno Lollianam cladem excipiente hoc est, ante N. C. decimo quinto, in Rhaetis perdomandis vna cum fratre Tiberio occupatus (a). DIO prodit, *Rhaetos* inter Noricum & Galliam ad Alpes Italiae finitimas, quas Tridentinas nominant, sedes suas habuisse. Ita vero Rhaetiam, Romanorum more, latissime sumit, vt *Vindeliciam* ab Oeno ad Lycum supra Danubium sitam, atque vna cum Rhaetia hoc tempore in prouinciam redactam, comprehendat. Post magna haec Rhaetia diuisa est in *Primam* & *Secundam*, & *Rhaetiae secundae* nomen Vindeliciae datum. Hoc vel ideo monemus, quia maximam huius regionis partem Saeculo post C. N. quinto Guelforum veterum maiores cum suis occupantes, & Romanos colonos in Italiam suam reducentes in Commentariis, quos de *Originibus Guelficis* conscripsimus, videbimus. STRABO (b) refert, Tiberium nauali pugna cum Vindelicis certantem in lacu Bodamico, insula eiusdem lacus pro

(z) Lib. VII.

(a) DIO lib. LIV. HORAT. lib. IV. Od. 4. SVETON. in August. c. 21.

(b) Lib. VII.

pro receptaculo vsu, quae forte fuit ibi, vbi iam Lindavia vrbs Imperialis sita est. Addit Tiberium vnus diei iter progressum ab hoc lacu fontes Istri vidisse, eo nempe loco, vbi iam Doneschingen ditionis Furstenbergicae oppidum iacet: lacum Rhaetos exigua parte, maiore Heluetios & Vindelicos attingere. A Druso *Pons Drusi* vocatus in Tabula Theodosiana cernitur, Sublauionem inter & Tridentum situs. Habet & PTOLEMAEVS *Drusomagum*, quam ipse in Rhaetia quidem, ad fines tamen Vindeliciae, collocavit. Rhaetia vero in prouinciam redacta, Romana elegantia artesque bonae in ea excitatae sunt. Fructus inde ad proximos etiam in Germania Hermunduros redundavit, quibus cum Romanis ibi frequentia commercia. Colonia quoque eorum in Rhaetiam splendidissima recepta. TACITVS haec nobis retulit, qui de iis etiam addit: *Passim & sine custode transeunt, & cum caeteris gentibus arma modo castraque ostendamus, his domos villasque patetecimus non concupiscentibus.*

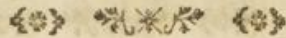
§. CII.

Agrippa defuncto, Tiberius ab Augusto adoptatus atque in generum adscitus est, Iulia ipsi, vidua Agrippae, in matrimonium data, cum Vipsaniam ideo uxorem & filiam Agrippae ex alia, quam Iulia, coniuge, iussu Augusti repudiasset (c). Inde contra *Pan-*

Drusi expeditio in Vampetes, Sicambros, Frisios & Bructeros. Fossa Drusiana. Fleuus. Embdae ciuitatis origine.

(c) DIO lib. Lib. LIV.

nonias

nonias missus, *Scordiscorum* auxiliis adiutus, eas do-
 nuit, triumphalibus ideo honoribus honoratus. Gal-
 liae Praefectus Drusus interim censum ibi secundum
 agebat, cum primum Augustus ante quindecim annos
 fecisset. Ingens hinc animorum exacerbatio, & motus
 rebellionem minitantes; quos tamen Drusus solerti
 stratagemate composuit, Gallorum primoribus, prae-
 textu eius festi, quod Lugduni ad aram Augusti ab ipso
 celebrabatur (*d*), euocatis, & delinitis (*e*). Germani,
 quia videbant, Gallos seruitutis Romanae iugum gra-
 uiter ferre, Augusti etiam absentia ferociores, bellum
 interea mouerant. *Sicambri* eorumque auxiliarii *Vsi-*
petes & *Tenchteri* incentores illius erant (*f*). Hinc
 commoda Druso occasio de Germania in prouinciam
 redigenda serio cogitandi. Sciebat hoc & Augustum
 etiam atque etiam concupiscere, vt patris sui Caesaris
 voto satisfaceret, qui bis traiecto Rheno bellum frustra
 quaesierat (*g*). Anno ergo hoc ipso, ante C. N.
 duodecimo (*b*), in inferiorem Germaniam mouit, classe
 etiam in Vahalim aduocata, qua vteretur. Ipse ex-
 ercitus in insulam Batauorum, quae Romanis pare-
 bat

(*d*) STRABO lib. IV.

(*e*) Epitome LIVIANA 136.

(*f*) DIO lib. LIV.

(*g*) FLORVS lib. IV. c. vlt.

(*b*) DIO lib. LIV. p. 623.

bat, primum a Veteribus deduxisse atque ex ea Rhenum circa Arnhemium traiecisse videtur. DIO enim dicit (i), Drusum secundum insulam Batauorum in regionem *Vsipetum*, infra Lupiam habitantium, atque inde in *Sicambrorum* terram transgressum, magnam agri partem vastasse. Reuersus de *Frisiis* subigendis consilium exequi coepit. Hos & caeteros maris Germanici accolas, vt commodius classe adire, atque in obsequio deinde retinere posset, *fossam* noui & immensi operis effecit, qua e Rheno in *Isalam* eatur, ab ipso *Drusianam* nominatam (k). Ipsum *Isalae* alueum ampliorem quoque tunc redditum existimes, vt sine impedimento classis Fleuum lacum intrare & fluuiio Fleuo in Oceanum deuehi posset (l). Fleuus hic licet Oceani a *Texelia* irrumpentis immenso impetu immane quantum dilatatus & cum Fleuo lacu confusus sit, vt potius maris sinus, quam fluuius videatur; vetus tamen nomen *Flie* adhuc conseruat. Drusus per *Fossam* hanc secundo Rheno, in Oceanum primus Romanorum Ducum (m) classe deuectus, *Frisios* subegit sibi que adiunxit (n). Per paludem deinde, vt

(i) lib. LIV.

(k) TACITVS *Annal. lib. II. c. 81.* SVETONIVS *in Claud. c. 1.*
 CLVVERIVS *Germ. Antiq. lib. III. c. 17.*

(l) CLVVER. *l. c.* & GRAEVIUS *ad Sueton. l. c.*

(m) SVETON. *l. c.*

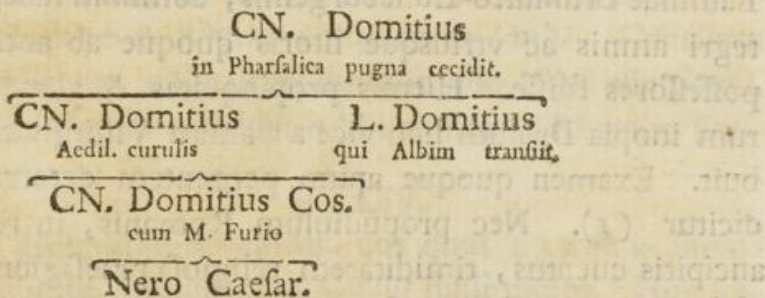
n) DIO lib. LIV.

vt DIO habet, quem nos *die Watten* vocamus, in
 Chaucorum fines profectus est, ad Amisii nempe ostium.
 Insulas in litore obuias & inter caeteras *Byrchanam*
 tunc expugnauit (o), quae iam *Borchum* audit, &
 non contundenda est cum PLINII *Buchana* siue *Bur-*
chana, Romanis etiam *Fabaria* vocata, nobisque sub
Femeræ nomine in Balthico mari cognita. In Ostio
 Amisiae Drusi classem, defluxu maris in sicco consti-
 tutam, in magno periculo fuisse, nisi Frisiorum ope-
 ra, qui pedestri militia se ei iunxerant, adfuisset, DIO
 indicat. STRABO vero eandem ibi a *Bructeris* im-
 pugnatam & victoriam tandem a Drusi partibus ste-
 tisse prodit. Bructeri ergo supra Frisios ab Vspetibus
 & Tenchteris ad Amisiam vsque coluerunt. Chauci
 hac vice, vt videtur, intacti relictii. An ad Ostium
 Amisii tunc munimentum anni cognomine fundauerit,
 equidem dubito. PTOLEMEVS *Amisiam* inter
 Germaniae ciuitates recenset. Et TACITVS ad *Ami-*
sii ostium Romanorum stationem fuisse indicat (p),
 vnde *Embda*, Ostfrisiae caput, & nostro quoque aeuo
 mercatura celebris, exsurrexit. Hyeme autem appeten-
 te, Drusus ignotas has Romanis haecenus oras reliquit,
 exercitumque, laboribus & aerumnis confectum, in
 hyberna reduxit. Ipse Romam rediit, ἀφ' οὐδὲν ἰβι
 hono-

(o) STRABO lib. VII.

(p) Annal. lib. I. c. 60. & lib. II. c. 8.

honoribus auctus. Post Drusum deinde *L. Domitius Abenobarbus*, cuius mortem TACITVS in annum V. C. 777. refert, exercitu flumen Albim transcendit, longius penetrata Germania, quam quisquam priorum, easque ob res insignia Triumphi adeptus est (q) PRIGHIVS hanc Domitii expeditionem erronee in annum Urbis 741. retulit, atque ita ante Drusi illam posuit. Ipsum quoque Domitium Neronis Caesaris auum falso putauit. Auus enim Neronis non Lucii, sed Cneii praenomen habuit, & frater nostri Domitii fuit, vt ex hoc Schemate patet:

§. CIII.

Drusus sub veris initium iterum ad bellum profectus, alia via in Germaniam ex Veteribus, vt conuicere licet, castris tetendit. *Vspetibus* enim primo subiugatis, quos superiori anno nondum penitus domuerat, Lupiam ponte strauit, atque in *Sicambros* irrupit.

Drusi exeditio altera, qua ad Vifurgim vsque peruenit. Alifonis ad Luppiam & Castelli ad Rhenum aedificatio.

Ff 2

Sicambri

(q) TACIT. *An. lib. IV. c. 44.*

Sicambri eo tempore totius populi viribus collectis in *Cattos* expeditionem fecerant, quod hi finitimorum soli auxilia aduersus Romanos ipsis denegassent. Regionem igitur viris tunc vacuam facile pertransiit, Lupiam secus pergens, *Cattos*que declinans, nemine impediante, *Cheruscorum* fines attingit. *Cherusci* enim, licet cis *Visurgim* praecipuam sedem haberent, in sinistro tamen annis litore etiam quaedam possederunt, *Cattorum* latus prementes (r). Vnde apparet, eos, qui cis *Visurgim*, vbi nunc sunt ditioes *Serenissimae Familiae Brunsvico-Luneburgensis*, dominati sunt, integri annis ac vtriusque litoris quoque ab antiquo possessores fuisse. Hiemis propinquitas & alimentorum inopia *Drusum* hac vice a transitu *Visurgis* cohibuit. Examen quoque apum pergentem deterruisse dicitur (s). Nec propudiosum Romanis, in rebus ancipitis euentus, timiditatem religiosa praefagiorum obseruatione velare. In reditu non sine discrimine exercitus sui insidias hostium sensit. Nec summum, quod incurrerat, periculum euassisset, nisi incondito agmine irruentes *Germanos*, virtus militis *Romani*, circumspecte in angusto, quo conclusus erat, loco pugnantis, retropulsisset. Has viarum angustias ad *Oldenbe-*

(r) TACIT. *Germ.* c. 38. DIO lib. LIV. VELLEIVS PATERC. lib. II. c. 105.

(s) DIO l. c.

denbecam pagum fuisse credidit SCHATENIUS (t). Attritus exercitus, ubi in subiectam planitiem emerfit, barbari, quos Cheruscos, Cattosque & Sicambros fuisse putes, propius adire veriti, eminus tantum agmen infestauere. Drusus quoque, iis contemptis, *Castellum* contra eosdem ad *Lupiae* & *Alifonis* amnium confluentes, aliudque in Cattis ad ipsum Rhenum extruxit. Alifonem fluuium iam *Almam* vocari FERDINANDVS Episcopus ac Princeps, in *Monumentis Paderbornensibus* (u) ostendit. Et vetus castelli Alifonis nomen retinet adhuc vicus *Elsen* prope *Lupiae* & *Almae* confluentes (w). Castellum ad Rhenum in Cattis aedificatum non aliud esse potest, quam *Cassella* ex aduerso Moguntiae ad Rhenum sita.

§. CIV.

Hinc vero concludas, eos quos CAESAR *Sueuos* vocauerat, in posterum *Cattos* fuisse dictos. Hos vero *Cattos* siue, vt nunc audiunt, *Hassos*, ego Sueuicam gentem esse existimo, quae ex magna trans *Albim* Sueuia progressa, *Hartica* montana primum, deinde ulterius pergens, *Bacenim* siue *Boconiam* syluam incoluit. Postea vero cognatis ad Rhenum Sueuis

Vnde Catti venerint, & quid nomine eorum designetur. De Pago *Hassgau* & *Hessen*, arce.

Ff 3

plerisque

(t) *Hist. Westphal. lib. I. p. 47.*

(u) *p. 10. & 11.*

(w) CLVVER. *Germ. Antiq. lib. III. SCHATEN. l. c. p. 43.*

plerisque in alteram Rheni ripam translatis sensim
 successere, & a Moeni & Rheni confluentibus ad Si-
 gam vsque regionem eorum & Vbiorum impleuerunt,
 Cheruscis versus Orientem confines. Ad Rhenum,
 a Romanis vocatos, confedisse ex **DIONE** clarum est.
 In veteri Cattorum ad Harticos montes, sede, diu ad-
 huc superfuit pagus *Hasségau*, in Antiquitatibus MSSis
 Hamerslebiensibus *Prouincia Hassingauorum* dictus, &
 dioecesi Episcopatus Halberstadenfis comprehensus (x),
 cuius primarium locum *Hessen*, siue, vt antiquis scribi-
 tur, *Hessenheim*, arce antehac Ducis Brunsvico-Lune-
 burgenfis celebrem, **MEIBOMII** agnouerunt. Nomen
 Cattorum ego deriuauerim a veteri *catten*, Anglis ad-
 huc *catch*, Ital. *cacciare*, Gall. *chasser*, quod est *captare*,
insequi, *venari*, vt ita *venatores* denotet. *Haschen*
 apud nos eiusdem significationis est, & *haescher* apud
 Darmstinos *venator*. Nec aptior syluicolis Cattis
 appellatio.

§. CV.

Vltima Drusi
 expeditio,
 qua transit
 Visurgi ad Al-
 bim vsque
 peruenit.
 Mors eius &
 honores post
 mortem.
 Tropaea Dru-
 si, vbi fuerint.

Drusus ob res egregie gestas triumphalibus ho-
 noribus affectus, & in urbem ouans inuectus, Pro-
 consulare dignitatem meruit. Deinde anno ante C.
 N. vndecimo, Cattos, qui, agro ipsis assignato relicto
 Sicambris se coniunxerant, mox integrum Rheni litus
 a nostra parte occupaturi, maleficiis infestauit, & par-
 tim

(x) **MEIBOMIUS**, **PAVLINVS** & **IYNCKERVS** de *Pagis*.

tim subegit (y). Anno vero insequenti, cum Consulatus dignitatem adeptus esset, in Germaniam iterum properavit, Centurionum viginti combustionem in barbaris vindicaturus. FLORVS scribit, hos adeo certa victoriae spe bellum in Romanos sumsisse, vt praedam in antecessum diuiserint, & Cherusci equos, Suedi aurum & argentum, Sicambri captiuos elegerint. A Castello, Rheno appposito, in Cattos primum iuissse, postea in Sueuos, inde in Cheruscicos Drusum peruenisse DIO memorat, Sueuos, iam a Cattis distinguens. Vifurgim quoque, ad Fuldae, vt videtur, confluentem, traiecit, atque ad Albim, omnia vastando, peruenit. Vterius etiam perrexisset, nisi spectrum terruisset. Vnde contentus, in litore fluminis tropaea erexisse, quorum etiam PTOLEMAEVS meminit, retrogressus est. Quidam ex numeris PTOLEMAEI Tropaea illa, infra Tangermundam circa *Stendaliam* locant (z). Ego, si vnquam ibi fuerint, altius & eo loco, vbi nunc est Magdeburgum, constituerim. Eo enim vetustissima via militaris ducit; & locum ab antiquo celebrem fuisse, etiam monumenta temporum Carolinorum ostendunt. Antequam autem Drusus ad Rhenum rediret, inter eum & Salam Franconicum, Moeno influentem, vbi Cattos deuicerat (a), morbo ex

con-

(y) DIO lib. LV.

(z) Vid. GELLARIJ *dissert. de expedit. Drusi c. 24.*

(a) STRABO lib. VII.

confracto crure contracto, decessit (b). Corpus ex-
 anime aduolans ex Italia frater Tiberius Romam hono-
 rifice deuenit, ubi in Martio campo crematum, ci-
 neresque in Augusti sepulchrum conditae (c). GER-
 MANICI praeterea nomen ei & filiis Germanico &
 Claudio, post Imperatori, datum; honoresque Statua-
 rum, Fornicum & Cenotaphii ad ipsum Rhenum (d).
 Cenotaphii rudera ad Moguntiam supersunt in vulgo
 ita dicto *Eichelsteino*, cuius descriptionem & delinea-
 tionem praeter SERRARIUM (e), CAR. PATINVS
 & CHRIST. GOTH. BLUMBERGIUS (f) dedere. Monu-
 mento eo loci dignus erat Drusus, qui in tutelam pro-
 uinciarum praesidia & custodias vbique, praesertim ve-
 ro per Rheni ripam quinquaginta amplius castella di-
 rexerat (g). Imperatorium nomen Augustus Druso
 non cessit (h), quamuis in nummis, a Claudio Im-
 peratore post in honorem patris eius, capiti ipsius
 laureato circumscriptum cernatur: NERO CLAV-
 DIVS DRVSVS GERMANICVS. IMP. In eorum a-
 uersa

Tab. XVI.

(b) DIO l. c. SVETONIUS in Claudio, LIVII epitome, FLO-
 RVS, VELLEIVS.

(c) DIO & SVETON. l. c.

(d) DIO l. c.

(e) Rev. Mogunt. lib. I. c. 15.

(f) libello peculiari de Eichelsteino, Drusi monumento

(g) FLORVS lib. IV c. 12.

(h) DIO lib. LIV.

uersa parte alicubi Drusus in equo super arcum triumphalem cernitur; in aliis sunt duo scuta transuersim posita. Omnibus vero ibi inscriptum: DE GERM (i).

§. CVI.

FLORVS, vbi opera Drusi recenset, castella ab ipso per Mosam, *Visurgim* & *Albim* statuta refert. Quae ad Mosam fuerunt, ad nos nihil attinent. De Tropaeis ad Albim iam diximus. Castellum ad *Visurgim* CLVERIVS (k) & WINCKELMANNVS (l) *Cassellas* super Fuldae ripam, caput nunc Hassorum, nec procul a *Visurgi* sitas, interpretantur. Huius loci nomen in veteribus Monumentis semper fere *Cassula* exaratur. Aliqui *Stereontium* PTOLEMAEI fuisse putant; sed falluntur. Drusi nomen refert aliquatenus riuus urbem percurrans, *die Drusel* dictus (m). Poterit igitur Castellum ad *Adranae* quoque transitum reliquisse. Sed id quod ad *Visurgim* fecit, si vllibi, in *Munda* oppido ad confluentes *Visurgis* & *Fuldae* constituto, quaerendum est. An sub *Munitii* nomine apud PTOLEMAEVM nominatum extet, nec praefractius negauerim, nec affirmauerim. Sonus certe

Castellum
Drusi ad Vi-
surgim an
Munda. An
Cassellae
quoque opus
eius sint.

(i) Vid. HARDVINI *Hist. Augusta ex Nummis in Operib. eius* p. 701. 717.

(k) *Germ. Antiq. lib III. c. 5.*

(l) *Hessenlands Beschreibung P. II, c. 10, p. 274.*

(m) WINCKELMAN. l. c.

certe nominis in Mundam conuenit. Tiberium postea ad Mundam traiecisse Visurgim, inde porro concludo, quod DIO dicat, eum ad Albim tendentem *Erygium* amnem transisse. *Erygii* autem nomen ex illo *Werrae* corruptum, quo noster amnis a Munda usque ad fontes suos insignitur, cum sub Munda *Visurgis* dici incipiat.

§. CVII.

Gabretam
sylvam esse
Harticum
nemus ostenditur.

In Drusi quoque & Tiberii deinde expeditione Romanis primum Harticam sylvam nostram innotuisse reor, quam illi Gabretam vocarunt; *H* litera cum *G*, commutata. STRABO magnam sylvam vocat, & post eam Sueuorum sedes locat; inde Hercynios saltus esse affirmat. Hartica autem sylua magna satis est, quae a Visurgi ad Albim fere porrigitur, qui Sueuos alluebat, supra quos Hercynia sylua extendebatur, quae per Bohemiam & partem Silesiae processit. Ita situs etiam a STRABONE annotatus congruit. PTOLEMAEVS sub Gabreta sylua *Marcomannos* locat. Sed notandum est, illum Sueuos, quod Maroboduus Marcomanno parerent, Marcomannos appellare videri. Eodem modo & FLORVS locutus est, ubi de Tropaeo a Druso ad Albim erecto scribit, eum *Marcomannorum spoliis insignibus quendam editum tumulum in Tropaei modum excoluisse*. Neque enim tunc Drusus negotium habuerat,

rat cum Marcomannis; sed cum Longobardis & Sueuis, Albis accolis, sed Maroboduo Marcomanno parentibus. Si tamen FLORI descriptio vera est, Tropaei huius locus ibi constituendus erit, vbi nunc monasterium Bergense ad Magdeburgum restat.

§. CVIII.

Drufo in Germania occupato, Orientem versus Imperii limitem turbabant *Daci & Getae*, vnius originis gentes, ibique olim habitantes, vbi nunc est Transilvania, Walachia, Moldavia & pars Tartariae minoris. Daci hi Getaeque, Istrum frequenter trans-eunt, multa vicinis detrimenta inferebant. Sub Augusti aetatem praecerat iis *Boerebistes* natione Geta, qui prudenti consilio vsus, suos continua ad sobrietatem & laborum tolerantiam incitatione, perpetuis etiam militaris disciplinae exercitiis, breui tempore eo perduxit, vt finitimas plerasque gentes deuincerent, ipsiusque dominio subiicerent. Vt tutior in populo imperiis non adsueto auctoritas esset, religionem praetendit, omniaque Deo monente agi, plebi persuasit; vt solent qui in populis adhuc rudibus magna moluntur. Adiunxit sibi praeterea Decaeneum quendam hominem praestigiatores, qui per Aegyptum vagatus, quasdam diuinationes didicerat, ex quibus Deorum responsa simulabat. Parum abfuit, quin Zamolxis exemplo pro Deo coleretur, praesertim, vbi

De Getarum
Dacorumque
Regno Ior-
nandes Ge-
tas cum
Gothis con-
fudit. Quae-
dam de Go-
thorum an-
tiquitatibus

dictis eius successus prosperi responderent. Thraciam igitur ad Macedoniam vsque & Illyricum Boerebistes cum suis populauit, Celtas, Thracibus & Illyriis permixtos, vastauit, & Boios, qui sub Critasiro erant, vna cum vicinis Tauriscis, adeo deleuit, vt in posterum agri eorum vacui atque deserti vicinis Illyrici populis, pascendis pecoribus, fuerint attributi, ac *Boiorum deserta* vulgo vocati (n). Romani ipsi habuissent, quod a Boerebiste timuissent, nisi is seditione quorundam oppressus ante fuisset, quam exercitum aduersus ipsum mitterent. Hos vero Dacorum Getarumque motus anno ante C. N. vndecimo accidisse ex DIONE (o) apparet. Tiberius ex Gallia, vbi cum Augusto erat, euocatus, eosdem pacauisse dicitur. IORNANDES, qui ab initio historiae suae Getas cum Gothis confudit, quod paulo ante sua tempora Gothos in Getarum regione, quo ex Germania commigrauerant, coluisse cerneret. Vnde & Boerebistem Gothorum Regem facit, eisque Decaeneum leges tulisse (p) fingit. Erronee quoque Boerebistem Syllae aetate aequalem fuisse dicit, quem sub Augusto floruisse STRABO, grauis & coetaneus auctor indicauit. Post Boerebistem interim Reges *Comosicum*, *Corillum*, & *Dorpaneum* nominat, quos omnes non ad
Go-

(n) STRABO lib. VII. & lib. XVI.

(o) lib. LIV. in fine.

(p) IORNAND. *Getic.*

Gothos, sed ad Getas potius pertinere, certum est. STRABO post obitum Boerebistis, Regnum ipsius in plures partes diuisum fuisse memorat. Impares ideo Romanae potentiae Getae, parum abfuit, quin se prorsus Augusto postea dedidissent, nisi spei aliquid illis superfuisset in Romanorum hostibus Germanis. IORNANDES interim nos docet, Gothos, qui a Getis distinguendi sunt, vetustissimas leges scriptas habuisse, quas suo tempore *Bellagines* vocauerint. Addit, sacerdotes ipsorum dictos fuisse *Pileatos*: vbi STIERNHIELMIVS (q) obseruat, IORNANDEM confudisse Gothica vocabula *bat, but*, pileus, cum *att, atte* pater, & inde coniecisse a *pileo* dictos, qui vere *patres* sua lingua nominati fuerint. Potuerunt etiam in symbolum nominis paterni, quo dignitatis & reuerentiae causa compellabantur, caput opertum habuisse siue pileos gestasse; quemadmodum idem IORNANDES quoque refert, reliquos Gothos capillatos nuncupatos fuisse, qui vulgari scilicet lingua *herren*, hoc est domini dicebantur, voce cum *bar*, capillus consonante. Et in signum excellentiae ac domini, quo gaudebant, capillorum flagellis Germanos veteres ingenuae conditionis superbiisse, notum est. Proceres vero suos Gothi, eodem IORNANDE auctore, *Anses* vocauerunt,

Gg 3

runt,

(q) In Glossar. Ulph. Goth. appendice.

runt, quod interpreteris *Gratiosos*. Gothis enim & veteribus Germanis *anst* & *ans* gratiam designat.

§. CIX.

Tiberii expeditione in Sicambros & translatio eorum trans Rhenum.

Germani, qui Romanis praesentibus vix obsequi consueverant, Drusi morte animati, ad pristinos mores & libertatis amorem reuertebantur. Aduersus eosdem igitur ab Augusto missus est octauo ante N. C. anno Tiberius & cum eo Caius, Agrippae & Iuliae, Augusto natae, filius, vt militiae aduesceret. Parum hac in expeditione effectum, DIO non obscure prodit (r). VELLEIVS tamen ait, Tiberium victorem omnes Germaniae partes peragratum esse, eamque sic perdomuisse, vt in formam pene Stipendiariae redegerit prouinciae. CASSIODORVS quoque ex LIVIO Germanos omnes inter Albim & Rhenum Tiberio deditos dicit. Sed in Sicambriis solum Tiberium occupatum fuisse, produnt Eclogae VRSINI Dionianae atque ipse DIO, si in eo *Cantabrorum* loco *Sicambrorum* nomen reponatur. HORATIVS his ipsis diebus (s) Augusto cecinit:

*Te caede gaudentes Sicambri
Compositis venerantur armis.*

Et Tiberius ipse apud TACITVM (t) fatetur; se Sicambros consilio potius, quam vi, in ditionem accepisse

(r) Lib. XV.

(s) lib. IV. Od. penult.

(t) Annal. lib. II.

cepisse. SVETONIUS his addit (u), eum Sueuos ac Sicambros dedentes se in Galliam traduxisse atque in proximis Rheno agris collocasse. Exigua post haec Sicambrorum portio in veteribus sedibus remansit, cui *Deudorix* siue Theodoricus praefuit, a Germanico deinde Romae in triumphum ductus (w). Tandem & haec gentis reliquiae a Cattis & superuenientibus Francis absorptae sunt; qui a MARTIALI, CLAUDIANO, SIDONIO & aliis non raro ideo *Sicambri* vocantur. Regio autem Sicambrorum a Siga amne, circa quem procurrit, & veteri nostro *ham* vel *heim*, patria, regio, antiquissimis temporibus *Sigham* dicta fuisse videtur; vnde *Sighamer* & Latinum *Sicamber* formatum, ad *Sigam* fluvium habitantem designat.

§. CX.

Domitis Sicambri Tiberius in praemium operae nauatae *Imperatorium* nomen & *Consulatum*, paulo etiam post *Tribunitiam potestatem* in quinquennium ab Augusto accepit. Armenia quoque, quae defecerat, ipsi commendata est. Vtrumque male habuit Caium & Lucium Caesares, qui se spretos iudicabant. Tiberius iram eorum reueritus Rhodum secessit, vbi disciplinae quasi capiendae causa per integros septem annos commoratus est. Fuere tamen, qui propter Iuliam

Honores in
Tiberium
collati. Se-
cessus eius
Rhodiensis.

(u) *August. Cap. 21. & in Tiber. cap. 9.* EVTROP. in *Aug. TACIT. Annal. lib. XII. 39.*

(w) STRABO lib. VII.

coniugem, quam diutius ferre nequiverit, Romade-
cessisse affirmarent (x).

§. CXI.

Marobodu
inolitioes.
Populi ei
subiecti, Re-
gio Bouias-
mum, Boio-
rum expulsio
e Boiohemo.
Boioariorum
origo & Du-
castus.

In interiore Germania circa haec tempora non
parua populorum commotio facta est, Marobodu
auctore. Erat is genere Marcomannus (y), nobilis na-
tu, corpore praeualens, animo ferox & natione ma-
gis, quam ratione barbarus (z). Marcomanni vero
hic differunt, vt iam monui, a Marcomannis Caesari
memoratis. Hi enim a Marciana sylua; Marobodui ve-
ro populares a fluuio Marca siue Moraua, Danubium
influyente, dicti sunt. Inuenis Maroboduus Romae pri-
uatus vixerat, & rebus gerendis adhibitus, beneficiis
Augusti affectus fuerat. Ibi vero demum, qua erat a-
nimi perspicacia, didicerat, quibus artibus Regnum
paretur, quibus viribus conferuetur. Concepit itaque
& sibi Regnum, vimque regiam, ad posteros mansuram.
Domum reuersus, primum inter suos, ex voluntate pa-
rentium, occupauit principatum. Mox finitimos omnes
aut bello domuit, aut conditionibus iuris sui fecit (a).
Ex his STRABO *Lutos* magnam gentem, *Zumos*, *Bu-*
tones, *Mugilones*, *Sibinos* atque ex ipsis Sueuis ingen-

tem

(x) DIONYSII lib. LV.

(y) STRABO lib. VII.

(z) VELLEIVS lib. II. c. 108.

(a) VELLEIVS & STRABO l. c.

tem *Semnonum* nationem nominat (b). *Luii* sine dubio sunt, qui caeteris *Lygii* dicuntur, quorumque situm supra exposuimus. *Butones* BVCHERIVS in *Gutones* mutat, Gothorum progenitores; & quadrat huc, quod TACITVS refert, *Catualdam Gotonem* Maroboduo rebellasse. *Semnones* inter Albim & Viadrum noti: reliquae vero gentes ignotiores sunt. In *Coldulorum* gente Sueuica, iam intra nemus Hercynium habitante, regiam suam tum constituit Maroboduus, eamque *Bouiasmum* STRABO vocat, addens Maroboduum eo, cum alios, tum Marcomannos gentiles suos transtulisse. *Bouiasmum* hoc plerique in *Boiohaemum* non recte mutant. *Boiohaemum* enim non regia, sed VELLEIO teste, ipsa regio & patria Boiorum fuit, quam demum, postquam per aliquot tempus in principio nemoris Hercynii apud Sueuos *Coldulos* resedissent, occupavit Maroboduus. Nec vero simile est, Sueuos in Hercynia, vt STRABO indicat, aduenas, meditullium regionis Boicae tenuisse. Ego itaque *Coldulos* sub montibus Hercyniis habitasse existimo, & *Coldulos* a Romanis pro *Woldulis* dictos, a veteri *Wold*, sylua, quod iam *Wald* enunciatur. Cum enim nostrum *W* non haberent, illius loco semper aut *G* aut *C* vsurparunt. *Colduli* ergo erunt nobis *Woldler*, *Waldler* siue
syl-

(b) lib. VII.

syluicolae. Idem & Slaonica lingua *Lufatorum* nomen denotat, a Slav. *Log*, Dalm. *luugh*, Polon. *lias* Bohem. *les*, *sylua*, deriuatum. Hinc vero Colduli in Lufatorum regionem inter Albim & Spream orientem collocandi videntur. *Bouiasmum* hoc modo optime in *Budissinam* urbem congruit, & ipsum eius nomen ex illo *Bouiasmi* a Slauis, in eas terras postea irruentibus, corruptum esse potuit. Praeter autem populos a STRABONE recensitos, cis Albim Maroboduo adhuc paruerunt *Langobardi*, vt TACITVS indicauit (c). *Hermunduros* etiam si non omnes, eos tamen sub se habuit, qui Albi viciniore, vbi Sala illi miscetur, atque hos in Boiohaemum cum suis popularibus translocauit. Quo fit, vt TACITVS Albim in Hermunduris oriri affirmet (d). Imperio ita amplissimo instituto, firmamenta quoque addidit, corporis sui custodiam, & exercitum ad Romanae pene disciplinae formam redactum. Aduersus Romanos vero, VELLEIO teste, ita se gerebat, vt neque bello eos lacefferet; &, si lacefferetur, superesse sibi vim ac voluntatem resistendi declararet (e). Ne tamen inuasionibus eorum improuisis paterent sui, quas paulo ante experti

(c) *Annal. lib. II. c. 45.*(d) *Germ. c. 41.*(e) *VELLEI. l. 6.*

perti erant Germani inter Visurgim Albinque agentes, tutiore eos sede collocando siudicavit. Placuit Boiohaemi situs, quod montibus & sylvis incinctum, Septentrionem spectanti, Germaniam ad laeuam, Pannoniam ad dextram, a tergo vero Noricos habebat (f). Boii, Gallica gens, quorum non minima portio nuper in Pannonia a Dacis deuicta erat, veteres regionis incolae erant. Hos ex diuturna pace molliores, subito Maroboduus inuasit & auitis sedibus pepulit (g.) Suos vero Marcomannos, Sueuos, & Hermunduros eorum loco ibi reposuit. Mansit tamen huc vsque Boiohaemi nomen, significatque loci veterem memoriam, mutatis quamuis aliquoties cultoribus. Cum tamen antiquitus Boii Heluetiorum contermini circa Danubii ortum fuerint, qui tandem ab Hermunduris eo venientibus obscurati sunt; & aliquot post saecula ibi in vtraque Danubii ripa *Boioarii* inueniantur, quorum cum Boiis idem nomen est; suspicor, Boios ex montanis depulsos Hermunduris ibi primum, & reliquiis veterum Boiorum se miscuisse, ac tandem cum plurimi ex Hermunduris in Romanum solum concessissent, nomen ipsorum plane depressisse, Vindeliciae etiam parte maiore trans

H h 2

Danu-

(f) VELLEI. l.c.

(g) VELLEIVS, TACITVS de Germ. cap. 28.

Danubium vel bona Romanorum voluntate vel armis sibi vindicata. IORNANDES, qui paulo post Gothos a Iustiniano euersos scripsit, *Baiobaros* vocat, vbi: *Regio, ait, Suauorum ab Oriente Baiobaros habet, ab Occidente Francos, a meridie Burgundiones, a Septentrione Thuringos.* Ita in Boioariis in lucem reductum est diu oppressum Boiorum nomen; quemadmodum & Catti, qui sub Regibus Francis non audiebantur, veteres licet sedes obtinerent, post eos tamen iterum sub nomine *Hassorum* inclaruere. VELSERVS igitur errauit, vbi statuit, Boios a Marcomannis non pullos, sed saltem oppressos, aduentantibus demum Cechis, populis Slauonicis, Boiohemo excessisse, & primum in Nariscis, Palatinatu scilicet superiore ac vicinis locis, consedisse, ac tandem, Danubio traiecto, in Vindeliciam, id est, praesentes sedes migrasse. Slaui enim circa IORNANDIS demum tempora in Boiohemum irrupere, vt ipse indicat (*b*) his verbis: *Vinidi, Antes, Slaui, quamuis nunc ita facientibus peccatis nostris vbique desaeuiunt, tamen tunc omnes Hermanarici imperiis seruiere.* Boioarii autem diu ante iam in Vindelicia, vt vidimus, inuenti sunt. Recentiores quidam cum Theodone Duce illos aduenisse putant. Hunc, Theoderico Ostrogothorum Rege in Italia regnante, Boiis vel Boioariis praefuisse

ARN-

(*b*) cap. 27.

ARNPECKIVS, AVENTINVS, VELSERVS, BRVN-
 NERVVS & ADLZREITERVS docent, domesticos, sed
 valde recentes annales secuti. Ego vero cum Illustri LEIB-
 NITIO (i) vereor, ne omnia, quae de antiquo illo Theo-
 done Boioario dicuntur, in fabulis cubent, cum nullo ve-
 terum testimonio iuventur. Ducatus Boioariae, qui olim
 inclaruit, & Francorum tandem inuidiam, post
 etiam oppressionem meruit, amplissimus fuit: A
 fontibus enim Moeni (vbi circa Bambergam & Wurtz-
 burgum veterum Bauariae siue Austriae Marchionum
 sedes, & bona hereditaria erant) inter Sueuiam &
 Boiohaemi montana, per omne Noricum, Vindeli-
 ciam & Rhaetiae maiorem partem ad mare vsque
 Adriaticum & Italiae fines explicatus olim fuit. Vn-
 de vetus de Henrico Leone Boioariae & Saxoniae
 Duce, Principum nostrorum Satore, dicitur, quod
a mari ad mare, hoc est a Balthico ad Adriaticum,
regnauerit, omnino verum fuisse deprehenditur. Mar-
 chiae Austriae Cisdanubianae bonam deinde partem
 Episcopatus Ratisbonensis, Wurtzbergenfis & Bam-
 bergensis sensim absorpsere. Friderici primi Impe-
 ratoris auctoritate integra Austria a Boioariae corpo-

Hh 3

re

(i) Vid. eius praefat. ad ADLZREITERI & BRUNNERI
Annalium Boic. editionem Lipsensem.

re auulsa est. Postea etiam Stiria, Carinthia, Carniola & Meraniae vel Tirolis regio Austriacis ex Habsburgica domo Principibus accessit. Vnde cum in Circulos Germania sub Maximiliano primo diuideretur, Austriacus a Bauarico separatus, & Bauaricus multo arctior factus est vetere Boioariae Ducatu (k).

§. CXII.

Marobodui bellum cum Boiis Christo nascente feruit. Iani templum sub natiuitatem Christi non fuit clausum.

Marobodui vero hae aduersus Sueuos & Boios expeditiones & Boiohemi occupatio eo tempore contigisse videntur, quo Iesus Christus, generis humani Seruator, Betlehemi ex Maria Virgine nascebatur. Paulo enim post eam Augustus noui vicini potentiam reformidans, Tiberium, vt videbimus, aduersus eundem misit. Vix igitur constabit sibi inolita Patrum Ecclesiae quorundam, & ab Orosio ad nos propagata, sententia, Christum Iani templo Romae clauso, & pace per omnem terrarum orbem altissima natum esse. IOHANNES MASSONVS, vir eruditissimus, peculiarem librum ante aliquot annos edidit, quem *Iani templum Christo nascente reueratum* inscripsit. Hoc Augustum Iani templum, SVETONIO teste, *ter*, & primum quidem V. C. anno 725. secundo 730. & tertio 744. *clausisse*; idem vero eodem hoc anno vel cer-

te

(k) Vid. LEIBNITIVS *l. c.*

te fequenti reclusum fuiſſe, ſub Tiberii demum impe-
 rio denuo obſerandum, ex auctoꝝ & monumen-
 tis fide dignis demonſtrat. Siue itaque ſecundum
 vulgarem Eccleſiæ calculum, quem in computandis
 annis in hoc opere nos ſecutos eſſe, hic profite-
 mur, Chriſtus anno V. C. 753, ſiue, ſecundum IOHANNIS
 KEPPLERI excellentis Mathematici noſtratis ſenten-
 tiam anno V. C. 748. ſiue, ſecundum IOHAN-
 NEM DECKERVM & DIONYSIVM PETAVIVM A.
 V. C. 749. ſiue denique ſecundum SCALIGERVVM,
 CALVIſIVM, BARONIVM, VOſſIVM, LANGIVM
 & caeteros A. V. C. 731. in lucem editus ſit, templum
 patuit & bella non vno in loco ferbuerunt.

Conſpe-